

The Project Gutenberg eBook of Maan ympäri 80 päivässä, by Jules Verne

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Maan ympäri 80 päivässä

Author: Jules Verne

Translator: Samuli Suomalainen

Release date: July 24, 2014 [EBook #46393]

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK MAAN YMPÄRI 80 PÄIVÄSSÄ ***

Produced by Tapio Riikonen

MAAN YMPÄRI 80 PÄIVÄSSÄ

Kirj.

Jules Verne

Suomentanut Samuli S.

Otava, Helsinki, 1911.

I.

Phileas Fogg ja Passepartout ottavat toisensa, toinen palvelijaksi, toinen herraksi.

Vuonna 1872 talossa N:o 7 Saville-row kadun varrella, Burlington Gardens — samassa talossa, jossa Sheridan kuoli 1816 — asui Phileas Fogg, esq.,[1] eräs Lontoon <i>Reform-Club'in</i> kummallisimpia ja etevimpiä jäseniä, vaikka hän näytti panneen silmämääräkseen olla tekemättä mitään sellaista, joka vetäisi huomiota puoleensa.

Tässä talossa, niinkuin jo sanottiin, oli asunut eräs niitä suuria miehiä, jotka ovat tuottaneet kunniaa Englannille, ja nyt siinä asui Phileas Fogg, omituinen henkilö, josta ihmiset eivät tienneet niin mitään.

Se vain tiedettiin, että hän oli hyvin säntillinen mies ja paraimpia gentlemanneja Englannin ylhäisissä piireissä.

Sanottiin häntä Byronin näköiseksi — nimittäin pään suhteen, sillä hänen jaloissaan ei ollut mitään moitteen sijaa — niin, hän oli Byron, mutta Byron, jolla oli viikset ja poskiparta, ja Byron ilman intohimoja, joka olisi saattanut vanhenematta elää tuhannen vuotta.

Englantilainen hän kyllä oli, tuo Phileas Fogg, mutta lontoolainen hän oikeastaan kenties ei ollut. Ei häntä koskaan nähty Pörssissä, ei Englannin Pankissa, ei ainoassakaan Cityn kauppakonttorissa. Lontoon satamiin tai laivatokkiin ei vielä koskaan ollut tullut Phileas Foggin varustamaa laivaa. Hänellä ei ollut sijaa ainoassakaan hallinnollisessa virastossa. Hänen nimensä ei ollut koskaan kaikunut missään asianajajain yhdistyksessä, ei Temple'ssä, ei Lincolns-Inn'issä, ei Grays-Inn'issä. Eikä ollut hänellä koskaan asioita ajettavina kanslerin virastossa, ei Kuningattaren Pankissa eikä Kirkollisasiain virastossa. Ei hän ollut tehtaanisäntä eikä tukkukauppias eikä pikkukauppias eikä maanviljelijä. Ei hän ollut jäsenenä ainoassakaan niistä monen monista seuroista, joita Englannin pääkaupungissa on lukemattomia, <i>Society of Armonica'sta</i> hamaan <i>Society of Entomology'hin</i> asti, jonka tarkoituksena on vahingollisten hyönteisten hävittäminen.

Phileas Fogg oli Reform-Clubin jäsen, ja siinä se.

Jos ken kummeksuisi sitä, että näin salaperäinen herrasmies oli jäsenenä niin arvokkaassa seurassa, niin hän tietäköön hänen tulleen sinne herrain Baring Brothers esityksestä, joilla hänellä oli avonainen luotto. Siitäpä hänellekin jonkinlainen "näky", joka perustui siihen, että hän säännöllisesti maksoi shekkinsä näytettäissä, juoksevan tilinsä lukuun.

Oliko hän rikas, tuo Phileas Fogg? Epäilemättä. Mutta miten hän oli rikkaaksi tullut, sitä eivät tienneet nekään, jotka muuten tietävät kaiken maailman asiat, ja Mr. Fogg oli viimeinen, jolta semmoista olisi sopinut mennä tiedustamaan. Oli miten oli, tuhlari hän ei ollut eikä ollut saitakaan, sillä milloin vain puuttui joku summa täytteeksi tähän tai tuohon jaloon tai hyödylliseen yritykseen, silloin hän sen lahjoitti kaikessa hiljaisuudessa, jopa nimettömästikin.

Sanalla sanoen, ei vaiteliaampaa toista kuin hän. Hän puhuikin niin vähän kuin mahdollista, ja tuo hiljaisuus se teki hänet vielä salaperäisemmäksi. Hänen elämänsä oli kaikkien nähtävissä, mutta minkä hän teki, se oli niin matemaattisesti aina samaa, että mielikuvitus turhaan olisi hakenut sille verran vetäviä.

Oliko hän matkustellut? Kyllä kai, sillä ei kukaan tuntenut maailmankarttaa niin hyvin kuin hän. Ei ollut niin kaukaista kolkkaa, josta ei hänellä olisi ollut erikoistietoja. Parilla lyhyellä, mutta selvällä sanalla hän selvitti tuhannet arvelut, joita klubissa lausuttiin kadonneista tai eksyneistä matkustajista; hän lausui julki oikeat todennäköisyydet, ja hänen puheensa oli usein kuin tietäjän, ja ainapa sittemmin nähtiinkin hänen olleen oikeassa. Kyllä kai tuo mies oli matkustanut joka paikassa, ainakin hengessään.

Varmaa oli ainakin, ettei Phileas Fogg moneen vuoteen ollut liikkunut Lontoota ulompana. Niistä, joilla oli kunnia tuntea häntä lähemmin kuin muut, ei yksikään sanonut nähneensä hänen kulkevan muuta tietä kuin sitä, mikä vei hänen kotoansa klubiin. Ajankulukseen ei hän tehnyt muuta kuin luki sanomalehtiä ja pelasi vistiä. Tässä äänettömyyden pelissä, joka oli niin omiansa hänen luonteelleen, hän usein voitti, mutta voittojansa ei hän milloinkaan pannut kukkaroonsa, vaan ne siirtyivät hänen menosäännönsä hyväntekeväisyys-osastoon. Olkoon muuten sanottu, että Mr. Fogg pelasi ainoastaan pelin eikä koskaan voiton vuoksi. Peli oli hänestä taistelua, ottelua vastuksia vastaan, mutta ottelua, joka ei vaatinut liikkumista, paikan muuttamista eikä väsymystä, ja se oli juuri hänen luonteensa mukaista.

Phileas Foggilla ei ollut vaimoa eikä lapsia — ja sehän saattaa tapahtua kunniallisimmillekin miehille; ei hänellä myöskään ollut sukulaisia eikä ystäviä — vähän harvinaisempi seikka sentään. Phileas Fogg asui yksinään talossa Saville-row'in varrella, ja sinne ei päässyt kukaan. Millaiselta asunto sisästä näytti, siitä ei ollut puhetta milloinkaan. Hänellä oli yksi ainoa palvelija. Murkinat ja päivälliset hän söi klubissa aina määrättyinä aikoina kronometrin mukaan, samassa salissa, saman pöydän ääressä, koskaan tarjoamatta mitään klubikumpaneillensa, tuomatta milloinkaan sinne vierasta mukanaan. Hän tuli kotiin vasta yöksi, pannen maata aina ummelleen kello 12, milloinkaan käyttämättä hyödykseen niitä komeita huoneita, joita Reform-Club piti jäsentensä varalta. Vuorokauden 24 tunnista hän vietti 10 kotonansa, käyttäen ajan osaksi makuuseen, osaksi pukeutumiseen. Hän käveli muuttumatta samanlaisilla askelilla klubin etusalin vahatulla parkettilattialla tahi salin ympäri kulkevalla parvekkeella, jonka yli kaareilee sinilasinen kupu, nojaten 20 punaiseen joonialaiseen porfyryripilariin. Klubin keittiöt, aitta, kalasumput, maitohuoneet varustivat hänen ateriansa herkuilla; klubin palvelijat, totiset miehet mustissa hännystakeissa ja pehmoisissa jalkineissa, kantoivat hänelle ruuat erityisissä posliiniastioissa pöydälle, joka oli katettu komealla saksilaisella pöytäliinalla; erityisissä klubin lasikarafiineissa tuotiin hänelle sherryt, portviinit tai kanelilla ja muilla ryydeillä höystetyt vahtoviinit;

klubin jäällä — jota suurilla kulungeilla tuotiin Amerikasta — hän jäähdytti juomiansa, ei liian vähän eikä liian paljon, vaan kohtuulliseen viileyden asteeseen.

Jos tuommainen elämä on omituista, niin täytyy sanoa, että omituisuus osaa sentään pitää hyviä päiviä.

Talo Saville-row'in varrella oli erittäin mukavasti laitettu, ilman mitään komeutta kumminkin. Muuten, koska isäntä noudatti muuttumattomasti samoja tapoja, ei palveluskaan ollut mutkallista. Mutta sanomatonta säännöllisyyttä ja täsmällisyyttä Phileas Fogg vaati palvelijaltansa. Juuri tänään, lokakuun 2 päivänä, hän oli antanut eron palvelijallensa James Forsterille siitä syystä, että tämä oli uskaltanut tuoda partavettä, joka oli 84 Fahrenheitin astetta lämmintä, sen sijaan että sen olisi pitänyt olla 86-asteista. Nyt hän parhaillaan odotti uutta palvelijaa, jonka oli määrä tulla kello 11:n ja puoli 12:n välillä.

Phileas Fogg istui nojatuolissaan, jalat yhdessä kuin sotamiehellä paraadissa, kädet polvilla, ruumis suorana, katsellen viisarin kulkua pöytäkellossa, joka oli semmoinen konstikas laitos, että se näytti tunnit, minuutit, sekunnit, päivät, kuukaudet ja vuodet. Kello löi neljännestä yli 11. Täsmälleen puoli 12 oli Mr. Foggin tapana lähteä klubiin.

Samassa kuului koputus sen pienen salin oveen, jossa Phileas Fogg silloin istui.

Virkaeron saanut James Forster astui sisään.

— Uusi palvelija, — ilmoitti hän.

Sisään tuli noin 30-vuotias mies ja tervehti.

— Te olette ranskalainen ja nimeltä John, niinkö? — kysyi Phileas Fogg häneltä.

— Nimeni on Jean, jos suvaitsette, monsieur, — vastasi tullut, — Jean, liikanimeltä Passepartout: sen olen saanut osoitteeksi luontaisesta näppäryydestäni, jolla osaan selvittää pulista ja pälkähästä. Rehellinen mies kyllä olen, monsieur, mutta sanonpa suoraan, että olen ollut jo senkin seitsemässä ammatissa. Olen ollut kuljeksivana laulajana, olen ollut ratsastajana hevossirkuksessa, heiteltyt kuperkeikkoja kuin Leotard ja tanssinut nuoralla kuin Blondin; sitten rupesin voimistelunopettajaksi, käyttäakseni lahjojani nousevan nuorison hyödyksi, ja sittemmin olin kersanttina Pariisin palokunnassa. Todistuksessani on monta merkillistä tulipaloa mainittuna. Mutta viisi vuotta sitten läksin Ranskasta, ja mieleni kun teki nauttia perhe-elämän suloja, niin rupesin kamaripalvelijaksi Englannissa. Olin juuri paikatta ja kuultuani monsieur Phileas Foggin olevan tarkimman ja kunnollisimman herran Yhdistetyssä Kuningaskunnassa saan esittää itseni, monsieur, toivoen saada elää rauhassa ja unhottaa kaiken, jopa tämän Passepartout nimenkin.

— Passepartout, se sopii, — vastasi isäntä. — Teitä on minulle suositettu. Tiedättehän ehtoni?

— Tiedän, monsieur.

— Hyvä. Mitä kellonne on?

— Kello on 11 ja 22 minuuttia, — vastasi Passepartout katsahtaen suunnattoman suureen hopeakelloon, jonka oli vetänyt taskustaan.

— Kellonne jättää.

— Anteeksi, monsieur, mutta se on mahdotonta.

— Se jättää neljä minuuttia. Mutta vähät siitä. Virhe on pian korjattu. Siis, tästä hetkestä saakka, kello 11 ja 29 minuuttia a.p. tänään, keskiviikkona 2 p:nä lokakuuta 1872, olen ottanut teidät palvelukseeni.

Näin sanottuaan Phileas Fogg nousi, otti hatun vasempaan käteensä, pani sen koneenomaisesti päähänsä ja meni ulos, sanaakaan enää sanomatta.

Passepartout kuuli katuportin narahtavan kerran: hänen uusi isäntänsä meni ulos; toisen: Passepartout'in edelläkävijä, James Forster, meni ulos.

Passepartout oli nyt yksinensä talossa Saville-row'in varrella.

II.

Passepartout huomaa päässeensä viimeinkin ihanteensa perille.

— Kunniani kautta, — sanoi Passepartout itsekseen, hieman nolona ensi aluksi, — olen minä madame Tusseaud'in luona nähnyt herrasväkeä yhtä vilkasta kuin uusi isäntänikin.

Selitykseksi olkoon sanottu, että "herrasväkeä" madame Tusseaud'in luona ovat vahasta tehdyt ihmisenkuvat, joita Lontoossa paljon katsellaan ja joilta ei todellakaan puutu muu kuin puheenlahja.

Moniaan silmänräpäyksen vain Passepartout oli puhunut Phileas Foggin kanssa, mutta jo siinäkin ajassa hän oli ennättänyt huolellisesti tarkastella uutta isäntäänsä. Tämä oli noin 40 vuotta vanha, jalot ja kauniit kasvot, kookas vartalo, vaaleat hiukset ja vaaleat poskiparrat, korkea otsa ilman rypyn alkujakaan ohimoilla, kalpeahkot kasvot, kauniit hampaat. Hänellä näkyi olevan suuressa määrässä sitä, jota fyسیونistit sanovat "levoksi toimessa", toisin sanoen yhteistä omituisuutta kaikille niille, jotka toimivat hiljaa, ilman melua. Tyyni hän oli ja hidas, silmät olivat kirkkaat, silmäterä liikkumaton, sanalla sanoen hän oli täydellinen kuva noista kylmäverisistä englantilaisista, joita kohtaa kaikkialla Yhdistetyssä Kuningaskunnassa ja joiden akatemialliseen vivahtavan ryhdin Angelika Kauffmann niin peräti onnistuneesti on kuvannut. Nähdessäsi tuota gentlemannia hänen esiintymisensä eri vivahduksissa luulit kuin luulitkin hänen olevan kaikille osilleen täydessä tasapainossa, luulit tarkoin punnituksi olennoksi, joka kulki täsmällensä kuin Leroy'n tai Earnshaw'in kronometri. Ja niinpä olikin: Phileas Fogg oli itse tarkkuus, ja se näkyi myös hänen "kättensä ja jalkainsa ilmeestä", sillä ihmisissä, niinkuin eläimissäkin, osoittavat jäsenet selvään, mitä intohimoja heillä kullakin on.

Phileas Fogg oli niitä matemaattisesti säännöllisiä ihmisiä, jotka, koskaan kiiruhtamatta ja aina valmiina, säästävät askeleitansa ja liikkeitänsä. Liikaa hän ei kulkenut askeltakaan ja astui aina lyhintä tietä. Ei hänen silmänsä milloinkaan eksynyt vilkaisemaan lakea. Ei hän tehnyt mitään liikaa kädenliikuntaa. Ei häntä koskaan nähnyt liikutettuna eikä pelästyneenä. Hän oli vähimmin hätäilevä mies maailmassa, mutta oikeaan aikaan hän kumminkin aina tuli. Yksinäämpä hän asuikin, niin sanoakseni, ulkopuolella kaikkia yhteiskunnallisia oloja. Hän tiesi, että maailmassa sattuu kosketuksia muitten kanssa, mutta koska tällainen kosketus synnyttää hidastusta, niin ei hän kehenkään koskenutkaan.

Jean, liikanimeltä Passepartout, oli taas oikea Pariisin pariisilainen. Viisi vuotta oli hän nyt ollut kamaripalvelijana Englannissa, löytämättä kumminkaan isäntää, johon olisi voinut oikein kiintyä.

Passepartout ei ollut noita Frontin'eja ja Mascarille'jä, jotka, olkapäät koholla, nenä pystyssä, katse varma, ovat hassahtavia öykkäreitä. Ei. Passepartout oli kelpo poika, kasvot sievät, huulet mehevät, aina valmiina maistelemaan ja hyväilemään, lempeä olento, palveluksiin aina altis, pää tuommainen hauska ja pyöreä, jota kernaasti näkee ystävänsä hartioilla. Hänellä oli siniset silmät, eloisa kasvojen väri, kuoppia poskissa, leveä rinta, luja ruumis, siksi lihava, että hän saattoi nähdä omat poskipäänsä. Hän olikin väkevä kuin Herkules, kehitettyään nuorena lihaksiansa voimisteluharjoituksilla. Hänen ruskeat hiuksensa olivat karkeanlaiset. Muinaisajan kuvanveistäjät osasivat kahdeksallatoista eri tavalla laitella Minervan tukkaa, mutta Passepartout'illa oli ainoastaan yksi tapa: kolme nopeata kamman vetäisyä vain, ja hiukset olivat oikein kauniissa järjestyksessä.

Vetikö tämän miehen kimmoava luonne yhtä Phileas Foggin luonteen kanssa — sitä ei varovaisinkaan olisi saattanut varmaan sanoa. Oliko Passepartout perin pohjin niin järjestystä rakastava mies kuin isäntä tahtoi? Sitä ei saattanut sanoa, ennenkuin näki.

Vietettyään nuoruudessaan kuljeksivaista elämää, niinkuin jo sanottiin, halusi hän nyt rauhaa. Kuultuaan puhuttavan Englannin gentlemannien säännöllisyydestä ja sananparreksi tulleesta kylmäkiskoisuudesta tahtoi hän koettaa onneansa Englannissa. Mutta tähän saakka ei onni ollut hänelle ollut oikein myötäinen. Hän ei ollut vielä saanut mielenperäistä paikkaa. Hän oli ollut jo kymmenessä talossa, mutta kaikissa niissä olivat isännät olleet kummallisia, huikentelevaisia, olivat hakeneet seikkailuja ja mittailleet maita mantereita, ja tuommoista ei Passepartout enää suvainnut. Hänen viimeinen isäntänsä, nuori Longsferryn lordi, parlamentin jäsen, vietti yönsä usein Hay-Market'in ostronikellareissa ja palasi kotiansa liiankin usein poliisipalvelijain hartioilla. Passepartout, haluten ennen kaikkea, että isäntänsä olisi kunnianarvoinen mies, uskalsi tehdä pari nöyrää muistutusta, mutta isäntä pani ne pahakseen, ja silloin oli miehellä matkapassi varma. Sillävälän sai hän kuulla, että Phileas Fogg, esq., oli palvelijan puutteessa, ja silloin hän hankki lähempiä tietoja tuosta gentlemannista. Semmoinen herra, jonka elämä oli niin säännöllistä, joka ei milloinkaan ollut yötä poissa kotoaan, joka ei koskaan matkustanut, joka ei koskaan ollut ulkona koko päivää — kas semmoinen herra oli oikein hänen mielensä mukainen. Hän tuli ja otettiin palvelukseen, niinkuin jo on kerrottu.

Kello oli jo lyönyt puoli kaksitoista, ja Passepartout oli nyt ypö yksinänsä tuossa talossa Saville-row'in varrella. Paikalla rupesti hän tarkastamaan taloa lähemmältä. Hän tutki sen visusti ullakosta aikain hamaan kellariin asti ja huomasi, että talo oli oikein miellyttävä, niin siisti, niin hyvin varustettu, kaikki puritaanisen ankarassa järjestyksessä, ja niin mukava palvelijalle. Hänestä se näytti etanan kuorelta, joka kumminkin oli kaasulla valaistu ja lämmitetty, sillä hiilivety toimitti siellä sekä valaisijan että lämmittäjän virat. Passepartout löysi helposti toisesta kerroksesta huoneen, joka oli häntä varten. Se näytti hänestä oikein hyvältä. Sähkökelloja ja puheputkia oli laitettu hänen huoneestansa ala- ja ensimmäiseen kerrokseen. Kamiinilla oli kello, joka oli sähkölangalla yhdistyksissä Phileas Foggin makuukammion kellon kanssa, ja siten näytti kumpikin kello samaa sekuntia samassa silmänräpäyksessä.

— Tämähän vasta on oikein sopivaa, erittäin sopivaa, — arveli Passepartout itsekseen.

Huoneessaan huomasi hän niinkään erään ilmoituksen kellon yläpuolella. Se oli päivän palveluksen ohjelma. Siihen oli merkittynä kaikki, mitä palvelijan milloinkin tuli tehdä, kello kahdeksasta aamulla, jolloin Phileas Fogg nousi makuulta, aina puoli kahteentoista asti, jolloin hän läksi murkinalle Reform-Clubiin; siinä oli määrättyä: teetä ja paahdettua leipää kello 8.23, partavesi kello 9.37, pään kampaaminen ja harjaaminen kello 9.40 j.n.e. Sitten oli jälleen kello puoli 12:sta puoliyöhön saakka, jolloin isäntä pani maata, kaikki toimet ennakolta merkitty ja määrätty. Passepartout ihastui tästä julistuksesta ja painoi sen eri kohtia myöten mieleensä.

Isännän vaatevarasto oli erittäin hyvin varustettu ja järjestetty. Kullakin housuparilla, nutulla ja liivillä oli oma numeronsa, joka myös oli merkitty sekä koti- että ulkopukujen luetteloon, ja tässä oli tarkoin ilmoitettuna, mikä puku milloinkin, aina eri vuodenaikojä myöten, oli tuleva käytäntöön. Samanlainen ohjesääntö oli jalkineistakin.

Sanalla sanoen, tämä talo Saville-row'in varrella — oltuaan epäjärjestyksen temppelinä kuuluisan Sheridanin aikana — oli nyt erittäin mukavasti laitettu ja sisustettu ja näytti vallan hauskalta. Ei ollut talossa kirjastoa, ei yhtään kirjaakaan. Niistäpä Mr. Phileas Foggille ei olisi hyötyä ollutkaan, sillä Reform-Clubissa oli käytettävänä kaksikin kirjastoa, toisessa kaunokirjallisuutta, toisessa lainoppia ja politiikkaa. Makuukammiossa oli kohtalaisen suuri kaappi, rakenteeltaan sellainen, ettei siihen pysty valkea eikä varkaat. Asetta ei ollut talossa minkäänäköistä, ei metsästystä eikä sotaa varten. Kaikki osoitti, että talossa vallitsivat mitä rauhallisimmat tavat.

Tarkastettuaan talon kaikin puolin hieroi Passepartout tyytyväisenä käsiään; hän ojensihe oikein pitkäksi ja lausui iloisesti:

— Tämähän on niinkuin minua varten luotu. Kyllä me yhdessä toimeen tulemme, Mr. Fogg ja minä! Isäntä kotona-kököttäjä ja semmoinen järjestyksen mies — sehän on oivaa! Oikea kone! No niin, hätäkös minun on palvella konetta!

III.

Keskustelu, joka saattaisi käydä Phileas Foggille kovin kalliiksi.

Phileas Fogg oli lähtenyt talostansa Saville-row'in varrelta kello puoli 12 ja nostettuaan oikeaa jalkaansa 575 kertaa vasemman jalan eteen ja vasenta jalkaansa 576 kertaa oikean jalan eteen tuli Reform-Clubiin, joka on mahtava rakennus Pall-Mallin varrella ja on maksanut kokonaista kolme miljoonaa markkaa.

Phileas Fogg astui suoraa päätä ruokasaliin. Sen yhdeksästä ikkunasta näki kauniiseen puutarhaan, jossa syksy oli jo puun lehdet pukenut kultaan. Hän istahti entiselle sijallensa, tutun pöydän ääreen, joka katettuna oli häntä odottamassa. Hänen murkinansa oli voileipä, keitetty kala mehuisan Reading-sauce'n kera, veripunainen roastbiff champignonien kera, putinki raparperista ja karviaismarjoista, palanen chester-juustoa ja kaiken tämän painikkeeksi muutama kupillinen sitä erinomaista teetä, jota oli tuotettu maahan nimenomaan Reform-Clubia varten.

Kello 12 ja 47 minuuttia keskipäivällä hän nousi pöydästä ja astui komeaan saliin, joka oli koristettu kalliskehyksisillä tauluilla. Siellä toi palvelija hänelle Times-lehden, joka ei vielä ollut leikattu ja jonka työläässä avaamisessa ja taivuttamisessa Phileas Fogg osoitti suurta taitoa ja tottumusta. Sanotun

lehden lukemista kesti puoli vaille 4:ään; sitten hän luki Standardia päivälliseen asti. Päivälliseksi oli melkein samoja ruokia kuin murkinaksikin; lisänä oli nyt vain "Royal British sauce".

Kun kello oli 20 minuuttia vaille 6, astui hän jälleen isoon saliin ja rupesi lukemaan Morning Chroniclea.

Puolen tunnin kuluttua tuli muutamia Reform-Clubin jäseniä. Nämä istahtivat ison uunin eteen, jossa kivihiilet kirkkaasti paloivat. Vastatulleet olivat Phileas Foggin tavallisia pelikumppaneja, innokkaita vistin pelaajia niinkuin hänkin: insinööri Andrew Stuart, pankkiirit John Sullivan ja Samuel Fallentin, oluenpanija Thomas Flanagan ja Englannin Pankin johtaja Gauthier Ralph, kaikki rikkaita miehiä ja arvokkaita jäseniä tässäkin klubissa, joka jäsentensä joukossa näkee teollisuus- ja rahamaailman merkkimiehiä.

— No niin, Ralph, — kysäisi Thomas Flanagan, — millä kannalla varkaus-asia nykyjään on?

— Niin, — vastasi Andrew Stuart, — pankki saa pyyhkiä partaansa.

— Minäpä luulen, — sanoi Gauthier Ralph, — että me kyllä saamme varkaan kiinni. Taitavimpia poliisimiehiä on lähetetty kaikkiin Amerikan ja Euroopan tärkeimpiin sekä tuonti- että vientisatamiin, ja työlääksipä käy tuon herran päästä heidän kynsistänsä pujahtamaan.

— Onko varkaasta tarkkoja tuntomerkkejä? — kysyi Andrew Stuart.

— Aluksikin hän ei ole mikään varas, — vastasi Gauthier Ralph yksivakaisesti.

— Kuinka? Eikö se ole varas, joka on siepannut 55 tuhatta puntaa[2] pankinseteleissä?

— Ei, — vastasi Ralph.

— Siis ammattimies toki? — arveli John Sullivan.

— Morning Chronicle sanoo, että hän on gentlemanni.

Tämän selityksen antoi Phileas Fogg, jonka pää kohosi sanomalehden takaa. Samalla Phileas Fogg tervehti pelitovereitaan, ja nämä vastasivat tervehdykseen.

Seikka, josta puhuttiin ja josta kaikki Yhdistetyn Kuningaskunnan sanomalehdet innokkaasti keskustelivat, oli tapahtunut kolme päivää ennen, syyskuun 29 p:nä. Setelitikku, joka sisälsi 55 tuhatta puntaa (1 milj. 375 tuhatta markkaa), oli varastettu Englannin Pankin ensimmäisen rahastonhoitajan virkapöydältä.

Niille, jotka kummastelivat semmoisen tapauksen mahdollisuutta, selitti pankinjohtaja Gauthier Ralph, että samassa tuokiossa kuin varkaus tapahtui, oli rahastonhoitaja juuri kirjaan panemassa 3 shillingin 6 pencen summaa, ja eihän hänellä voinut silmiä olla kaikilla haaroin.

Tässä on huomattava — mikä selittää yllämainitun tapauksen — että tuo ihmeellinen laitos, nimeltä Bank of England, näkyy pitävän peräti suurta huolta yleisön arvokkaisuudesta. Ei yhtään vartiaa, ei vahtimestaria, ei vanunkiverkkoa! Kultaa, hopeaa, seteleitä on esillä, melkeinpä tahtoisi sanoa: kenen saatavina hyvänsä. Ei näet saa vähintäkään epäillä kenenkään ohitsekulkevan rehellisyyttä. Muuan englantilaisten tapain tarkimpia tutkijoita kertoo tästä seuraavaa: Eräässä pankin huoneessa, jossa kertoja oli, teki hänen mielensä lähemmältä katsella noin 7 tai 8 naulan painoista kultakappaletta, joka oli rahastonhoitajan pulpetilla. Hän otti sen käteensä, katseli sitä ja antoi sen lähellä seisovalle, tämä taas viereiselleen, ja niin kulki kultakappale kädestä käteen aina salin päässä olevaan pimeään käytävään ja palasi vasta puolen tunnin kuluttua takaisin, eikä rahastonhoitaja sillä välin ollut yhtään kertaa nostanut edes silmiänsäkään työstänsä.

Mutta toisin oli käynyt syyskuun 29 p:nä. Setelitikku ei tullutkaan takaisin, ja kun komea kellolaitos Drawing-office'n yläpuolella oli lyönyt viisi, jolloin toimistot suljetaan, ei Englannin Pankilla ollut muuta neuvoa kuin kirjoittaa 55 tuhatta puntaa voiton ja tappion tilille.

Sittenkuin varma tieto varkaudesta oli saatu, lähetettiin taitavimpia salapoliseja suurimpiin satamiin, niinkuin Liverpooliin, Glasgowiin, Havreen, Sueziin, Brindisiin, New-Yorkiin y.m. Sille, joka saa varkaan kiinni, luvattiin kaksituhatta puntaa ja sitäpaitsi viisi prosenttia takaisin saatavasta summasta. Nämä poliisit saivat käskyn pitää tarkasti silmällä kaikkia matkustajia, sekä tulevia että lähteviä, kunnes heti kohta viereille pantu valmistava tutkinto oli saanut lähempiä seikkoja selville. Syytä oli, niinkuin Morning Chroniclekin sanoi, luulla, ettei varas kuulunut mihinkään englantilaiseen varkaiden seuraan. Mainittuna syyskuun 29 päivänä oli huomattu pankissa herrasmies, hyvissä vaatteissa ja hieno käytökseltään. Hän oli useampia kertoja kulkenut siinä huoneessa, missä varkaus tapahtui. Valmisteleavassa tutkinnossa saatiin hyvin tarkat ulkonaiset tuntomerkit miehestä ja luettelo niistä

lähetettiin kaikille Yhdistetyn Kuningaskunnan ja manteren salapoliiseille. Senpä vuoksi jotkut kunnan miehet — niiden joukossa Gauthier Ralph — luulivat kyllä syytä olevan toivoa, ettei varas suinkaan pääse pakoon.

Tämä tapaus tietysti oli päivän keskustelujen aineena Lontoossa ja koko Englannissa. Keskusteltiin sinne ja tänne, oliko muka vai eikö ollut pääkaupungin poliisin mahdollista saada varas kiinni. Ihmekös siis, että Reform-Clubin jäsenet myöskin juttelivat samasta asiasta, varsinkin kun yksi pankin alijohtajista oli heidän seurassaan.

Arvoisa Gauthier Ralph ei ottanut epäilläkseen poliisin onnistumista, sillä hän toivoi luvatus palkinnon suuresti kiihottavan salapoliisien utteruutta ja älyä. Mutta hänen virkaveljensä Andrew Stuart oli kokonaan toista mieltä. Herrat kävivät korttipöytään: Stuart Flanagania ja Fallentin Foggia vastaan. Pelin aikana ei puhuttu mitään, mutta robberien välissä keskusteltiin sitä kiivaammin.

— Minun mielestäni, — sanoi Andrew Stuart, — on pakenemisella enemmän mahdollisuutta kuin kiinnisaamisella, sillä epäilemättä on varas konstinsa oppinut mies.

— Olkoon niin, — vastasi Ralph, — mutta ei ole maata, johon hän voisi paeta.

— Peijakas!

— Minnekä te sitten luulette hänen lähteneen?

— Mistä minä sen tiedän? — vastasi Andrew Stuart. — Maailma on hyvin avara.

— Oli ennen, — virkkoi Phileas Fogg puoli ääneen ja sitten, asettaen korttipakan Thomas Flanaganin eteen, lisäsi ääneen: — nostakaa.

— Mitä tarkoitatte sanalla "ennen"? Onko maa käynyt pienemmäksi?

— Epäilemättä, — vastasi Gauthier Ralph. — Minä olen samaa mieltä kuin Mr. Fogg. Maa on käynyt pienemmäksi, sillä sen ympäri voi kulkea nyt kymmenen kertaa pikemmin kuin sata vuotta sitten, ja sepä seikka se tässä tapauksessa juuri jouduttaakin varkaan takaa-ajoa.

— Ja jouduttaa varkaan karkaamistakin.

— Lyökää ulos, Mr. Stuart, — virkkoi Phileas Fogg.

Mutta heikkouskoinen Stuart ei antanut perään. Parttian jälkeen hän sanoi jälleen:

— Totta puhuen, herra Ralph, kovin hupainen on teidän todistuksenne maan pienenemisestä. Siis, koska nyt matkustukseen maan ympäri menee ainoastaan kolme kuukautta...

— Kahdeksankymmentä päivää vain, — virkkoi Phileas Fogg.

— Aivan niin, hyvät herrat, — lisäsi John Sullivan, — kahdeksankymmentä päivää vain, siitä lukien kuin "Great Indian Peninsular Railway" saa rataosansa Rothalin ja Allahabadin välillä valmiiksi. Kas tässä Morning Chroniclen laskut:

Lontoosta Mont Cenis'in ja Brindisin kautta Sueziin rautatietä ja postilaivoissa 7 päivää.

Suezista Bombayhin postilaivassa 13 päivää.

Bombaysta Kalkuttaan rautatietä 3 päivää.

Kalkuttasta Hongkongiin (Kiinassa) postilaivassa 13 päivää.

Hongkongista Jokohamaan (Japanissa) postilaivassa 6 päivää.

Jokohamasta San Fransiskoon postilaivassa 22 päivää.

San Fransiskosta New-Yorkiin rautatietä 7 päivää.

New-Yorkista Lontooseen postilaivassa ja rautatietä 9 päivää.

Yhteensä 80 päivää.

— Aivan niin, kahdeksankymmentä päivää, — huudahti Andrew Stuart ja löi epähuomiossa väärää maata, — mutta siihen ei ole lukuun otettu pahoja ilmoja, vastatuulia, haaksirikkoja, junan suistumisia kiskoilta j.n.e.

— Kaikki on otettu lukuun, — vastasi Phileas Fogg, yhä jatkaen peliänsä; sillä nyt ei enää pelikään

ollut keskustelulta rauhoitettu.

— Sekin, että hindut ja indiaanit ottavat ratakiskot pois! — huudahti Andrew Stuart. — Sekin, että he pysäyttävät junan, ryöstävät matkustavaiset ja vievät heidän päänahkansa!

— Sekin on otettu lukuun, — vastasi Phileas Fogg, joka lopetti pelin kahdella honöörillä.

Andrew Stuart, jonka vuoro nyt oli jakaa, kokosi kortit ja sanoi:

— Teoriassa olette kyllä oikeassa, Mr. Fogg, mutta käytännössä...

— Käytännössä samoin, Mr. Stuart.

— Sitähän olisi hauska nähdä.

— Mikäs estää? Lähtekäämme yhdessä matkalle.

— Herra varjelkoon! — huudahti Stuart. Mutta panisinpa vetoa neljätuhatta puntaa, että sellainen matkustus moisilla ehdoilla on mahdoton.

— Päinvastoin hyvin mahdollinen, — vastasi Mr. Fogg.

— Tehkää se sitten!

— Maanko ympäri 80 päivässä?

— Niin.

— Teen kyllä.

— Milloin?

— Heti. Mutta sanonpa ennakolta, että teen tuon matkan teidän maksullanne.

— Tuo nyt on pelkkää hulluutta! — sanoi Andrew Stuart alkaen jo tuskastua pelikumppaninsa itsepintaisuuteen. — Kas niin, peli jatkuu vaan.

— Jakakaa uudestaan sitten, — sanoi Phileas Fogg; — te annoitte väärin.

Andrew Stuart otti kortit vapiseviin käsiinsä, mutta äkkiä hän laski ne takaisin pöydälle.

— Olkoon menneeksi, Mr. Fogg, — sanoi hän — minä panen vetoa 4,000 puntaa.

— Mitä joutavia, — virkkoi Fallentin hänelle — leikkiähän tämä vain on.

— Kun kerran sanon lyöväni vetoa, — vastasi Andrew Stuart, — niin silloin en laske leikkiä.

— Minä suostun, — sanoi Mr. Fogg ja lisäsi sitten kääntyen muihin: — Baring Brothers'illa on talletettuna minun rahojani 20 tuhatta puntaa. Ne uskallan kernaasti.

— Kaksikymmentä tuhatta puntaa! — huudahti John Sullivan. — 20 tuhatta puntaa, jotka saattaisitte menettää jonkun arvaamattoman esteen kautta.

— Arvaamattomia esteitä ei ole olemassa, vakuutti Phileas Fogg kuivasti.

— Mutta Mr. Fogg, nämä 80 päivää ovat vähin mahdollinen aika.

— Vähin mahdollinen aika, hyvin käytettynä — muuta ei ole tarvis.

— Mutta sittenhän pitäisi oikein matemaattisesti hyppiä rautateiltä höyrylaivoille ja höyrylaivoilta rautateille!

— Minä hypin matemaattisesti.

— Te laskette leikkiä.

— Kunnan englantilainen ei laske leikkiä niin totisessa asiassa kuin veto on, — vastasi Phileas Fogg. — Minä lyön 20 tuhatta puntaa vetoa ketä vastaan hyvänsä, että matkalla maan ympäri en viivy muuta kuin 80 päivää eli 1,920 tuntia eli 115,200 minuuttia. Suostutteko?

— Suostumme, — vastasivat herrat Stuart, Fallentin, Sullivan, Flanagan ja Ralph, sovittuaan keskenään.

— Hyvä! — sanoi Fogg. — Juna lähtee Doveriin tänään kello 8.45. Minä lähdän siinä.

— Tän'iltanako jo? — kysyi Stuart.

— Tän'iltana, — vastasi Fogg. — Siis, — jatkoi hän, silmäillen taskukalenteriin, — koska meillä tänään on keskiviikko lokakuun 2 p., niin palaan Lontooseen, juuri tähän samaan Reform-Clubin saliin, lauantaina 21 p:nä joulukuuta kello 8.45 illalla; ellen, niin ovat Baring Brothers'ille tallettamani 20 tuhatta puntaa teidän omanne lain ja oikeuden mukaan. Tässä shekki sille summalle.

Vedosta tehtiin pöytäkirja, jonka allekirjoittivat nuo kuusi vedon lyönyttä. Phileas Fogg oli koko ajan pysynyt tyynenä. Hän ei suinkaan ollut lyönyt vetoa voiton vuoksi, ymmärtäen kyllä, että häneltä semmoinen summa — puolet hänen omaisuuttansa — kuluukin tämän pulmallisen, miltei mahdottoman tehtävän täyttämässä. Vetokumppanit näyttivät olevan rauhattomia, ei panoksensa menettämisen tähden, vaan siitä syystä, että heillä oli hieman omantunnonvaivoja taistellessaan moisilla ehdoilla.

Kello löi 7. Ehdoteltiin pelin keskeyttämistä, jotta herra Fogg ennättäisi valmistua matkalle.

— Minä olen aina valmis, — vastasi tuo alituisesti rauhallinen herrasmies jakaessaan kortteja. — Ruutua, herrat. Lyökää ulos, Mr. Stuart!

IV.

Phileas Fogg hämmästyttää palvelijansa Passepartout'in.

Kello 7.25 sanoi Phileas Fogg jäähyväiset kunnioitettaville pelikumppaneilleen, voitettuaan vistissä noin 20 guineata (500 mk), ja läksi klubista. Kello 7.50 hän astui taloonsa.

Passepartout, joka jo tarkoin osasi ohjelmansa, kummastui suuresti nähdessään isäntänsä tulevan kotiin näin tavattomaan aikaan. Sen mukaan kuin Passepartout oli selkoa saanut, ei isäntä koskaan tullut kotiin ennenkuin ummelleen kello 12 yöllä.

Phileas Fogg meni heti huoneeseensa ja kutsui:

— Passepartout!

Tämä ei vastannut, arvelen, ettei isäntä suinkaan kutsumisellaan häntä tarkoittanut; eihän nyt ollut se aikakaan.

— Passepartout! — huudahti Mr. Fogg, liiaksi korottamatta ääntänsä.

Passepartout astui sisään.

— Olen kutsunut kahdesti, — virkkoi Mr. Fogg.

— Kello ei ole kahtatoista vielä, — vastasi Passepartout, kello kourassaan.

— Ei olekaan, — sanoi isäntä, — enkä teitä torukaan. Me lähdemme 10 minuutin kuluttua Doveriin ja Calais'hen.

Ranskalaisen pyöreillä kasvoilla elehti jonkinlainen irve. Hän oli kaiketi kuullut väärin.

— Monsieur aikoo lähteä? — kysyi hän.

— Aion; me lähdemme matkustamaan maan ympäri.

Passepartout'in silmät lensivät selälleen, kulmakarvat vetäytyivät ylös, kädet hervahitivat alas, ruumis kutistui, ja kaikki osoitti niin suurta hämmästystä, ettei se enää ollut kovin kaukana typeryydestä.

— Maan ympäri, — mutisi hän.

— Niin, 80 päivässä, — vastasi Mr. Fogg. Emme saa kadottaa silmänräpäystäkkään.

— Entäs matkakapineet? — kysäisi Passepartout, käänneksen päätään oikealle ja vasemmalle.

— Ei mitään matkakapineita. Ei muuta kuin pieni käsilaukku, siihen kaksi paitaa ja kolme paria

sukkia. Teidän varallenne samoin. Matkalla ostetaan mitä tarvitaan. Ottakaa sadetakki ja villapeite. Katsokaa, että teillä on hyvät jalkineet, vaikka tosin hyvin vähän me tulemme astuneeksi jalkaisin, tuskin ollenkaan. Joutukaa!

Passepartout yritti vastata, mutta ei voinut. Hän meni huoneeseensa, heittäytyi tuolille ja huudahti, niinkuin hänen kotimaassaan usein tehdään:

— Mutta kyllä tämä on kovaa! Ja minä kun toivoin saada olla rauhassa!

Koneellisesti hän laittoi matkalaukun reilaan. Maanko ympäri 80 päivässä? Olikohan isäntä ihan hullu? Ei maar... Leikkiäkö tämä sitten on? Mennään muka Doveriin — mennään vaan! Sieltä Calais'hen — vaikka sinnekin. Tämähän ei suinkaan ollut kunnan Passepartout'ille vastenmielistä, hänelle, joka ei viiteen vuoteen ollut nähnyt isäinsä maata. Kenties mennään hamaan Pariisiin asti? Sepä vasta olisikin erinomaisen hupaista: nähdä jälleen tuo iso pääkaupunki! Mutta siellä kai isännän matka-into lauhtuukin. Epäilemättä; mutta ihmeellistä kumminkin on, että hän niinkin pitkille matkoille lähtee, tuo rauhallinen herra Fogg!

Kello 8 oli Passepartout laittanut valmiiksi laukun, jossa olivat hänen ja isännän matkatarpeet. Yhä vielä levottomana hän läksi kammiostansa ja lukittuaan huolellisesti ovensa astui Mr. Foggin luo.

Mr. Fogg oli valmis. Hänellä oli mukanaan Bradshaw'in matkaopas "Continental Railway Steam Transit and General Guide", joka oli selittävä hänelle kaikki, mitä matkalla oli tarpeellista tietää. Hän otti laukun Passepartout'in kädestä, avasi sen ja pani siihen paksun tukun noita kauniita pankinseteleitä, jotka käyvät kaikissa maissa.

— Ettehän unohtanut mitään? — kysäisi hän.

— En mitään, monsieur.

— Sadetakki ja peite?

— Tässä.

— Hyvä. Ottakaa tämä laukku.

Mr. Fogg jätti laukun Passepartout'ille.

— Ja pitääkö huoli siitä: siinä on 20 tuhatta puntaa.[3]

Passepartout oli vähällä pudottaa laukun, ikäänkuin nuo 20 tuhatta puntaa olisivat olleet raskaissa kultarahoissa.

Isäntä ja palvelija astuivat ulos ja kiersivät lukon kahdesti kiinni.

Saville-row'in päässä he nousivat vaunuihin ja saapuivat pian Charing-Crossin asemalle, josta alkaa yksi South-Castern radan haaroja.

Kello 8.20 pysähtyivät vaunut asemahuoneen eteen. Passepartout hyppäsi maahan, isäntä seurasi häntä ja maksoi ajurin.

Samassa läheni häntä kerjäläisvaimo, lapsi sylissä, paljain likaisin jaloin, päässä viheliäinen hatunretvana, jossa vielä oli höyhen jäljellä, ja pyysi Mr. Foggilta almua.

Mr. Fogg otti taskustansa taannoin voittamansa 20 guineata ja antoi ne kerjäläiselle.

— Tuoss' on, vaimo parka; mieleni on hyvä, että kohtasin teidät.

Näin sanottuaan hän meni.

Passepartout tunsi vesikarpalon silmässään. Isäntä oli astunut ensimmäisen askeleen hänen sydämeensä.

Mr. Fogg meni palvelijansa kanssa suureen odotussaliin. Siellä hän käski Passepartout'in ostaa kaksi ensimmäisen luokan pilettiä Pariisiin. Käännyttyään ympäri huomasi Fogg taannoiset viisi vetokumppaniansa Reform-Clubista.

— Minä lähden, hyvät herrat. Tullivirastojen kirjoitukset passissani todistavat teille matkani, kun palajan.

— Mitä joutavia, Mr. Fogg, — vastasi herra Gauthier Ralph kohteliaasti, — me luotamme täydellisesti kunniaanne, niinkuin gentlemannin kunniaan.

— Sitä parempi, — sanoi Mr. Fogg.

— Ettehän unohda, että teidän tulee olla täällä jälleen ... — huomautti Andrew Stuart.

— 80 päivän perästä, — lisäsi Mr. Fogg, — lauantaina 21 p:nä joulukuuta 1872, kello 8.45 illalla. Näkemiin asti, hyvät herrat!

Kello 8.40 istuivat Phileas Fogg ja hänen palvelijansa samaan rautatievaunuun. Kello 8.45 kuului veturin vihellys, ja juna läksi liikkeelle.

Yö oli pilkkopimeä, ja hienoa sadetta vihmoi taivaasta. Phileas Fogg kyyristyi vaunun nurkkaan eikä puhunut sanaakaan. Passepartout, yhä vielä hämillänsä, likisti vaistomaisesti laukkaa rintaansa vasten.

Tuskin oli juna kulkenut Sydenhamin palatsin ohi, niin pääsi Passepartout'ilta epätoivon huuto...

— Mikä nyt? — kysäisi Mr. Fogg.

— Niin, näettekös, kiireissäni ... hädissäni ... minä unohdin...

— Minkä?

— Kaasun palamaan kamariini.

— Ei tee mitään, poikaseni, — sanoi Mr. Fogg kylmästi, — se palaa teidän kustannuksellanne.

V.

Uusia arvopapereita Lontoon rahamarkkinoilla.

Phileas Fogg ei osannut Lontoosta lähtiessään aavistaakaan, millaisen melun hänen matkansa oli herättävä. Tieto vedosta levisi ensin Reform-Clubissa ja sai aikaan koko hälyn tämän arvoisan seuran jäsenten keskuudessa. Klubista siirtyi tieto sanomalehtiin reportterien kautta ja sanomalehtien kautta Lontoon yleisöön ja koko Yhdistettyyn Kuningaskuntaan.

Tästä "matkasta maan ympäri" — siitäkös nyt kirjoiteltiin, keskusteltiin, väiteltiin yhtä innokkaasti ja yhtä suurella harrastuksella kuin jostakin uudesta Alabama-asiasta! Toiset kävivät Phileas Foggin puolelle; toiset — ja näitä oli melkoinen enemmistö — olivat häntä vastaan. Matka maan ympäri niin vähässä ajassa nykyisillä kulkuneuvoilla — sehän oli mahdollista ainoastaan paperilla, itse teossa sitävastoin sulaa hulluutta.

Times, Standard, Evening Star, Morning Chronicle ja parikymmentä muuta suurta sanomalehteä olivat Mr. Foggia vastaan. Daily Telegraph yksinään puolusti häntä jossakin määrin. Phileas Foggia pidettiin löylynlyömänä, hupsuna miehenä, ja hänen toverinsa Reform-Clubissa saivat kuulla moitteita siitä, että olivat lyöneet mokoman vedon, joka selvään osoitti Foggin ymmärryksen olevan kaikkea muuta kuin oikeassa reilassa.

Sanomalehdissä luettiin kiihkeitä, mutta loogillisia kirjoituksia tästä asiasta. Englannissa, niinkuin tunnettu on, harrastetaan suuresti kaikkea, mikä maantietoa koskee. Eikä ollut ainoataan sanomalehden lukijaa — oli hän mitä säätyä hyvänsä — joka ei olisi ahmimalla ahminut Phileas Foggin asialle pyhitettyjä palstoja.

Ensimmäisinä päivinä oli hänen puolellansa muutamia huimapäitä, etenkin naisia, sittenkuin kuvalehti Illustrated London News oli julaissut hänen muotokuvansa valokuvan mukaan, joka löytyi Reform-Clubin arkistossa. Muutamat gentlemannit uskalsivat sanoa: "No miksei, miksei? Onhan kuultu kummempaaakin!" — Nuo olivat paraasta päästä Daily Telegraphin lukijoita. Mutta pianpa rupesi tämänkin lehden vakaumus horjumaan.

Lokakuun 7 p:nä luettiin Kunink. Maantieteellisen Seuran Bulletin'issä pitkä kirjoitus, joka tutki asiata kaikilta puolin ja todisti selvää selvemmäksi, että puheena oleva yritys oli sulaa hulluutta. Ja nyt olivat kaikki Foggia vastaan. Ihmiset laittoivat esteitä hänen tiellensä, luonto samoin. Yrityksen onnistumista varten pitäisi rautateiden ja höyrylaivain tulo- ja lähtöaikain ihan täsmälleen liittyä toisiinsa, mutta sellaista yhtäjaksoisuutta ei ole eikä voikaan olla olemassa. Euroopassa, lyhempiä

matkoja kuljettaessa, saattaa kyllä olla varma junain täsmällisyydestä; mutta kun niiltä menee kokonaista kolme päivää Indian ja seitsemän päivää Yhdysvaltain läpi kulkemiseen, saattaako järkevä ihminen niiden tarkkuudelle perustaa tällaista yritystä? Entäs sitten tapaturmat, yhteentörmäykset, rajuilmat, lumituiskut — eikös tämä kaikki ollut Phileas Foggia vastaan? Ja eikös merellä talviseen aikaan vastatuulet, sumut saata matkaa viivyttaa? Ei ollut lainkaan tavatonta, että paraimmatkin höyrylaivat Atlantilla viipyvät pari kolme päivää määrän yli. Yksi ainoa, yksi ainoa viivähdys tekisi koko yrityksen tyhjäksi. Jos Phileas Fogg myöhästyy edes moniaankaan tunnin postilaivalta, niin hänen täytyy odottaa seuraavata laivaa, ja hanke on siten rauennut kuin tuhka tuuleen.

Tämä kirjoitus nosti suuren melun. Melkein kaikki maan sanomalehdet painattivat sen, ja Phileas Foggin osakkeiden kurssi laski arveluttavasti.

Ensimmäisinä päivinä matkustajamme lähdön jälkeen tehtiin Lontoossa varsinaisia kauppasioita hänen yrityksensä pohjalle. Englannin vedonlyöjät ovat tunnetut; he ovat älykkäämpiä ja suuremmassa kunniaassa pidettyjä kuin pelaajat. Vedonlyönti on englantilaisen luonteen mukaista. Ja vetoja löivätkin Phileas Foggin puolesta tai häntä vastaan eivät ainoastaan Reform-Clubin jäsenet, vaan ennen pitkää suurikin yleisö. Phileas Fogg kirjoitettiin niinkuin mikä kilpahevonen kilpakirjaan. Hänestä tuli myös arvopaperi, joka paikalla sai oman numeronsa Lontoon pörssissä. "Phileas Foggia" kyseltiin ja tarjoihtiin premioilla tai ilman, ja suunnattomia asioita solmittiin. Mutta viisi päivää hänen lähtönsä jälkeen, sittenkuin mainittu kirjoitus oli ollut "Bulletin'issa", tarjoukset alkoivat lisääntyä. Phileas Fogg laski arvossa. Jo tarjottiin niitä tukuttain. Ensi alussa ei ostettu kuin viisi, sitten kymmenen kerrassaan; nyt meni kaksin- ja viisinkymmenin, jopa satakin yhdessä mytyssä.

Yksi ainoa puolustaja oli hänellä enää, nimittäin vanha, luuvaloa sairastava lordi Albermale. Tämä kunnioitettava gentlemanni, joka ei päässyt liikautamaan nojatuolistansa, olisi kernaasti antanut omaisuutensa, jos olisi voinut tehdä matkan maan ympäri, vaikka siihen olisi mennyt kymmenenkin vuotta! Hän löi 5,000 puntaa vetoa Phileas Foggin eduksi. Ja kun hänelle todistettiin, kuinka järjetöntä ja hyödytöntäkin Foggin hanke oli, vastasi hän vain: "Jos se käy päinsä, niin on hyvä, että englantilainen sen ensimmäisenä on tehnyt."

Phileas Foggilta, niinkuin sanottiin, väheni puolustajain luku vähenemistään. Kaikki ihmiset olivat häntä vastaan eivätkä syyttäkään. — Ei enää lyöty sataaviittäkymmentäkään yhtä vastaan; mutta seitsemän päivän kuluttua sattui tapaus, joka vaikutti, ettei kukaan olisi uskaltanut lyödä vähintäkään vetoa.

Sinä päivänä kello 9 illalla oli näet poliisilaitoksen ylipäällikkö saanut seuraavan sähkösanoman:

/#

"Suez. Lontoo.

Rovan, poliisitirehtööri, päävirasto, Scotland yard.

Minä seuraan pankkivarasta Phileas Foggia. Lähettäkää viipymättä vangitsemiskäskey Bombayhin (Itä-Indiaan).

<i>Fiks</i>, salapoliisi."

#/

Tämä sähkösanoma vaikutti silmänräpäyksessä. Kunniallisen gentlemannin sijaan astui pankkivaras. Hänen valokuvansa Reform-Clubissa tarkastettiin tyysten tarkoin. Varkaan tuntomerkit sopivat siihen. Sitten muistettiin, kuinka Phileas Foggin elämä aina oli ollut yksinäistä, salaperäistä. Kun sitten otettiin lukuun hänen äkkinäinen lähtönsä, niin selväähän muka oli, että hän, luulotellen ihmisille matkaa maan ympäri ja mieletöntä vetoa, sillä tavoin vain koetti päästä Englannin poliisimiesten käsistä.

VI.

Poliisimies Fiks on hyvin maltiton.

Mitenkä tällainen sähkösanoma tuli lennätetyksi, se selviää seuraavista asianhaaroista.

Keskiviikkona 9 p:nä lokakuuta odoteltiin kello 11 aikana aamupäivällä Suezissa postihöyrylaiva "Mongolia'a", joka on "Peninsular and Oriental Company" nimisen yhtiön oma, 2,800 tonnin vetoinen ja koneessa 500 nimellistä hevosvoimaa. "Mongolia" teki säännöllisiä kulkuja Brindisistä Bombayhin

Suezin kanavan kautta. Se oli yhtiön upeimpia höyrylaivoja; sen määrätty nopeus oli 10 peninkulmaa[4] tunnissa Brindisin ja Suezin välillä sekä 9,53 penink. Suezin ja Bombayn välillä, mutta aina se oli kulkenut paljon pikemmin.

Laiturilla oli odottelemassa suuri joukko maanasukkaita ja ulkomaalaisia. Väkeä kiehuu viljalti tässä kaupungissa — joka nykyisin vielä on pieni kauppala, mutta jolle Lessepsin (kanavan rakentajan) mahtava työ on taannut kauniin tulevaisuuden.

Muiden muassa käveli laiturilla kaksi miestä edestakaisin. Toinen heistä oli Yhdistetyn Kuningaskunnan konsuli-asiamies Suezissa, joka — vastoin brittiläisen hallituksen harmillisia aavistuksia ja insinööri Stephensonin kamalia ennustuksia — näkee joka päivä englantilaisten laivain kulkevan tämän kanavan kautta ja siten pääsevän Englannista Indiaan puolta vähemmässä ajassa kuin ennen Hyväntoivon niemen ympäri. Toinen oli pieni, laiha mies, hyvin ymmärtäväisen näköinen, luja vartaloltaan. Pitkäin silmäripsien alta loisti kaksi vilkasta silmää, joiden välkkynnän hän sammutti tahtonsa mukaan. Hän osoitti levottomuutta kävellessään edestakaisin lakkaamatta.

Tämä mies, nimeltä Fiks, oli niitä englantilaisia salapoliiseja, joita oli lähetetty useihin satamiin sen jälkeen kuin varkaus oli tapahtunut Englannin Pankissa. Tämän Fiksin oli määrä pitää tarkasti silmällä kaikkia, jotka kulkevat Suezin kanavan kautta, ja jos joku niistä näyttäisi epäluulonalaiselta, tulisi Fiksin seurata häntä lakkaamatta, kunnes saisi vangitsemiskäskyn.

Juuri kaksi päivää sitten oli Fiks saanut poliisipäälliköltä varkaaksi arvellun miehen tunnusmerkit — saman hyvin puetun miehen, joka oli nähty pankin kassahuoneissa.

Salapoliisi, jota luvattu palkinto näköjään suuresti kiihotti, odotteli hyvin ymmärrettävällä malttittomuudella "Mongolia'n" tuloa.

— Sanoitte siis, herra konsuli, — kysyi hän jo kymmenettä kertaa, — ettei höyrylaiva enää saata kauan viipyä?

— Niin kyllä, herra Fiks. Se huomattiin tän'aamuna Port Saidista, ja jäljellä olevat 160 kilometriä kanavaa myöten eivät ole mitään semmoiselle kulkijalle. Sanon vieläkin, että "Mongolia" aina on saanut ne 25 puntaa, jotka hallitus maksaa jokaiselta vuorokaudelta, minkä se tulee perille ennen määrättyä aikaa.

— Tuleeko tämä postilaiva suoraan Brindisistä? — kysyi Fiks.

— Tulee, Brindisistä, josta se, otettuaan mukaansa Indiaan menevän postin, läksi lauantaina kello 5 illalla. Malttakaa vain vähän, kyllä se pian on täällä; mutta enpä saata ymmärtää, kuinka te niiden tuntomerkkien mukaan, jotka saitte Lontoosta, voitte tuntea miehen, vaikka hän tulisikin "Mongolia'ssa".

— Hyvä herra, — vastasi Fiks, — semmoiset saa niin sanoakseni haistamalla ilmi paremmin kuin tuntemalla. Hyvä määrä vainua on tarpeen; vainu on eri aisti, johon kuulo, näkö ja haisti ovat yhdistetyt. Olen minä elämässäni ottanut kiinni jo senkin seitsemän sellaista herrasmiestä, ja jos tämä varas vain on tässä laivassa, niin takaan, ettei hän pääse käsistäni pujahtamaan.

— Sitä minäkin toivoisin, herra Fiks, sillä summa on suuri.

— Suurenarvoinen varkaus, — vastasi poliisimies innostuen, — 50 tuhatta puntaa! Moisia ei löydä joka päivä! Varkaista alkaa vähitellen tulla nahjuksia. Sheppardin jälkeläiset ovat sukupuuttoon joutumaisillaan. Nyt antavat varkaat itsensä kiinni muutaman shillingin tähden.

— Herra Fiks, — sanoi konsuli, — te puhutte semmoisella tavalla, että hartaasti toivotan teille onnistumista, mutta pelkään sen käyvän kovin vaikeaksi asian ollessa nykyisellä kannalla. Tiedättehän, että näiden tuntomerkkien mukaan varas on ulkonäöltään rehellinen mies kiireestä kantapäähän asti.

— Herra konsuli, — vastasi poliisi opettavaisella äänellä, — suuret varkaat ovat ulkonäöltään aina rehellistä väkeä. Ymmärrättehän, että niillä, joilla on luonnosta roiston naama, ei ole muuta keinoa kuin yksi ainoa, nimittäin pysyä rehellisinä, muuten heidät otettaisiin kiinni. Rehellisiä kasvoja — juuri niitä pitää ennen kaikkia tarkastaa. Ja se on tosin vaikeata työtä, sen myönnän; se ei ole enää pelkkää ammattia, se on taitoa.

Herra Fiks oli nähtävästi vähän itserakas, eikä niin varsin vähänkään.

Laiturilla oli sillä välin liike käynyt vilkkaammaksi. Merimiehiä jos jostakin maailman nurkasta, kauppamiehiä, välittäjiä, lastinpurkajia, fellaheja (maalaisia) kokoontui sinne yhä enemmän. Höyrylaiva oli nähtävästi tulossa.

Ilma oli kaunis, mutta itäinen tuuli teki sen viileäksi. Muutamia minareetteja kohoili kaupungissa kimallellen auringon valjuissa säteissä. Etelää kohti pisti 2,000 metriä pitkä satamasulku ulos Suezin reitille. Punaisen meren pinnalla souteli kalaveneitä ja ranta-aluksia, joista muutamilla vielä oli vanhanaikuinen, komea kaleerin-muoto.

Fiks käveli edestakaisin väkijoukossa tarkastellen tapansa mukaan kaikkia ohikulkevia terävällä, pikaisella katseella.

Kello oli nyt puoli yksitoista.

— Mutta eikö se nyt jo tule! — virkkoi hän kuullessaan sataman kellon lyövän.

— Ei suinkaan se enää kaukana ole, — vastasi konsuli.

— Kuinka kauan se viipyy Suezissa? — kysyi Fiks.

— Neljä tuntia, ottaakseen hiiliä. Suezista Adeniin, Punaisen meren eteläpäähän, on 1,310 peninkulmaa, ja semmoisella matkalla kyllä hiiliä tarvitaan.

— Meneekö se Suezista suoraan Bombayhin?

— Suoraan, ottamatta tahi purkamatta lastia missään.

— No niin, — arveli Fiks, — jos varas on valinnut tämän tien ja tulee laivassa, niin kaiketi hän nousee maihin Suezissa ja pujahtaa täältä Hollannin tahi Ranskan aasialaisiin alusmaihiin. Indiassa hän ei olisi turvassa, sillä sehän on Englannin aluetta.

— Niin, jos hän vain ei ole hyvin uskalias mies, — vastasi konsuli. — Englantilainen pahantekijä on aina paremmassa piilossa Lontoossa kuin ulkomailla.

Sanottuaan nämä sanat, jotka antoivat poliisimiehelle paljon miettimisen aihetta, konsuli meni lähellä olevaan konttoriinsa. Fiks jäi yksikseen. Ankara maltittomuus kiihotti hänen hermojansa, samalla kuin omituinen aavistus hänelle sanoi varkaan olevan "Mongolia'ssa". Ja tosiaankin, jos tuo hirtehin oli lähtenyt Englannista päästäkseen Uuteen Maailmaan, niin lienee hän sittenkin valinnut tien Indian kautta, sillä tämä tie oli vähemmin vartioitu kuin Atlantin poikki kulkeva tie.

Fiks ei saanut kauan olla mietteissänsä, sillä kovat vihellykset ilmoittivat äkkiä höyrylaivan tulon. Kantajain ja fellahien lauma hyökkäsi laiturille semmoisella metelillä, että oikein sääli tuli muiden ihmisten jäseniä ja vaatteita. Kymmenkunta kanootteja läksi rannasta "Mongolia'a" vastaan.

Pian näkyikin "Mongolia'n" suunnaton runko kanavan suulla, ja kellon lyödessä 11 pysähtyi laiva reitille päästään höyrynsä ulos huumaavalla pauhinalla.

Matkustajia oli sangen paljon. Muutamat jäivät laivan kannelle katselemaan kaunista näkyä; useimmat soudattivat itsensä kanooteissa maihin.

Fiks silmäili tarkasti jokaista tulijaa.

Hänen tuossa toimessa ollessaan astui eräs matkustaja hänen luokseen sysättyään ensin tukevalla kädellä syrjään fellahit, jotka meluten ja rähisten tarjosivat hänelle palveluksiansa, ja kysyi kohteliaasti, missä Englannin konsulivirasto täällä oli. Samassa otti matkustaja esiin passin, jonka hän epäilemättä tahtoi saada todistetuksi konsulivirastossa.

Vaistomaisesti otti Fiks passin käteensä, ja muutamalla silmäyksellä oli hän lukenut passiin kirjoitetut tuntomerkit.

Hän säpsähti. Paperi vapisi hänen käsissään: passissa olevat tuntomerkit olivat ne samat kuin mitkä hän oli saanut Lontoosta.

— Onko tämä passi teidän? — kysäisi hän matkustajalta.

— Ei, se on isäntäni passi.

— Missä isäntänne on?

— Laivassa.

— Mutta, — sanoi Fiks, — hänen täytyy itsensä mennä konsulin luo, jos tahtoo todistusta passilleen.

— Onko se välttämätöntä?

- On kyllä.
 - Missä konsulivirasto on?
 - Tuolla torin kulmassa, — vastasi Fiks viitaten parin sadan askeleen päässä olevaan taloon.
 - Pitää sitten mennä sanomaan isännälle, kuinka asianlaita on, vaikkei hän ollenkaan rakasta puuhia.
- Matkustaja kumarsi Fiksille ja meni takaisin laivalle.

VII.

Vieläkin todistus passin tarpeettomuudesta poliisin ammatissa.

Poliisimies meni kiireesti konsulin konttoriin. Hartaasta pyynnöstänsä hän pääsi heti konsulin luokse.

— Herra konsuli, — sanoi hän pitkittä puheita, — minä olen jotenkin varma, että varas on "Mongolia'ssa".

Ja Fiks kertoi äskeisen kohtauksensa palvelijan kanssa.

— Hyvä on, herra Fiks, — sanoi konsuli, — eipä olisi hullumpaa nähdä tuota roistoa. Mutta ehkei hän tulekaan luokseni. Varas ei mielellään jätä jälkiä peräänsä, ja passin todistus ei olekaan välttämätöntä.

— Herra konsuli, — vastasi Fiks, — jos hän on uskalias mies, niinkuin luultavasti onkin, niin hän tulee kyllä.

— Todistuttamaan passiansa, niinkö?

— Niin kyllä. Passista ei ole muuta kuin haittaa kunnialliselle ihmiselle ja apua roistojen pakenemiselle. Olen varma siitä, että passi on oikeassa kunnossa, mutta ettehän suinkaan todista sitä?

— Miksen? Jos se on oikeassa kunnossa, niin ei minulla ole oikeutta olla merkitsemättä siihen "näytetty".

— Mutta, herra konsuli, minun täytyy pidättää mies täällä niin kauan, kunnes saan Lontoosta vangitsemiskäskyn.

— Se on teidän oma asianne, herra Fiks. Minä puolestani en voi...

Konsuli ei ennättänyt sanoa ajatustansa loppuun, sillä kolkutus kuului ovelta ja vahtimestari saattoi sisään kaksi muukalaista. Toinen heistä oli äskeinen palvelija, jota Fiks oli puhutellut.

Tulleet olivat isäntä ja palvelija. Edellinen antoi esiin passinsa ja parilla sanalla pyysi konsulia hyväntahtoisesti todistamaan sen.

Konsuli luki passin hyvin tarkasti. Sillä välin Fiks katseli tai oikeammin nieli katseillansa muukalaista.

Konsuli oli lukenut passin..

— Tekö olette Phileas Fogg, esquire? — kysyi hän.

— Minä.

— Ja tämä toinen on teidän palvelijanne?

— Niin, ranskalainen, nimeltä Passepartout.

— Lontoosta tulette?

— Lontoosta.

— Ja minne matka?

— Bombayhin.

— Hyvä. Tiedättehän, ettei passin todistuttamisesta ole teille mitään hyötyä ja ettemme sitä vaadikaan?

— Tiedän, — vastasi Phileas Fogg, — mutta minä tahtoisin Suezissa-käyntini todistetuksi teidän kirjoituksellanne.

— Olkoon niin.

Konsuli kirjoitti: näytetty siellä ja siellä silloin ja silloin, pani nimensä siihen ja painoi vielä virkasinetin sen alle. Herra Fogg luki, mitä oli kirjoitettu, kumarsi kylmästi ja meni palvelijansa kanssa pois.

— No? — kysäisi poliisimies konsulilta.

— Niin. Hän näyttää aivan kunnialliselta mieheltä.

— Näyttäköön vaan, — vastasi Fiks, — siitä vähät; mutta eikö teidänkin mielestänne, herra konsuli, tuo hidas gentlemanni ole aivan täsmällensä sen varkaan näköinen, jonka tuntomerkit olen saadut Lontoosta?

— Totta kyllä, mutta tiedättehän, että kaikki tuntomerkit...

— Kyllä minä asiasta selvän saan, — arveli Fiks, — palvelija näyttää vähemmin tuppisuulta kuin isäntä, ja sitäpaitsi hän on ranskalainen eikä siis malta olla puhumatta. Näkemiin asti, herra konsuli. Fiks meni ulos ja rupesi haeskelemaan Passepartout'ia.

Mr. Fogg oli konsulin konttorista lähdettyään kääntynyt laiturille päin. Siinä hän antoi muutamia käskyjä palvelijallensa, astui sitten kanoottiin, palasi "Mongolia'lle" ja meni hyttiinsä. Hän otti esille muistikirjansa, johon oli kirjoitettu seuraavaa:

/# Lähtö Lontoosta keskiviikkona lokakuun 2 p. klo 8.45 illalla.

Tulo Pariisiin torstaina lokakuun 3 p. klo 7.20 aamulla.

Lähtö Pariisista torstaina klo 8.40 aamulla.

Tulo Mont-Cenis'in kautta Turiniin perjantaina lokakuun 4 p. klo 6.35 aamulla.

Lähtö Turinista perjantaina klo 7.20 aamulla.

Tulo Brindisiin lauantaina lokakuun 5 p. klo 4 iltapäivällä.

"Mongolia'lle" lauantaina klo 5 iltapäivällä.

Tulo Sueziiin keskiviikkona lokakuun 9 p:nä klo 11 aamupäivällä.

Yhteensä kulunut 158 1/2 tuntia eli 6 1/2 päivää. #/

Herra Foggin muistikirja oli jaettu eri palstoihin, jotka lokakuun 2 päivästä joulukuun 21 päivään asti osoittivat kuukauden ja päivän, määrätyt ja todelliset tuloajat kuhunkin suurempaan paikkaan, niinkuin Brindisiin, Sueziiin, Bombayhin, Kalkuttaan, Singapuriin, Hongkongiin, Jokohamaan, San Fransiskoon, New-Yorkiin, Liverpooliin, Lontooseen, samoin oli eri palstoja osoittamassa, oliko aikaa voitettu vai menetetty.

Tästä siis selvään näki matkan vaiheet, ja Mr. Fogg tiesi aina, oliko hän päässyt aikaisemmin perille vai myöhästynytkö.

Sitten hän käski tuoda murkinan hyttiinsä. Kaupunkia hän ei viitsinyt mennä katselemaan, sillä hän oli senlaatusia englantilaisia, jotka katsotuttavat palvelijoillansa maat ja maisemat, joiden kautta matkustavat.

Hän kirjoitti senvuoksi samana päivänä, lokakuun 9:ntenä, tulonsa Sueziiin määrätyllä ajalla; hän ei ollut voittanut eikä menettänyt.

VIII.

Passepartout puhuu vähän liikoja.

Tuokion kuluttua tapasi Fiks Passepartout'in rannalla, jossa tämä käveli, levollisena katsellen ympärilleen.

— No, ystävä hyvä, — sanoi Fiks, tultuaan hänen luokseen, — onko passi nyt todistettu?

— Aha, tekös siinä olette, monsieur! — huudahti ranskalainen. —
Kiitos kysymästä! Nyt on kaikki reilassa.

— Ja nyt te katselette kaupunkia?

— Niin, mutta me matkustamme semmoista kyytiä, että luulen näkeväni unta. Suezissako nyt ollaan?

— Suezissa.

— Egyptin maassa siis?

— Aivan niin.

— Nimittäin Afrikassa?

— Ihan oikein.

— Afrikassa! — toisti Passepartout. — Enpä osaa tuota vielä oikein käsittää. Ajatelkaas, herra! En ikinäni luullut meidän lähtevän etemmäksi Pariisin kuuluisaa pääkaupunkia; minä sain katsella sitä aamulla kello 7:stä ja 20 minuuttia kello 8:aan ja 40 minuuttia Pohjoisen asemahuoneen ja Lyonin asemahuoneen välillä, vaunujen akkunasta rankkasateella. Voi kuitenkin! Niin kernaasti olisin käynyt Père-Lachaise'lla ja sirkuksessa Champs-Élysées'illä!

— Teillä on siis kovin kiire? — kysäisi poliisi.

— Ei minulla, mutta isännälläni. Vaan malttakaas, minun piti ostaa sukkia ja paitoja, sillä Lontoosta ei otettu mukaan paljon mitään; ei meillä ole kuin pieni matkalaukku, ei yhtään muuta.

— Minä saatan teitä kauppapuoteihin, joista saatte ostaa mitä vain tahdotte.

— Monsieur, — sanoi Passepartout, — tehän olette itse kohteliaisuus, oikein totta.

He läksivät yhdessä. Passepartout puheli alinomaa.

— Kunhan vain en myöhästyisi höyrylaivalta, — arveli hän.

— Ettehän toki, — vastasi Fiks, — kello on vasta 12.

Passepartout veti esiin suuren kellonsa.

— Kaksitoista? Kyllä kai! Kello on kahdeksaa minuuttia vailla 9.

— Kellonne jättää, — sanoi Fiks.

— Minunko kelloni jättää! Vanha perintökello, joka on jo vaarin-isän ajoilta! Se ei valehtele, ei viittäkään minuuttia koko vuodessa. Se on oikea kronometri.

— Nyt huomaa, — sanoi Fiks. — Kellonne näyttää Lontoon aikaa, mutta Lontoon kellot ovat kaksi tuntia jäljellä Suezin kelloista. Teidän tulee asettaa aina kellonne sen maan kellojen mukaan, jossa olette.

— Minäkö rupeaisin kelloani vääntelemään! — huudahti Passepartout. —
En tässä maailmassa!

— Sitten ei kellonne pidä yhtä auringon kanssa.

— Olkoon pitämättä sitten; se merkitsee, että aurinko ei itsekään käy täällä oikein!

Ja ylpeällä kädenkeikauksella Passepartout pisti kellonsa jälleen taskuun.

Kotvasen kuluttua sanoi hänelle Fiks:

— Teillä oli siis kova kiire päästä Lontoosta?

— Olipa niinkin. Viime keskiviikko-iltana tuli herra Fogg kotiin klubista kello 8, ihan vastoin

tavallisuutta, ja kolme neljänestä sen jälkeen olimme jo matkalla.

— Mutta minne teidän isäntänne matkustaa?

— Yhä eteenpäin. Maan ympäri!

— Maanko ympäri! — huudahti Fiks.

— Jaa-a, 80 päivässä! Hän sanoi lyöneensä semmoisen vedon, mutta näin meidän kesken sanoen, minä en sitä usko. Eihän siinä olisi järkeä eikä mitään. Ei maar, kyllä siinä toinen kala merrassa on.

— Onko hän hyvin omituinen, tuo herra Fogg?

— Siltä näyttää.

— Onko hän rikas?

— Ihan varmaan; kaunis summa hänellä on mukanaankin, ihan uuden uutukaisia seteleitä tuommoinen kasa. Eikä hän rahojaan surkeile. Katsokaas, hän lupasi "Mongolia'n" koneenkäyttäjällekin runsaan palkinnon, jos tulemme Bombayhin ennen määrättyä aikaa.

— Olette kai tuntenut isäntänne jo kauan aikaa?

— Minäkö? Vastahan minä tulin hänen palvelukseensa samana päivänä kuin läksimme Lontoosta!

Helppo on ymmärtää, millaisen vaikutuksen nämä vastaukset tekivät poliisimiehen kiihottuneeseen mieleen.

Kiireinen lähtö Lontoosta vähän aikaa sen jälkeen kuin varkaus oli tapahtunut, iso rahasumma mukana, kiire päästä merentakaisiin maihin, kummallisen vedon veruke y.m. — kaikki tuo oli omiansa vahvistamaan Fiksin epäluuloja. Hän haastatteli vieläkin ranskalaista ja sai tietää, ettei tämä ollenkaan tuntenut isäntäänsä, että isäntä asui Lontoossa yksinään, että häntä sanottiin rikkaaksi, vaikkei tietty, mistä hän oli rikkautensa saanut, että hän oli semmoinen mies, josta ei saanut selkoa, j.n.e. Samalla päätti myös Fiks, ettei Phileas Fogg suinkaan jää Sueziin, vaan tosiaankin menee Bombayhin.

— Onkos Bombayhin pitkäkin matka? — kysäisi Passepartout.

— Hyvin pitkä, — vastasi Fiks. — Te saatte olla merellä kymmenen päivää yhtämittaa.

— Missä se Bombay teidän mielestänne on?

— Indiassa.

— Aasiassa siis?

— Se on tietty.

— No pentele! Kuulkaapas ... minua huolettaa suuresti eräs seikka ... se on tuo kovan onnen liekki.

— Mikä liekki?

— Se kaasuliekki, näettekös. Minä unohdin sen palamaan, ja siellä se palaa tänäkin päivänä minun kustannuksellani. Minä olen laskenut, että tuo kaasu maksaa minulle kaksi shillingiä vuorokaudessa, justiin kuusi penceä enemmän kuin saan palkkaa, ja mitä kauemmin matkaamme kestää, niin ymmärrättehän...

Ymmärsikö Fiks tätä kaasujuttua? Tuskin. Hän ei sen enempää sitä kuunnellutkaan, vaan teki päätöksensä. Hän oli nyt tullut ranskalaisen kanssa basaariin ja jätti toverinsa sinne ostoksia tekemään, kehoitettuaan häntä joutumaan hyvissä ajoin "Mongolia'lle". Itse hän meni nopein askelin konsulin konttoriin.

Fiks oli mielestänsä saanut asian selville ja oli jälleen tyyni ja kylmä.

— Herra konsuli, — sanoi hän, — ei epäilemistä enää; hän se on. Hän on olevinaan omituinen henkilö, joka muka aikoo matkustaa maan ympäri 80 päivässä.

— Siis hirtehin, joka toivoo pääsevänsä Lontooseen jälleen näytettyään pitkää nenää kaiken maailman poliiseille.

— Saa nähdä, saa nähdä.

— Mutta kenties olette sittenkin erehtynyt? kysyi konsuli vielä kerran.

— En ole.

— Mutta miksikä varas olisi niin itsepintaisesti tahtonut passiansa todistettavaksi Suezissa?

— Miksikä? Mistä minä sen tiedän, herra konsuli? Mutta olkaa hyvä ja kuulkaa minua.

Hän kertoi kaikki pääseikat, mitkä oli kuullut Foggin palvelijalta.

— Niin, — sanoi konsuli, — kaikki asianhaarat ovat häntä vastaan. Mutta mitäs aiotte tehdä nyt?

— Minä lähetän sähkösanoman Lontooseen, ja pyydän sieltä vangitsemiskäskyä Bombayhin, astun "Mongolia'lle", seuraan varasta hamaan Indiaan ja siellä, Englannin alueella, otan hänet koreasti kiinni, toinen käsi hänen olallaan ja toisessa vangitsemiskäsky.

Nämä sanat Fiks lausui mitä suurimmalla kylmäkiskoisuudella. Hän sanoi sitten jäähyväiset ja meni sähkösanomakonttoriin. Sieltä hän lähetti Lontoon poliisipäällikölle sähkösanoman, josta jo on ollut puhe.

Neljännestunnin kuluttua Fiks, mukanaan pieni laukku ja runsaasti rahoilla varustettuna astui "Mongolia'lle", ja pian kynti tuo suuri höyrylaiva täysissä höyryin Punaisen meren pintaa.

IX.

Sekä Punainen meri että Indian valtameri näkyvät auttavan Phileas Foggia.

Suezin ja Adenin väliä on ummelleen 1,310 peninkulmaa, ja höyrylaivayhtiön sääntöjen mukaan saa höyrylaiva viipyä tällä matkalla 138 tuntia. "Mongolia" lämmitti kovasti uunejansa päästäkseen perille ennen määrättyä aikaa.

Useimmat Brindisistä laivaan tulleet matkustajat olivat menossa Indiaan: muutamat Bombayhin, toiset Kalkuttaan, mutta Bombayn kautta hekin, sillä kun rautatie nykyään kulkee Itä-Indian niemen poikki, niin ei enää huolita kiertää Ceylonin kautta.

Matkustajina "Mongolia'ssa" oli koko joukko siviiliherroja sekä kaikenarvoisia upseereita. Muutamat näistä kuuluivat varsinaiseen brittiläiseen armeijaan, muutamat olivat maanasukkaista muodostettujen Sepoys-joukkojen päälliköitä. Kaikilla heillä oli isot palkat, nytkin, jolloin hallitus on ottanut omikseen entisen Itä-Indian Komppanian oikeudet ja velvollisuudet: niinpä on aliluutnanteilla 7,000 markkaa, brigadin päälliköillä 60,000 markkaa, kenraaleilla 100,000 markkaa.[5]

Elämä on hauskaa laivalla. Virkamiesten seuraan liittyi vielä muutamia nuoria englantilaisia, jotka, miljoonia taskuissaan, olivat matkalla Indiaan, siellä kauppatoimiin ryhtyäkseen. Ruokamestari, yhtiön uskottu mies, kapteenin arvoinen, hoiti tointansa varsin hyvin. Murkinalla aamuisin, aamiaispäivällisellä (lunch) kello kaksi, päivällisellä kello puoli kuusi, illallisella kello kahdeksan — joka kerta notkuivat pöydät tuoreen lihan ja väliruokain painosta, joita postilaivan teurastushuoneet ja aitat kyllä osasivat hankkia. Naiset — niitäkin oli joitakuita — muuttivat pukua kahdesti päivässä. Soitettiin, jopa tanssittiinkin, kun vain meri myöten antoi.

Mutta Punaisella merellä on oikkunsa ja kiukkunsa, niinkuin usein on pitkäin ja kapeiden vesien laita. Tuulen puhaltaessa joko Aasian tai Afrikan puolelta löivät aallot sivulta päin, ja silloin "Mongolia" keikkui pahasti. Silloin naisväki katosi kannelta, piano vaiken, laulut ja tanssit lakkasivat kerrassaan. Mutta tuulesta ja aalloista huolimatta kulki mahtava laiva voimakkaan höyrykoneen kiidättämänä yhä vain Bab-el-Mandebin salmea kohti.

Mitä teki Phileas Fogg sillä välin? Luulisi hänen rauhattomana ja hädissään yhä vain ajatelleen vaihtuvia tuulia, joista saattaisi olla viivytystä laivan kululle, hurjaa aallokkoa, jossa kone voisi mennä rikki, taikka kaikkia mahdollisia merivahingoita, jotka saattaisivat pakottaa "Mongolia'n" poikkeamaan johonkin satamaan ja siten tehdä tyhjäksi hänen aikeensa.

Ei ollenkaan. Ja jospa hän ajattelikin sellaista, niin ei sitä kukaan olisi voinut arvata päältä nähden. Hän oli tuo perin tyyni mies, jääkylmä Reform-Clubin jäsen, jota ei minkäänlainen tapaus olisi voinut hämmästyttää. Yhä hän oli samanlainen, aivan kuin laivan kronometritkin. Harvoin hän kannella kävi.

Vähät hän Punaisesta merestä huoli, tuosta muistorikkaasta merestä, ihmiskunnan historian ensimmäisten näytösten tanteresta. Ei hän noussut kannelle katselemaan noita kummallisia kaupunkeja, joita näkyy siellä täällä meren rannalla ja joiden sievät piirteet tuon tuostakin kuvastuvat taivaan rantaa vasten. Ei hän uneksintukaan vaaroista tässä Arabian lahdessa, josta muinaisajan historioitsijat Straboni, Arriano, Artemidor, Edrisi kertoivat niin suurella kauhistuksella ja jonne ei merimies konsanaan purttaan laskenut uhraamatta ensin jumalille. Mutta mitäs hän sitten teki, tuo omituinen, "Mongolia'lle" kytkeytynyt herra? Ensiksikin hän söi neljä ateriaa päivässä; laivan pahimmatkaan keikkumiset eivät aikaansaaneet vähintäkään häiriötä hänen lujasti rakennetussa ruumiissansa. Toiseksi hän pelasi vistiä.

Niin. Hän oli saanut pelikumppaneita yhtä innokkaita kuin itsekin oli. Nämä olivat eräs ruununvouti, matkalla virkapaikkaansa Goaan, eräs pappi, korkea-arvoinen Decimus Smith, paluumatkalla Bombayhin, muuan Englannin armeijan brigadikenraali, menossa rykmenttiinsä Benares'in kaupunkiin. Nämä kolme matkustajaa olivat yhtä innokkaita vistin pelaajia kuin Mr. Foggkin ja pelasivat tuntikausia yhtä mykkinä kuin hänkin.

Passepartout'iin eivät meren ailahat pystyneet. Hänellä oli kajuutta kokassa, ja hän söi neljä ateriaa päivässä hyvin tunnollisesti hänkin. Nähtävästi ei hänellä ollut mitään tällaista matkaa vastaan. Hän oli tyytyväinen, söi herkullisesti, asui mukavasti, sai nähdä monta maata ja oli muuten vakuutettu, että koko matkahomma loppuu Bombayssa.

Seuraavana päivänä Suezista-lähdön jälkeen, lokakuun 29 p:nä, oli hän varsin mielissään kohdattuaan laivan kannella sen kohteliaan herran, jonka hän ensimmäiseksi oli tavannut astuessaan jalkansa Afrikan manterelle.

— Enhän erehdy, — sanoi hän mitä armaidin hymyillen astuen hänen luokseen, — tehän olitte minulle niin kohtelias Suezissa.

— Niin niin, — vastasi poliisimies, — tunnenpa kuin tunnenkin teidät. Te olette tuon omituisen englantilaisen herran palvelija...?

— Aivan niin, monsieur...?

— Fiks.

— Monsieur Fiks, — jatkoi Passepartout. — Olenpa oikein mielissäni kohdattuani teidät. Minne matka?

— Bombayhin, niinkuin teidänkin.

— Oivallista! Oletteko ennen käynyt siellä?

— Monta kertaa, — vastasi Fiks. — Minä olen asiamiehenä yhtiössä "Peninsular Company".

— Sittenhän mahdatte tuntea Indian?

— Niin ... tuota ... kyllä ... — sanoi Fiks, joka ei tahtonut puuttua kovin pitkiin selityksiin.

— Ihmeellinen maa se lienee, tuo India?

— Erittäin ihmeellinen! Moskeat, minareetit, temppelit, fakiirit, pagodit, tiikerit, käärmeet, bajadeerit! Mutta kyllä saatte vielä tilaisuuden nähdä kaikki nuo ihmeet omin silmin.

— Toivonpa minäkin sitä, herra Fiks. Ymmärrättehän, ettei järkevä ihminen saata koko aikaansa viettää hyppimällä höyrylaivasta rautateille ja rautateiltä jälleen höyrylaivoille, vetäen syyksi muka matkaa maan ympäri. Ei maar. Kyllä noista hypyistä loppu tulee Bonbayssa. Tulee niinkin.

— Kuinka herra Fogg jaksaa? — kysyi Fiks mitä luonnollisimmalla äänellä.

— Vallan hyvin, kiitos kysymästä, monsieur Fiks; ja hyvin voi tämäkin poika. Minä syön kuin nälkäinen susi, sillä meri-ilma, nähkääs, se hiukaisee.

— Mutta eihän teidän isäntäänne näe milloinkaan laivan kannella.

— Ei näekään. Hän ei ole utelias, hän.

— Mutta kuulkaas, monsieur Passepartout, eiköhän koko tuo juttu matkasta maan ympäri 80 päivässä ole vain pelkkää veruketta, jonka alla piilee jonkinlainen salainen toimi, esimerkiksi joku valtiollinen lähetys?

— Totta puhuen, herra Fiks, minulla ei ole siitä yhtään tolkkua, ja viis minä koko jutusta.

Passepartout ja Fiks puhelivat sen jälkeen usein keskenänsä. Poliisimies hieroutui yhä lähemmäksi tuttavaksi palvelijan kanssa. Siitähän hänelle kerran saattaa olla hyötyä. Hän kutsui senvuoksi Passepartout'in "Mongolia'n" bar-room'iin (ravintolakajuuttaan) ja tarjosi siellä whiskyä tai olutta. Kunnan ranskalainen otti tarjoukset kernaasti vastaan ja tarjosi vuorostaan myöskin, jottei olisi Mattia huonompi hänkään. Hänen mielestään oli Fiks oikein kelpo mies.

Höyrylaiva kulki joutuisasti. Lokakuun 13 p:nä näkyi idässä Mokka, rapistuneiden muurien keskeltä, joista kohoili muutamia viheriöitsemiä palmupuita. Kauempana vuorten rinteillä oli laveita aloja, joissa kahvipensaita kasvoi. Passepartout ihastui katsellessaan tuota kuuluisaa kaupunkia ja arveli, että se muureineen ja hajoitettuine linnoineen oli kuin suunnaton kahvikuppi, josta korva on mennyt rikki.

Seuraavana yönä höyrylaiva kulki Bab-el-Mandebin salmen kautta — Bab-el-Mandeb arabian kielellä on niin paljon kuin "Kyynelten portti" — ja huomenna, lokakuun 14 p., se tuli "Steamer Point'iin", joka on Adenin reitin luoteisosassa. Siellä oli jälleen hiiliä otettava laivaan.

Tämä hiilien kulutus höyrylaivoilla niin kaukana hiilensaantipaikoista käy hyvin kalliiksi. "Peninsular Company" yhtiöltä yksistään menee siihen vuosittain 20 miljoonaa markkaa. On näet täytynyt laittaa hiilivarastoja useampiin eri kohtiin, ja täällä näin kaukaisilla vesillä nousee hiilitonnin hinta 80 markkaan.

Bombayhin tullakseen oli "Mongolia'n" vielä kuljettava 1,650 peninkulmaa. Steamer Point'issa sen piti viipymän neljä tuntia, täyttääkseen hiilitarpeensa.

Mutta tästä viivytyksestä ei saattanut olla vähintäkään haittaa Phileas Foggin matkalle. Sehän oli jo ennalta tietty. Mutta sitäpaitsi: sen sijaan, että "Mongolia'n" olisi pitänyt tulla Adeniin lokakuun 15 p:nä aamulla, oli se saapunut sinne jo lokakuun 14 p:nä illalla. Ja tämä oli 15 tunnin ennätys.

Herra Fogg astui palvelijansa kanssa maihin. Hän tahtoi jälleen todistusta passilleen. Fiks seurasi heitä salaa. Saatuaan passilleen tarpeenmukaisen "näytetyn" palasi herra Fogg laivalle jatkamaan keskeynyttä vistiänsä.

Passepartout kuljeskeli tapansa mukaan tuossa kirjavassa somanlien, banianien, parsilaisten, juutalaisten, arabialaisten ja eurooppalaisten joukossa. Adenin väkiluku nousee yhteensä 25,000 henkeen. Hän ihaili linnoituksia, jotka tekevät tästä kaupungista Indian valtameren Gibraltarin; hän ihaili komeita vesisäiliöitä, joissa vielä työskenteli englantilaisia insinöörejä — kaksituhatta vuotta Salomonin insinöörien jälkeen.

— Ihmeellistä, sangen ihmeellistä! — arveli Passepartout höyrylaivalle palatessaan. — Matkustaminen on, huomaa ma, hyvin hyödyllistä, jos tahtoo nähdä yhtä ja toista uutta.

Kello 6 illalla kiiti "Mongolia" Adenin reitiltä ja keijui pian Indian valtamerellä. Sen tuli 168 tunnissa kulkea matka Adenista Bombayhin. Indian valtameri näytti puolestaan sekin olevan suosiollinen matkustajille. Luoteistuuli paisutti purjeet auttaen siten höyryn työtä.

Laivan kulku oli nyt vakavampaa; se ei keikkunut enää niin pahasti. Naisväki tuli sievästi puettuna kannelle; laulut ja tanssit alkoivat uudelleen. Matka edistyi siis joutuisaan. Passepartout oli suuresti ihastunut ystävälliseen matkatoveriinsa Fiksiin.

Sunnuntaina lokakuun 20 p:nä puolenpäivän aikana alkoi kaukaa häämöttää Indian manner. Kaksi tuntia sen jälkeen tuli luotsi laivaan. Taivaanrannassa sulivat vuoret sointuisasti taivaan siniseen kupuun. Pian näkyi kaupungista päin palmujen latvoja, ja höyrylaiva laski reitille, jonka muodostavat Salcetten, Colaban, Elefantan ja Butcherin saaret. Kello puoli viisi laski "Mongolia" laiturin viereen Bombayssa.

Phileas Fogg oli silloin juuri lopettanut 33:nnen robberinsa. Hän oli vastatoverinsa kanssa tehnyt kolmetoista kaatoa, ja tämä kaunis matka päätettiin loistavalla slammilla.

"Mongolia'n" oli määrä tulla Bombayhin vasta lokakuun 22 p:nä, mutta tuli sinne jo 20:ntenä. Täten oli siis Phileas Fogg Lontoosta saakka voittanut kokonaista kaksi päivää, jotka hän tarkasti merkitsi muistikirjaansa ennätysten palstaan.

Passepartout on mielissään, ettei asia muuta maksanut kuin kengät.

Tunnettua on, että India, tuo ylösalaisin käännetty kolmio, jonka asema on pohjoista ja kärki etelää kohti, on alaltaan 1 milj. 400 tuhatta maantieteellistä neliöpeninkulmaa[6] ja että siinä eri suurissa ryhmissä asuu 180 miljoonaa ihmistä. Yksi osa tätä suunnatonta maata on täydellisesti Englannin vallan alaisena. Englannin hallituksella on kenraalikuvernööri Kalkuttassa, kuvernöörit Madrasissa, Bombayssa, Bengalissa ja alakuvernööri Agrassa.

Mutta varsinaista englantilaista Indiaa ei ole kuin 700,000 neliöpeninkulmaa, jolla alalla asuu noin 100 miljoonaa henkeä. Melkoinen osa maata ei siis vielääkään ole saarivaltakunnan hallussa, ja siellä on tänäkin päivänä joitakuita raakoja ja julmia rajah'eja (ruhtinaita), jotka yhä edelleen ovat täysin itsenäisiä herroja aloillaan.

Vuodesta 1756 alkaen — jolloin ensimmäinen englantilainen asutus perustettiin siihen paikkaan, missä nyt Madrasin kaupunki sijaitsee — hamaan siihen vuoteen asti, jolloin suuri Sepoys-kapina alkoi, oli Itä-Indian Komppania itsevaltiaana. Se otti valtaansa maakuntia maakuntain jälkeen, ostaen niitä rajaheilta vuotuisia veroja vastaan, joita sittemmin maksettiin sangen vähän tai ei ensinkään; itse se nimitti kenraalikuvernöörin sekä kaikki sota- ja siviilivirkamiehet. Mutta nyt ei tätä yhtiötä enää ole olemassa; Englannin siirtomaat Indiassa ovat välittömästi Englannin kruunun alaisina.

Indian niemimaan ulkonäkö, tavat ja kansain asema muuttuvatkin päivä päivältä. Ennen muinoin kuljettiin vielä vanhanaikuisilla kulkuneuvoilla, jalkaisin, hevosella, käsirattailla, palankiinissa (kantotuolissa) tahi korissa, jota mies kantoi selässään, j.n.e. Mutta nykyään vilisee nopeita höyryveneitä Indus- ja Ganges-virroilla, ja rautatie, kulkien halki Indian ja haarautuen eri suunnille, yhdistää Bombayn ja Kalkuttan ainoastaan kolmen päivän matkalla. Tämä rautatie ei kulje suoraan Indian halki. Linnun tietä olisi tätä väliä ainoastaan 1,000 tai 1,100 peninkulmaa, ja siihen matkaan ei tavalliseltakaan junalta menisi kolmea päivää; mutta väli pitenee ainakin kolmanneksellansa polven takia, Allahabadin niemimaan pohjoisosassa.

Mainittu rautatie, jonka nimi on "Great Indian Peninsular Railway", kulkee seuraavain tärkeämpäin paikkain kautta. Lähdettyään Bombay-saarelta käy se Salcette-saaren poikki, nousee manterelle Tannahin kohdalla, kulkee koilliseen aina Burhampuriin saakka, halkaisee melkein itsenäisen Bundelkund nimisen maakunnan, nousee pohjoiseen aina Allahabadiin, kääntyy sieltä itään päin, tulee Ganges-virrälle Benaresin kaupungin kohdalla, sujahtaa sievästi sen sivuitse ja, kääntyen kaakkoista kohti Burdiwanin ja Ranskan kaupungin Chandernagorin kautta, kohtaa Kalkuttan haaran.

Kello oli puoli viisi, kun "Mongolia'n" matkustajat nousivat maihin Bombayssa, ja juna Kalkuttaan oli lähtevä ummelleen kello 8.

Herra Fogg otti jäähyväiset vistikumppaneiltaan, käski palvelijansa ostaa yhtä ja toista sekä olla ennen kello kahdeksaa rautatiellä, ja läksi itse kulkemaan passivirastoon, määränperäisin askelin, sekunti joka liikauksella, kuni pendeli tähtitornin kellossa.

Ei hänen mieleensä nytkään johtunut ruveta katselemaan Bombayn merkillisyyksiä, ei raatihuonetta tai komeaa kirjastoa, linnoja, laivaveistämöjä, pumpulitoria, basaareja, moskeoita, synagogia, armeenialaisia kirkkoja, ei edes kaksitornista komeata pagodia (hindujen kirkkoa) Malebarin mäellä. Ei hän käynyt katsomassa mestariteoksia Elefantan saarella, ei sen salaperäisiä, maanalaisia hautauspaikkoja reitin kaakkoispuolella, ei Kanherie-rotkoja Salcetten saarella, noita ihmeteltäviä buddhalaisen rakennustaiteen jäännöksiä.

Ei! Ei yhtään mitään. Passivirastosta hän astui hiljalleen asemahuoneelle ja tilasi siellä itselleen päivällisen. Muiden ruokalajien muassa katsoi ravintolan hovimestari velvollisuudekseen esittää hänelle erästä gibelottea (leikkeleitä) "kotimaisesta jäniksestä", josta hän tiesi kertoa ihmeellisiä asioita.

Phileas Fogg käski tuoda tuota gibelottea ja tunnollisesti sitä maistoikin, mutta, vaikka kastike olikin kovin höystettyä, huomasi sen maun kovin inhottavaksi.

Hän soitti hovimestarin luokseen.

— Kuulkaa, herra, — kysyi hän luoden häneen tarkan silmäyksen, — onkos tämä jänistä, tämä?

— On, mylord, — vastasi häpeämätön hovimestari, — dshungli-jänistä se on.

— Naukuiko se tapettaessa?

— Ettäkö naukui? Mitä joutavia, mylord! Jänis se on, minä vannon...

— Herra hovimestari, - keskeytti Fogg tyynesti, — älkää vannoko; muistakaa toki, että ennen muinoin

pidettiin Indiassa kissaa pyhänä elukkana. Ne olivat hyviä aikoja, ne.

— Kissoilleko, mylord?

— Ja kenties matkustajille myös.

Tämän muistutuksen jälkeen herra Fogg jatkoi levollisesti syöntiänsä.

Muutamia silmänräpäyksiä Mr. Foggin jälkeen oli Fiks myöskin astunut laivasta ja mennyt suoraa tietä Bombayn poliisipäällikön luo. Hän näytti kirjansa ja ilmoitti, mikä toimi hänellä oli täytettävänä luulotellun varkaan suhteen. Oliko Lontoosta tullut vangitsemiskäskyä? Ei, ei niin mitään. Vangitsemiskäsky, joka oli lähetetty Foggin lähdön jälkeen, ei ollut vielä saapunut, sehän on luonnollista.

Fiks tuosta pahoille mielin. Hän pyysi poliisipäälliköltä vangitsemiskäskyä herra Foggia vastaan. Päällikkö ei suostunut. Semmoisia käskyjä eivät saa lain mukaan antaa muut kuin pääkaupungin päällikkö. Tämä luja pysyminen perusteissa, tämä lain määräysten tarkka noudattaminen on aivan englantilaisen katsantotavan mukaista, ja persoonallisen vapauden suhteen laki ei salli mitään omavaltaista selitystä.

Fiks huomasi pian, ettei tässä muuta neuvoksi kuin odottaa käskyn tuloa. Samalla hän päätti seurata luulemansa varkaan jok'ainoata askelta Bombayssa. Hän oli varma (ja niinhän oli Passepartout'kin), että Phileas Fogg jää Bombayhin, joten vangitsemiskäsky ennättäisi vielä tulla hänen käsiinsä.

Mutta Passepartout oli viimeksi saamainsa käskyjen johdosta tullut siihen päätökseen, että Bombayssa käy samalla tapaa kuin Suezissa ja Pariisissakin, että nimittäin matkaa vain jatketaan ainakin Kalkuttaan asti, kukaties kauemmaksikin. Hän rupesi arvelemaan: "Eiköhän Mr. Foggin veto ole sittenkin täyttä totta, ja eiköhän kohtalo ole kuin olekin pannut minua matkustamaan koko maan ympäri 80 päivässä, minua, jonka hartain halu oli pysyä paikallani!"

Ostettuaan muutamia paitoja ja sukia hän käveli nyt Bombayn katuja pitkin. Ihmisiä oli liikkeellä äärettömän paljon; siinä eurooppalaisia jos jostakin maasta, suippolakkisia persialaisia, bunhyalaisia turbaanit päässä, sindejä nelikolkkaisine päähineineen, armeenialaisia pitkissä kauhtanoissa, parsilaisia mustat mitrat päässä. Parsilaiset — Zoroasterin uskolaiset, ahkerimmat, sivistyneimmät, älykkäimmät hinduista, kansakunta, johon kuuluvat nykyään etevimmät kotimaiset kauppiaat Bombayssa — olivat paraillaan juhlaa viettämässä. He pitivät jonkinlaista uskonnollista karnevaalia juhlakulkueineen ja tansseineen, joissa esiintyi bajadeereja ruusunkarvaisissa, kullalla ja hopealla kirjailluissa gaaseissa. Viulujen ja tamtam-rumpujen soidessa tanssivat nämä erinomaisen viehättävästi.

Tuskin tarvitsee sanoakaan, että Passepartout jäi katsomaan näitä lystillisiä juhlamenoja, että hän katseli silmät levällään ja kasvot sojossa, niinkuin "härkämies" konsanaankin.

Pahaksi onneksi sekä hänelle että isännälle, jonka matkan hän vähällä oli tehdä tyhjäksi, meni hän uteliaisuudessaan kauemmaksi kuin olisi pitänyt. Katseltuaan kyllikseen juhlamenoja hän käänsi askeleensa rautatielle päin. Tällä matkalla hän sattui kulkemaan Malebarin mäellä olevan ihmeteltävän pagodin ohitse, ja nyt pälähti hänelle päähän — hullusti kyllä — mennä temppelein sisään.

Kaksi seikkaa oli, joita hän ei tiennyt: ensinnäkin, että muutama pagodeihin on pääsy kristityiltä kerrassaan kielletty, ja toiseksi, etteivät oikeauskoiset hindut itsekään astu temppeleihinsä muuten kuin paljain jaloin. Olkoon selitykseksi sanottu, että Englannin hallitus, viisaasti kyllä, itse pitäen kunniasa ja vaatien, että muutkin kunniasa pitävät maanasukasten uskontoa, kovasti rankaisee kaikki rikokset tässä suhteessa.

Passepartout meni sisään, mitään pahaa aavistamatta, ja katseli kuin turisti konsanaankin bramiinilaisten koristusten huikaisevaa loistoa. Mutta ei aikaakaan, niin paiskattiin hänet alas temppelein pyhälle kivilattialle. Kolme pappia oli hyökännyt raivoissaan hänen kimppuunsa; he raastivat nyt kengät ja sukat ranskalaisen jaloista ja rupesivat ankarasti löylyttämään häntä, huutaen ja kiljuen ihan hirveästi.

Ranskalainen, väkevä ja notkea kun oli, nousi pian pystyyn. Nyrkin-iskulla ja potkulla hän paiskasi maahan kaksi pyhää pappia, jotka takertuivat pitkien hameittensa liepeisiin, ja sitten kápälämäkeen, minkä suinkin ennätti. Pian hän pääsikin hyvin kauas kolmannesta papista, joka kansaa yllyttäen oli juossut hänen perässään.

Kello oli jo viittä minuuttia vaille kahdeksan, kun hän paljain päin ja paljain jaloin, kadotettuaan mylläkässä vielä ostoksensakin, saapui rautatien asemahuoneelle.

Fiks seisoi asemasillalla. Hän oli seurannut Foggia rautatielle saakka. Hän oli saanut tietää tuon

takaa-ajamansa saaliin aikovan lähteä Bombaysta. Hän päätti senvuoksi seurata häntä Kalkuttaan ja kauemmaksikin, jos tarvis vaatisi. Fiks seisoj syrjässä, niin ettei Passepartout häntä nähnyt; mutta Fiks kuuli kumminkin kuinka tämä lyhykäisesti kertoi isännälleen seikkailustansa temppelissä.

— Toivoakseni ei teille tällaista enää toista kertaa tapahdu, — virkkoi Phileas Fogg kylmäkiskoisesti, astuen rautatievaunuun.

Passepartout, paljain jaloin ja huonossa asussa, seurasi isäntäänsä sanaakaan sanomatta.

Fiks yritti menemään vaunuun hänkin, mutta äkkiä hänen mieleensä iski uusi ajatus, ja hän päätti jäädä Bombayhin.

— Minä jään tänne, — arveli hän. — Rikos on tehty englantilaisella alueella... Hän ei pääse kynsistäni.

Samassa kuului kimeä vihellys, ja juna katosi yön pimeyteen.

XI.

Phileas Fogg ostaa itselleen kuljetusneuvon suunnattoman korkealla hinnalla.

Juna oli lähtenyt määrättynä aikana. Siinä oli melkoinen joukko matkustajia, muutamia upseereja, siviilivirkamiehiä sekä oopiumin ja indigon kauppiaita, jotka kauppa-asioissa matkustivat Indian niemimaan itäiseen osaan.

Passepartout istui samassa vaunussa isäntänsä kanssa. Kolmas matkustaja istui heitä vastapäätä.

Se oli kenraali sir Francis Cromarty, Mr. Foggin matkatovereita Suezista Bombayhin. Hän oli matkalla lähellä Benaresin kaupunkia olevan sotajoukkonsa luo.

Sir Francis Cromarty oli isokasvuinen, valkoverinen mies, noin 50 vuotta vanha, ja oli urhoollisesti taistellut viimeisessä Sepoys-kapinassa. Häntä sopi täydellä syyllä sanoa maanasukkaaksi. Jo nuoresta pitäen oli hän asunut Indiassa, jonkun kerran vain käyden kotimaassaan Englannissa. Hän oli asiantunteva mies ja olisi saattanut antaa mitä selityksiä hyvänsä Indian maasta, sen tavoista, historiasta, järjestyksestä, jos vain Phileas Fogg olisi sellaisia seikkoja tiedustellut. Mutta sitä hän ei tehnyt. Hän ei matkustanut. Hän teki kiertokulkua. Hän oli kiinteä kappale, joka käyrässä viivassa kulki maapallon ympäri mekaniikan lakien mukaan. Hän mietiskeli paraillaan, kuinka monta hetkeä oli kulunut siitä kuin hän oli lähtenyt Lontoosta, ja olisipa hän tyytyväisenä hieronut käsiään, jos tarpeeton liike olisi ollut hänen luonteensa mukaista.

Sir Francis Cromarty huomasi kohta matkakumppanissaan omituisen miehen, saamatta tilaisuutta tarkastamaan häntä muulloin kuin silloin, kun hänellä oli kortit kädessä, tai kahden robberin välillä.

Hän kyseli itseltään, sykkiiköhän ihmissydän tuon kylmän verhon alla, onko Phileas Foggilla sielua, joka tajuaa luonnon kauneuksia, siveellisiä vaatimuksia? Noihin kysymyksiin hän tahtoi saada vastauksen. Paljon oli kenraali aikoinaan tavannut omituisia ihmisiä, mutta tällaista ihmishahmoon pukeunutta puhdasta matematiikkaa hän ei ollut vielä missään nähnyt.

Phileas Fogg ei ollut salannut sir Francisilta matkansa tarkoitusta ja välipuhetta. Kenraalin mielestä tuo veto oli pelkkä omituinen oikku ilman mitään hyödyllistä tarkoitusta, jonka pitäisi oleman jokaisen järkevän ihmisen ojennusnuorana. Junassa tätä kummallista gentlemannia pidettiin tyhjäntoimittajana, josta ei ollut hyötyä itselleen eikä muillekaan.

Tunti Bombaysta-lähdön jälkeen oli juna, kuljettuaan viadukteja (kuilusiltoja) myöten, pyyhkäilty Salcetten saaren ylitse ja kiiti nyt mannermaalla. Callyanin asemalla se erosi haararadasta, joka Kandallahin ja Pounahin kautta menee kaakkoiseen, ja saapui Pauwellin asemalle. Tästä se läksi monihaaraiseen Ghates vuoristoon, jonka selänteet ovat trappi- ja basalttikiveä ja kasvavat tiheätä metsää.

Silloin tällöin vaihtoivat sir Francis Cromarty ja Phileas Fogg joitakuuta sanoja, ja kenraali, turhaan yritettyään ylläpitää keskustelua, virkkoi jälleen:

— Moniahta vuosi sitten, Mr. Fogg, olisi teitä täällä kohdannut viivytyks, josta varmaankin olisi ollut haittaa matkallenne.

— Kuinka niin, sir Francis?

— Rautatie, näette, ei kulkenut silloin vielä kuin vuoriselänteen juurelle. Vuorten yli oli kuljettava joko kantotuolissa tahi pony-hevoson selässä Kandallahin pysäyspaikalle vuorten toiselle puolen.

— Semmoinen viivytys ei olisi ollenkaan tehnyt häiriöitä matkasuunnitelmalleni, — vastasi herra Fogg. — Luonnollisestihan olen jo ennakolta otaksunut mahdollisiksi muutamat esteet.

— Ainakin, — jatkoi kenraali, — te voitte joutua ikävään juttuun palvelijanne varomattomuuden tähden.

Passepartout, jalat villapeitteeseen kiedottuina, makasi raskaasti, uneksien vain, että muut ihmiset puhelevat hänestä.

— Englannin hallitus on tavattoman kova senlaatuisiin rikoksiin nähden, niinkuin oikein onkin, — lausui jälleen sir Francis Cromarty; — se vaatii hindulaisten uskonnollisia tapoja kunniaa pidettäväksi, ja jos teidän palvelijanne olisi pantu kiinni...

— Entä sitten, sir Francis? — lausui herra Fogg. — Hän olisi tuomittu, olisi kärsinyt rangaistuksen ja sitten kaikessa rauhassa palannut kotimaahansa. En ymmärrä, mitenkä tämä asia olisi voinut viivyttää hänen isäntänsä matkaa.

Ja siihen se keskustelu loppui. Yön aikana kulki juna Ghates vuorien poikki, tuli Nassikiin ja kiiti seuraavana päivänä, lokakuun 21:ntenä, Kandeishin tasaisen maakunnan halki. Maa oli hyvin viljeltyä ja täynnä pikkukaupunkeja. Niistä kohoili jokaisesta pagodin minareetti, vastaten eurooppalaisen kirkon kellonjalkoja. Useat pienet joet, Godaveryn lisävedet, kostuttivat tätä hedelmällistä maata.

Passepartout oli herännyt. Hän silmäili ympärillensä eikä mitenkään saattanut ymmärtää sitä seikkaa, että hän nyt kulkee hindujen maitse Great Peninsular rautatien vaunussa. Tämä tuntui hänestä niin peräti mahdottomalta. Ja täyttä totta se oli sittenkin. Höyryveturi, englantilaisen kuljettajan johtamana ja englantilaisilla kivihiilillä lämmitettynä, tuprutteli savuansa pumpuli-, kahvi-, muskotti-, neilikka- ja pippuriviljelyksille. Kiemurrellen kierteli höyry palmustoissa, joiden välitse näkyi somia bungalowveja (bambuputkista tehtyjä olkikattoisia majoja), muutamia "vihareja", jonkinlaisia autioiksi jääneitä luostareja, ja kummallisia tempeleitä, joissa yhä rikkaampina loistavat esiin indialaisen rakennustaiteen suunnattoman monipuoliset koristemuodot. Kauempana, silmäkantamattomiin, levisi äärettömiä ketoja sekä dshungleja (tiheitä viidakoita) käärmeineen ja tiikereineen, joita junan vihellykset pelottelivat pakosalalle, sekä vihdoin rautaisen radan halkomia aarniometsiä, joissa norsut työssijojansa pitävät, miettiväisinä katsellen ohikiitävää junaa.

Samana aamuna, lähdettyään Malligaumin pysäyspaikasta, juna kulki sen onnetoman maakunnan kautta, jossa Kali nimisen jumalattaren palvelijat niin usein vuodattivat ihmisverta. Vähän matkan päässä siitä kohoili Ellora kummallisine pagodeineen, lähellä sitä kuuluisa Aurungabad, rajun Aureng-Zebin pääkaupunki, nyt ainoastaan vähäpätöinen paikka eräässä niistä maakunnista, jotka lohkaistiin Nitsamin kuningaskunnasta. Tässä seudussa hallitsi Feringea, Thugien eli Kuristajain kuningas. Nämä murhamiehet muodostivat liiton, joka pysyi saavuttamattomissa. Heidän tehtävänänsä oli kuristamalla kuolettaa kaikenikäisiä ihmisiä Kuolottaren kunniaksi, vuodattamatta verta, ja olipa aika, jolloin kaikkialta löysi ruumiita, kun vähänkin maata kaivoi. Englannin hallitus sai tosin suurissa määrin vähennetyksi näiden murhain lukua, mutta tuo kauhea Kuristajain laho on vieläkin olemassa ja yhä edelleen toimessa.

Kello puoli 1 päivällä juna seisahtui Burhampurin pysäyspaikkaan, ja siellä sai Passepartout suurella hinnalla ostetuksi itselleen parin lasihelmillä koristettuja babusheja (itämaalaisia tohveleja), jotka hän pisti jalkaansa huomattavan kopeana.

Matkustajat söivät häthätää murkinan ja jatkoivat matkaansa Assurgurin asemalle, kuljettuaan hetken aikaa Taptyn vartta, erään pienen joen, joka laskee vetensä Cambaye lahteen lähellä Suratia.

Mitähän ajatteli tällä välin Passepartout? Hän oli yhä vain luullut, että matka päättyisi Bombayhin. Mutta nyt, hänen kulkiessaan huimaa vauhtia halki Indian, hänen ajatuksensa olivat vääntyneet toisaalle. Hän rupesi katsomaan isäntänsä hanketta totisemmalta puolen, hän uskoi vedon todeksi ja siis että isännän tosiaankin oli tehtävä matka maan ympäri määrättyssä ajassa, hetkeäkään myöhästymättä. Hän rupesi jo pelkäämään mahdollisia viivytyksiä, esteitä; hän ikäänkuin otti osaa vetoon ja kauhistui ajatellessaan, että hänen kelvoton uteliaisuutensa olisi saattanut viivyttää isännän matkaa. Passepartout ei ollut niin kylmäverinen kuin herra Fogg. Hän luki lukemistaan, kuinka monta päivää jo oli kulunut, kiroili itsekseen junan pysäyksiä ja oli oikein <i>in petto</i> (sydämessään) suutuksissaan isäntänsä siitä, ettei tämä ollut luvannut palkintoa kuljettajalle. Poika parka ei tiennyt, että se, mikä oli mahdollista postilaivalla, ei enää käynyt laatuun rautatiellä, missä junan kulku on minuutilleen määrätty.

Illan suussa tultiin Sutpourin vuorisolaan, joka erottaa toisistaan Kandeishin ja Bundelkundin maakunnat.

Seuraavana päivänä, lokakuun 22:ntena, kysäisi sir Francis Cromarty, mitä kello on, johon Passepartout, vetäen taskustaan vaarin-isän aikuisen kellonsa, vastasi sen olevan kolme. Tämä merkillinen kello kävi yhä vain Greenwichin horisontin mukaan, joka oli lähemmä 77 astetta lännempänä. Se jätti kuin jättikin kokonaista 5 tuntia.

Sir Francis sanoi nyt, mitä oikea kello on, ja teki Passepartout'ille saman muistutuksen, minkä tämä kerran ennen oli saanut Fiksiltä. Kenraali koetti selittää hänelle, että kello on asetettava aina uuden puolipäiväpiirin jälkeen, sillä luonnollistahan on, että mitä idempänä maa, sitä varemmin siellä aurinko nousee, ja että niinmuodoin itään päin mentäessä joka päivä lyhenee niin monta kertaa 4 minuuttia, kuin on asteita kuljettu.

Mutta vähät Passepartout selityksistä. Kenties tuo itsepäinen ei ymmärtänyt niitä, vai lieneekö ymmärtänytkin; pääasia vain on se, ettei hän ruvennut kelloaan muuttelemaan, ja tuosta viattomasta itsepäisyydestähän ei saattanut olla haittaa kellenkään.

Kello 8 aamulla ja 15 peninkulman päässä Rothalin pysäyspaikasta juna äkkiä pysähtyi keskelle suurta avonaista paikkaa metsässä. Ylt'ympäriellä oli bungaloveja ja pieniä työväen asunnoita. Junan konduktööri kulki vaunujen sivuitse huutaen:

— Matkustajat astuvat tässä ulos!

Phileas Fogg katsahti sir Francisiin, joka näytti kummastuneen tästä pysäyksestä keskellä tamarindi- ja kajouri-metsää.

Passepartout, äimistyen hänkin, riensi ulos ja tultuaan heti kohta takaisin huusi:

— Monsieur! Jo nyt loppui lappamiset.

— Mitä sillä tarkoitatte? — kysyi sir Francis Cromarty.

— Sitä minä tarkoitan, ettei juna tästä mene mihinkään.

Kenraali astui heti ulos. Phileas Fogg seurasi häntä, kiiruhtamatta kumminkaan. Kumpikin kääntyi konduktööriin.

— Missä ollaan? — kysyi sir Francis Cromarty.

— Kholbyn kylässä, — vastasi konduktööri.

— Pysähdytäänkö tähän?

— Pysähdytään, sillä edemmäksi on rautatie vielä keskentekoinen.

— Keskenkötekoinen?

— Niin. Tästä on noin 15 peninkulman väli, jossa rautatie ei vielä ole valmis. Allahabadin pysäyspaikasta lähtee juna jälleen.

— Mutta sanomalehdethän ovat ilmoittaneet koko tien olevan valmiin.

— Sanomalehdet ovat erehtyneet, siinä kaikki.

— Mutta tehän myytte pilettejä Bombaysta Kalkuttaan, — virkkoi sir Francis Cromarty harmistuen.

— Niin kyllä, — vastasi konduktööri, — mutta matkustajat tietävät vallan hyvin, että heidän tulee omin neuvoin kulkea Kholbyn ja Allahabadin väli.

Kenraali oli raivoissaan. Passepartout olisi kernaasti vääntänyt konduktööriltä niskat nurin, vaikkeihan se hänen syynsä ollut, että rautatie oli keskentekoinen. Isäntäänsä ei Passepartout uskaltanut katsahtakaan.

— Sir Francis, — virkkoi herra Fogg, — jos suvaitsette, niin miettikäämme, millä tavoin pääsemme Allahabadiin.

— Mr. Fogg, tässähän on tapahtunut viivytyks, josta on silminnähtävä haitta teille.

— Ei suinkaan, sir Francis; se oli ennakolta tietty.

— Kuinka? Tiesittekö, ettei rautatie...

— Sitä en; mutta tiesin, että jokin este minua matkallani viimeinkin kohtaisi. Siis ei ole tapahtunut mitään vastenmielistä. Minä olen voittanut kaksi päivää, jotka nyt saan käyttää hyödykseni. Höyrylaiva lähtee Kalkuttasta Hongkongiin lokakuun 25 päivänä puolenpäivän aikana. Tänään on vasta 22:s; siis ennätämme kyllä Kalkuttaan.

Mitöpäs noin kerrassaan varmaan vastaukseen osasi muuta kuin olla vaiti?

Asia oli valitettavasti semmoinen, että rautatienrakennus oli tässä vielä kesken. Sanomalehtien laita on kuin muutamain kellojen, jotka pyrkivät käymään edellä: ne olivat ennen aikojaan ilmoittaneet rautatien olevan valmiin. Suurin osa matkustajista oli tiennyt tämän, ja he olivatkin senvuoksi heti paikalla palkanneet kaikki ne erilaiset kulkuneuvot, mitä pienessä kylässä oli saatavissa: nelipyöräiset palkigari-rattaat, joita vetivät zebu-nimiset kaksikyttäiset härät, matkavaunut, jotka olivat näköjään kuin kulkevat pagodit, palankiinit, ponyt j.n.e. Mr. Fogg ja sir Francis kävivät ympäri kylää, mutta eivät enää löytäneet mitään.

— Minä lähden jalkaisin, — sanoi Phileas Fogg.

Passepartout, joka samassa oli tullut isäntänsä luo, irvisti hyvin happamesti ja loi silmänsä tohveleihinsa, jotka tosin olivat hyvin kauniit, mutta vallan epämukavat pitkille matkoille jalkapatikassa. Kaikeksi onneksi hän, kuljeksiessaan yksinensä lähiseuduilla, oli keksinyt jotain ja virkkoi nyt verkalleen:

— Monsieur, luulenpa löytäneeni kulkuneuvon.

— Minkä niin?

— Norsun! Sadan askeleen päässä tästä asuu hindu, jolla on norsu.

— Mennään katsomaan norsua, — virkkoi Mr. Fogg.

Viiden minuutin kuluttua Mr. Fogg, sir Francis Cromarty ja Passepartout saapuivat pienen mökin edustalle, jonka vieressä oli korkea aitaus. Mökissä oli hindu ja aitauksen sisällä norsu. Pyynnöstä päästi hindulainen vieraat aitauksen sisään.

He saivat katsella eläintä, joka oli kesy ja jonka sen isäntä oli kasvattanut ei rauhalliseksi kuorman vetäjäksi, vaan uljaaksi sotaeläimeksi. Sitä varten oli hän ruvennut muodostamaan eläimen itsestään lempeätä luonnetta, saattaen sitä vähitellen erääseen raivotilaan, jota hindujen kielellä sanotaan *mutshi'iksi*, ja tämä oli saavutettava syöttämällä eläintä kolme kuukautta sokerilla ja voilla. Tällainen mieto ruokinta näyttäne sopimattomalta niin tuiman tarkoituksen saavuttamiseksi, mutta norsujen kasvattajat ovat kumminkin menestyksellä käyttäneet sitä. Kaikeksi onneksi Mr. Foggille oli norsu vielä tuskin päässyt näiden makeain päivain makuunkaan, niin ettei mitään "mutsh'iakaan" vielä ollut näkynyt.

Kiuni — se oli norsun nimi — kykeni, niinkuin muutkin sukulaisensa, kulkemaan nopeasti pitkiä matkoja, ja muun puutteessa päätti Phileas Fogg käyttää sitä kulkuneuvonaan.

Mutta norsut ovat kalliita elukoita Indiassa, jossa ne alkavat vähetä. Koirakset yksinään kelpaavat sirkustaisteluihin, ja niiden hinta onkin senvuoksi korkea. Kesyinä ollessaan nämä elukat harvoin lisääntyvät, niin että uusia täytyy hankkia metsästämyllä. Niitä hoidetaankin erinomaisella huolella, ja kun Mr. Fogg kysyi hindulta, tahtoiko hän vuokrata elukkaansa, niin tämä jyrkästi kielsi.

Herra Fogg tarjosi tuntuva maksun, nimittäin 10 puntaa tunnista. Ei — 20 puntaa? — Ei vaikka mitä. — 40 sitten? — Ei sittenkään. Passepartout hypähti aina hämmästyksestä sitä korkeammalle, mitä suuremman hinnan isäntä tarjosi. Hindu se vain oli itsepäinen.

Ja kumminkin oli tarjottu summa melkoinen. Jos norsu viipyisi 15 tuntia tästä Allahabadiin, niin se jo tuottaisi isännälleen kokonaista 600 puntaa.

Phileas Fogg, millään muotoa hätäilemättä, pyysi silloin saada ostaa norsun ja tarjosi suorastaan tuhatta puntaa.

Hindu ei sanonut myyvänsä sitä ollenkaan. Tuon lurjuksen nenään kai haiskahti lihava paisti.

Sir Francis Cromarty otti Mr. Foggin syrjään ja pyysi häntä ajattelemaan tarkkaan, ennenkuin pitemmälle menisi. Phileas Fogg vastasi, ettei hän ajattelemta tee milloinkaan mitään, että hänellä oli 20 tuhatta puntaa vedossa, että hän välttämättömästi tarvitsi norsua, ja että, vaikka hänen tulisi maksaa siitä kahdenkymmenenkertainen hinta, hän ottaa sen.

Mr. Fogg meni jälleen hindun luo, jonka pienet silmät, vilkkuen ahneudesta, selvästi osoittivat, ettei tässä enää muuta ollut kysymyksenä kuin hinta. Phileas Fogg tarjosi tuhatkaksisataa, tuhatviisisataa, sitten tuhatkahdeksansataa, lopuksi kaksituhatta puntaa. Passepartout, tavallisesti niin punaposkinen, oli nyt kalpeana mielenliikutuksesta.

Kahteentuhanteen puntaan suostui hindu viimeinkin.

— Revetköööt mun tohvelini tuohon paikkaan! — huudahti Passepartout.
— Siin' on mies, joka osaa vaatia hintaa norsunlihasta!

Kauppa tehtiin. Nyt oli vain hankittava matkaopas. Se saatiin helposti. Muuan nuori, ymmärtäväisen näköinen parsilainen tarjoutui oppaaksi. Herra Fogg suostui, luvaten hänelle runsaan palkinnon, ja tämä tietysti ei voinut muuta kuin tehdä oppaan kahta vertaa ymmärtäväisemmäksi.

Norsu satuloitiin heti. Parsilainen tunsu tarkoin "mahun" eli kornakin (norsun-ajajan) ammatin. Hän pani loimen elukan selkään ja ripusti kummallekin kupeelle jonkinlaiset, tosin hyvin epämukavat istuinkorit.

Phileas Fogg maksoi hindulle pankinseteleissä, jotka hän otti tunnetusta matkalaukustansa. Näytti siltä, kuin ne olisi kiskottu Passepartout'in sisälmyksistä. Mr. Fogg kutsui sir Francis Cromartyn matkustamaan heidän kanssansa yhdessä Allahabadin pysäyspaikalle asti. Mitäpä yhdessä hengen lisäpaino merkitsikään tuolle suurelle elukalle?

Ruokavaroja ostettiin Kholbysta. Sir Francis Cromarty asettui toiseen, Mr. Fogg toiseen koriin. Passepartout asettui ratsain norsun selkään isäntänsä ja kenraalin välille. Parsilainen kävi niskalle, ja niin lähdettiin kello yhdeksän kylästä ja vähän ajan perästä saavuttiin tiheään palmumetsään.

XII.

Phileas Fogg kulkee matkatovereinensa Indian salojen kautta ja mitä sitten tapahtuu.

Opas pysytteli yhä oikealla puolen viitoitettua rautatien linjaa, lyhentääksensä niin paljon kuin mahdollista pitkää matkaa, joka oli heidän edessään. Tämä viitoitettu tie mutkitteli sinne tänne, Vindias vuorten haaroja kierrellen, eikä kulkenut suoraan, niinkuin Phileas Foggille olisi ollut edullista. Parsilainen, tuntien tarkoin kaikki tiet ja polut, sanoi oikaisevansa parikymmentä peninkulmaa, jos lähdettäisiin suoraan metsän kautta. Muut, häneen luottaen, suostuivat siihen, Phileas Fogg ja sir Francis Cromarty istuivat kaulaa myöten kumpikin korissansa, jossa norsun lyhytaskelinen juoksu vatkasi heitä sangen kovasti. Mutta he kärsivät sen oikealla brittiläisellä kylmäkiskoisuudella; he puhelivat peräti vähän, ja tuskin he ylettyivät toisiaan näkemäänsäkään.

Passepartout, ylhäisellä asemallaan, välittömästi alttiina jok'ainoalle täräykselle, muisti visusti isäntänsä varoituksen ja piti kieltään niin kaukana kurkun puolella kuin mahdollista, sillä helpostihan saattaisi tapahtua, että kieli tällaisessa tärinässä, jouduttuaan hampaiden väliin, jäisi palaa vaille. Lystikäs ranskalainen, milloin kallistuen norsun kaulan puoleen, milloin letkahtaen lautasilta saakka, teki semmoisia ilmahyppyjä kuin konsanaan kloveni nuoralla. Mutta huolimatta siitä oli hän iloisella mielellä, nauroi kesken "lohenhyppyjänsä" ja otti tuontuostakin taskustaan palasen sokeria, jonka viisas Kiuni sieppasi kärsällään, hetkeksikään juoksuansa tauottamatta.

Kahden tunnin kuluttua pysähdyttiin levähtämään. Sammutettuaan ensin janonsa läheisestä ropakosta elukka rupesi syömään puunoksia ja pieniä pensaita. Sir Francis Cromarty ei moittinut ollenkaan tätä pysähdystä. Hän oli rikki runneltu. Mr. Fogg puolestaan oli yhtä pirteä kuin olisi vast'ikänsä noussut pehmoiselta vuoteeltaan.

— Hän mahtaa olla raudasta! — virkkoi kenraali katsellen häntä ihmeissään.

— Teräksestä hän on, — vastasi Passepartout, valmistellen suurusta.

Puolenpäivän aikana antoi opas lähtömerkin. Maa kävi yhä kolkommaksi. Isompia metsiä seurasivat vähemmät horhot, joissa kasvoi tamarindeja ja vaivaispalmuja, laveat, kuivat kankaat, täynnä pensaita ja syeniittikallioita. Tässä osassa Ylä-Bundelkundia, jossa harvoin matkustajia liikkuu, asuu hurjamielinen väestö, karaistu hindujen uskonnon hirveimmissä menoissa. Englantilaiset eivät olleet

voineet täydellisesti vahvistaa valtaansa tässä maakunnassa. Yhä siellä vieläkin rajahit vallitsevat saavuttamattomissa tyyssijoissa Vindias vuoristoissa.

Useampia kertoja nähtiin joukottain hurjia hinduja, jotka osoittivat uhkaavia liikkeitä, huomatessaan nopeakulkuisen elukan kiittämistä. Mutta parsilainen vältteli heitä niin paljon kuin mahdollista, arvelen, ettei heihin ole hyvä puuttua. Metsäneläimiä nähtiin sinä päivänä hyvin vähän, tuskin muita kuin joitakuita apinoita, jotka mennä huippivat pakoon, kimmurrellen ja irvistellen senkin seitsemään sorttiin, ja sekös oli Passepartout'in mielestä hauskaa!

Yksi seikka, paitsi useampia muita, antoi hänelle paljon miettimisen aihetta. Mihinkäs Mr. Fogg panee norsun, kun tästä kerran kunnialla on päästy Allahabadiin? Ottaako hän sen mukaansa? Mahdotonta! Ensin se maksoi niin suunnattoman paljon ja sitten vielä pitäisi maksaa siitä kuljetuspalkkaa: keppikerjäläiseksihän semmoisesta tulee paikalla. Myykö hän sen vai päästääkö vapaaksi metsään? Tuo arvoisa elukka ansaitsisi kyllä kaikkea kunnioitusta. Jos Mr. Fogg ottaisikin ja lahjoittaisi sen hänelle, Passepartout'ille, niin mitähän ihmettä hän sillä tekisi? Tuommoiset ajatukset ne lakkaamatta liitelivät ranskalaisen päässä.

Kello 8 illalla oli päästy toiselle puolelle Vindias vuorten pääselännettä, ja matkamiehet pysähtyivät pohjoisen rinteen juurella erääseen hajonneeseen bungaloviin.

Tänä päivänä oli kuljettu noin 25 peninkulmaa, ja yhtä paljon oli vielä jäljellä Allahabadin pysäyspaikalle.

Yö oli viileä. Bungalovin sisälle laittoi parsilainen kuivista oksista valkean, ja lämpö tuntuikin erittäin suloiselta. Illallinen valmistettiin mukaan otetuista eväistä, ja matkailijat söivät suurella ruokahalulla, niinkuin ainakin nälkäiset ja matkasta uupuneet. Puhelu, joka alkoi muutamilla lyhyillä lauseilla, loppui koviin kuorsaamisiin.

Opas valvoi Kiunin ääressä, joka nukkui seisoallaan, pää puun oksalla.

Mitään erinomaista ei yön kuluessa tapahtunut. Hiljaisuutta häiritsi tosin tuontuostakin kamala tiikerin ja pantterin kiljunta, ja niihin sekaantui apinain älinä. Mutta siihenpä ahnaiden petojen uhkaukset päättyivätkin; bungalovin vieraihin ne eivät yrittäneetkään kajoamaan. Sir Francis Cromarty makasi raskaasti kuin urhoollinen sotilas konsanaan uuvuttuansa. Passepartout makasi rauhattomasti ja teki unissaan tuontuostakin kuperkeikkoja. Herra Fogg puolestaan makasi niin levollisesti kuin olisi ollut omassa hiljaisessa talossaan Saville-row'in varrella.

Kello 6 aamulla lähdettiin jatkamaan matkaa. Opas toivoi pääsevänsä Allahabadiin samana iltana. Herra Foggilta menisi siis ainoastaan osa niistä 48 tunnista, jotka hän oli voittanut tähän saakka.

Nyt laskeuttiin Vindias vuorten viimeisiltä pengerryksiltä. Kiuni oli jälleen alkanut nopean juoksunsa. Puolenpäivän aikana opas kiersi Kallenger nimisen kaupungin, joka oli Kanin, Gangeen lisäjoen, varrella. Hän vältti aina asuttuja seutuja, pitäen turvallisempaa kulkea autioita kankaita myöten, jotka tietävät ensimmäisiä vietteitä mahtavan laajaan jokilaaksoon. Allahabadin pysäyspaikkaan ei ollut täyttä kahtatoistakaan peninkulmaa koilliseen päin. Pysähdyttiin levähtämään banaanipuiden juurelle, joiden hedelmät, yhtä terveelliset kuin leipä ja "yhtä mehuisat kuin kerma", kuten matkustajat sanovat, maistuivat matkamiehille varsin makeilta.

Kello kahden aikana tultiin hyvin tiheään metsään, jota oli kestävä monta peninkulmaa. Opas katsoi parhaaksi kulkea tiheään metsän kautta. Tähän saakka ei ollut matkustajia kohdannut mikään este, ja matka näytti päättyvänkin onnellisesti, mutta äkkiä norsu kävi rauhattomaksi ja pysähtyi.

Kello oli silloin neljä.

— Mikäs nyt? — kysäisi sir Francis Cromarty kurottaen päätään korista.

— En tiedä, herra upseeri, — vastasi parsilainen, kuunnellen omituista melua, joka lähenei tiheään lehti- ja oksaseinän lävitse.

Tuokion kuluttua melu kävi selvemmäksi. Siitä saattoi jo erottaa kaukaa ihmisten laulua ja vaskitorven ääniä.

Passepartout kuunteli hengitystään pidättäen. Mr. Fogg odotteli maltillisesti, sanaakaan sanomatta.

Parsilainen hyppäsi maahan, satoi elukan puuhun ja juoksi metsään. Hetkisen kuluttua hän palasi jälleen.

— Se on bramiinien juhlakulkue, — hän sanoi. — He tulevat tänne päin. Meidän tulee olla piilossa, jos suinkin mahdollista.

Opas päästi norsun puusta, talutti sen viidakkoon ja pyysi, etteivät herrat millään muotoa astuisi alas. Itse hän oli valmiina nousemaan norsun selkään, jos tulisi tarvis lähteä pakoon. Hän uskoi kumminkin hartaiden kulkijain menevän ohitse heitä huomaamatta, sillä tiheä lehdikko kätki heidät kokonaan.

Räikeät sävelet lähenivät lähenemistään. Yksitoikkoiset äänet sekaantuivat rumpujen ja symbaalien soittoon. Pian näkyi juhlakulkueen etupää noin 50 askeleen päässä. Oksain välitse he helposti erottivat tämän uskonnollisen juhlakulkueen omituiset jäsenet.

Ensimmäisessä rivissä kulkivat papit, pitkissä komeissa vaatteissa ja mitrat päässä. Heidän ympärillään kulki miehiä, vaimoja ja lapsia laulaen jonkinlaista ruumisvirttä, jota yhtä pitkään väliaikain perästä keskeyttivät tamtam-rummut ja symbaalit. Heidän perässään kulkivat rattaat, jonka puolat ja kehät olivat kuin käärmeistä kokoon kiedotut. Rattailla, joita oli vetämässä kaksi paria kalliilla loimilla koristettuja zebu-härkiä, oli hirveän näköinen kuvapatsas. Sillä oli neljä kättä, ruumis maalattu mustanpunaiseksi, silmät rajut, tukka pörheä, kieli riipuksissa suusta, huulet punaiset. Kaulassa oli koristus, joka oli tehty pääkalloista, vyötäisillä vyö poikkihakatuista käsistä. Patsas oli pystyssä ison, päättömän jättiläisen hartioilla.

Sir Francis Cromarty tunsi tämän kuvapatsaan.

— Se on jumalatar Kali, — kuiskasi hän, — rakkauden ja kuoleman jumalatar.

— Kuoleman — olkoon menneeksi, — vastasi Passepartout hiljaa, — mutta rakkauden — ei koskaan; tuommainen vanha akan kränä.

Parsilainen viittasi häntä olemaan vaiti.

Kuvan ympärillä kulki vääntelehtien ja kiemurrellen joukko vanhoja fakiireja (hurjamielisiä kiihkolaisia), kasvot maalattuina, ruumiit täynnä ristinaarmuja, joista verta tippui, oikeita pirun riivaamia olentoja, jotka vielä tänäkin päivänä heittäytyvät hindulais-juhlissa Juggernautin (epäjumalan) vaunujen alle.

Niiden perässä kulki muutamia bramiineja kalliisti kirjatuisia itämaisissa puvuissa taluttaen naista, joka tuskin jaksoi jalkojansa liikutella.

Tämä nainen oli nuori ja valko-ihoinen kuin eurooppalainen. Pää, kaula, hartiat, kasvot, kädet ja varpaat olivat täynnä jalokiviä, kaulavitjoja, korvarenkaita ja sormuksia. Kultakuteiseen, hienoon musliinivaippaan, joka oli hänen yllään, kuvautuivat selvästi hänen vartalonsa piirteet.

Tämän nuoren naisen perässä kulki — silmää loukkaavana vastakohtana — vartioita, paljastetut säilät kädessä ja pitkät damaskoidut pistolit vyöllä, kantaen paareilla ruumista.

Siinä oli vanhan ukon ruumis, puettu rajahin kalliiseen pukuun, helmillä kirjailtu turbaani päässä, niinkuin eläissäänkin, ja yllä silkillä ja kullalla kirjattu vaippa, vyötäisillä timanteilla koristettu kashmiri-vyö ja vieressään komeat indialaisen ruhtinaan aseet.

Sitten kulki soittoniekkvoja ja viimeiseksi koko joukko hurjamielisiä, joiden kirkuna tuontuostakin voitti torvien ja rumpujen huumaavan pauhinan.

Sir Francis Cromarty katseli kaikkea tätä surullisin silmin ja virkkoi oppaalle:

— Se on "sutty"!

Parsilainen nyykäytti päätään myönnytykseksi ja pani sormen huulilleen. Pitkä juhlakulkue astui verkalleen eteenpäin, ja vähän ajan perästä olivat viimeisetkin rivit kadonneet metsään.

Vähitellen lakkasi laulun ääni, kaukaa kajahteli vielä muutamia räikeitä ääniä, mutta pian vallitsi syvä hiljaisuus ylt'ympärillä.

Phileas Fogg oli kuullut sir Francis Cromartyn äsken lausuman sanan, ja heti kun juhlakulkue oli kadonnut näkyvistä, hän kysäisi:

— Mitä se "sutty" on?

— Sutty on ihmis-uhraus, Mr. Fogg, — vastasi kenraali, — ihmis-uhraus, joka kumminkin tapahtuu vapaaehtoisesti. Nainen, jonka äsken näitte, poltetaan huomenna päivän koittaessa.

— Voi konnia, voi! — kiljaisi Passepartout suutuksissaan.

— Entä ruumis?

— Se oli ruhtinaan, hänen miesvainajansa, joka oli itsenäinen ruhtinas Bundelkundissa, — vastasi opas.

— Mitenkä? — kysäisi Phileas Fogg, osoittamatta kumminkaan mitään liikutusta äänessään. — Onko Indiassa vielä tuommoisia verisiä tapoja? Eivätkö englantilaiset ole saaneet niitä hävitetyiksi?

— Suurimmassa osassa Indiaa, — vastasi sir Francis Cromarty, — tuommoiset uhraamiset eivät enää ole tapana. Mutta näihin salomaihin emme voi mitään vaikuttaa, varsinkaan tähän Bundelkundin alueeseen. Koko pohjoisosa Vindiasvuoristoa on edelleenkin alituisten murhain ja ryöstöjen näyttötantereena.

— Voi tuota poloista! — jupisi Passepartout, — mennä elävänä roviolle!

— Roviolle, niin, — liitti kenraali, — ja jos hän jäisi eloon, niin tuskin saatatte kuvailla mielessänne, mihin viheliäiseen tilaan hän joutuisi. Hiukset ajettaisiin hänen päästään, ruokaa ei hänelle annettaisi kuin jokunen kahmalollinen riisiä, hän tulisi hyljättyksi, häntä pidettäisiin saastaisena olentona, ja viimein hän kuolisi jossakin nurkassa kuin kapinen koira. Tieto niin hirveästä tulevaisuudesta pakottaakin monet antaamaan poltettaviksi paljoa useammin kuin uskonnollinen hurjamielisyys. Joskus kumminkin on uhri täysin vapaaehtoinen, ja hallituksen täytyy ryhtyä koviin toimiin sen estämiseksi. Muutama vuosi sitten, asuessani Bombayssa, tuli kerran nuori leski kuvernöörin luo ja pyysi, että hänen sallittaisiin kuolla samalla roviolla, jossa hänen miehensä ruumis oli poltettava. Kuvernööri tietysti ei suostunut moiseen pyyntöön. Leski läksi kaupungista ja pakeni erään itsenäisen rajahin luokse, jossa hänen tahtonsa täytettiin.

Kenraalin puheen aikana oli opas usean kerran pudistellut päätänsä, ja kenraalin vaiettua hän virkkoi:

— Huomispäivän uhri ei suinkaan ole vapaaehtoinen.

— Mistä sen tiedätte? — kysäisi sir Francis.

— Tuon jutun tietää Bundelkundissa joka mies, — vastasi opas.

— Mutta eihän vaimo parka näkynyt tekevän vähääkään vastarintaa, — huomautti sir Francis.

— Se tuli siitä, että hän oli saatettu huumauksiin hampun ja oopiumin savulla.

— Minne häntä nyt viedään? — kysyi sir Francis.

— Pilajin pagodiin, kahden peninkulman päähän tästä; siellä hän on oleva viimeisen yönsä.

— Ja milloin uhraus tapahtuu?...

— Huomenna aamun hämärissä.

Opas talutti norsun ulos tiheästä viidakosta ja nousi jälleen sen niskaan. Hän yritti jo omituisella vihellyksellä saada sitä juoksemaan, mutta Mr. Fogg pysäytti hänet ja kääntyttyään sir Francis Cromartyn puoleen sanoi:

— Jospa pelastaisimme tuon vaimon?

— Pelastaisimme, Mr. Fogg, niinkö? — huudahti kenraali.

— Minulla on vielä jäljellä kaksitoista tuntia. Saatanhan ne käyttää siihen.

— Mutta teilläpä on hyvä sydän, — sanoi sir Francis.

— Joskus, — vastasi Phileas Fogg yksinkertaisesti, — silloin kun minulla on paljon aikaa.

XIII.

Passepartout huomaa vieläkin todeksi sananlaskun: Rohkea rokan syö.

Ehdotus oli uskallettua, täynnä vaikeuksia, kenties mahdotonkin panna toimeen. Mr. Fogg pani siinä

alttiiksi henkensä tahi ainakin vapautensa ja luonnollisesti myös aikeittensa tyhjiin raukeamisen, vetonsa; mutta yhtäkaikki hän ei epäillyt. Muuten hän sai kenraalista rohkean apulaisen.

Passepartout puolestansa julisti olevansa kokonaan herrain käytettävänä. Isännän ehdotus kiihotti suuresti hänen mieltänsä. Hän näki nyt, että jääkuoren alla sykki sydän, liikkui sielu. Oikein hän mielistyi Phileas Foggiin.

Jäljellä oli ainoastaan parsilainen. Mille puolelle hän asiassa kallistuu? Kenties hän pitää hindujen puolta? Tahi jollei hän suorastaan tahdo olla avullisena, niin oli ainakin vakuutus saatava hänen puolueettomuudestaan.

Sir Francis kääntyi suoraan hänen puoleensa ja kysyi, mitä hän aikoi tehdä.

— Herra upseeri, — vastasi opas, — minä olen parsilainen, ja tuo vaimo on parsilainen hänkin. Käskekää, minä tottelen.

— Oikein, opas! — virkkoi herra Fogg.

— Mutta muistakaa visusti, — jatkoi parsilainen, — emme ainoastaan pane alttiiksi henkeämme, vaan meitä odottavat hirmuiset rangaistukset, jos joudumme kiinni. Ajatelkaa sitä.

— Se on ajateltu, — vastasi Mr. Fogg. — Minun mielestäni ei meidän käy ryhtyminen toimeemme ennen yötä.

— Sitä minäkin, — vastasi opas.

Hindu kertoi nyt lähempiä tietoja uhrista. Vaimo oli ollut syntyjään hindu, kuuluisa kauneudestaan, parsilais-lahkoa, rikkaan kauppiaan tytär Bombaysta. Hän oli siellä saanut täydellisen englantilaisen kasvatuksen, ja hänen tavoistaan ja opistaan päättäen olisi luullutkin häntä eurooppalaiseksi. Hänen nimensä oli Auda.

Vanhempainsa kuoltua hänet naitettiin väkisin Bundelkundin rajahille. Kolmen kuukauden kuluttua hän jäi leskeksi. Peläten kohtaloa, joka häntä odotti, hän pakeni, mutta otettiin kiinni, ja rajahin sukulaiset, joille oli etua hänen kuolemastansa, jättivät hänet täten uhrattavaksi, eikä hän näyttänyt voivan välttää kuolemaa.

Tämä kertomus se vain vahvisti Mr. Foggin ja hänen seuralaistensa jaloa päätöstä. Opas määrättiin ohjaamaan norsua niin lähelle Pilajin pagodia kuin mahdollista.

Puolen tunnin kuluttua pysähdyttiin viidaksoon, viidensadan askeleen päähän pagodista, jota tosin itseään ei näkynyt, mutta josta hurjamielisten huudot kuuluivat varsin selvään.

Nyt pidettiin neuvoa, miten olisi päästävä uhrin luo. Opas tunsu tämän Pilajin pagodin ja vakuutti nuoren lesken olevan nyt siellä sulkeissa. Pääsisikö sinne ovesta sisään, koko joukon ollessa unen huumauksissa, vai olisiko seinä puhkaistava?

Tätä ei voitu ratkaista, ennenkuin oli päästy paikalle. Varmaa oli ainakin se, että pelastus oli toimeenpantava yön aikana ennen aamun koittoa, sillä silloinhan poloinen viedään uhrattavaksi, ja silloin ei häntä enää voi mikään ihmisvoima pelastaa.

Mr. Fogg ja hänen matkatoverinsa odottivat yön tuloa. Kello 6 illalla, jolloin pimeys peitti maan, he päättivät lähteä tutkimusretkelle. Fakiirien huutoja ei enää kuulunut. Tapansa mukaan, niin kertoi parsilainen, juovuttavat he nyt itsensä *hang'illa*, hampulliuoksen sekaisella oopiumilla, ja saattaisihan olla mahdollista päästä heidän keskitsensä hamaan temppeeliin saakka.

Parsilainen kulki muiden etunenässä ääneti metsän kautta. Kymmenen minuuttia hiivittyään puiden välitse he saapuivat erään pienen joen rannalle, johon näkyi halkopino, valaistu rautapylväiden päihin asetetuilla palavilla hartsipaloilla. Siinä oli rovio, laitettu kalliista santelipuusta ja valeltu hyvänhajuisella öljyllä. Roviolla oli rajahin balsamoitu ruumis, joka oli poltettava yhdessä hänen leskensä kanssa. Sadan askeleen päässä roviosta kohosi pagodi, jonka minareetit näkyivät tummain latvain ylitse.

— Tänne näin! — virkkoi opas matalalla äänellä. Ja entistä varovammin hiipi hän heinikossa, muita johdattaen.

Hiljaisuutta ei häirinnyt muu kuin tuulen humina puiden oksissa.

Opas pysähtyi avoimen paikan ääreen, johon muutamat hartsisoitot levittivät valoansa. Maassa makasi ylt'ympärillä huumaavasta oopiumista pyörtyneitä ihmisiä. Tuo kaikki näytti taistelutanterelta,

joka on täynnä kaatuneita. Miehet, naiset, lapset — kaikki makasivat sikin sokin. Muutamilta kuului silloin tällöin körinää.

Kauempana puiden välitse näkyi, kumminkin hyvin epäselvästi, Pilajin pagodi. Mutta oppaan suureksi ihmeeksi näkyi ovelta tulisoihtujen himmeässä valossa rajahin sotamiehiä vartioimassa, miekat paljaina. Luultavaa myöskin oli, että papit valvoivat temppelin sisässä.

Parsilainen ei mennyt kauemmaksi. Hän näki mahdottomaksi päästä oven kautta temppelin sisään ja vetäysi senvuoksi takaisin seuralaistensa kera.

Phileas Fogg ja sir Francis Cromarty olivat hekin huomanneet, ettei täältä päin ollut yrittämistäkään.

He pysähtyivät ja puhelivat hiljaa keskenään.

— Odotetaan, — sanoi kenraali; — kello on vasta kahdeksan; kenties vartiat nukkuvat hekin.

— Saattaapa olla, — sanoi parsilainen.

Kaikki istahtivat puun juurelle odottamaan.

Aika tuntui pitkältä. Opas läksi tuontuostakin metsänrinteelle tarkastelemaan. Rajahin vartiat pysyivät valveilla tulisoihtujen loimossa, ja heikko valo kuului temppelin akkunoista.

Odotettiin hamaan puoliyöhön. Asema ei muuttunut, ei vartiain valppauskaan. Nähtävästi he eivät olleet saaneet "hang'ia". Senpätähden oli nyt keino keksittävä, miten saisi seinään aukon, josta temppelin sisään pääsisi. Tieto oli vain saatava, valvoivatko papit uhrin ääressä yhtä huolellisesti kuin sotamiehet temppelin portilla.

Keskusteltiin vielä kotvanen. Sen jälkeen opas ilmoitti olevansa valmis lähtemään. Mr. Fogg, sir Francis ja Passepartout seurasivat häntä. Pitkän kierroksen tehtyänsä he lähenivät pagodia vastaiselta puolen.

Kello puoli yksi yöllä he tulivat ketään kohtaamatta muurin juurelle. Tällä puolella ei ollut yhtään vartiaa, eikä siellä ollut yhtään akkunaakaan eikä ovea.

Yö oli pilkkopimeä; kuu, joka oli viimeisessä neljänneksessä, oli peittynyt synkkiin pilviin. Korkeat puut tekivät pimeyden vielä mustemmaksi.

Mutta ei siinä kyllin, että oli tultu pagodin seinän luokse; siihen oli vielä aukko tehtävä, eikä jalomielisillä pelastajilla ollut siihen tarpeeseen muita aseita käytettävinsä kuin linkkuveitsiä. Onneksi oli kumminkin seinä tehty osaksi tiilistä, osaksi laudoista, ja tuommoisen seinän läpi ei ole vallan vaikea tunkeutua. Kun vain yksi tiili saadaan irti, lähtevät muut helposti perässä.

Ryhdyttiin työhön niin hiljaa kuin mahdollista. Parsilainen ja Passepartout kumpikin tahollaan koettivat kaikin voimin irroittaa tiilikiviä saadakseen kahden jalan suuruista aukkoa.

Työ edistyi nopeaan, mutta äkkiä kuului huuto temppelin sisästä, ja pian vastattiin siihen ulkopuolelta.

Passepartout ja opas taukosivat työstään. Oliko kukaan huomannut heidät ja antanut hälytysmerkkiä? Tavallisin varovaisuus käski heitä peräytymään, ja niin he tekivätkin yhdessä Phileas Foggin ja sir Francis Cromarty'n kanssa. He kyykistyivät maahan, odottivat, kunnes voitotushuudot — jos ne nimittäin semmoisia olivatkaan — taukoaisivat, ja olivat sitten jälleen valmiit jatkamaan työtänsä.

Mutta — voi kovaa onnea! — vartioita ilmaantui tällekin puolelle pagodia. Mahdotonta on sanoin selittää sitä harmia, mitä nuo neljä miestä tunsivat nähtyänsä työnsä jääneen kesken. Koska he nyt eivät enää pääse uhrin luo, niin millä keinoin he voivat hänet pelastaa? Sir Francis pureskeli suutuksissaan kynsiänsä, Passepartout oli ihan vimmassa, niin että opas töin tuskin jaksoi hillitä häntä. Fogg oli kylmäverinen kuin ennenkin eikä osoittanut tunteitansa.

— Nyt ei liene enää muuta neuvoa kuin lähteä pois, — sanoi kenraali matalalla äänellä.

— Eipä lienekään, — myönsi opas.

— Malttakaa, — sanoi Fogg. — Ennätänhän, jos olen Allahabadissa huomenna ennen puoliyötä.

— Mutta toivotteko sitten vielä jotain? — kysyi sir Francis Cromarty.

— Parin tunnin kuluttua rupeaa aamu hämärtämään ja...

— Sattuma auttaa meitä kenties viimeisessä tuokiossa.

Kenraali olisi tahtonut lukea Phileas Foggin ajatukset hänen silmistään.

Mitähän hän oikeastaan arvelee, tuo kylmä englantilainen? Vai aikooko hän rovion ruvetessa palamaan hyökätä esiin ja temmata nuoren naisen pois armottomain pyövelien käsistä?

Se olisi ollut sulaa hulluutta, ja kukapa takasi, ettei hän ollut tosiaankin hullu? Sir Francis Cromarty suostui kumminkin odottamaan kauhean tapauksen loppua. Opas ei antanut seuralaistensa kumminkaan jäädä tälle paikalle, vaan saattoi heidät metsän-aukon etupuolelle. Sieltä he puiden suojasta näkivät makaavien ryhmät.

Passepartout, joka oli kiivennyt puun ylimmälle oksalle, hautoi erästä ajatusta, joka ensin oli salamana sävähtänyt hänen mieleensä ja nyt oli juurtunut hänen aivoihinsa.

Ensin hän oli sanonut itselleen: "Mikä hulluus!" Mutta nyt hän arveli: "Mutta miksipä ei! Keino kuin keino, kenties ainoakin, ja sitten tuollaiset hupsut tuolla..."

Passepartout ei kumminkaan ilmaissut ajatustansa, vaan liukui käärmeenä oksia myöten alas, jotka taipuivat hamaan maahan asti.

Hetket kuluivat, ja pian osoittivat moniaat vaaleat juovat itäisellä taivaalla päivän koittavan. Syvä pimeys kumminkin vallitsi vielä.

Tämä oli juuri tuo kovan onnen hetki. Yleinen melu nousi makaavien joukossa; hervottomat heräsivät henkiin jälleen. Tamtam-rummut rämisivät. Laulut ja huudot alkoivat uudelleen. Hetki oli lyönyt, jona poloisen oli kuoleminen.

Pagodin portit aukenivat. Kirkas valo loisti sieltä. Mr. Fogg ja sir Francis Cromarty näkivät nyt selvästi uhrin, joka oli kirkkaasti valaistuna ja jota kaksi pappia talutti ulos. Heistä näytti, kuin olisi poloinen, toipuneena huumauksestansa, vaistoperäisellä puolustusentunnolla koettanut päästä irti pyöveliensä käsistä. Sir Francisin sydän tykytti kovasti, ja kun hän suonenvetoisesti tarttui Phileas Foggin käteen, tunsu hän avatun veitsen hänen kädessään.

Nyt läksi joukko liikkeelle. Nuori ruhtinatar oli jälleen vaipunut horrokseen hampun savun vaikutuksesta. Hän kulki fakiirien välissä, jotka uskon vimmassa huutaen ja kirkuen seurasivat häntä puhellen uskonnollisista asioista.

Phileas Fogg ja hänen seuralaisensa hiipivät hiljaa kansanjoukon jäljessä.

Kahden minuutin kuluttua tuli joukko mainitun pienen joen rannalle ja pysähtyi noin viidenkymmenen askeleen päähän roviosta, jolla rajahin ruumis oli. Hämärässä he erottivat uhrin, joka aivan hervotonna virui puolisonsa ruumiin vieressä.

Tulisoihutu pistettiin rovion ääreen, ja öljyllä valellut puut leimahtivat heti tuleen.

Tässä tuokiossa oli sir Francisilla ja oppaalla täysi tekeminen pidellessään kiinni Phileas Foggia, joka hurjan rohkeana tahtoi rynnätä roviolle.

Phileas Fogg pääsikin jo irti heidän käsistään, mutta silloinpa näky muuttui. Kuului kauhistuksen huuto, ja koko kansanjoukko lankesi hädissänsä kasvoilleen maahan.

Eihän vanha rajah ollutkaan kuollut, sillä tuoltahan hän näkyi äkkiä nousevan, nostavan nuoren ruhtinattaren syliinsä ja aaveena astuvan alas roviolta, savun keskitse, joka teki hänet niin kamalan näköiseksi.

Fakiirit, sotamiehet, papit, kaikki olivat kauhistuksissansa maassa suullaan, uskaltamatta nostaa silmiänsä tuohon ihmeiden ihmeeseen.

Uhri lepäsi tajutonna kantajansa lujilla käsivarsilla eikä näkynyt painavan siinä ollenkaan. Mr. Fogg ja sir Francis olivat asemillaan. Parsilainen oli kumartunut, ja Passepartout oli kai hänkin hämmästynyt.

Kuolleista herännyt tuli sillä tavoin sille paikalle, jossa herra Fogg ja sir Francis Cromarty seisovat, ja virkkoi hätäisesti:

— Pillit pussiin!

Se oli Passepartout itse. Passepartout se oli hiipinyt roviolle savun tuprutessa! Passepartout se oli nuoren rouvan temmaissut kuoleman kidasta! Passepartout se oli, yhä rohkeasti yritystään jatkaen, kulkenut hämmästyneen kansanjoukon keskitse!

Seuraavassa silmänräpäyksessä katosivat kaikki neljä metsään, ja norsu kiidätti heidät kovaa vauhtia

pois. Mutta huudot ja kiljunnat, jopa luotikin, joka lävisti Mr. Foggilta hatun, osoittivat, että pako oli huomattu.

Palavalla roviolla näet oli sittenkin jäljellä vanhan rajahin ruumis. Papit, toipuneina hämmästyksestään, olivat huomanneet, että heidän uhrinsa oli rohkealla tavalla ryöstetty heiltä pois.

Suoraa päätä he olivat juosseet metsään, sotamiehet perässä. Oli ammuttu muutamia pyssynlaukauksia, mutta täyttä neljä kiitivät naisenryöstäjät tiehensä ja olivat pian päässeet ulommaksi luotien ja nuolten kantamaa.

XIV.

Phileas Fogg kulkee ihanan Gangeen laakson kautta katsahtamattakaan siihen.

Pelastus oli onnistunut. Tunnin aikaa vielä jälkeinpäin nauratti Passepartout'ia tämä vikkellä menestys. Sir Francis Cromarty oli puristanut tuon uljaan pojan kättä. Herra Fogg oli sanonut hänelle: *<i>well!</i>* (hyvin!) — ja tuo sana hänen suussansa merkitsi erinomaisen korkeata hyväksymistä. Tähän oli Passepartout vastannut, että kunnia koko tästä asiasta tulee hänen isännällensä. Hänelle, Passepartout'ille, se oli muka ollut vain "tuommainen hassu päähänpisto", ja oikein sydämen pohjasta hän nauroi ajatellessaan, että hän, Passepartout, entinen nuoralla-tanssija, entinen palokunnan kersantti, oli ollut viehättävän naisen miehenä, balsamoituna indialaisena ruhtinaana!

Nuori indiatar ei vielääkään tiennyt, mitä oli tapahtunut. Villavaippoihin kiedottuna hän makasi toisessa istuinkorissa.

Norsu, tarkan oppaan ohjaamana, kulki kovaa vauhtia vielä pimeään metsän kautta. Tunnin kuluttua siitä kuin oli Pilajin pagodilta lähdetty, saavuttiin suunnattoman suurelle lakealle. Kello 7 pysähdyttiin lepäämään. Ruhtinatar makasi yhä vielä horroksissaan. Opas antoi hänelle vähän vettä, johon oli sekoitettu pari pisaraa konjakkia, mutta oopiumin vaikutus kesti yhä vieläkin jonkun aikaa.

Sir Francis Cromarty, joka tiesi, mitä hampunsavu vaikuttaa, ei ollut ensinkään levoton hänen tähtensä.

Mutta vaikkei hän ollut rauhaton nuoren ruhtinattaren toipumisesta, niin ajatus hänen tulevaisuudestaan ei sallinut hänen olla levollisena. Hän sanoi suoraan Phileas Foggille, että jos ruhtinatar jää Indiaan, niin hän jälleen joutuu pyöveliensä käsiin. Näitä pirun riivaamia olentoja oli kaikkialla Indiassa, ja kaiketikin he, olkoon poliisi kuinka valpas tahansa, saavat uhrinsa jälleen valtoihinsa, jollei Madrasissa, niin Bombayssa, ellei siellä, niin Kalkuttassa. Sir Francis kertoi, asiata todistaakseen, samanlaisen seikan, joka oli tapahtunut joku aika sitten. Hänen mielestensä tuo nuori nainen ei ollut turvassa ennenkuin ulkopuolella Indian nientä.

Phileas Fogg sanoi panevansa nämä tiedot visusti muistiinsa.

Kello 10 ilmoitti opas, että nyt oli tultu Allahabadin pysäyspaikalle. Sieltä alkoi jälleen rautatie, jota myöten vuorokaudessa pääsee Allahabadista Kalkuttaan.

Phileas Fogg ennättää siis oikeaan aikaan höyrylaivalle, joka seuraavana päivänä, lokakuun 25:ntenä, kello 12 päivällä oli lähtevä Hongkongiin.

Ruhtinatar nostettiin erityiseen huoneeseen pysäyspaikalla. Passepartout lähetettiin ostamaan tarpeellisia kapineita, niinkuin vaatteita, saaleja y.m., mitä vain löytäisi. Rahoja hän ei saa säästää, niin sanoi isäntä.

Passepartout läksi heti ulos ja juoksi katuja pitkin ylös ja alas. Allahabad, s.o. Jumalan kaupunki, on pyhimpinä pidettyjä paikkoja Indiassa, se kun on rakennettu kahden pyhän virran, Gangeen ja Dshumnan, yhdyntäpaikalle. Näiden virtain varsille tekevät hurskaat ihmiset toivoretkiä kaikilta haaroin niemimaata. Muutoin kertoo taru Gangeen lähteen olevan taivaassa, josta Brama on sen armossansa pannut juoksemaan maahan.

Ostoksia tehdessään oli Passepartout ennättänyt katsella kaupunkia, joka ennen oli suojattu komealla, nyt valtion vankilaksi muutetulla linnoituksella. Nykyään ei siinä enää harjoiteta kauppaa

eikä mitään teollisuutta, vaikka se ennen muinoin oli ollut kuuluisa kauppa- ja tehdaskaupunki. Passepartout, joka turhaan oli hakenut muotimakasiinia, ikäänkuin olisi luullut kävelevänsä Lontoossa Regent-Streetillä muutaman askeleen päässä Farmer & C:sta, ei saanut haluamiansa kapineita — skotlanninkankaista leninkiä, suurta vaippaa ja komeata saukonnahkaista kappaa — muualta kuin eräältä hävyttömältä juutalaiselta, jolle hänen täytyi maksaa 75 puntaa siitä. Kaupat tehtyensä hän kumminkin palasi riemuissaan pysäyspaikalle.

Mrs.[7] Auda oli ruvennut toipumaan. Pilajin pappien aikaansaama huumaus haihtui haihtumistaan, ja hänen kauniisiin silmiinsä palasi jälleen koko ihanuudessaan hindulainen sulous.

Kuningas ja runoniekka Usaf Uddaul ylistelee Ahmehnagaran kuningattaren suloja tällä tavalla:

"Hänen loistavat hiuksensa, kahtia jaetut, verhoavat hänen hentojen, valkoisten, terveydestä loistavain poskiensa soinnukkaita piirteitä. Hänen kiiltomustat kulmansa kaareilevat kuni Kaman, rakkauden jumalan, jousen kaari, ja hänen pitkäin silkkisten silmäripsiensä alla, suurten kirkkaiden silmäin mustasta teräksestä heijastuu, kuni Himalaijan pyhistä järvistä, taivaallinen, puhdas valo. Siroina, tasaisina, lumivalkeisina kiiltävät hänen hampaansa hymyhuulten välissä kuni kastepisarat granaattikukan puoleksi puhjenneessa terässä. Hänen pienoiset, soreat korvansa, piirteiltään säännölliset, hänen punertavat kätösensä, hänen pienet, somat jalkansa, hennot kuni lootos-kukan umppu, kimaltelevat ihanimmista Ceylonin helmistä, komeimmista Golkondan timanteista. Hänen solakka, yhden käden täyttämä vyötäisensä enentää kauneutta hänen pyöreäin lanteittensa muodosteessa ja koko hänen vartalonsa täyteläisyydessä, jossa kukoistava nuoruus näyttää runsaimmat aarteensa, ja hänen silkkisen vaippansa poimut kertovat, että hänet on hopeaan veistänyt Vicvacarma'n, iankaikkisen kuvanveistäjän, jumalainen käsi."

Tämä runollinen kuvaus olkoon nyt sillänsä, mutta varmaa on, että Mrs. Auda, Bundelkundin rajahin leski, oli "viehättävä" nainen sanan täydessä merkityksessä. Hän puhui englanninkieltä varsin sujuvasti, eikä opas ollut yhtään laskenut liikoja sanoessaan nuoren parsilaisen aivan muuttuneen kasvatuksen vaikutuksesta.

Juna oli valmiina lähtemään Allahabadista. Parsilainen oli myös tullut sinne. Mr. Fogg maksoi sovitun palkan eikä penniäkään enempää. Tämä hiukan ihmetytti Passepartout'ia, joka kyllä tiesi, kuinka paljon tuo luotettava opas oli tehnyt hänelle hyötyä. Olihan parsilainen henkensä uhalla ottanut osaa Pilajijuttuun, ja jos hindut myöhemmin saavat hänet kiinni, niin hän tuskin voi välttää heidän kostoansa.

Vielä oli jäljellä kysymys Kiunista. Mitä kummaa sillä tekisi, tuolla kalliilla norsulla?

Mutta Phileas Fogg oli jo ratkaissut tuon kysymyksen.

— Kuules, parsilainen, — sanoi hän oppaalle, — sinä olet tehtäväsi hyvin toimittanut. Olen maksanut palkan työstäsi, mutta en uskollisuudestasi. Saat norsun omaksesi, jos tahdot.

Oppaan kasvot loistivat.

— Sehän on koko omaisuus, jonka teidän arvoisuutenne minulle lahjoittaa! — huudahti hän.

— Ota vaan, parsilainen, — vastasi Mr. Phileas Fogg, — velkaa sinulle sittenkin jään.

— Se kelpaa se! — huusi Passepartout. — Ota pois, ystävä! Kiuni on kelpo ja uljas eläin.

Passepartout meni eläimen luo ja antoi sille sokeria lausuellen:

— Se, Kiuni, se, se!

Norsu osoitti mieltymystään muutamalla omituisella mörinällä, sieppasi sitten kärsällään Passepartout'ia vyötäisistä ja kohotti hänet päänsä kohdalle. Passepartout ei pelännyt ollenkaan, vaan silitteli ja hyväili elukkaa, ja Kiuni laski hänet hiljalleen jälleen maahan. Ja hyväksi lopuksi lävyytti kunnioitettava Kiuni häntä kärsällään, johon vastaukseksi kunnioitettava ranskalainen lävyytti häntä kädellään.

Tuokion kuluttua istuivat Phileas Fogg, sir Francis Cromarty ja Passepartout mukavassa rautatievaunussa, jossa paras sija oli suotu Mrs. Audalle. Juna kiiti nyt tulista vauhtia Benaresin kaupunkia kohti.

Sinne oli korkeintaan 80 peninkulmaa, ja he saapuivat sinne kahden tunnin kuluttua.

Matkalla toipui nuori rouva täydellisesti; hangin unettavat höyryt olivat kokonaan haihtuneet.

Kuinka kovin hän hämmästyi nähdessään olevansa rautatievaunussa, puettuna eurooppalaiseen pukuun ja matkustajien seurassa, joita hän ei tuntenut!

Matkatoverit osoittivat hänelle ensin mitä hellintä huolenpitoa ja virkistivät häntä muutamalla pisaralla likööriä. Sen jälkeen kenraali kertoi koko tapauksen ja huomautti, kuinka Phileas Fogg oli ollut vähällä uhrata henkensä hänen pelastukseensa, ja selitti sitten, miten pelastus oli tapahtunut ja kuinka suuri osa Passepartout'illa oli siinä työssä ollut.

Mr. Fogg ei sanonut tuohon yhtään mitään. Passepartout kainosteli ja saneli sanelemistaan, että "mitäs turhia, eihän se..."

Mrs. Auda kiitti pelastajiansa sydämellisesti, enemmän kyynelillä kuin sanoilla. Hänen kauniit silmänsä ilmoittivat hänen sydämellisen kiitollisuutensa vielä selvemmin kuin huulet. Kun hänen mieleensä sitten jälleen johtui tuo hirveä uhrausjuhla, tuo Indian maa, jossa niin monet vaarat häntä odottivat, silloin kävi kylmä vavistus koko hänen ruumiinsa kautta.

Phileas Fogg ymmärsi Mrs. Audan ajatukset ja rauhoittaaksensa häntä tarjoutui, muutamalla kylmällä sanalla kuitenkin, viemään hänet Hongkongiin, jonne hän jäisi siksi kuin asia on unohdettu.

Kiitollisena otti nuori rouva tarjouksen vastaan. Hongkongissa sattuuikin hänellä olemaan sukulainen, parsilainen hänkin ja etevimpiä kauppiaita sanotussa kaupungissa, joka on kaikin puolin englantilainen, vaikka onkin Kiinan rannalla.

Kello puoli yksi pysähtyi juna Benaresissa. Bramiinilaiset tarinat kertovat tämän kaupungin olevan samalla paikalla kuin muinoin Kaasin kaupunki, joka ennen vanhaan oli heilunut ilmassa kuin Muhammedin hauta. Mutta nyt meidän reaalisenä aikanamme sijaitsi Benares eli Indian Ateena, kuten orientalistit sitä nimittävät, varsin yksinkertaisesti maassa, ja Passepartout näki vilaukselta sen kivikartanot ja oksista punotut mökit, jotka näyttivät varsin viheliäisiltä.

Tänne oli sir Francis Cromarty jääpä. Hänen sotajoukkonsa oli majoitettuna muutamain peninkulmain päähän kaupungista pohjoiseen. Kenraali sanoi senvuoksi jäähyväiset Phileas Foggille toivottaen hänelle hyvin paljon onnea ja sanoen suovansa, että tämä uudelleen tekisi tällaisen matkan vähemmin omituisella, mutta sitä edullisemmalla tavalla. Mr. Fogg ojensi sanaakaan sanomatta kätensä. Mrs. Auda lausui hänelle sen sijaan sydämelliset jäähyväiset. Hän ei sanonut koskaan unohtavansa kiitollisuuden velkaansa sir Francis Cromartylle. Passepartout'ia kenraali kunnioitti ystävällisellä kädenpuristuksella. Liikutettuna Passepartout kysäisi, missä ja milloin hän saisi uhrautua kenraalin edestä.

Niin erottiin.

Benaresin kaupungista alkaen kulkee rautatie osittain Gangeen laakson kautta. Vaunun akkunasta näki kirkkaalla ilmalla ohitse kiitävän Beharin maakunnan viheriällä verhottuja vuoria, ohra- ja maissipeltoja, jokia ja järviä, joissa veheriät alligaattorit mellastivat, somia kyliä ja vihantia metsiä. Muutamia norsuja ja isokyttyräisiä zebu-härkiä näkyi uiskentelevan virran vedessä, ja huolimatta myöhäisestä vuodenajasta ja jotenkin jo viileästä ilmasta oli siinä hinduja kumpaakin sukupuolta joukottain kylpemässä, niinkuin käskee heidän uskontonsa. Nämä uskovaiset, buddhalaisuuden suuret viholliset, tunnustavat Braman uskontoa, jota edustaa kolme jumalaolentoa: Vishnu, auringon jumala, Shiva, luonnonvoimain olennoima, ja Brama, pappien ja lainsäätäjien korkein mestari. Mutta milläpä silmin nuo Bramat ja Shivat ja Vishnut katsoisivat nykyistä britannioittua Indiaa, kun viheltelevät höyrylaivat saastuttavat pyhän Gangeen vettä, säilyttäen kalalokkeja sen pinnalla, kilpikonnia, joita sen rannoilla syntyy, ja hartaita uskovaisia, jotka pitkällään venyvät sen äyräillä.

Koko tuo kuva kiiti salaman nopeudella ohitse, ja usein kietoi savu sen sakeaan vaippaansa. Matkustajat tuskin erottivat Kunarin linnan, 20 peninkulman päässä kaakkoiseen Benaresin kaupungista, Belfarin rajahien entisen linnan; Gatsepurin ja sen isot ruusuvesitehtaat; lordi Cornwallisin haudan Gangeen vasemmalla rannalla; linnoitetun Buksarin kaupungin; Patna nimisen ison tehdas- ja kauppakaupungin, jossa pidetään Indian suurimpia oopiumi-markkinoita; Monghir nimisen kaupungin, joka on yhtä englantilainen kuin Manchester tai Birmingham, tunnettu valinpajoistaan ja asetehtaistaan, ja jonka korkeat tehtaiden piiput nokeavat sakealla savullaan Braman taivasta — oikea korvapuusti unelmain maassa!

Tuli yö. Ulvoen ja kiljuen pakenivat tiikerit, karhut ja sudet veturin edeltä, joka syöksi nopeinta vauhtia, ja matkustajilta jäivät näkemättä kaikki Bengalin merkittävyydet, Golkonda, Guurin rauniot, Murshedabad, entinen pääkaupunki, Burdvan, Hugly, Chandernagor, tuo ranskalainen kaupunki Indian alueella, — kuinkahan ylpeä olisi Passepartout ollutkaan, jos olisi saanut nähdä Ranskan lipun liehuvan siellä!

Viimeinkin tultiin Kalkuttaan kello 7 aamulla. Postihöyrylaiva oli lähtevä Hongkongiin vasta puolenpäivän aikana. Phileas Foggilla oli siis vielä viisi tuntia aikaa.

Matkasuunnitelman mukaan hänen piti oleman Indian pääkaupungissa lokakuun 25 p:nä, 23 päivää Lontoosta-lähtönsä jälkeen. Määrättyinä päivinä hän oli sinne saapunutkin. Hän ei siis ollut voitolla eikä tappiolla. Valitettavasti oli kaksi päivää, jotka hän oli voittanut matkalla Lontoosta Bombayhin, mennyt häneltä hukkaan — lukija tietää jo miten; mutta luultavaa on, ettei Fogg ollut siitä yhtään pahoillansa.

XV.

Setelitukku laihtuu jälleen.

Juna oli pysähtynyt laiturin ääreen. Passepartout astui ensimmäisenä ulos vaunusta. Häntä seurasi herra Fogg, auttaen nuorta rouvaa. Phileas Fogg oli päättänyt mennä suoraan höyrylaivalle, jonka oli määrä lähteä Hongkongiin, toimittaakseen siellä mahdollisimman mukavan kajuutan Mrs. Audalle, jota hän ei tahtonut hetkeksikään jättää yksikseen, niin kauan kuin vielä oltiin tässä maassa, jossa niin monet vaarat häntä uhkasivat.

Mutta juuri kun Mr. Fogg oli tullut ulos asemahuoneesta, astui hänen luokseen poliisimies.

— Mr. Phileas Fogg, niinkö? — kysyi hän.

— Niin.

— Ja tuo mies on palvelijanne? — jatkoi poliisi osoittaen Passepartout'ia.

— On.

— Seuratkaa, minua kumpikin.

Mr. Fogg ei osoittanut hämmästystään vähimmälläkään liikunnolla. Poliisimies oli lain edustaja, ja lakia englantilainen pitää pyhänä. Passepartout, ranskalainen kun oli, yritti ruveta keskustelemaan, mutta poliisi laski kätensä hänen olalleen, ja Phileas Foggkin viittasi häntä tottelemaan.

— Saako tämä nuori rouva tulla mukaan? — kysyi Mr. Fogg.

— Saa, — vastasi poliisimies.

Poliisimies saattoi Mr. Foggin, Mrs. Audan ja Passepartout'in palkigari nimisten nelipyöräisten vaunujen luo, joiden eteen oli valjastettu kaksi hevosta. Kaikki nousivat vaunuihin, ja niin ajettiin parikymmentä minuuttia, jolla välin ei kukaan virkkanut mitään.

Ensin ajettiin "Black City'n" (Mustan kaupungin) läpi, jonka kapeilla kaduilla ja viheliäisten asuntojen ympärillä vilisi kaikennäköistä ryysyistä ja likaista väkeä; sitten kuljettiin eurooppalaisen kaupunginosan kautta, joka näytti hauskemmalta kivikartanoineen kookospalmujen suojassa. Vaikka vielä oli hyvin aikaista, näkyi kumminkin komeita herroja ajelevan upeissa vaunuissa.

Palkigari pysähtyi erään talon eteen, joka näytti yksinkertaiselta; nähtävästi se ei ollut mikään asuinkartano. Sittenkuin vaunuista oli noustu, vei poliisimies vankinsa — sillä semmoisiahan he olivat — erääseen huoneeseen, jonka akkunat olivat varustetut rautaristikolla.

— Kello puoli yhdeksän kutsutaan teidät tuomari Obadian eteen, — virkkoi hän ja meni pois lukiten oven perässään.

— Nyt on piru merrassa, — sanoi Passepartout istahtaen tuolille, — nyt olemme vankeudessa.

Mrs. Auda kääntyi heti herra Foggin puoleen ja sanoi liikutuksella, jota hän turhaan koetti salata:

— Hyvä herra, jättäkää minut oman onneni nojaan! Minun tähteni teitä ahdistetaan siitä syystä, että olette pelastaneet minut!

Phileas Fogg vastasi vain, että se on mahdotonta. "Sutty"-asianko tähden ahdistettaisiin? Mitä joutavia? Kukapa uskaltaisi astua esiin kantajana? Tässä oli joku erehdys tapahtunut. Mr. Fogg lisäsi, ettei hän missään tapauksessa jätä nuorta rouvaa, vaan saattaa hänet hamaan Hongkongiin.

— Mutta höyrylaivahan lähtee puolenpäivän aikana! — sanoi

Passepartout.

— Ennen puoltapäivää olemme höyrylaivalla, — virkkoi tyyni gentlemanni.

Tämä lausuttiin niin vakavasti, että Passepartout'kin sanoi itsekseen:

— No peijakas! Sehän on tietty se. Ennen puoltapäivää ollaan laivalla!

Mutta ihan varma hän ei kumminkaan tuntenut olevansa.

Kello puoli yhdeksän avattiin ovi. Poliisimies tuli sisään ja saattoi vangit viereiseen saliin. Se oli tuomarin tutkintosalin, jonne oli kuulijain paikalle kokoontunut suuri joukko eurooppalaisia sekä maanasukkaita.

Mr. Fogg, Mrs. Auda ja Passepartout kävivät istumaan penkille vastapäätä pöytää, jonka ääressä tuomarilla ja notaarilla oli sijansa.

Tuomari, herra Obadia, tuli pian sisään, perässään notaari. Hän oli kookas mies, lihava ja pullea. Hän otti seinältä naulasta peruukin ja pani sen päähänsä.

— Ensimmäinen juttu esiin! — virkkoi hän.

Mutta pian hän nosti kätensä päätänsä kohti.

— Mitä ihmeitä? Eihän tämä olekaan minun peruukkini! — huudahti hän.

— Minunpa se näkyy olevankin, herra Obadia, — vastasi notaari.

— Hyvä herra Oysterpuf! Kuinka te saatatte luulla, että tuomari voisi julistaa oikeata tuomiota notaarin peruukki päässä!

Herrat vaihtoivat peruukkeja. Tällä välin oli Passepartout tuskin malttanut pysyä alallaan; viisari salin suuressa kellossa kulki hänen mielestään hirmuisen nopeasti.

— Ensimmäinen juttu! — äänsi tuomari.

— Phileas Fogg! — kysyi notaari.

— Tässä olen, — vastasi herra Fogg.

— Passepartout!

— Täss' ollaan, — vastasi Passepartout.

— Hyvä! — virkkoi tuomari. — Syytetyt! Kahtena päivänä on teitä haeskeltu jok'ainoalta Bombaysta tulevalta junalta.

— Mistä meitä syytetään? — kysyi Passepartout maltitonna.

— Sen saatte kohta kuulla, — vastasi tuomari.

— Herra tuomari, — sanoi herra Fogg, — minä olen Englannin kansalainen ja minulla on oikeus...

— Eikö ole oltu kohteliaita teille? — kysyi Mr. Obadia.

— Sitä en saata valittaa.

— Hyvä! Kantajat sisään!

Tuomarin käskystä avattiin ovi, ja vartia saattoi sisään kolme hindulaista pappia.

— Johan minä sen arvasin! — jupisi Passepartout itsekseen, — samat roistot, jotka tahtoivat roviolla korventaa nuoren rouvan!

Papit asettuivat tuomarin eteen, ja notaari luki kovalla äänellä kanteen, jossa Phileas Foggia ja hänen palvelijaansa syytetään bramalaisen uskonnon pyhittämän paikan saastuttamisesta.

— Kuulitteko? — kysyi tuomari Phileas Foggilta.

— Kuulin, — vastasi Mr. Fogg katsahtaen kelloonsa, — ja tunnustan.

— Vai niin, te tunnustatte.

— Niin kyllä ja odotan, että nämä kolme pappia vuorostansa tunnustavat, mikä aikomus heillä oli Pilajin pagodissa.

Papit katsahivat toisiinsa. He eivät näyttäneet ymmärtäneen syytetyn sanoja.

— Juuri niin! — kiljaisi Passepartout kiivaasti, — juuri Pilajin pagodissa, jossa he olivat tulella korventaa elävän ihmisen.

Papit jälleen ihmettelemään ja tuomari Obadia kovasti kummastelemaan.

— Mitä korventaa? — kysäisi hän. — Keskelläkö Bombayn kaupunkia?

— Bombayn! Kuinka! — huudahti Passepartout.

— Niin juuri. Tässä ei ole puhetta Pilajin pagodista, vaan pagodista Malebarin mäellä Bombayssa.

— Ja tässä on todistus, tässä ovat temppelein saastuttajan kengät, — lisäsi notaari, asettaen kengät pöydälle.

— Voi kenkiäni! — Semmoinen huuto pääsi ehdottomastikin Passepartout'ilta.

Tämä seikka osoitti isännälle ja palvelijalle asian oikean laidan. He olivat unohtaneet koko pagodiasian Malebarin mäellä Bombayssa. Siitä juuri oli heidät nyt vedetty oikeuteen Kalkuttaassa.

Poliisimies Fiks oli, niinkuin lukija muistaa, kuullut Bombayssa Passepartout'in kertovan isännälleen, mitä hänelle oli tapahtunut Malebarin mäellä, ja tämän seikan oli Fiks osannut käyttää hyödykseen. Hän oli jättänyt matkansa seuraavaksi päiväksi ja yllyttänyt Malebar-pagodin pappeja ajamaan pahantekijää takaa. Olipa Fiks luvannut heille melkoisen vahingonpalkkionkin, sillä hän tiesi Englannin hallituksen kovasti rankaisevan semmoisia rikoksia. Sitenpä olivat papit lähteneet pahantekijän perään seuraavassa junassa. Mutta kun nuoren lesken pelastamiseen oli kulunut joltinenkin aika, niin oli Fiks pappien kanssa ennättänyt Kalkuttaan ennen Foggia ja hänen palvelijaansa. Sähkösanomalla olivat he ilmoittaneet asian jo ennakolta tuomarille ja käskeneet ottaa kiinni Foggin ja Passepartout'in heti rautatien asemahuoneella. Mutta kovastipa Fiks ällistyi — senhän jokainen arvaa — kuultuansa, ettei Phileas Fogg vielä ollut tullutkaan Kalkuttaan. Hän rupesi arvelemaan varkaan pysähtyneen välillä, mennäksensä pohjosiin maakuntiin. Neljäkolmatta tuntia oli Fiks tuskallisessa levottomuudessa väijynyt rautatien asemahuoneella saalistansa. Ja voi, kuinka hän ihastui tänä aamuna, nähdessään hänen astuvan ulos vaunusta, tosin erään nuoren naisen kanssa, jonka ilmaumista hän ei millään muotoa osannut arvata! Heti lähetti Fiks poliisimiehen ottamaan hänet kiinni, ja näinpä nyt Mr. Fogg, Passepartout sekä Bundelkundin rajahin nuori leski olivat joutuneet tuomari Obadian eteen.

Jos Passepartout olisi asialtansa malttanut, niin hän olisi eräässä nurkassa kuulijain joukossa huomannut salapoliisin, joka kuunteli jutun kulkua mitä suurimmalla hartaudella, niinkuin luonnollista olikin, sillä Kalkuttassakaan hän ei vielä ollut saanut vangitsemiskäskyä Lontoosta.

Tuomari Obadia oli ottanut Passepartout'in tunnustuksen pöytäkirjaan. Voi kuinka kernaasti Passepartout olisi ottanut sanansa takaisin, jos suinkin olisi laatuun käynyt!

— Syytös on siis tunnustettu? — kysyi tuomari.

— On, — vastasi Fogg kylmästi.

— Koska, — jatkoi tuomari, — Englannin laki suojelee kaikkia indialaisen väestön uskontoja, koska rikoksen on tunnustanut herra Passepartout, joka, niinkuin todistettu on, jaloillansa on saastuttanut pyhää lattiata pagodissa Malebarin mäellä Bombayssa lokakuun 20 p:nä, niin katsoo Oikeus kohtuulliseksi tuomita yllämainitun Passepartout'in 15 päivän vankeuteen ja sitäpaitsi vetämään sakkoa 300 puntaa.

— Kolmesataa puntaa! — kiljaisi Passepartout, välittämättä muusta kuin sakosta.

— Vait! — ärjäisi vartia äänellä, joka oli ankara kuin pasuuna.

— Ja koska, — jatkoi vaan tuomari Obadia, — ja koska täydellisesti ei ole voitu selville saada, että salavehkeitä olisi ollut olemassa isännän ja palvelijan välillä, mutta ensinmainittu kumminkin on velvollinen vastaamaan palvelijastansa, joka hänen leivässään on, niin katsoo Oikeus kohtuulliseksi tuomita Phileas Foggin 8 päivän vankeuteen ja vetämään sakkoa 150 puntaa. — Julistettu. — Notaari, huutakaa seuraava juttu esiin!

Fiks oli oikein mielissänsä: Phileas Foggin täytyy jäädä kahdeksaksi päiväksi Kalkuttaan, — enempää

ei ole tarvis; kyllä vangitsemiskäskey siksi joutuu tänne.

Passepartout oli vimmoissaan. Moinen tuomio saattaa isännän ihan perikatoon. Kaksikymmentä tuhatta puntaa on menetetty, ja ainoastaan siitä syystä, että hän, senkin pässi, oli mennyt tuohon kirottuun pagodiin!

Phileas Fogg, tyynenä, ikäänkuin tuomio ei olisi häntä koskenutkaan, ei edes ollut räväyttänyt silmänsäkään. Mutta juuri kun notaari yritti esiinhuutaa seuraavata juttua, nousi hän ylös.

— Minä annan takauksen, — sanoi hän.

— Siihen on teillä oikeus, — vastasi tuomari.

Fiks tunki selkäänsä karmivan, mutta pian hän sai varmuutensa takaisin, kun kuuli tuomarin lausuvan:

— Sen johdosta, että Phileas Fogg ja hänen palvelijansa ovat ulkomaalaisia, katsoo Oikeus kohtuulliseksi määrätä kumpaisenkin takaussumman tuhanneksi punnaksi.

Kaksituhatta puntaa tuli siis Mr. Foggin maksaa, jos ei tahtoisi tyytyä ensin julistettuun tuomioon.

— Minä maksan, — sanoi hän.

Ja laukusta, joka oli Passepartout'in huostassa, otti hän setelitukun ja asetti sen notaarin eteen.

— Tämä summa, — sanoi tuomari, — suoritetaan teille takaisin, kun olette kärsineet vankeusrangaistukseenne. Siihen saakka olette vapaa tätä talletettua takaussummaa vastaan.

— Mennään, — sanoi Phileas Fogg palvelijalleen.

— Mutta antakoot edes kenkäni takaisin! — huudahti Passepartout vihan vimmassa.

Kengät hän saikin.

— Kas nämä ne kengät vasta on, — jupisi hän. — Toista tuhatta puntaa maksaa kumpikin tallukka, puhumattakaan siitä, että ne puristavat varpaita niin vietävästi.

Passepartout oli oikein murheissansa astuessaan ulos Mr. Foggin kanssa, joka oli tarjonnut käsivartensa Auda rouvalle. Fiks toivoi vielä ettei hänen luulemansa varas millään muotoa jätä näitä kahtatuhatta puntaa, vaan kyllä menee kahdeksan päivän vankeuteen. Senvuoksi hän päätti seurata Foggia.

Mr. Fogg vuokrasi vaunut. Mrs. Auda, Passepartout ja hän kävivät niihin istumaan. Fiks juoksi perässä, ja vähän ajan kuluttua pysähtyivät vaunut sataman rantaan.

Ulkona reitillä oli ankkurissa höyrylaiva "Rangoon", lähtölippu etumaston nenässä. Kello löi 11. Mr. Foggilla oli vielä tunti jäljellä. Fiks näki hänen astuvan vaunuista ja laskeutuvan nuoren naisen ja palvelijansa kanssa veneeseen. Salapoliisi polkaisi jalkaansa harmissaan.

— Tuo heittiö! — jupisi hän. — Hän lähtee! Kaksituhatta puntaa viskattu kuin veteen! Niin tuhlaa kuin varas! Haa, mutta minä seuraan häntä vaikka maailman ääriin, jos siksi tulee. Mutta tuolla lailla tuhlatessaan hän pian menettää koko varastamansa summan!

Poliisimies oli oikeassa. Lontoosta lähdettyään oli Fogg matkakulunkeihin, palkintoihin, norsun oston, takauksiin ja sakkoihin maksanut jo kuudetta tuhatta puntaa, niin että prosenttipalkinto takaisin saatavasta summasta sulii päivä päivältä yhä pienemmäksi.

XVI.

Herra Fiks ei näy ymmärtävänsäkään, mitä hänelle puhutaan.

"Rangoon", niitä "Peninsular and Oriental Company'n" postilaivoja, jotka kulkevat Kiinan ja Japanin vesillä, oli rautainen propellialus, 1,770 tonnin vetoinen ja 400 hevosvoiman koneella varustettu. Se oli yhtä nopeakulkuinen kuin "Mongolia", olematta kumminkaan niin komea. Mrs. Audan ei ollutkaan siellä

niin mukava olla kuin Phileas Fogg oli toivonut. Mutta eihän tätä 3,500 penikulman matkaa kestäkään kuin 11 tai 12 päivää, ja Auda rouva ei näkynyt olevan kovin vaateliias.

Ensimmäisinä päivinä tällä matkalla oppi Mrs. Auda tuntemaan Phileas Foggia ja lausui useampia kertoja hänelle kiitollisuutensa. Kylmäverinen gentlemanni kuunteli mitä suurimmalla tyyneydellä (siltä ainakin näytti); ei ääni eikä käden viittauskaan osoittanut hänessä pienintäkään liikutusta. Hän piti tarkkaa huolta, ettei nuorelta rouvalta mitään puuttuisi. Määrättyinä hetkinä hän tuli rouvan luokse, ellei juuri haastelemaan, niin ainakin kuuntelemaan. Hän osoitti Auda rouvalle erinomaista kohteliaisuutta, mutta koneenomaisesti, ikäänkuin ennakolta määrättyjen sääntöjen mukaan. Mrs. Auda ei oikein tiennyt mitä ajatella, mutta Passepartout oli hänelle lyhyin piirtein kuvannut isäntänsä omituisen luonteen. Hän oli kertonut suuren vedon pakottaneen tämän gentlemannin matkustamaan maan ympäri. Rouva oli naurahtanut tuota kuullessaan, mutta henkensä pelastajaa ei hän voinut muuta kuin kunnioittaa sydämensä pohjasta.

Mrs. Auda vahvasti todeksi hindulaisen oppaan kertomuksen hänen surullisesta kohtalostaan. Hän oli tosiaankin parsilaisten lahkoo, joka on etevin Indian alkuasukkaista. Useat parsilaiset kauppiamiehet ovat koonneet isoja rikkauksia Indiassa pumpulikaupalla. Eräs heistä, sir James Jejeebhoy, oli korotettu Englannin aatelissäätyn, ja Mrs. Auda oli sukua hänelle. Mainitun Jejeebhoy'n serkku, Jejeeb, asui Hongkongissa, ja hänen luokseen aikoi nyt nuori rouva matkustaa. Mutta saako hän siellä turvaa ja apua? Sitä hän ei vielä varmaan tiennyt. Mr. Fogg sanoi siihen, ettei hänen tarvitse olla ensinkään rauhaton; kyllä hän, Fogg, pitää huolen siitä, että kaikki käy ihan matemaattisesti, — niin juuri hän sanoi.

Ymmärsiköhän nuori rouva tuota hirmuista sanaa? Kukapa sen tietää? Se vain on tietty, että hänen suuret silmänsä olivat kiinnitettyinä Mr. Foggiin, nuo silmät, "kirkkaat kuin Himalajian pyhät järvet". Mutta tuo auttamattoman hidas Fogg ei näyttänyt olevan herkkä heittäymään pyhiin järviin!

Matka kävi alussa erinomaisen hyvin. Ilma oli kaunis. Koko se osa tuota suunnatonta merenpoukamaa, jota merimiehet sanovat "Bengalin syliksi", oli hyvin edullinen höyrylaivan kululle.

Pian näkyi iso Andaman saaristo, jossa 2,400 jalkaa korkea "Satulasarvi" niminen vuori jo kaukaa siintää purjehtijan silmään.

Höyrylaiva kulki aivan rannan lähitse, mutta saaren asukkaita, jotka ovat papualaisia, raakoja ihmissyöjiä ja inhimillisen sivistyksen alhaisimmalla asteella, ei näkynyt yhtään henkeä.

Saaria ilmaantui taivaan rantaan aina vähän perästä — ihana näky! Etupuolella suunnattomina metsinä palmuja, arekoja, bambuja, muskotteja, teak-puita, jättiläismäisiä mimosoja, puunkorkuisia sananjalkoja; perällä kohoilivat vuorten somat, sinervät ryhmät. Rannikoilla lenteli lukemattomin laumoin noita kuuluisia pääskysiä, joiden pesät ovat hienoimpia herkkuja Kiinan eli, kuten kiinalaiset itse sanovat, taivaan valtakunnassa. Mutta pian olivat nämä Andaman saariston vaihtelevat kuvat jääneet jäljelle, ja "Rangoon" kulki nopeasti Malakka-salmea kohti, jonka kautta se oli laskeva ulos Kiinanmeren ulapalle.

Mitä teki tällä välin salapoliisi Fiks, jonka kova onni oli pannut kulkemaan maan ympäri? Kalkuttasta lähtiessään hän oli antanut poliisilaitokseen sen määräyksen, että vangitsemiskäskey, kun se viimeinkin on saapunut, lähetetään hänelle Hongkongiin. Sen tehtyään hän oli puikahtanut "Rangoon'iin", niin ettei Passepartout häntä huomannut, ja toivoi voivansa olla näkymättömissä hamaan Hongkongiin asti. Tupalapa hänen olisi ollutkin ruveta selittelemään, mitenkä hän muka oli laivalla, herättämättä epäluuloja Passepartout'issa, joka luuli hänen jääneen Bombayhin. Hän toivoi kumminkin asianhaarain muodostuvan niin, että hän jälleen uudistaa tuttavuutensa ranskalaisen kanssa. Millä tavoin? Sen saamme pian nähdä.

Kaikki poliisimiehen toiveet olivat kiinnitetyt yhteen ainoaan kohtaan, nimittäin Hongkongiin. Laiva pysähtyy kyllä Singapuriin, mutta niin lyhyeksi aikaa, ettei hän ennätä siellä saada mitään aikaan. Hongkongissa hänen pitää lopullisesti saada varas kiinni, sillä jos tämä sielläkin pääsee hänen käsistään, niin sitten meni kaikki toivo kuin tina tuhkaan.

Hongkong olikin viimeinen kaupunki englantilaisella alueella koko tällä matkalla. Tultuansa kerran Kiinaan tai Japaniin tai Amerikkaan on Phileas Fogg täydessä turvassa. Jos vain vangitsemiskäskey, joka tosiaankin kulki Fiksin perässä, saapuu siksi Hongkongiin, niin siellä Fogg ehdottomasti otetaan kiinni pitemmittä mutkitta. Mutta Hongkongista lähdettyä eivät enää mitkään vangitsemiskäskyt auta. Silloin tarvitaan luovutuskirja. Mutta sen hankkiminen on pitkälistä ja monimutkaista, ja varas kyllä osaa sillä välin tehdä temppuja, jotka hänen rauhaansa sopivat.

— Siis, — sanoi Fiks useita kertoja itsekseen, ikävystyen aikojansa pienessä kajuutassaan, — vangitsemiskäskey on Hongkongissa, ja silloin teen tehtäväni; ellei sitä siellä ole, silloin tulee minun

tavalla tai toisella pidättää hänet siellä. Minun ei onnistunut Bombayssa; samoin kävi Kalkuttassakin. Jos nyt vielä Hongkongissakin isken kirveeni kiveen, niin silloin on mieheltä maine mennyt. Mutta, maksoi mitä maksoi, sen täytyy onnistua. Vaan millä keinoin minä saan viivytetyksi tuon pahuksen matkan, jos tulisi tarpeen?

Viimeisenä keinona päätti Fiks ilmoittaa koko asian Passepartout'ille, sanoa hänelle, mimmoinen hänen isäntänsä on, jonka rikostoveri hän ei varmaankaan ole. Arvattavasti Passepartout tämän kuultuansa rupeaa pelkäämään joutuvansa itsekin samaan nuottaan ja käy hänen, Fiksin, puolelle. Keino oli tosin hyvin uskallettu, jonka vuoksi siihen ryhdytäänkin vasta ihan viimeisessä hädässä; muutoinhan saattaisi yksi ainoa sana Passepartout'ilta hänen isännälleen tehdä koko asian tyhjäksi.

Poliisimies oli tosiaankin pahoilla mielin; mutta silloinpa Mrs. Audan läsnäolo laivalla Phileas Foggin ja Passepartout'in seurassa antoi hänelle aihetta uusiin suunnitteluihin.

Kuka tämä nainen on? Miten hän on joutunut Foggin seuraan? He olivat nähtävästi kohdanneet toisensa Bombayn ja Kalkuttan välillä. Mutta millä kohdalla? Sattumako se noin oli heidät matkalla yhteen liittänyt? Kenties oli Phileas Foggin matkalla Indian halki tarkoituksenakin kohdata tämä viehättävä nainen? Sillä viehättävä hän oli. Fiks oli huomannut sen katsellessaan häntä Kalkuttan oikeussalissa.

Fiks ajatteli sinne ja tänne. Viimein johtui hänen mieleensä, että tässä lienee tapahtunut joku luvaton karkaaminen, toisin sanoen naisen ryöstö. Niin, kyllä se on niin, ihan varmaan! Tuo ajatus ei lähtenyt hänen mielestään, ja hän ymmärsi kohta, mikä etu hänelle siitä oli. Tässä oli tapahtunut naisen ryöstö, joko vaimon tahi neidon, ykskaikki; kyllä maar hän, Fiks, osaa naisen ryöstäjän saattaa semmoiseen pälkähäsen, ettei siitä pääse rahalla, ei vaikka miljoonia olisi.

Mutta ei tässä auta odottaa kunnes "Rangoon" tulee Hongkongiin. Tuo pahuksen Fogg hyppii niin merkillisen nopeasti laivalta toiselle, että ennenkuin jutun saa alkuunkaan, niin hän on jo kuulumattomissa.

Tuiki tärkeää olisi siis ennakolta ilmoittaa Englannin poliisille "Rangoon'in" perille-tulo, ennenkuin matkustajat pääsevät maihin. Tämäkin käy helposti laatuun, sillä laiva poikkeaa Singapurin kaupunkiin, josta lennätinlanka on vedettynä pitkin Kiinan rantaa Hongkongiin.

Ensin kumminkin olisi Passepartout'ia tutkisteleminen. Ranskalaisen kyllä saa puhumaan suunsa puhtaaksi, niin arveli Fiks, ja päätti ilmautua laivan kannelle. Aikapa jo olikin, sillä tänään oli lokakuun 31 päivä ja huomenna "Rangoon" oli poikkeava Singapuriin.

Mainittuna päivänä Fiks astui kajuutastaan ylös laivan kannelle tavatakseen Passepartout'ia, suuresti kummissaan tietysti, että muka oli hänet jälleen kohdannut. Passepartout oli paraillaan kävelemässä laivan etukannella, kun salapoliisi riensi hänen luokseen ja huudahti:

— Tekö "Rangoon'illa"?

— Monsieur Fiks, tekö täällä? — vastasi Passepartout, tosiaankin kummastuen nähtyänsä entisen matkatoverinsa "Mongolia'lta". — Mitä ihmeitä! Tehän jaitte meistä Bombayhin, ja nyt ollaan taas yhdessä, matkalla Hongkongiin! Matkustatteko tekin maan ympäri?

— En suinkaan, — vastasi Fiks, — minä pysähdyn Hongkongiin, ainakin muutamiksi päiviksi.

— Vai niin! — sanoi Passepartout vähän oudostuneena. — Mutta sen koommin kuin Kalkuttasta lähdettiin, en ole teitä kertaakaan vielä nähnyt laivalla. Mitenkäs se on ymmärrettävä?

— Niin, näettehän ... vähän meritautia... Makasin tuolla alhaalla kajuutassani... Bengalin lahdella en ole voinut niin hyvin kuin Indian valtamerellä. No, kuinka jaksaa isäntänne, monsieur Phileas Fogg?

— Erinomaisen hyvin; yhä yhtä tarkka ja täsmällinen kuin hänen matkakirjansakin. Ei ole myöhästynyt yhtään päivää. Ja tiedättekö, herra Fiks — niin, mistäpä te sen tietäisittekään? — meillä on mukana nuori rouvakin.

— Nuori rouvako? — kysäisi salapoliisi eikä ollut oikein ymmärtävinään, mitä toinen oli sanonut.

Pian oli Passepartout kertonut hänelle kaikki. Hän kertoi kohtaukset pagodissa Malebarin mäellä, norsun ostot, joihin meni kaksituhatta puntaa, "suttu"-historiat, Audan pelastukset, Kalkuttan käräjäjutut, takaukset. Fiks, joka tiesi jälkimmäiset tapaukset, ei ollut tietävinään mitään, ja Passepartout'in oli hauska jutella kummallisista tapauksista niin hartaalle kuulijalle.

— Mutta kuinkas se on? — sanoi Fiks. — Aikooko isäntänne viedä tuon nuoren rouvan mukansa Eurooppaan?

— Ei, monsieur Fiks, ei ollenkaan. Me jätämme hänet Hongkongiin, jossa hänellä on sukulainen, eräs rikas kauppias.

— Ei siltäkään puolen mitään apua, — arveli Fiks itsekseen. Ääneensä hän lisäsi:

— Yks' naukku, monsieur Passepartout!

— Kernaasti, monsieur Fiks. Aivanhan on asianmukaista, että ryypätään kohtauksemme onneksi "Rangoon'illa"!

XVII.

Yhtä ja toista matkalla Singapurista Hongkongiin.

Sen koommin Passepartout ja salapoliisi tapasivat hyvin usein toisensa; mutta Fiks pysytteli hänestä erillensä eikä edes yrittänytkään puuttumaan pakinoihin. Ainoastaan pari kertaa hän näki Mr. Foggin, joka kernaasti oleskeli "Rangoon'in" isossa salongissa, joko seurustellen Mrs. Audan kanssa tahi pelaten vistiä totuttuun tapaansa.

Passepartout oli ruvennut tarkoin miettimään tuota kummallista kohtausta, joka jälleen oli tuonut Fiksin heidän joukkoonsa. Rupeaahan ihminen vähemmästäkin kummastelemaan. Tuo todellakin rakastettava ja lempeä herra kohdataan ensin Suezissa, sitten hän nousee "Mongolialle", astuu maihin Bombayssa sanoen jäävänsä sinne, sitten hän ilmestyy "Rangoon'illa", matkalla muka Hongkongiin, sanalla sanoen ihan Mr. Foggin kintereillä, — kuinkahan semmoisen miehen laita oikeastaan onkaan? Hyvin kummallista se vain on. Mitä hän oikeastaan aikonee? Passepartout oli valmis panemaan vetoon tohvelinsa — ne hänellä vielä olivat jäljellä — että Fiks lähtee Hongkongista samassa kuin hekin ja luultavasti samassa laivassakin.

Mutta vaikkapa Passepartout olisi arvellut ja ajatellut ikänsä kaiken, ei hän sittenkään olisi voinut arvata, mikä toimi Fiksillä oikeastaan oli. Ei hänen mieleensä kuuna päivänä olisi johtunut, että Phileas Foggia ajetaan takaa kuin varasta. Mutta kun ihmisluonto pyrkii selittelemään kaikkea, niinpä Passepartout'inkin äly äkkiä välähti, ja nyt hän osasi selittää, miksikä se Fiks alinomaa on mukana. Eikä tuo selitys niin aivan mahdoton ollutkaan. Hänen mielestään ei Fiks ollut eikä voinut ollakaan muu kuin salainen asiamies, jonka Mr. Foggin toverit Reform-Clubissa olivat lähettäneet pitämään silmällä, että matka maan ympäri tapahtuu säännöllisesti, aivan matkaohjelman mukaan.

— Niin se on, niin se on ihan varmaan! — huudahteli kunnan ranskalainen itsekseen myötäänsä, oikein ylpeänä tarkasta älystäänsä. — Hän on vakooja, jonka nuo herrat ovat lähettäneet meidän kintereillemme. Jotenkin halpamaista sentään! Vakoilla salaisesti sellaista rehellistä, suoraa miestä kuin Mr. Foggia. Älkääs huoliko, hyvät herrat siellä Reform-Clubissa! Tämä käy teille kalliiksi!

Passepartout oli iloissansa keksinnöstänsä, mutta päätti kummikin olla puhumatta sanaakaan isännälleen, peläten hänen tuntevan itsensä loukatuksi tästä toveriensa epäluulosta. Passepartout päätti samalla myös vähän pistellä tuontuostakin Fiksiä sopivassa tilaisuudessa sopivalla tavalla.

Keskiviikkona lokakuun 30 p:nä illan suussa laski "Rangoon" ahtaaseen Malakka-salmeen, joka erottaa samannimisen niemen ja Sumatran saaren toisistaan. Kauniit, vuoriset pikku saaret estivät kumminkin näkemästä itse pääsaarta.

Seuraavana aamuna kello 4 "Rangoon" poikkesi Singapurin satamaan, ennätettyään sinne puolta päivää aikaisemmin kuin säädetty oli.

Täällä oli otettava hiiliä.

Phileas Fogg kirjoitti matkakirjansa voittopalstaan puoli päivää ja astui tällä kertaa maihin Mrs. Audan kanssa, joka oli sanonut kernaasti tahtovansa kävellä jonkun tunnin.

Fiks, epäillen Foggin jok'ainoata askelta, seurasi salaa perässä. Passepartout nauroi sydämensä pohjasta, nähdessään Fiksin vehkeet, ja meni tavallisille ostoksilleen.

Singapurin saari ei ole iso eikä suurenmoinen nähdä. Vuoria siinä ei näe ollenkaan. Kaikessa lakeudessaan on se kumminkin varsin soma.

Se on kuin komea puisto, jossa kauniita teitä risteilee. Sievät vaunut, edessä pari komeata hevosta, joita on tuotu maahan Uudesta Hollannista, kiidättivät Mrs. Audaa ja Phileas Foggia tuuhealvatvaisten palmujen ja hedelmöiväin neilikkapuiden siimeksessä. Euroopassa tavallisten orapihlajain sijassa oli täällä aitoina pippuripensaita. Saagopalmuja, kookospalmuja, suuria monihaaraisia sananjalkoja vaihteli myötänsä tässä troopillisessa kasvistossa; muskottipuut täyttivät ilman hyvällä hajullaan. Ketteriä, irvisteleviä apinoita ei puuttunut metsistä, kenties ei tiikereitäkään dshungleista. Saattaa oudoksua, ettei näitä ahnaita ja julmia petoja ole saatu sukupuuttoon hävitetyiksi näin pieneltä saarelta, mutta asia onkin se, että ne tulevat Malakkasta uiden salmen yli.

Ajeltuaan vaunuissa ympäristöillä kaksi tuntia palasivat Mrs. Auda ja hänen suojelijansa — joka oli katsellut ympärilleen, näkemättä kumminkaan mitään — takaisin kaupunkiin. Tämä on sekava ryhmä huononpäiväisiä taloja viehättävään puistojen suojassa, joissa kasvaa leipähedelmiä, ananaseja ja muita ihania hedelmiä.

Kello 10 he palasivat laivalle. Koko ajan oli Fiks heidän huomaamattansa seurannut heitä; hänenkin oli täytynyt kuluttaa rahoja vaunujen vuokraamiseen.

Passepartout odotteli heitä "Rangoon'in" kannella. Kunnon palvelija oli ostanut muutamia tusinoita leipähedelmiä, mustanruskeita päältä ja tulipunaisia sisästä. Nämä hedelmät ovat herkkusuille oikeata nautintoa. Passepartout tunsii olevansa onnellinen saadessaan tarjota niitä Mrs. Audalle ja sai häneltä mitä sulimmat kiitokset.

Kello 11 oli "Rangoon" saanut hiiliruomansa täyteen; köydet päästettiin irti, ja jonkun tunnin kuluttua olivat Malakka-niemen vuoret kadonneet näkyvistä, tuon saman niemen, jonka metsissä tavataan maailman komeimpia tiikereitä.

Singapurista on noin 1,300 peninkulmaa Hongkongiin, joka on pieni englantilainen alue Kiinan rannalla. Phileas Foggin tuli kulkea tämä matka korkeintaan kuudessa päivässä ennättääkseen höyrylaivalle, joka Hongkongista oli lähtevä Jokohamaan, Japanin etevimpään satamaan, marraskuun 6 päivänä.

"Rangoon" oli kovassa lastissa. Singapurista oli tullut koko joukko uusia matkustajia: hinduja, ceylonilaisia, kiinalaisia, malaijilaisia, portugalilaisia, kaikki enimmäksi osaksi toisen luokan matkustajia.

Ilma oli tähän saakka ollut hyvin kaunis, mutta nyt, viimeisellä kuun neljänneksellä, se muuttui. Meri rupesi pauhaamaan. Tuuli puhalsi toisinaan hyvinkin vinhasti, mutta onneksi kaakkoisesta, niin että laiva vain kulki sitä pikemmin. Hyvällä tuulella nostatti kapteeni purjeet. "Rangoon" oli taklattu priiksi; ja kun tuuli oli paisuttanut märssy- ja mesanipurjeet ja sitäpaitsi höyrykin teki tehtävänsä, niin edistyi "Rangoon'in" matka hyvin joutuisasti. Sillä tavoin kuljettiin Anamin ja Kochin-Kiinan ohitse lyhyessä ja varsin rasittavassa aallokossa.

Mitä uhkaavammaksi ilma muuttui, sitä suurempaa varovaisuutta oli noudattaminen; välistä täytyi kulkea puolella koneella. Täten meni aikaa hukkaan, mikä ei kumminkaan näkynyt Phileas Foggia pahoittavan. Passepartout oli kovin harmissaan. Kapteenissa oli vika, koneenkäyttäjässä oli vika, yhtiössä oli vika; sanalla sanoen kaikki, jotka tässä työntäyvät matkustajia kuljettamaan, kaikki ne hän olisi kernaasti lähettänyt menemään niin pitkälle kuin tietä piisaa. Hänen malttamattomuuttansa lisäsi kaiketi myös kaasuliekki, joka aina vaan paloi hänen maksullansa talossa Saville-row'in varrella.

— Teillä on kaiketi hyvin kova kiire Hongkongiin? — kysäisi salapoliisi kerran Passepartout'ilta.

— Kova on, — vastasi Passepartout.

— Mr. Foggilla on siis kiire päästäkseen höyrylaivassa Jokohamaan?

— Hirveän kiire.

— Te siis aina vaan uskotte tuota matkaa maan ympäri?

— Lujasti uskon; entäs te, monsieur Fiks?

— Min'en usko sitä.

— Lystikäs veitikka! — vastasi Passepartout ja iski silmää niin peräti viekkaasti.

Tämä saattoi Fiks paran ymmälle. Tuo "veitikka" teki hänet rauhattomaksi, hän ei osannut sanoa

miksi. Olisikohan ranskalainen mitä arvannut? Fiks ei tiennyt mitä ajatella. Eihän hänen ammatistaan tiennyt kukaan muu kuin hän itse. Mitenkä Passepartout olisi siitä vihiä saanut? Mutta sittenkin hän oli noilla sanoillaan jotain tarkoittanut.

Kunnon Passepartout meni toisen kerran vielä pitemmälle, sillä hän ei malttanut olla puhumatta.

— Kuulkaas, monsieur Fiks, — sanoi hän juonikkaasti, — kun nyt tullaan Hongkongiin, niin kohtaakos meitä se kova onni, että te jätätte meidät?

— Enpä tiedä, — vastasi Fiks nolona, — kenties...

— Voi sentään, — sanoi Passepartout, — olisipa suuri onni meille, jos te tulisitte mukaan; sillä näettekös, kun laivayhtiön asiamies on mukana, niin ei uskalleta matkalla kuhnailla. Tehän läksitte Bombayhin asti vain, ja nyt olette pian Kiinassa! Amerikkaan ei ole Kiinasta enää pitkä matka, ja Amerikasta Eurooppaan on vain yksi askel.

Fiks katseli tarkastellen ranskalaista, jonka kasvoissa kuvastui erinomainen lystillisuus, niin että salapoliisikin rupesi nauramaan. Mutta Passepartout, kerran vauhtiin päästyänsä, kysäisi, ansaitseeko hän muka paljonkin ammatissaan.

— Paljon ja vähän, — vastasi Fiks silmäänsäkään räpäyttämättä. — Toisinaan käyvät asiat hyvin, toisinaan huonosti; itse toki en matkojani maksa, senhän ymmärrätte.

— Ymmärrän, ymmärrän niin vietävän hyvin, — sanoi Passepartout ja nauroi oikein sydämen pohjasta.

Siihen puhe loppui. Fiks meni kajuuttaansa ja rupesi miettimään. Nähtävästi oli hänen ammattinsa saatu ilmi. Tavalla tai toisella oli ranskalainen saanut tietää hänen olevan salapoliisin. Mutta oliko hän ilmoittanut sen isännällensäkin? Oliko palvelija osallinen isäntänsä rikoksessa vai eikö? Oliko salaisuus saatu ilmi ja niinmuodoin koko asia hukassa? Salapoliisi vietti monta pulmallista hetkeä: milloin luuli hän, että kaikki oli hukassa, milloin hän toivoi, ettei Foggilla itsellään ole asiasta mitään tietoa. Lopulta Fiks parka ei tiennyt mitä ajatella.

Hän rauhoittui kumminkin pian jälleen ja päätti puhua asiansa suoraan Passepartout'ille. Ellei kaikki ole kunnossa Foggin vangitsemista varten Hongkongissa, ja jos Fogg tosiaankin rupeaa tekemään lähtöä sieltäkin, niin silloin Fiks puhuu kaikki Passepartout'ille. Palvelija saattaa olla osallinen varkaudessa — ja silloin on kaikki hukassa; tahi on hän syytön — ja silloinhan hänen oma etunsa vaatii häntä jättämään varkaan oikeuden käsiin.

Sillä kannalla oli asia näiden kahden välillä, ja heidän yllänsä liihoitteli Phileas Fogg majesteettillisen kylmäverisyytensä siivillä. Hän vain jatkoi rataansa maan ympäri huolimatta vähääkään muista ympärillään olevista taivaankappaleista.

Lähistöllä oli kumminkin kiertotähti, jonka olisi luullut saaneen aikaan, niinkuin astronomit sanovat, joitakin häiriöitä tämän gentlemannin sydämessä. Mutta ei! Mrs. Audan viehättävät sulot eivät tehneet häneen mitään vaikutusta, Passepartout'in suureksi ihmeeksi. Ja jospa mainittu kiertotähti olisi vaikuttanutkin joitakin häiriöitä Fogg-tähden kulussa, niin olisi niitä ollut vaikeampi laskea kuin itse Uranuksen häiriöitä, joitten avulla kumminkin Neptunus löydettiin.

Niin, siinä alituinen kummastelun aihe Passepartout'ille, joka tuon nuoren rouvan silmissä luki niin paljon kiitollisuutta hänen isäntäänsä kohtaan! Ihan varmaan ei Phileas Foggilla ollut sydäntä sen enempiä kuin mitä on tarvis sankariksi tullakseen, mutta rakastuakseen — ei! Ei pieninkään seikka hänessä osoittanut, mitä hän paraasta päästä mietiskeli näillä matkoillansa. Mutta Passepartout oli lakkaamatta rauhatonna, peläten jonkun vastuksen kohtaavan.

Kerran hän seisoj nojaten koneruuman ympärillä olevaan rautaristikkoon ja katseli mahtavan koneen liikkeitä. Äkkiä sattui aallokko kohottamaan laivan perää niin korkealle, että propelli nousi vedenpinnan yläpuolelle. Silloin hän näki varaventtiilin aukeavan ja höyryn syöksyvän ulos ihan ilman aikojaan.

— Mokomia hataroita henkireikiä! — virkkoi hän harmissaan. — Onkos tämä muka kulkua! Senkin engelsmannit! Toisin on amerikkalaisten laita. Kyllähän heiltä kattilat välistä kahdeksi lentää, mutta se vauhti, se vauhti!

Phileas Fogg, Passepartout ja Fiks hoitavat asioitaan, kukin tahollansa.

Loppupuolella matkaa alkoi ilma käydä kovin pahaksi. Luoteistuuli yltyi yltymistään, hidastuttaen laivan kulkua. "Rangoon" keikkui hirveästi, ja matkustajilla oli täysi syy vihata noita pitkiä, mieltäkääntäviä aaltoja, joita tuuli nosti laidan puolelta.

Marraskuun 3 ja 4 p:nä tuuli muuttui myrskyksi. Vinhasti pieksivät tuulispäät merta. "Rangoon'in" täytyi laskea isopurje alas ja kulkea puoli päivää vähennetyllä vauhdilla. Purjeet oli kääritty kokoon, ja tuulet ne ulvoen vinkuivat nuorissa ja köysissä.

Höyrylaiva kulki nähtävästi hitaammin: mahdollista oli, että se myöhästyy pari- tahi kolmekymmentä tuntia, ehkäpä enemmänkin, ellei myrsky lakkaa.

Tavallisella kylmäkiskoisuudellaan Phileas Fogg katseli myrskyistä merta, joka näkyi taistelevan aivan häntä vastaan. Ei hänen otsansa synkistynyt hetkeksikään, ja kumminkin saattoi parinkymmenen tunnin viivytys tehdä turhaksi hänen matkansa sen kautta, että hän tulisi Hongkongiin vasta Jokohaman laivan lähdettyä. Mutta tuohon hermottomaan mieheen ei näkynyt pystyvän malttamattomuus eikä ikäväkään. Näytti tosiaan, kuin tämä myrsky kuuluisi hänen matkasuunnitelmaansa ja olisi ollut ennakolta arvattu. Mrs. Auda, puhellessaan hänen kanssaan tästä pahasta ilmasta, huomasi hänen olevan yhtä tyynen kuin ennenkin.

Fiks katseli asiata toiselta kannalta. Myrsky oli hänen mieliinsä. Rajaton olisi hänen ilonsa ollut, jos "Rangoon'in" olisi täytynyt poiketa johonkin satamaan tuulta pitämään. Kaikki viivytykset olivat hänelle tervetulleita, ne kun pakottivat herra Foggin jäämään muutamiksi päiviksi Hongkongiin, sanalla sanoen: vastatuulet ja vihurit ne olivat hänen eduksensa. Meritauti häntä tosin hiukan vaivasi, mutta vähät siitä! Kun ruumis kimmurteli meritaudin tuskissa, iloitsi hänen sielunsa sanomattomasti.

Helppo on arvata, missä vihan vimmassa Passepartout oli näinä koettelemuksen päivinä. Tähän saakka oli kaikki käynyt hyvin. Maat ja meret näyttivät tähän asti olleen liitossa hänen isäntänsä kanssa. Laivat ja rautatiet olivat totelleet häntä, tuulet ja höyry kilvan edistäneet hänen matkaansa. Oliko nyt sitten kovan onnen hetki lyönyt? Elämä tuntui Passepartout'ista jo kovin katkeralta; hänestä tuntui, kuin nuo 20 tuhatta puntaa nyhdettäisiin hänen kukkarostaan. Tuo myrsky häntä suututti, nuo tuulenvihurit saivat hänet raivoon, ja kernaasti hän olisi antanut selkään mokomaa pahanilkistä elementtiä! Poika parka! Fiks salasi häneltä huolellisesti oman tyytyväisyytensä, ja hyvin hän siinä tekikin, sillä jos Passepartout olisi saanut vihiäkään Fiksin mielihyvystä, niin ei vainkaan Fiksille kunnian kukko olisi laulanut.

Niin kauan kuin myrskyä kesti, ei Passepartout lähtenyt ensinkään alas laivan kannelta. Hän ei malttanut pysyä kajuutassa; hän kiipeili mastoihin, hän auttoi kaikessa, notkeana ja sukkelana kuin apina, niin että laivaväen oikein ihmeeksi kävi. Satoja kertoja hän teki kysymyksiä kapteenille, perämiehelle ja matruuseille, jotka eivät voineet olla nauramatta noin tavattoman hätäyneelle miehelle. Passepartout se tahtoi välttämättömästi saada tietää, kuinka kauan myrskyä vielä kestää. Hänelle osoitettiin silloin ilmapuntaria, joka ei näkynyt tahtovan nousta. Passepartout silloin puisteli sitä aika lailla, mutta puntari parkaan, viattomaan instrumenttiin, ei näyttänyt pystyvän puistutukset eikä pahat sanat.

Vihdoinkin taukosi myrsky marraskuun 4 päivänä, ja meri asettui. Tuuli kääntyi eteläiseksi ja siis myötäiseksi.

Passepartout'in kasvot kirkastuivat sitä mukaa kuin ilmakin. Purjeet vedettiin ylös, ja "Rangoon" jatkoi matkaansa ankaralla vauhdilla.

Mutta koko viivytystä ei enää käynyt korvaaminen. Maa näkyi vasta 6 p:nä kello 5 aamulla. Phileas Foggin matkakirjan mukaan olisi laivan pitänyt tulla perille 5 p:nä; siis oli nyt 24 tuntia myöhästetty, ja Jokohaman höyrylaiva oli kaiketi jo lähtenyt.

Kello 6 tuli "Rangoon'ille" luotsi johdattamaan laivaa kapeata kulkuväylää myöten Hongkongin satamaan.

Passepartout'in teki mieli kysyä luotsilta, oliko Jokohaman laiva jo lähtenyt, mutta hän ei uskaltanut sitä tehdä: hän katsoi sittenkin parhaaksi toivoa vielä viimeiseen silmänräpäykseen saakka. Hän oli ilmoittanut rauhattomuutensa Fiksille, joka koetti — tuo kavala kettu! — lohdutella häntä sanoen, että saattaahan Mr. Fogg lähteä Jokohamaan seuraavassa höyrylaivassa. Siitä Passepartout suuttui ihan mustanpuhuvaksi.

Mutta jos ei Passepartout uskaltanut kysyä luotsilta, milloin höyrylaiva Jokohamaan lähtee, niin teki sen Mr. Fogg tyynenä ja levollisena kuin konsanaanakin, katsottuansa ensin mitä Bradshaw sanoo.

— Huomisaamuna nousuveden tullessa, — vastasi luotsi.

— Vai niin! — sanoi Fogg osoittamatta pienintäkään ihastusta.

Passepartout, joka seisoj hänen vieressään, olisi kernaasti langennut luotsin kaulaan; Fiks olisi vielä kernaammin katkaissut saman kaulan.

— Mikä sen höyrylaivan nimi on? — kysyi Mr. Fogg.

— Carnatic, — vastasi luotsi.

— Eilenhän sen oli määrä lähteä.

— Niin kyllä, mutta sen täytyi korjata yhtä höyrykattiloistaan, ja senvuoksi lähtö jäi huomiseksi.

— Kiitos, — virkkoi Mr. Fogg ja astui rauhallisin askelin alas "Rangoon'in" salonkiin.

Passepartout sen sijaan otti luotsin kädestä kiinni ja puristi sitä kovasti.

— Kuulkaas, luotsi, te olette kelpo poika.

Luotsi ei voinut ymmärtää, mikä se hänen vastauksissaan tuotti hänelle tuommoisen ystävyuden purkauksen. Hän puhalsi höyrypillillä ja ohjasi laivaa dshonkkien, kalaveneiden ja kaikenlaisten alusten välitse, joita oli suuri joukko Hongkongin ahtailla vesillä.

Kello 1 kävi "Rangoon" laiturin viereen, ja matkustajat astuivat maihin.

Merkillinen onni oli Phileas Foggilla ollut muassansa. Ellei kattilaan olisi tullut vikaa, niin olisi "Carnatic" lähtenyt marraskuun 5 p:nä, joten Japaniin aikovien olisi pitänyt odottaa kahdeksan vuorokautta seuraavan laivan lähtöä. Mr. Foggilta oli tosin mennyt 24 tuntia hukkaan, mutta siitähän ei saattanut olla haittaa jäljellä olevalle matkalle, sillä Jokohaman ja San Fransiskon väliä kulkeva laiva oli välittömässä yhteydessä Hongkongin-laivan kanssa eikä saanut lähteä Jokohamasta ennen tämän tuloa sinne. Vaikka siis Jokohamasta lähtevä laiva pääseekin matkalle kokonaista 24 tuntia myöhemmin, niin saattaahan se korvata tämän viivytyksen Tyynellä merellä, jonka poikki sen on määrä kulkea 22 päivässä. Phileas Fogg oli Lontoosta lähtiessään ollut matkalla 35 päivää, aivan matkasuunnitelman mukaan, lukuunottamatta puheena olevia 24 liikatuntia.

"Carnatic" kun oli lähtevä vasta seuraavana aamuna kello 5, niin oli herra Foggilla 16-1/2 tuntia aikaa ajaakseen asioitansa, s.o. Mrs. Audan asiaa. Laivalta lähdetäessä hän tarjosi kätensä rouvalle ja saattoi hänet palankiin (kantotuolin) luo. Hän tiedusteli kantajilta hotellia, ja nämä osoittivat Hôtel du Club'iin. Palankiini läksi liikkeelle, Passepartout perässä, ja kahdenkymmenen minuutin kuluttua oltiin perillä.

Vuokrattiin huone rouvalle, ja Phileas Fogg piti huolen, ettei rouvalta mitään puuttuisi. Hän sanoi sitten heti kohta lähtevänsä kuulustelemaan Mrs. Audan sukulaista. Passepartout'in hän käski jäädä siksi aikaa hotelliin, jottei rouvan tarvitsisi olla yksinään.

Mr. Fogg meni Pörssiin: siellähän varmaankin tunnetaan sellainen herra kuin Jejeeb, kaupungin rikkaimpia kauppamiehiä.

Kauppa-asiaain välittäjä, jolta Mr. Fogg ensin tiedusteli, sanoi varsin hyvin tuntevansa tuon parsilaisen kauppamiehen; mutta kaksi vuotta sitten oli tämä muuttanut Kiinasta pois. Koottuaan täällä suuret rikkaudet oli hän muuttanut Eurooppaan, luultavasti Hollantiin, sillä sen maan kanssa hän paraasta päästä oli kauppaa käynyt.

Phileas Fogg palasi Hôtel du Club'iin. Siellä hän heti kohta pyysi päästä Mrs. Audan puheille ja sen enempiä sanoja tuhlaamatta ilmoitti hänelle, ettei kunnioitettava Jejeeb enää asukaan Hongkongissa, vaan oli kaiketikin muuttanut Hollantiin.

Alussa Mrs. Auda ei vastannut mitään. Hän pyyhkäisi otsaansa kädellään ja ajatteli tuokion.

— Mitäs minä nyt teen, Mr. Fogg? — kysyi hän suloisella äänellensä.

— Tulette Eurooppaan tietysti, — vastasi gentlemanni.

— Mutta enhän saata olla vastuksina...

— Ette ollenkaan ole vastuksina; te ette ensinkään tee haittaa matkaohjelmalleni. Passepartout!

— Monsieur! — vastasi Passepartout.

— Menkää "Carnatic'ille" ja ostakaa kolme hyttiä.

Passepartout, ihastuneena siitä, että vieläkin saa matkustaa yhdessä tuon nuoren rouvan kanssa, joka oli niin ystävällinen hänelle, läksi heti paikalla Hôtel du Club'ista.

XIX.

Passepartout harrastaa liian paljon isäntänsä asiata, ja mitä sitten tapahtuu.

Hongkong on saari, joka tuli Englannin omaksi Nankingin sopimuksen mukaan sodan jälkeen v. 1842. Muutamassa vuodessa oli Englanti totuttuun tapaansa, nerolla ja tarmolla, perustanut sinne melkoisen kaupungin ja laittanut sataman, joka nimitettiin Viktorian satamaksi. Tämä saari on Kanton joen suussa, noin 60 peninkulman päässä portugalilaisesta Makaon kaupungista, joka on toisella rannalla. Hongkong oli ehdottomasti voittava Makaon kaupungin kauppakilvassa, ja nykyjään kulkeekin Kiinan kauppa suurimmaksi osaksi Hongkongin kautta. Laivaveistämöt, hospitaalit, makasiinit, kirkko goottilaista tyyliä, kivellä lasketut kadut, kuvernöörin asunto — kaikki tuo näyttää siltä, kuin olisi joku kaupunki Kentin tai Surreyn kreivikunnasta siirretty tänne Kiinan rannalle, melkein vastaiselle puolen maapalloa.

Kädet taskussa kulki Passepartout Viktorian satamaa kohti katsellen palankiineja, telttakattoisia rattaita ja kiinalaisia, japanilaisia, eurooppalaisia, joita suurin joukoin vilisi kaduilla. Pikkuista vailla oli täällä jälleen Bombay tai Kalkutta tai Singapur uudestaan nähtävänä. Englantilaisia kaupunkeja on niinkuin mikä vyö vedetty maapallon ympäri.

Hän tuli Viktorian satamaan. Täällä, Kanton joen suussa, oli aluksia jos miltä maailman haaroilta, englantilaisia, ranskalaisia, amerikkalaisia, hollantilaisia, kaikenlaisia kauppa- ja sotalaivoja, japanilaisia ja kiinalaisia veneitä, dshonkki-, semppa-, tankka- y.m. -nimisiä, jopa kukkalauttojakin. Kävellessään huomasi Passepartout joukottain maanasukkaita, vanhoja ukkoja keltaisissa puvuissa. Hän meni parturin luokse, ajattaakseen partansa oikein "à la chinoise" (kiinalaiseen tapaan), ja sai sikäläiseltä Figarolta kuulla, että nuo ukot olivat vähintään 80 vuoden iässä, jolloin heillä on oikeus käyttää vaatteissansa keltaista keisarillista väriä. Passepartout'in mielestä tuo oli kovin hassua, vaikkei hän itsekään osannut sanoa miksi.

Saatuaan partansa ajetuksi meni hän "Carnatic'in" laiturille ja näki Fiksin kävelevän siellä edestakaisin. Tämä ei häntä ensinkään kummastuttanut. Poliisimiehen kasvot osoittivat, että hän jälleen oli erehtynyt laskuissaan.

— Hyvä juttu, — arveli Passepartout, — huonosti käy Reform-Clubin herrain.

Hän astui Fiksin luo, iloisesti myhäillen, eikä ollut huomaavinaanakaan tämän alakuloisuutta.

Syytä olikin Fiksillä olla alakuloinen, sillä tuota kirottua vangitsemiskäskyä ei ollut vielä täälläkään. Selvää oli, että se kulki hänen jäljessään kaupungista kaupunkiin; hänen täytyy siis vähän viivähtää, ennenkuin se ennättää tulla. Mutta kun Hongkong on viimeinen englantilainen kaupunki herra Foggin matkalla, pääsee tämä tiehensä ikipäiviksi, jos ei Fiksin onnistu pidättää häntä.

— No, monsieur Fiks, oletteko päättänyt lähteä meidän kanssamme hamaan Amerikkaan? — kysyi Passepartout.

— Olen, — vastasi Fiks purren hammastaan.

— Hei! — huudahti Passepartout purskahtaen nauramaan. — Tiesinhän, ettette voi meistä luopua. Käykää hankkimassa itsellenne paikka laivassa, käykää!

He menivät konttoriin ja ostivat neljä piletteä. Mutta konttorissapa heille ilmoitettiin, että koska kattila jo oli saatu korjatuksi, niin laiva lähtee jo samana iltana kello 8 eikä seuraavana aamuna, niinkuin ensin oli ilmoitettu.

— Sitä parempi! — sanoi Passepartout. — Tuopa oli hauska uutinen isännälleni. Menenpä ilmoittamaan hänelle.

Nyt Fiks teki rohkean päätöksen: sanoa kaikki tyyni Passepartout'ille. Tämähän oli ainoa keino saada pidätetyksi Phileas Fogg muutamia päiviä Hongkongissa.

Konttorista tultuansa hän kutsui Passepartout'in kahvilaan juomaan lasillisen viiniä. Passepartout'illa kun oli hyvä aika, niin hän suostui.

Lähellä laituria oli kahvila eli polttohuone. Se kun näytti varsin hauskalta, niin he menivät sisään. Kauniin salin perällä oli vieretysten useampia telttavuoteita, joissa monta ihmistä makasi.

Noin 30 miestä oli istumassa pienten, vihvilästä punottujen pöytäin ääressä. Muutamat joivat haarikoista englannin olutta tai portteria, toisilla oli edessään pullollinen likööriä tai gin'iä tahi konjakkia. Suurin osa poltti punaisia piippuja, joihin oli pantu ruusuveden sekaista oopiumia. Silloin tällöin näkyi joku polttaja vaipuvan hervotonna pöydän alle, ja heti kohta kiiruhtivat palvelijat saapuville ja veivät hänet vuoteelle entisten makaajain viereen. Parikymmentä juopunutta makasi sillä lailla vieretysten, huumauksen viimeisessä asteessa.

Fiks ja Passepartout huomasivat tulleen muutamaa noista Kiinan kuuluisista polttohuoneista. Niissä käy ahkerasti poloisia tutisevia, laihoja, tylsistyneitä, kalpeita olentoja, joille Englanti vuosittain myy 260 miljoonan markan edestä huumaavaa oopiumia. Inhottavia miljoonia, jotka on kerätty lähimmäisten halvimpain himojen tyydyttämisellä!

Turhaan on Kiinan hallitus koettanut kovilla lain säännöillä estää tätä väärinkäytöstä. Oopiumia eivät ensi alussa käyttäneet muut kuin varakkaat, mutta heistä levisi tuo hurja tapa alhaisimpiinkin kansanluokkiin, ja nyt on myöhäistä estää sen tuhotöitä.

Oopiumia poltetaan kaikkialla ja alinomaa Kiinan valtakunnassa. Miehet ja naisetkin käyttävät tätä julmaa nautintoa, ja ken vaan on tottunut vetämään henkeensä tätä huumaavata savua, se ei enää voi luopua siitä saamatta kovia vatsankipuja. Kova polttaja saattaa polttaa kahdeksankin piippua päivässä, mutta sellaiset eivät eläkään kuin viisi vuotta.

Tämmöiseen polttohuoneeseen olivat Fiks ja Passepartout tulleet virvoittelemaan. Passepartout'illa ei ollut rahoja mukanaan, mutta hän toivoi suorittavansa velkansa Fiksille myöhemmin, milloin aika ja paikka myöten antaa.

Tilattiin kaksi pulloa portviiniä. Ranskalainen näytti kyllä osaavansa antaa kelpo viinille asianmukaisen kunnian. Fiks sitävastoin joi vähän ja tarkasteli mitä suurimmalla huolella Passepartout'ia. Juteltiin kaikenlaisista asioista, erittäinkin siitä, kuinka hauska muka oli, että Fiks lähtee samalla höyrylaivalla kuin hekin. Juuri kun puhe oli kääntynyt siihen, että höyrylaiva lähtee aikaisemmin kuin ensin oli määrätty, nousi Passepartout mennäkseen ilmoittamaan sitä isännälleen. Viinikin oli jo juotu.

Fiks pidätti häntä.

— Malttakaa hetkinen, — sanoi hän.

— Onko teillä jotakin sanomista, monsieur Fiks?

— On, ja hyvin tärkeätä.

— Hyvin tärkeätäkö! — virkkoi Passepartout, juoden viimeisen viinitilkan lasistansa. — Tärkeät asiat jätämme huomiseksi. Tänään ei minulla ole aikaa.

— Asia koskee isäntääne, — sanoi Fiks.

Passepartout loi häneen tutkivan silmäyksen.

Fiksin kasvot osoittivat jotakin erinomaista. Hän istahti.

— No mikä tärkeä asia teillä nyt on? — kysyi hän.

Fiks laski kätensä hänen olalleen ja sanoi matalalla äänellä.

— Olette kai arvannut, kuka olen?

— Mitä vielä! — vastasi Passepartout nauraen.

— Sitten puhun teille kaikki.

— Koko tuon jutun tunnen pitkin ja poikki, veli hyvä. Asia ei ole niin kovin konstikas. Puhukaa kumminkin, mutta kaikissa tapauksissa sanon teille suoraan, että herrat ovat viskanneet rahansa aivan kuin veteen.

— Veteenkö! Sittenpä ette tiedäkään, kuinka suuri tuo summa oli.

— Tiedän maar! Kaksikymmentä tuhatta puntaa!

— Viisikymmentä ja viisi tuhatta, — vastasi Fiks puristaen toisen käsivartta.

— Mitä? — huudahti Passepartout; — olisiko herra Fogg uskaltanut!... Viisikymmentäviisi tuhatta!... No niin, sitä suurempi syy kiirehtiäkseni. — Hän nousi jälleen.

— Niin, viisikymmentäviisi tuhatta puntaa! — jatkoi Fiks pakottaen hänet istumaan, tilattuaan konjakkia. — Ja jos minun onnistuu, niin saan kaksituhatta puntaa palkinnoksi. Tahdotteko auttaa minua, niin saatte viisisataa?

— Auttaa teitä, niinkö? — huudahti Passepartout avaten silmänsä tavattoman suuriksi.

— Niin, auttaa minua pidättämään herra Foggia täällä muutamia päiviä.

— Soo-o, vai sellaista te minulle ehdotatte, — virkkoi Passepartout. — Ei vainen siinä kylläksi, että seuraatte isäntääni ja pidätte hänen rehellistä käytöstänsä epäluulonalaisena; vai tahtovat ne gentlemannit vielä päälle päätteeksi laittaa esteitä hänen tiellensä! Oikein mua hävettää heidän puolestaan.

— Mitäs te oikeastaan tarkoitatte? — kysäisi Fiks.

— Sitä minä tarkoitan, että tuommoinen käytös on hyvin huonoa. Se on niin paljon kuin rosvoina karata monsieur Foggin kimppuun ja kiskoa rahat hänen taskustaan!

— Se se juuri onkin aikomus.

— Mutta tuohan on häijyä juonta! — kiljaisi Passepartout, yhä enemmän innostuen konjakista, jota Fiks kaatamistaan kaateli hänen lasiinsa ja jota hän joi, itsekään sitä huomaamatta.

— Tuohan on häijyä paulan viritystä, ja keltä? Hyi sellaisia gentlemanneja! Sellaisia tovereita!

Fiks alkoi joutua ymmälle.

— Niin, tovereilta juuri! — jatkoi Passepartout. — Reform-Clubin jäseniltä. Muistakaa, monsieur Fiks, että isäntäni on kunnan mies ja että, jos hän on lyönyt vedon, niin luonnollisestihan hän koettaa voittaa sen!

— Mutta kenenkäs te sitten luulette minun olevan? — kysyi poliisimies ja loi terävän katseen Passepartout'iin.

— Kenenkäkö? Tietysti te olette reform-clubilaisten lähettämä vakooja, jonka tulee pitää silmällä isäntäni matkaa. Huono toimi, uskallan sanoa. Kyllähän minä arvasin, mikä mies te olette, vaikken vielä ole tahtonut sitä herra Foggille sanoa.

— Eikö hän sitten tiedä koko asiasta mitään?

— Ei niin mitään, — vastasi Passepartout ja tyhjensi jälleen lasinsa.

Fiks raapaisi päätään. Hän ei tiennyt oikein, pitikö hänen jatkaman puhetta. Passepartout näkyi tosiaankin erehtyneen, mutta sepä se juuri nosti uusia vaikeuksia hänen tielleen. Ranskalainen oli puhunut totta, sen huomasi selvästi; hän ei ollut osallinen isäntänsä rikoksessa.

— Hyvä, — arveli hän itsekseen, — sittenhän minä saan hänet puolelleni.

Fiks vakaantui entisessä päätöksesssänsä. Aikaa ei enää ollut viivytellä. Maksoi mitä maksoi: Fogg oli pantava Hongkongissa kiinni.

— Kuulkaas, — sanoi Fiks nopeasti, — kuulkaa nyt hyvin tarkasti. Minä en ole mikään reform-clubilaisten asiamies, niinkuin luulette.

— Ette vainen! — sanoi Passepartout irvistellen.

— Minä olen salapoliisi, joka olen saanut toimekseni...

— Tekö salapoliisi!

— Tässä on valtuuskirjani, — sanoi Fiks ja näytti Passepartout'ille paperin, jonka oli allekirjoittanut poliisilaitoksen ylipäällikkö Lontoossa. Passepartout oli äimistynyt. Hän katsoi Fiksiin voimatta sanaakaan sanoa.

— Herra Foggin veto, — jatkoi Fiks, — on pelkkää veruketta vain, jolla hän on pettänyt teidät ja toverinsa Reform-Clubissa, sillä hänen etunsa vaati saada teidät puolelensa, osalliseksi rikokseensa, aivan tietämättänne.

— Mutta miksi? — kysyi Passepartout.

— Asia on seuraava: viime syyskuun 28 p:nä varastettiin Englannin Pankista 55 tuhatta puntaa. Varkaan tuntomerkit ovat tässä; näettekö, ne sopivat ihan täsmällensä herra Foggiin.

— Mahdotonta, sanon minä, mahdotonta! — huudahti Passepartout lyöden lujan nyrkkinsä pöytään. — Minun isäntäni on rehellisin ihminen maailmassa!

— Mistäs te sen tiedätte? — sanoi Fiks. — Ettehän häntä tunnekaan. Tehän tulitte hänen palvelukseensa samana päivänä kuin hän läksi, vetäen mielettömiä verukkeita matkansa syyksi, ja läksi suinpäin ilman matkakapineita, mukanansa suuren suuri summa pankin seteleissä. Uskallatteko tosiaankin väittää häntä rehelliseksi mieheksi?

— Uskallan, uskallan, — kertoi Passepartout parka koneenomaisesti.

— Kenties tahdotte, että teidät otetaan kiinni osallisena rikokseen?

Passepartout tarttui molemmin käsin päähänsä. Häntä olisi tuskin voinut tuntea. Fiksiin ei hän uskaltanut katsahtakaan. Phileas Fogg varas, niinkö! Hänkö, Audan pelastaja! Hänkö, tuo antelias, kelpo mies! Ja kumminkin viittailee vähän sinnepäin! Passepartout koetti mielestään karkoittaa tuommoiset epäluulot. Hän ei tahtonut uskoa isännästään niin pahaa.

— Mitäs te sitten minusta tahdotte? — kysyi hän ponnistaen viimeisetkin voimansa.

— Katsokaas, minä olen seurannut herra Foggia aina tänne saakka, mutta en ole vieläkään saanut käsiini pyytämäni vangitsemiskäskyä. Auttakaa te minua viivyttämään häntä täällä.

— Minäkö, ettäkö minä...!

— Niin, pannaan puoleksi 2,000 puntaa, jotka pankki on luvannut palkinnoksi.

— En koskaan! — vastasi Passepartout yrittäen nousemaan, mutta vaipuen alas jälleen. Hän tunsu päänsä kovin raskaaksi ja voimiensa rauenneen.

— Monsieur Fiks, — puhui hän sopertuen, — vaikka kaikki tuo, mitä olette puhunut, olisikin totta ... vaikka minun isäntäni olisikin varas, jota ajatte takaa ... vaikka minä väitän sitä vastaan ... niin minä ... hänen palvelijansa ... minä olen nähnyt hänen olevan hyvän ja jalomielisen miehen... Häntä en petä ... en ... vaikka saisin kaiken maailman kullat... Minä olen maasta ... semmoisesta ... missä ei senkaltaista leipää syödä...

— Ette siis suostu?

— En.

— Älkää sitten olko tietääksennekään kaikesta tästä, mitä olen puhunut. Ryypätään!

— Ryypätään!

Passepartout tunsu juopuvansa yhä enemmän. Fiks oli päättänyt erottaa hänet herra Foggista ja tahtoi ajaa asiansa perin pohjin. Pöydällä oli muutamia oopiumipiippuja. Fiks pisti salaa yhden semmoisen Passepartout'in käteen. Tämä rupesi polttamaan, ja pian vaipui hänen päänsä raskaana rintaa vasten.

— Nyt, — arveli Fiks katsoen hervotonta Passepartout'ia, — nyt ei herra Fogg saa tietoa "Carnatic'in" lähdestä, ja jospa hän lähtisikin, niin ei ainakaan tuo pahuksen ranskalainen joukkoon joudu.

Maksettuaan viinit ja piipun hän meni tiehensä.

XX.

Fiks yhtyy Phileas Foggin kanssa yhteen.

Tällä välin, mitään pahaa aavistamatta, käveli Mr. Fogg Mrs. Audan kanssa kaupungilla. Sittenkuin Mrs. Auda oli vastaanottanut hänen tarjouksensa, viedä hänet Eurooppaan, oli Mr. Foggin täytynyt ryhtyä hankkimaan kaikkia noin pitkälle matkalle tarvittavia kapineita. Englantilainen gentlemanni saattaa kyllä matkustaa maan ympäri pieni matkalaukku kädessä, mutta toisin on naisihmisen laita. Senpävuoksi täytyi ostaa vaatteita ja mitä muuta matkalla tarvittaisiin. Herra Fogg teki kaiken tämän omituisella tyyneydellensä, ja kun nuori rouva, kainostuen niin suuresta ystävällisyydestä, pyyteli anteeksi tai kielteli, vastasi Fogg aina samoilla sanoilla:

— Se kuuluu minun matkaohjelmaani.

Ostokset suoritettuansa he palasivat hotelliin ja söivät päivällistä hienossa table d'hôte'ssa. Mrs. Auda, joka oli hieman väsynyt, meni huoneisiinsa, puristettuansa "à l'anglaise" uljaan pelastajansa kättä.

Kunnioitettavan gentlemannin illanviettona oli Times ja Illustrated London News.

Jos hän olisi milloinkaan mitään voinut kummastella, niin olisi hänen ainakin täytynyt kummaksensa panna sitä, ettei palvelijaa vielä kuulunut kotiin maatapanon aikana. Mutta tietäessään höyrylaivan lähtevän Jokohamaan vasta huomisaamuna ei hän asiasta sen enempää lukua pitänyt. Aamullakaan ei vielä kuulunut Passepartout'ia.

Mitä kunnon gentlemanni lienee arvellut saatuaan tietää, ettei hänen palvelijansa ollut käynytään hotellissa, sitä ei kukaan voi sanoa.

Herra Fogg otti matkalaukkunsa, ilmoitti Mrs. Audalle ajan olevan lähteä ja tilasi palankiinin.

Kello oli silloin 8, ja "Carnatic'in" oli määrä lähteä nousuveden tultua kello puoli 10.

Mr. Fogg ja Mrs. Auda nousivat mukavaan palankiiniin; matkakapineet seurasivat käsirattailla perässä.

Puolen tunnin kuluttua he saapuivat venelaiturille, mutta siinä Mr. Fogg sai tietää "Carnatic'in" lähteneen edellisenä iltana.

Mr. Fogg oli tänä aamuna toivonut kohtaavansa palvelijan sekä höyrylaivan: nyt hän ei kohdannut kumpaistakaan. Mutta ei harmin värettäkään näkynyt hänen kasvoillansa, ja Mrs. Audalle, joka rauhatonna katseli häntä, virkkoi hän vain:

— Tuli este, madame, ei muuta mitään.

Tällöin lähenei häntä mies, joka tarkasti silmäili häntä. Tämä oli salapoliisi Fiks, joka tervehdittyään sanoi:

— Ettekö te, monsieur, ole, niinkuin minäkin, matkustajia, jotka eilen tulivat tänne "Rangoon'illa"?

— Olen, — vastasi Fogg kylmästi, — mutta en tiedä, kenen kanssa...

— Suokaa anteeksi, luulin kohtaavani täällä palvelijanne.

— Tiedättekö, missä hän on? — kysyi nuori rouva.

— Kuinka? — vastasi Fiks, ollen hämmästyvinään, — eikö hän ole mukana?

— Ei, — vastasi Mrs. Auda. — Häntä ei ole näkynyt sitten eilispäivän. Olisiko hän yksinään mennyt "Carnatic'ille" ilman meitä?

— Ilman teitäkö, madame? — vastasi poliisimies. — Mutta sallikaa kysyäni: oliko teidän sitten aikomus lähteä "Carnatic'illa"?

— Oli kyllä.

— Niin minunkin, mutta pitipäs vaan tulla tällainen kiusa. "Carnatic" sai höyrykattilansa korjatuksi pikemmin kuin oli luultu ja läksi Hongkongista 12 tuntia ennen määrättyä aikaa, ilmoittamatta siitä kellekään mitään, ja nyt täytyy odottaa kahdeksan päivää, ennenkuin toinen höyrylaiva lähtee.

Lausuessaan nuo sanat "kahdeksan päivää" tunsu Fiks sydämensä sykähtelevän riemusta. Kahdeksan päivää! Fogg on viipyvä Hongkongissa kahdeksan päivää! Vangitsemiskäsky tulee siinä ajassa kyllä perille. Viimeinkin näytti onni alkavan hymyillä lain edustajalle.

Mutta kuvailkaapa hänen hämmästyksensä, kun hän kuuli Phileas Foggin virkkavan tyynesti:

— Onhan luullakseni muitakin laivoja Hongkongin satamassa kuin "Carnatic".

Mr. Fogg tarjosi käsivartensa Mrs. Audalle ja käänsi askeleensa satamaan, tiedustellaksensa muita laivoja.

Fiks seurasi kovin rauhatonna. Olisi luullut hänen olevan kiinnisidotun Mr. Foggiin.

Mutta onni näkyi tosiaankin hyljänneen tuon gentlemannin, jota se tähän saakka oli suosinut. Phileas Fogg käveli kokonaista kolme tuntia satamassa ristiin rastiin, lujasti päätettyään vuokrata, jos ei muu auttaisi, vartavasten laivan Jokohamaan. Mutta hän näki ainoastaan laivoja, jotka joko ottivat tai purkivat lastia ja jotka siis eivät olleet valmiita lähtemään. Fiks rupesi jälleen toivomaan.

Mr. Fogg ei kumminkaan ollut millänsäkään, vaan kyseli kyselemistään ja olisi tätä tehden mennyt vaikka hamaan Makaoon asti. Mutta äkkiä astui muuan merimies hänen luokseen.

— Tahdotteko venettä, armollinen herra? — kysyi merimies lakki kourassa.

— Onko teillä venettä, joka olisi valmis lähtemään? — kysyi herra Fogg.

— On kyllä, armollinen herra, luotsikutteri n:o 43, paras koko joukosta.

— Kulkeeko hyvin?

— 8 tai 9 peninkulmaa tunnissa. Tahdotteko nähdä sitä?

— Tahdon.

— Vene on kyllä oleva mieliinne, sen takaan. Suvaitsette kai tehdä pienen huvimatkan merellä?

— Pitkän matkan.

— Minne asti?

— Tahdotteko viedä minut Jokohamaan?

Merimies, suu auki ja silmät selällään, katsoi häneen.

— Leikkiähän laskette, armollinen herra? — sanoi hän.

— En laske leikkiä. Minä myöhästyin "Carnatic"ilta" ja minun täytyy olla Jokohamassa viimeistään tämän kuun 14 p:nä ennättääkseni höyrylaivaan, joka lähtee San Fransiskoon.

— Ikävä juttu, — sanoi luotsi, — mutta mahdotonta.

— Minä tarjoan teille sataa puntaa päivältä ja palkinnoksi kaksisataa puntaa, jos päästään määrättyinä aikana perille.

— Ihanko totta? — kysäisi luotsi.

— Ihan, — vastasi Mr. Fogg.

Luotsi astui muutamia askelia. Hän katseli merta; hänessä näkyi selvästi taistelevan toisella puolen halu saada omakseen suunnaton rahasumma ja toisella puolen pelko niin pitkälle matkalle lähteä. Fiks oli hirveässä tuskassa.

Sillä välin oli Mr. Fogg kääntynyt Mrs. Audan puoleen.

— Ettehän pelkää, madame? — kysyi hän.

— Teidän seurassanne en, Mr. Fogg, — vastasi toinen.

Luotsi astui jälleen gentlemannin eteen käännellen ja väännellen hattuaan käsissänsä.

— No, luotsi? — kysyi herra Fogg.

— Niin, armollinen herra, — vastasi luotsi, — en saata panna väkeäni, itseäni enkä teitäkään alttiiksi vaaroille niin pitkällä matkalla tähän vuodenaikaan pienessä aluksessa, joka vetää tuskin kahtakaankymmentä tonnia. Sitäpaitsi emme kumminkaan ennättäisi oikeaan aikaan, sillä Hongkongista Jokohamaan on 1,650 peninkulmaa.

— Ei ole kuin 1,600, — huomautti herra Fogg.

— Ykskaikki.

Fiks tunki helpotusta.

— Mutta, — lisäsi luotsi, — kenties menisi asia lukkoon toisella tavalla.

Fiks oli tukehtua.

— Millä tavalla? — kysyi Phileas Fogg.

— Nagasakiin, joka on Japanin eteläpäässä, on Hongkongista 1,100 peninkulmaa, mutta Shangaihin ei ole kuin 800. Viimeksimainitulla matkalla sopii pysytellä lähellä Kiinan rannikkoa, ja siitä on iso etu, sitä isompi, koska merenvirta siinä käy pohjoiseen.

— Kuulkaa, luotsi, — sanoi Phileas Fogg, — Jokohamassa minun täytyy laivalle ennättää eikä Shanghaissa eikä Nagasakissa.

— Mitä se tekee? — vastasi luotsi. — Postilaiva San Fransiskoon ei lähde Jokohamasta; se vain poikkeaa Jokohamaan ja Nagasakiin, mutta Shanghaista se oikeastaan lähtee.

— Tiedättekö sen varmaan?

— Ihan varmaan.

— Ja milloin se lähtee Shanghaista?

— Tämän kuun 11 p:nä kello 7 illalla. Meillä on siis vielä neljä päivää, s.o. 96 tuntia, ja kulkien keskimäärin 8 peninkulmaa tunnissa, jos nimittäin tuuli on myötäinen ja meri rauhallinen, ennätämme kyllä hyvissä ajoin perille.

— Milloin voisitte lähteä?

— Tunnin kuluttua. Täytyy ensin ostaa ruokavaroja ja panna kaikki kuntoon.

— Päätetty siis. Tekö laivuri olette?

— Niin olen, John Bunsby, "Tankadere'n" laivuri.

— Tahdotteko käsirahaa?

— Jos suvaitsisitte, niin...

— Kas tässä 200 puntaa etukäteen. Monsieur, — lisäsi Phileas Fogg kääntyen Fiksiin, — jos tahdotte käyttää tilaisuutta...

— Olin juuri nöyrimmästi pyytää teiltä sitä, monsieur, — sanoi Fiks päättävästi.

— Hyvä! Puolen tunnin kuluttua olemme laivalla.

— Mutta kuinka käy Passepartout paran? — kysäisi Mrs. Auda kovin levotonna hänestä.

— Teen hänen edukseen minkä voin, — vastasi Phileas Fogg.

Sillä välin kuin Fiks hermostuneena, kuumeisena, kiihkoisana astui luotsin alukseen, menivät toiset kaksi Hongkongin poliisivirastoon, jossa Phileas Fogg ilmoitti Passepartout'in tuntomerkit ja talletti sinne rahasumman matkarahoiksi Passepartout'ille kotimaahan. Samoin teki hän Ranskan konsulivirastossa. Senjälkeen vei palankiini heidät hotelliin, josta matkakapineet otettiin, ja vihdoinkin jouduttiin takaisin satamaan.

Kello löi 3. Luotsialus n:o 43 oli valmiina lähtöön laivaväki oli paikoillansa, ruokavarat oli ostettu.

"Tankadere" oli vähäinen, erittäin sievä kutteri, 20 tonnin vetoinen, somasti ja sievästi laitettu; se näytti kilpajahdilta. Kiiltävät vasket, galvanoidut raudat, kansi valkoinen kuin norsunluu — kaikki osoitti, että laivuri John Bunsby oli siisteyttä rakastava mies. Molemmat mastot olivat hiukan takanojassa, purjeita oli kaikenlaisia, niin että kyllä oli toivoa matkan edistymisestä kelpo tuulella. "Tankadere" olikin jo monta kertaa voittanut palkintoja kilpapurjehduksissa.

Laivaväkeä oli, paitsi laivuria John Bunsbytä, neljä miestä. Nämä olivat uljaita, kokeneita merimiehiä, uskalsivat kovassakin ilmassa ulapalle ja tunsivat tyyten tarkoin nämä purjehdusväylät. John Bunsby, noin viidenviidettä vuoden ikäinen, oli lujavartaloineen mies, iho ruskeaksi ahavoitunut, katse vilkas,

kasvojenpiirteet tarmokkaat. John Bunsby olisi herättänyt luottamusta jo ensi silmäyksellä kenessä hyvänsä.

Mr. Fogg ja Mrs. Auda astuivat alukseen. Fiks oli jo siellä. Perällä oli vähäinen, neliskulmainen kajuutta, sisustettu sohvilla joka seinällä. Keskellä lattiata oli pöytä ja pöydällä heiluva lamppu. Kaikki oli vähäistä, mutta somaa.

— Mieleni on paha, etten saata tarjota teille tämän parempaa, — sanoi Mr. Fogg Fiksille, joka kumarsi ääneti.

Salapoliisista tuntui hieman nöyryyttävältä käyttää tällä lailla hyödykseen herra Foggin kohteliaisuutta.

— Erittäin kohtelias konna, — ajatteli Fiks, — mutta konna sittenkin.

Kello 3 ja 10 min. nostettiin purjeet. Englannin lippu liehui maston nenässä. Matkustajat olivat laivan kannella. Mr. Fogg ja Mrs. Auda loivat vielä viimeisen silmäyksen rannalle, katsellen, eikö Passepartout'ia näkyisi, mutta turhaan.

Fiks ei ollut oikein levollinen. Mitäs, jos Passepartout, jota hän oli niin pahasti kohdellut, sattumalta tulisi rannalle? Siinä syntyisi selityksiä, varsin vähän edullisia salapoliisille. Mutta ranskalaista ei näkynyt; hän oli epäilemättä edelleen horroksissa oopiumista.

John Bunsby nostatti ankkurin, "Tankadere'n" purjeet paisuivat, ja pian se kiiti ulos Hongkongin satamasta keikkuen aalloilla.

XXI.

"Tankadere'n" laivuri on menettämäisillään luvatus palkinnon.

Olipa tosiaankin uskallettua tämä 800 peninkulman merimatka niin pienellä aluksella ja erittäinkin tähän aikaan vuodesta. Kiinan purjehdusvedet ovat hyvin vaarallisia, niissä kun tuulet äkkiä heittelevät suunnasta toiseen, liiatenkin päiväntasauksen aikaan, ja nythän oli vasta marraskuu alulla.

Luotsin olisi arvattavasti ollut edullisempi viedä matkustajat aina Jokohamaan, koska hän sai niin hyvän päiväpalkan. Mutta kovinpa mieletöntä olisi ollut lähteä tuommoiselle retkelle; rohkeata jo oli matka Shanghaihinkin. Mutta John Bunsby luotti alukseensa, joka kiiti kuin sotka aaltojen harjoja pitkin, ja siinä hän kenties olikin oikeassa.

Illan suussa samana päivänä oli "Tankadere" päässyt Hongkongin oikullisista väylistä.

— Minun ei tarvinne, — sanoi Phileas Fogg, kutterin laskiessa ulapalle, — muistuttaa, että kulkua on jouduttaminen niin paljon kuin mahdollista.

— Luottakaa minuun, armollinen herra, — vastasi John Bunsby. — Purjeita vedämme ylös, minkä tuuli suinkin sallii. Prammipurjeista ei olisi nyt kuin pelkkää haittaa.

— Tuo on teidän ammattianne, ei minun; minä luotan teihin.

Phileas Fogg seisoi hajasäärin, kuni oikea merimies, horjahtamatta, ja katseli aaltoilevaa merta. Nuori nainen istui hänen takanaan ja katseli surumielin kauas mahtavalle ulapalle, jonka yli hämärä laskeutui ja jonne hän nyt kiiti heikossa purressa. Hänen päänsä päällä valkoiset purjeet paisuivat, kuljettaen häntä ulos avaruuteen kuni siivet. Tuntui kuin olisi kutteri lennossa kiitänyt ilmojen halki.

Tuli yö. Kuu kävi ensimmäistä neljännestään; sen heikko valo oli pian sammuva usvaan taivaanrannalla. Pilviä nousi idästä peittäen jo nyt osan taivaan kantta.

Luotsi oli syyttänyt lyhtynsä yhteentörmäyksen estämiseksi, sillä näillä vesillä useinkin tulee aluksia vastakkain satamain läheisyydessä. Yhteentörmäyksiä tapahtuukin joskus, ja semmoisessa kohtauksessa olisi luotsin pursi varmaankin mennyt pirstaleiksi.

Fiks istui kokassa ajatuksissaan. Hän pysyi loitompana, tuntien kyllä Foggin harvapuheisuuden. Muutenkin oli hänen hankala haastella sen miehen kanssa, jolle hän oli kiitollisuuden velassa. Hän oli

nyt varma, ettei herra Fogg jää Jokohamaan, vaan heti paikalla lähtee sieltä laivassa San Fransiskoon päästäksensä siten Amerikkaan, tuohon avaraan maahan, jossa hän kyllä osaa välttää kiinnijoutumisen. Fogg on suunnitellut matkansa merkillisen hyvin.

Tavallinen varas olisi suoraa päätä kiirehtinyt Yhdysvaltoihin, mutta Fogg oli lähtenyt kiertoteitä ja kulkenut kolme neljänestä maapallosta päästäksensä sitä varmemmin Amerikan manterelle, jossa hän rauhassa ja levossa oli nauttiva pankin rahoja, näytettyään ensin poliisille pitkän nenän. Mutta mitä tekee Fiks, kun Yhdysvaltoihin on tultu? Päästääkö hän Foggin näkyvistänsä? Ei, tuhat kertaa ei! Hän seuraa häntä, kunnes on saanut luovutuskirjan. Se on hänen velvollisuutensa, ja sitä hän koettaa täyttää viimeiseen silmänräpäykseen asti. Oli miten oli, se ainakin oli onnellinen seikka, ettei Passepartout enää ollut isäntänsä luona; heidän viimeisen keskustelunsa jälkeen oli Fiksille tuiki tärkeätä, etteivät isäntä ja palvelija enää milloinkaan näkisi toisiansa.

Phileas Fogg ei voinut olla ajattelematta niin kummallisesti kadonnutta palvelijaansa. Hänestä näytti lopulta mahdolliselta, että Passepartout viimeisessä silmänräpäyksessä sittenkin oli mennyt "Carnatic'ille". Samoin arveli Mrs. Audakin, joka suuresti kaipasi kunnan Passepartout'ia. Mahdollistahan siis on, että he kohtaavat hänet Jokohamassa, ja jos hän kerran on sinne saapunut, niin helppohan on löytää hänet sieltä.

Kello kymmenen maissa rupesi tuuli käymään kovemmaksi. Parasta kenties olisi ollut reivata purjeita, mutta luotsi tarkasteli taivasta ja antoi purjeiden olla paikoillaan. Muutoin oli "Tankadere" syvässä kulkeva alus, ja kaikki oli varattuna niin, että vihurimyrskyn tullessa voi purjeet heti laskea alas.

Puoliyön aikana menivät Phileas Fogg ja Auda rouva kajuuttaan. Fiks oli mennyt sinne jo ennen ja makasi sohvalla. Luotsi oli väkinensä koko yön kannella.

Seuraavana aamuna, marraskuun 8:ntena, oli kutteri kulkenut toista sataa peninkulmaa. Loki laskettiin tuontuostakin mereen ja ilmoitti purren keskimäärin kulkevan 8-9 peninkulmaa tunnissa. Aluksella oli nyt kaikki purjeet päällä ja nopeus korkeimmillaan. Jos vaan tuuli samanlaisena pysyy, niin on heillä kaikki edut puolellaan.

"Tankadere" pysytteli tänä päivänä lähellä rantaa, siinä kun merenvirta kulki pohjoista kohti. Rannikko, jonne oli korkeintaan viisi peninkulmaa, näkyikin vielä, vaikka hyvin epäselvästi vasemmalta. Tuuli puhalsi maalta päin, eikä merikään aaltoillut niin ankarasti, ja tämä oli edullista, sillä pienten purtten kulkua meren aaltoileminen hidastuttaa.

Puolenpäivän aikaan laimeni tuuli vähäsen ja kääntyi kaakkoiseksi. Luotsi vedätti prammipurjeet, mutta kahden tunnin kuluttua piti ne jälleen vetää kokoon, sillä tuuli yltyi.

Mr. Fogg ja nuori rouva, joka kaikeksi onneksi oli päässyt meritautia kokemasta, söivät hyvällä halulla murkinaa. Fiksille tarjottiin myös, ja hän ottikin tarjouksen vastaan, tietäen pohjalastin olevan tarpeellista sekä vatsoille että aluksille; hieman vastahakoista tuo kumminkin oli. Kulkea tuon miehen maksulla ja syödä hänen ruokaansa — se ei ollut oikein kaunista. Hän söi kumminkin, kiiruimman kaupassa kyllä — mutta söi sittenkin.

Aterian jälkeen hän katsoi tarpeelliseksi ottaa herra Foggin syrjään ja sanoi:

— Monsieur...

Tätä "monsieur" sanaa lausuessaan hän tunsu huuliansa käyvän vähän kurttuun, ja olipa niin ja näin, ettei hän nyt jo tarttunut tuota "monsieur'ia" kaulukseen.

— Monsieur, te olitte hyvin kohtelias, kun tarjositte minulle sijan tässä purressa. Mutta vaikkei minun kannata elää niin upeasti kuin te, niin aion kumminkin maksaa osani...

— Siitä ei puhuta, monsieur, — vastasi Mr. Fogg.

— Totta kai, sillä minä...

— Ei, monsieur, — sanoi Fogg semmoisella äänellä, joka ei vastausta sietänyt. — Tämä on luettu yleisiin kustannuksiin.

Fiks kumarsi. Hän oli harmista halkeamaisillaan ja meni kokkaan eikä puhunut enää sanaakaan sinä päivänä.

Matka edistyi nopeasti, ja John Bunsbyllä oli hyvä toivo. Useampia kertoja hän sanoi Mr. Foggille, että Shangaihin kyllä tullaan määrättynä aikana. Siihen Fogg vain arveli, että niinhän sen ollakin pitää. Kaikki laivamiehet olivat erinomaisen uutteria. Palkinto lisäsi noille ripeille pojille ihmeellisesti voimaa. He täyttivät mitä kernaimmin pienimmätkin käskyt. Eikä milloinkaan ole purtta huolellisemmin hoidettu

"Royal Yacht Club'in" kilpapurjehduksissa.

Illalla oli luotsi lokilla mitaten laskenut, että Hongkongista oli jo kuljettu 220 peninkulmaa. Phileas Foggilla oli siis syytä toivoa, ettei hänen ole tarvis Jokohamassa kirjoittaa mitään muistikirjansa tappiopalstaan. Luultavasti siis ensimmäinen suuri vastus, joka oli häntä matkalla kohdannut, loppuu tuottamatta hänelle haittoja.

Aamupuolella yötä laski "Tankadere" hyvällä tuulella Fo-Kien'in salmeen, joka on suuren Formosan saaren ja Kiinan manteren välillä ja jonka poikki käy Kravun kääntöpiiri. Meri aaltoili ankarasti tässä salmessa, joka oli täynnä vastavirtain muodostamia kurimuksia. Kutteri keijuili kovasti. Lyhyet aallot hidastivat sen kulkua. Kovin vaivalloista oli seisoa kannella.

Aamun koittaessa koveni tuuli vieläkin. Taivas tiesi myrskyä. Barometrikin ennusti ilmanmuutosta; elohopea oli hyvin rauhatonna. Kaakkoisesta näkyikin, kuinka aaltojen harjat kasvoivat yhä korkeammiksi ja pitemmiksi. "Myrskyä tuo tietää", sanoivat merimiehet. Edellisenä iltana oli aurinko laskenut usvaan valtameren fosforoivissa säkenissä.

Kauan aikaa tarkasteli luotsi taivaan uhkaavata ulkonäköä ja jupisi jotakin itseksensä. Viimein hän virkkoi Mr. Foggille hiljaa:

— Saatanhan sanoa teille kaikki, armollinen herra?

— Saatatte, — vastasi Phileas Fogg.

— Me saamme myrskyn.

— Pohjoisestako vai etelästä?

— Etelästä. Tyfoni-myrsky on tulossa.

— Tulkoon vaan tyfoni-myrsky etelästä. Se jouduttaa kulkuamme. — vastasi herra Fogg.

— Vai niin! — sanoi luotsi. — Jos katsotte asiata siltä kannalta, niin ei minulla ole teille enää mitään sanomista.

John Bunsby oli arvannut oikein. Kesemmällä olisi tyfoni, kuuluisan meteorologin sanain mukaan, purkaunut loistavaan sähköliekistöön. Mutta talvisen päiväntasauksen aikana oli syytä peljätä sen ilmauvan ankarana.

Luotsi ryhtyi varovaisuuskeinoihin. Hän veti purjeet kokoon, otti raakapuut alas ja samoin prammitangot. Hän tukkesi tarkkaan kaikki aukot, jottei vedenpisaraakaan pääsisi kannelta purren sisään. Kolmikolkkainen purje yksin oli mastossa. Niin odotettiin mitä tuleva oli.

John Bunsby oli pyytänyt herrasväkeä menemään alas. Mutta ahtaus sekä umpea ilma ja aluksen keikkumiset tekivät alhaalla-olon kovin hankalaksi. Mr. Fogg, Mrs. Auda ja Fiks pysyivät sen vuoksi kannella.

Kello kahdeksan paikoilla alkoi myrsky rankkasateella ja ankaralla tuulella. "Tankadere", päällä ainoastaan pieni purjelappu, kulki kuni höyhen tuulen kiidättämänä. Tuulen voimasta myrskyssä ei voi saada oikein tarkkaa käsitystä. Jos vertaisi sitä nelinkertaiseen täysin höyryin kulkevan höyryveturin nopeuteen, niin ei sekään vielä osoittaisi asian oikeata laitaa.

Koko päivän kulki pursi tällä tavoin pohjoista kohti, nousten ja laskeutuen aaltojen mukana, onneksi pysyen samassa nopeudessa kuin nekin. Monta monituista kertaa oli pursi vähällä joutua takaa tulevan vesivuoren alle; mutta luotsi osasi aina taitavilla käännöksillä välttää uhkaavan tuhon. Tuontuostakin roiskahti matkustajain päälle suolaista, vaahtoavaa vettä, mutta sen he ottivat filosofisesti vastaan. Fiks kiroili kaiketi itseksensä. Rohkea Auda rouva, ihmetellen pelastajansa kylmäverisyyttä, osoitti olevansa hänen ansiollinen seurakumppaninsa eikä myöskään pelännyt myrskyä. Mitä taas Mr. Foggiin tulee, niin näytti siltä, kuin hän olisi pitänyt tätä tyfoniaikin yhtenä numerona ohjelmassaan.

Aina iltaan saakka oli "Tankadere" kiitänyt pohjoista kohti, mutta nyt kääntyi tuuli, niinkuin oli pelättykin, luoteiseksi. Aallot rupesivat käymään sivulta, ja kutteri keikkui hirveästi. Meri pieksi sitä tosiaankin kauhistuttavasti: ties lieneekö se laiva niin luja liitteissään!

Yöllä yltyi myrsky entistä hurjemmaksi. Pimeään tultua, jolloin vaaratkin lisääntyivät, John Bunsby kävi rauhattomaksi. Hän rupesi arvelemaan, eikö olisi parasta poiketa johonkin satamaan, ja kysyi neuvoa laivamiehiltänsä.

Sen tehtyään hän astui Mr. Foggin luokse.

— Armollinen herra, — sanoi hän, — parasta lienee, että koetamme päästä johonkin satamaan rannalle.

— Sitä minäkin, — vastasi herra Fogg.

— Niinkö, mihinkähän olisi sopivin poiketa?

— Minä tunnen vain yhden ainoan sataman, — vastasi Mr. Fogg tyynesti.

— Ja se on...

— Shanghai.

Luotsi oli kotvasen äänetönnä, ikäänkuin ei oikein olisi ymmärtänyt vastausta, niin kovin sitkeätä ja itsepäistä. Sitten hän huudahti:

— No niinpä kyllä, armollinen herra, Shanghai juuri, ihan niin!

"Tankadere'n" kurssi pidettiin entisellään pohjoista kohti.

Kauheata yötä! Olipa oikea ihme, ettei pursi kaatunut kumoon. Monasti oli aalto vähällä huuhtaista matkustajat kannelta mereen. Mrs. Auda oli aivan rauennut, mutta valitusta ei häneltä kuulunut. Vähävälää täytyi Mr. Foggin rientää hänen luokseen, suojelemaan häntä raivoavilta aalloilta.

Päivä koitti jälleen. Myrsky kiihtyi hurjimpaan raivoonsa, mutta tuuli kääntyi jälleen kaakkoiseksi. Tämä oli varsin edullista, ja "Tankadere" lensi jälleen huimaa vauhtia tuon tavattomasti pauhaavan meren pinnalla. Uuden tuulen nostamat aallot taistelivat entisten kanssa ankaraa taistelua, ja tässä ristiaallokossa olisi heikommin rakennettu laiva särkynyt pirstaleiksi.

Välistä siinsi silmään ranta usvan lävitse, mutta laivaa ei näkynyt ainoatakaan. "Tankadere" se yöpö yksinään kesti meren raivoa.

Puolenpäivän aikana näkyi muutamia merkkejä, jotka ennustivat myrskyn laantumista; auringon laskiessa merkit kävivät selvemmiksi. Matkustajat, ihan uupuneina ja rauenneina, saattoivat nyt nauttia vähän ruokaa ja käydä levolle.

Yö oli verrattain rauhallisempi. Luotsi lisäsi purjeita, mutta reivattuina. Purren nopeus oli melkoinen. Seuraavana päivänä, marraskuun 11:ntenä, aamun koittaessa, näkyi jo ranta. John Bunsby vakuutti, ettei enää ole Shangaihin kuin 100 peninkulmaa.

Sata peninkulmaa! Ja ne oli kuljettava yhdessä päivässä! Tänä iltana piti Mr. Foggin tulla Shangaihin, ennättääkseen Jokohaman laivalle. Jos ei myrskyä olisi noussut, olisi hän nyt ollut ainoastaan noin 30 peninkulman päässä satamasta.

Tuuli laimeni nähtävästi, mutta onneksi tyyntyi merikin. Pursi nosti kaikki purjeensa, ja kohisten vaahtoili suolainen vesi kokassa.

Puolenpäivän aikana oli "Tankadere" ainoastaan 45 peninkulman päässä Shanghaista. Vielä oli kuusi tuntia aikaa, ennenkuin Jokohaman laiva sieltä lähtee.

Laivalla ruvettiin pelkäämään. Perille oli ehdottomasti päästävä. Kaikki, paitsi Phileas Foggia, tunsivat sydämensä tykyttävän maltittomuudesta. Purren oli kuljettava keskimäärin 9 peninkulmaa tunnissa, mutta tuuli laimeni laimenemistaan. Se oli pelkkiä epäsäännöllisiä puuskia laitapuolelta. Ne loppuivat, ja meri tyyntyi heidän jälkeensä.

Mutta soman kutterin korkeat ja hyvin tiiviistä kankaasta tehdyt purjeet kokosivat poveensa kaikki pienimmätkin puuskat ja tuulahdukset, ja niiden sekä meren virran avulla päästiin kello kuusi 10 peninkulman päähän Shanghaista.

Kello 7 oli enää 3 peninkulmaa Shangaihin. Karkea kirous pääsi luotsin huulilta... Hän oli menettämäisillään kahdensadan punnan palkinnon. Hän katsahti Mr. Foggiin. Mr. Fogg seisoi tyynenä, rauhallisena, vaikka koko hänen omaisuutensa riippui tästä silmänräpäyksestä.

Samassa näkyi musta savupatsas Shanghaista päin. Jokohaman laiva lähtee siis parillaan Shanghain satamasta.

— Revetkään raato! — kiljaisi John Bunsby.

— Signaalilaukaus! — virkkoi Phileas Fogg kuivasti.

Kokkapuolella oli vähäinen pronssitykki; sitä käytettiin signaalilaukausten ampumiseen sumussa.

Tykki ladattiin täpö täyteen, mutta juuri kun luotsi oli tuonut hehkuvan hiilen ja oli panna sen sankkireiän suulle, huudahti Phileas Fogg:

— Nosta hätälippu!

Lippu vedettiin mesaaniin. Toivottavasti höyrylaiva sen huomattuaan vähentää vauhtiansa ja lähenee purtta.

Luotsi nosti hiilen jälleen sankkireiälle.

— Nyt! — komensi herra Fogg, ja pamaus pienestä tykistä kajahti.

XXII.

Passepartout huomaa, että toisellakin puolen maailmaa on rahaa tarvis.

Höyrylaiva "Carnatic", lähdettyänsä Hongkongista marraskuun 7 p:nä kello puoli 7 illalla, kiiti täysin höyryin Japania kohti, mukanaan täysi lasti tavaroita ja matkustajia. Kaksi kajuuttaa perällä oli tyhjänä, nimittäin ne, jotka oli tilattu Mr. Foggin lukuun.

Seuraavana aamuna saivat matkustajat kokassa ihmeeksensä nähdä erään matkustajan, kalpeana, riutuneena, tulevan kannelle toisen luokan kajuutasta ja hoiperrellen menevän istahtamaan pelastusveneen laidalle.

Tämä mies oli Passepartout itse omassa persoonassaan. Hänen oli käynyt seuraavalla tavalla.

Heti Fiksin mentyä polttohuoneesta ulos olivat palvelijat nostaneet hervottoman Passepartout'in muiden makaavain viereen. Mutta kolmen tunnin kuluttua oli Passepartout, jota unissakin oli vaivannut eräs ajatus, herännyt ja koetti torjua itsestään oopiumin huumaavaa vaikutusta. Ajatus, että hän oli huonosti täyttänyt velvollisuutensa, sai hänet selville. Hän läksi vuoteeltaan, hoiperrellen ja seinistä pidellen; monasti hän kaatuikin, mutta nousi jaloilleen jälleen, pyrkien vaistoperäisesti ulos. Kadulle päästyään hän kuni houreissaan huusi: *<i>Carnatic! Carnatic!</i>*

Postilaiva oli valmiina lähtöön. Passepartout'illa oli enää muutama askel jäljellä. Hän kulki hoiperrellen pitkin rantalautaa ja kaatui tunnottomana laivan kokkaan, samassa kuin "Carnatic'in" köydet päästettiin irti.

Muutamit merimiehet, tottuneina tuommoista näkemään, kantoivat mies paran toisen luokan kajuuttaan, jossa Passepartout heräsi vasta seuraavana aamuna, 150 peninkulman päässä Kiinan rannasta.

Hän nousi kannelle, jossa raikas aamuilma selvitti kokonaan hänen päänsä. Hän rupesi kokoamaan ajatuksiansa, vaikka se olikin kovin vaikeata. Viimein hän muisti, mitä oli tapahtunut edellisenä iltana, muisti Fiksin puheet ja polttohuoneen.

— Nähtävästikin olin minä täydessä humalassa, — puheli hän itsekseen. — Mitähän nyt Mr. Fogg sanoo? Mutta kaikissa tapauksissa en ole päästänyt höyrylaivaa käsistäni, ja sehän on pääasia.

Sitten hän ajatteli Fiksiä.

— No niin, siitä peijakkaasta on nyt päästy, luullakseni, ja tuskinpa mies viimeisten puheittensa jälkeen olisi uskaltanut tullaakaan meidän kanssamme samalle laivalle. Poliisimies, salapoliisi vainoa isäntääni, jota syytetään varkaudesta! Hullutuksia! Mr. Fogg on yhtä paljon varas kuin minä murhamies!

Mutta puhuisiko hän nyt kaikki isännälleen? Sopiiko hänelle ilmoittaa, mikä mies Fiks oikeastaan on? Eiköhän ole paras odottaa, kunnes tullaan Lontooseen, ja sitten kertoa, kuinka poliisimies oli seurannut häntä ympäri maailman, ja naureskella hänen kanssaan koko jutulle? Niin, se se kai parasta on! Kaikissa tapauksissa on asiata tarkoin miettiminen. Ensimmäisenä tehtävänä nyt on tavata Mr. Fogg ja pyytää häneltä anteeksi huonoa käytöstä.

Passepartout laskeutui alas. Meri aaltoili, ja laiva heilui pahasti. Kunnon Passepartout ei ollut vielä oikein luja jaloiltansa, mutta pääsi kumminkin mitenkuten peräkannelle. Siellä ei näkynyt yhtään

ihmistä, joka edes olisi ollut hänen isäntänsä tai Mrs. Audan näköinenkään.

— No niin, — ajatteli hän, — Mrs. Auda makaa vielä kaiketikin, ja Mr. Fogg on löytänyt visticovereita ja tapansa mukaan...

Passepartout meni alas salonkiin, mutta Mr. Foggia ei ollut sielläkään. Passepartout kysyi silloin perämieheltä, missä herra Foggin kajuutta on. Mutta perämies ei sanonut sennimistä matkustajaa olevan laivalla lainkaan.

— On kyllä, — sanoi Passepartout, — kookas mies, harvapuheinen, mukanaan nuori rouva.

— Rouvasväkeä ei ole laivalla yhtään sielua, vastasi perämies. — Tuoss' on teille matkustajain luettelo. Katsokaa itse.

Passepartout luki luettelon... Mr. Foggin nimeä siinä ei ollut.

Jo musteni hänen silmissänsä. Äkkiä johtui jotakin hänen mieleensä.

— Kuulkaas, — sanoi hän, — onkos tämän höyrylaivan nimi tosiaankin "Carnatic"?

— On niinkin, — vastasi perämies.

— Ja matkalla Jokohamaan?

— Sinne juuri.

Passepartout oli ensin luullut erehdyksestä joutuneensa toiselle laivalle. Mutta "Carnatic'illa" hän sittenkin oli kuin olikin, ja varmaa oli sekin, ettei hänen isäntänsä ollut laivalla.

Passepartout vaipui tuolille. Äkkiä hänelle selveni kaikki. Hän muisti, että "Carnatic'in" lähtöaika oli siirretty aikaisemmaksi, että hänen olisi pitänyt ilmoittaa se isännälleen, mutta oli jättänyt sen tekemättä. Siis juuri hänen tähtensä Mr. Fogg ja Mrs. Auda olivat myöhästyneet.

Hänen syynsä se oli, mutta vielä enemmän tuon konnan, joka oli juottanut hänet humalaan, erottaakseen palvelijan hänen isännästänsä ja saadakseen pidätetyksi tämän Hongkongissa. Nyt vasta Passepartout ymmärsi salapoliisin vehkeet. Ja nyt Mr. Fogg — perikatonsa partaalla, vetonsa menettänyt, kiinniotettu, kenties vankeudessa!... Passepartout repi tukkaansa tuskissaan. Mutta annas, että Fiks vielä kerran joutuu hänen kynsiinsä, niin sitä tilintekoa!

Ensimmäisten puuskain mentyä ohitse Passepartout vähitellen tyyntyi ja alkoi harkita tilaansa. Tämä ei suinkaan ollut kadehdittava. Hän oli nyt matkalla Japaniin. Sinne hän kyllä tulee, mutta mitenkäs sieltä pois pääsee? Rahaa ei penniäkään! Matka laivalla oli kumminkin jo ennakolta maksettu, samoin ruoka. Vielä oli hänellä viisi tai kuusi päivää aikaa mieltä ja tehdä päätöksensä. Kylläpä söi ja joi poika kelpo lailla. Hän söi isäntänsä puolesta, Mrs. Audan puolesta, omasta puolestaan. Hän söi ikäänkuin olisi Japani erämaa, jossa ei ole ruokaa rahtuakaan.

13 p:nä "Carnatic" laski aamun nousuveden mukana Jokohaman satamaan.

Jokohama on tärkeä pysäyspaikka Tyynen valtameren rannalla, ja sinne poikkeavatkin kaikki postisekä matkustajalaivat, jotka kulkevat Pohjois-Amerikan, Kiinan, Japanin ja Itä-Indian saarten väliä. Jokohama on Jeddo lahden rannalla, lähellä samannimistä suunnatonta kaupunkia, joka on Japanin keisarikunnan toinen pääkaupunki ja jossa aikoinansa asui Taikun, maallinen keisari. Sen kilpailijana oli Meako, jossa piti asuntoansa Mikado, suoraan jumalista polveutuva hengellinen hallitsija.

"Carnatic" kävi laiturin viereen lähelle aallonmurtajaa ja pakkahuoneita, keskelle laivoja kaikilta maailman ääriä.

Passepartout astui ilman sen suurempaa innostusta tähän Auringon lasten omituiseen maahan. Hänellä ei ollut muuta neuvoa kuin ottaa sattuma ohjaajaksensa ja umpimähkään mennä katuja myöten astumaan.

Hän tuli ensin eurooppalaiseen kaupungin osaan, jossa oli mataloita taloja kuisteineen ja komeine pylvästöineen; ympärillä hän huomasi toreja, laivaveistämöjä ja tavaravarastoja joka haaralla. Siellä, niinkuin Hongkongissa ja Kalkuttassakin, vilisi amerikkalaisia, englantilaisia, kiinalaisia, hollantilaisia, kauppiaita, jotka ostivat ja myivät jos jotakin, ja kaikkien näiden joukossa oli ranskalainen niin outo, kuin olisi hänet äkkiä suinpäin viskattu hottentottien maahan.

Passepartout'illa oli kumminkin yksi keino päästäksensä pulasta, nimittäin kääntyä Ranskan ja Englannin konsulivirastoihin Jokohamassa, mutta hän ei tahtonut mennä kertoilemaan kohtaloaan, joka

oli niin likeisesti liitetty hänen isäntänsä kohtaloon, ja päätti ensin koettaa kaikkia muita keinoja.

Kuljettuaan eurooppalaisen kaupunginosan läpi, jossa sattuma ei ensinkään näkynyt hänestä huolivan, tuli hän japanilaiseen kaupunginosaan.

Hän oli lujasti päättänyt astua eteenpäin vaikka hamaan Jeddoon asti.

Maanasukasten asuma osa kaupunkia on nimeltä Benten, ja Benteniksi sanotaan myös erästä meren jumalataria, jota palvellaan läheisillä saarilla. Täällä Bentenissä oli ihmeellisen kauniita petäjä- ja seetrikujia, hyvin kummallisesti rakennettuja portaaleja, siltoja bambuputkistojen ja korkeiden kasvien keskellä, temppeleitä satavuotisten seetripuiden siimeksessä, Buddhan pappeja ja Konfutsten uskolaisia, outoja katuja ja laumoittain punaposkisia lapsia, joita olisi luullut vastikään irtileikatuksi japanilaisista seinäverhoista ja jotka leikkittelivät lyhytjalkaisten pikku koirain ja hännättömäin keltaisten kissain kanssa.

Kadut olivat kirjavinaan ihmisistä, joita tuli ja meni. Siellä kulki pappeja juhlaikulussa, rämisytellen yksitoikkaisia rumpujansa; jakuniineja, tulli- tahi poliisimiehiä, kiillotetut suippohatut päässä ja kaksi miekkaa vyöllä; sotamiehiä siniviiruisissa pumpulipuvuissa ja suusta ladattavat pyssyt olalla; mikadon henkivartioita avaroissa silkinutuissa, haarniskoissa ja hameissa; muuta sotaväkeä ihan toisenlaisissa puvuissa, sillä Japanissa pidetään sotilasammattia yhtä suuressa kunniaassa kuin sitä Kiinassa halveksitaan. Sitäpaitsi kulki siellä almun-anojia, toivioletkeläisiä pitkissä mekoissa, siviilimiehiä, tukka sileä ja musta kuin eebenpuu, vartalo pitkä, jalat heikot, ihonväri vivahteleva vaskesta himmeään valkoiseen, mutta ei milloinkaan keltainen, niinkuin kiinalaisilla, joista japanilaiset muutenkin suuresti eroavat.

Lisäksi hän vielä näki ajokalujen, palankiinien, hevosten, kantomiesten, purjevaatteella katettujen kantotuolien, bambuputkesta tehtyjen kantovuoteitten välissä naisia, jotka käydä sipsuttelivat vaatetohvelit, olkisandaalit tai puukengät pienissä jaloissa, naisia, rumanpuoleisia, rinta likistetty, hampaat mustattuina, oikein muodin mukaan, ja puettuina kansalliseen "kirimon" nimiseen pukuun, joka on jonkinlainen yönuttu, köytetty silkkivyöllä, sen päät solmittu selän taakse hassumaiseksi rusetiksi. (Tämän muodin näkyvät pariisittaret ottaneen Japanin tyttäriltä.)

Passepartout kulki muutamia hetkiä tässä kirjavassa joukossa katsellen kummallisia, runsaasti tavaroilla täytettyjä puoteja; basaareja, joiden akkunoihin oli pantu esille japanilaisten kultaseppäin teoksia; liehuvilla lipuilla koristettuja ravintoloita, joihin häneltä oli pääsy kielletty; teenjuontipaikkoja, joissa juodaan kupillinen lämmintä, hyvänhajuista vettä sekä riisiryynistä keitettyä "saki" nimistä juomaa; polttohuoneita, joissa poltetaan erittäin hienoa tupakkaa, mutta ei oopiumia, sillä tätä Japanissa tuskin ensinkään tunnetaan.

Kunnon Passepartout oli kulussansa pian joutunut ulos kaupungista. Hän näki edessään suunnattomia riisivainioita, joissa juuri vuoden viimeiset kukat levittivät lemuansa; upeita kameliakukkia, ei enää vesoissa, vaan puissa; aituuksien sisällä bambu-, kirsikka-, luumu- ja omenapuita, joita Japanissa viljellään enemmän kukkain kuin hedelmäin tähden ja joita liehuvat linnunpelätit suojelivat varpusilta, kyyhkysiltä, variksilta ja muilta ahnailta linnuilta. Ei sitä majesteetillistä seetripuuta, jossa ei isolla kotkalla olisi ollut pesää; ei sitä surupajua, jonka siimeksessä ei olisi ollut surumielistä haikaraa seisomassa toisella jalallansa. Vihdoin ylt' ympärillä variksia, sorsia, kalasääskiä, metsähanhia ja tavattoman paljon kurkia, joita japanilaiset palvelevat jumala-olentoina ja jotka heidän mielestään ovat onnen vertauskuvia.

Vaeltaessaan huomasi hän maassa viikunan tapaisia esineitä.

— Hyvä juttu, — arveli hän; — nyt sopii syödä illallista.

Varmuuden vuoksi haistoi hän ensin noita viikunan tapaisia, mutta niiden lemun laita oli niin ja näin.

— Ei ole onnea, ei merkkiäkään! — sanoi hän.

Mies parka oli kyllä, ennakolta arvaten asian mutkat, syönyt niin lujan murkinan "Carnatic'illa" kuin suinkin oli jaksanut, mutta valettuansa koko päivän tunsin hän vatsansa kurnailevan. Hän oli huomannut, ettei lampaan- ja sianlihaa ollut lainkaan lihapuodeissa, ja kun hän sen lisäksi tiesi, ettei Japanissa härkiä koskaan tapeta, niitä kun käytetään vain maanviljelystöissä, niin hän päätti, että liha oli hyvin harvinaista Japanissa. Hän olikin oikeassa; mutta raavaanlihan sijasta olisi hänen vatsansa kyllä tyytynyt metsäsian- ja vuorikauriin-, peltokanan- ja peltopyyn-, kalan- ja kananpaistiin, joita japanilaiset melkein yksinomaisesti käyttävät ruokanansa, paitsi riisiä monessa eri muodossa. Mutta Passepartout'in täytyi tyytyä tilaansa ja hän heittäkin huomiseksi kaikki huolet ja hommat.

Yön tullessa Passepartout palasi takaisin japanilaiseen kaupunginosaan. Hän astui katuja pitkin monenväristen lyhtyjen valossa, katsellen, kuinka silmäkääntäjät tekivät erinomaisia temppujansa ja

kuinka astrologit täydessä touhussa ennustelivat kiikarin ympärille kerääntyneelle väkijoukolle taivaan tähtien mukaan. Sitten hän tuli rantaan, jossa näki kalastajia tuulastamassa.

Kadulta väheni vähenemistään väki. Patrulleja kulki tuon tuostakin. Nähdessään noita poliisimiehiä komeissa univormuissa, seurue perässä, sanoi Passepartout naurahtaen:

— Kas niin! Tuossa taas japanilainen lähetyskunta matkalla Eurooppaan!

XXIII.

Passepartout saa suunnattoman pitkän nenän.

Seuraavana aamuna ei Passepartout enää ollutkaan niin ripeä; hän oli nälissänsä ja päätti hankkia rahaa tavalla tai toisella, mitä pikemmin sitä parempi. Hän olisi voinut myydä kellonsa, mutta ennen hän olisi kuollut nälkään. Nyt jos koskaan tuli hänen koettaa saada hyötyä kovasta, vaikei soinnukkaasta äänestänsä.

Hän muisti muutamia englantilaisia ja ranskalaisia lauluja ja päätti koettaa onneansa. Japanilaiset — niin arveli Passepartout — ovat kaiketi suuria musiikin suosijoita, sillä kaikki siellä suoritetaan symbaalien, tamtamien ja rumpujen soudessa; kyllä kai he sitten osaavat oikean arvon antaa eurooppalaiselle lauluniekalle.

Mutta kenties oli vielä liian aikaista alkaa laulajaisia, ja kenties musiikin suosijat, odottamattoman aikaisin herätettyinä, eivät hoksaisikaan maksaa sellaisessa rahassa, missä on oikein mikadon kuva päällä.

Passepartout päätti odottaa muutamia hetkiä. Kävellessään tuossa rupesi hän kumminkin arvelemaan olevansa liian hyvissä vaatteissa ollakseen kulkeva laulaja. Hän päätti vaihtaa vaatteensa toisiksi, jotka olisivat paremmassa sopusoinnussa hänen asemansa kanssa. Täten saa hän jotakin väliä, ja sittenhän sopii täyttää ensin vatsan vaatimukset.

Sanasta työhön. Kauan aikaa haeskeltuansa löysi hän viimein vanhain vaatteiden kaupustelijan, joka kohta mielistyi eurooppalaiseen pukuun. Pian oli Passepartout saanut ylleen vanhan japanilaisen hameen ja päähänsä jonkinlaisen turbaanin, pahanpäiväiseksi vaalenneen auringon paisteesta ja sateesta. Mutta sen sijaan kilisi nyt koko joukko pieniä hopearahoja hänen taskussaan.

— Sopiihan minun ajatella olevani naamiaisissa, — lohdutteli Passepartout itseään.

Tällä lailla japanilaistunut Passepartout meni heti ensi työkseen pienenlääntään ravintolaan ja söi siellä hyvän kananpaistin ja muutaman kahmalollisen riisiä, sanalla sanoen hän söi kuin ainakin mies, jonka päivällinen vielä on tietämättömissä.

Syötyään tarpeeksensa hän arveli:

— Nyt on paras pitää kurssit kohdallaan. Tuskin näitä vaateriepuja vaihtamalla tän japanilaisemmiksi enää saa. Pitää keksiä keino, millä piammiten pääsisin tipo tieheni tästä Auringon maasta, josta mulla on pelkkiä ikäviä muistoja.

Passepartout arveli ensin mennä hakemaan Amerikkaan lähteviä höyrylaivoja. Hän aikoi tarjoutua kokiksi tai passariksi, vaatien palkkseen maksuttoman matkan ja ruuan. San Fransiskoon päästyänsä hän kyllä tulee toimeen. Tärkeintä oli päästä vain Tyynen valtameren poikki, ja tätä matkaa oli 4,600 peninkulmaa.

Passepartout'illa ei ollut tapana liian kauan kuhnailla; hän ohjasi senvuoksi askeleensa Jokohaman satamaa kohti. Mutta mitä lähemmäksi sitä hän tuli, sitä enemmän näytti hänestä mahdottomalta panna aikomuksensa toimeen. Kuinka saattaisi amerikkalaisella höyrylaivalla olla puutetta kokista tai palvelijasta? Keliäpä voisi olla luottamusta tällaiseen linnunpelättiin? Eihän hänellä ole yhtään todistusta, yhtään puolustuskirjaa!

Tuossapa hän äkkiä huomasi suunnattoman suuren ilmoituksen, jota eräs mies kuljetteli katuja pitkin. Ilmoitus oli kirjoitettu myöskin englanninkielellä ja kuului näin:

/*

The honourable William Batulcar'in
Joukko japanilaisia akrobaatteja.
Viimeinen näytöntö, jossa
ennen lähtöänsä Amerikan Yhdys-Valtoihin
esiintyvät
Pitkät—Nenät—Pitkät—Nenät
Tingu jumalan välittömän suojeluksen alla.
Erittäin viehättävä.

*/

— Amerikan Yhdysvaltoihin! — huudahti Passepartout. — Sinnehän tästä minäkin meinaan lähteä.

Hän seurasi ilmoituksen kantajaa ja tuli pian japanilaiseen kaupunginosaan. Neljänneksen kuluttua saapui hän ison puurakennuksen edustalle, jonka harjalla liehui lippuja ja jonka ulkoseinille oli maalattu ilman perspektiiviä, mutta kirjavissa väreissä, koko japanilainen silmäkääntäjäin joukko.

Tämä oli the honourable Batulcarin, jonkinlaisen amerikkalaisen Barnumin, laitos. Hänen johdettavanansa oli joukko nuorallatanssijoita, silmäkääntäjiä, klovneja, akrobaatteja, ratsastajia, voimistelijoita, ja nyt, ilmoituksen mukaan, oli hän antava viimeisen näytännön ennen lähtöänsä Auringon valtakunnasta Amerikan Yhdysvaltoihin.

Passepartout astui pylväskäytävään ja pyysi saada puhutella Mr. Batulcaria. Mr. Batulcar tuli omassa persoonassaan.

— Mitäs teillä on tarvis? — kysäisi tämä Passepartout'ilta, luullen häntä ensin japanilaiseksi.

— Ettekö ole palvelijan puutteessa? — kysyi Passepartout.

— Palvelijanko? — sanoi Batulcar silitellen harmaata leukapartaansa; — minulla on heitä kaksi, nöyrää ja uskollista, jotka eivät ole minusta milloinkaan luopuneet ja joille minun ei tarvitse maksaa mitään palkkaa. Ja ne ovat tässä näin.

Niin sanottuaan hän osoitti käsivarsiansa, joissa paisuili suonia, paksuja kuin kontrabasson kielet.

— Eikö minusta siis voi olla yhtään hyötyä teille?

— Ei vähääkään!

— Hiis! Olisipa ollut hyvä, jos olisin päässyt matkustamaan teidän kanssanne.

— Vai niin! — sanoi the honourable Batulcar.

— Te olette japanilainen yhtä paljon kuin minä olen apina. Miksikä siis olette laittautuneet tuon näköiseksi?

— Puku kukkaroa myöten.

— Se on totta se. Oletteko ranskalainen?

— Olen kyllä, Pariisista.

— Sitten tietysti osaatte irvistellä.

— Peijakas! — vastasi Passepartout, hieman suuttuen, kuultuaan, että hänen kansallisuutensa oli antanut aihetta mokomaan kysymykseen. — Kyllä me ranskalaiset osaamme irvistellä, vaikkemme niin hyvin kuin amerikkalaiset.

— Totta sekin on. No niin, ellen saata ottaa teitä palvelijakseni, niin saatanhan ottaa teidät klovniksi eli hulluttelijaksi. Tiedättehän, että Ranskassa on ulkomaisia klovneja ja ulkomailla ranskalaisia?

— Kyllä.

— Oletteko väkevä?

— Varsinkin pöydästä noustuani.

— Osaatteko laulaa?

— Osaan, — vastasi Passepartout, joka ennen oli laulanut joissakuissa katukonserteissa.

— Mutta osaatteko laulaa pää alaspäin, hyrrä täydessä vauhdissa vasemmalla jalalla ja miekka tasapainossa oikealla?

— Kyllä semmoistakin, — vastasi Passepartout muistaen nuoruutensa aikuisia taidetemppejuja.

— Sepä se on pääasia, — sanoi the honourable Batulcar.

Passepartout sai klovnin paikan. Hänen tuli tehdä yhtä ja toista tuossa kuuluisassa japanilaisessa joukkueessa. Toimi ei ollut ihan mielenperäistä, mutta kahdeksan päivän kuluttuahan hän pääsee lähtemään San Fransiskoon.

Näytelmä, josta the honourable Batulcar niin komeasti oli ilmoitellut, oli alkava kello kolme, ja pian jo soittaa rämisteli japanilainen soittokunta rakennuksen ulkopuolella. Selvää on, ettei Passepartout ennättänyt harjoitella mitään roolia, mutta hänen täytyi tukevain hartiansa väellä olla osallisena eräessä "ihmispyramidi" nimisessä tempussa, jonka oli näyttävä Pitkät—Nenät—Pitkät—Nenät. Tämä "erittäin viehättävä" oli oleva näytännön viimeinen osa.

Kello ei vielä ollut lyönyt kolmea, kun jo kaikki sijat olivat ihmisiä täynnä. Eurooppalaisia ja maanasukkaita, kiinalaisia ja japanilaisia, miehiä, vaimoja ja lapsia oli rientänyt sinne penkeille ja looseihin. Musikantit olivat tulleet sisälle, orkesteri oli täydellinen, ja nyt alkoivat gongit, tamtamit, kalistimet, huilut, tamburiinit ja isot rummut pitää hirveätä melua.

Näytäntö alkoi. Täytyy tunnustaa, että japanilaiset ovat maailman etevimpiä temppejujen tekijöitä. Yksi esim. viuhtoi viuhkallansa pieniä paperilappuja, jotka lentelivät kuin perhoset. Toinen puhalteli piipustansa hyvänhajuisia savuja, laitellen nopeasti ilmaan sinerviä sanoja, joista muodostui mielistelylause yleisölle. Kolmas näytti taitoansa palavilla kynttilöillä, heitellen niitä ilmaan ja ottaen jälleen kiinni sekä sammutellen niitä, aina sen mukaan kuin ne tulivat hänen suunsa kohdalle, ja taaskin sytytellen niitä, hetkeksikään keskeytymättä. Neljäs näytti ihmeellisiä temppejuja hyrrillä: hyrrät kulki täydessä vauhdissa milloin piipunvartta myöten, milloin miekan kärjellä, milloin rautalankoja myöten, milloin hiuksia myöten, joita oli vedetty yli koko näytännönlavan; hyrrät pyörivät kristallimaljan laidalla, nousivat ylös bambukeppiä myöten, hyppien ja pyörähdellen jos jonnekin päin, yhä vain pysyen liikkeessä ja synnyttäen siten kummallisia, erilaatuisia säveliä. Silmäkääntäjät viskelivät niitä ylös ilmaan ja ottivat niitä jälleen kiinni, ja yhä ne vain pyörivät; he pistivät niitä taskuihinsa, ja yhä vieläkin ne pyörivät niin taskuissa kuin jälleen ulos otettuinkin — kunnes vihdoinkin remahtivat rikki, heitellen ympärilleen säkeniä ja savua.

Tarpeetonta on kuvaila kaikkia akrobaattien ja voimistelijain ihmeellisiä temppejuja. Tikapuitten ja salkojen ja pallojen ja tynnyrien heittelemisen tapahtui sanomattoman tarkasti. Päätemppeju oli vielä jäljellä. Pian esiintyivät nimittäin Pitkät—Nenät, joitten vertaisia temppejujen tekijöitä ei ollut Eurooppa vielä nähnyt.

Nämä Pitkät—Nenät ovat erityinen joukko Tingu jumalan välittömän suojeluksen alla. He olivat puettuina kuin keskiajan sankarit; selässä oli kaksi loistavaa siipeä. Eteväntä heissä kumminkin oli heidän pitkät nenänsä ja näiden käyttäminen. Nämä nenät olivat bambuputkesta tehtyjä, viisi, kuusi, jopa kymmenenkin jalkaa pitkiä, toiset suorina, toiset vääriä, muutamat sileitä, muutamat muhkuraisia. Ne oli lujasti kiinnitetty kasvoihin, ja niillä nyt merkillisiä temppejuja tehtiin. Parikymmentä tällaista nenäsankaria kävi lattialle selälleen, nenät ylöspäin, muut nenälliset nousivat sitten näiden päälle ja hyppivät kuin hurjat alimmaisten nenäkärjillä, heitellen kuperkeikkoja ja tehden oikein kummallisia vehkeitä.

Erittäin merkillinen oli tänään oleva "ihmispyramidi", jossa noin 50 nenäniekkaa oli kuvaava "Juggernautin vaunuja". Perustuksena, jolla pyramidi oli rakennettava, olivat nuo nenät. Eräs konstaniekka, jonka oli määrä olla pyramidin pohjalla, oli äkkiä lähtenyt tiehensä, ja Passepartout oli käsketty toimittamaan hänen virkaansa.

Passepartout parka oli tietysti nolona, kun sai ylleen keskiaikaisen puvun, kirjavat siivet selkäänsä ja kasvoihinsa kuutta jalkaa pitkän nenän! Mutta tämä nenähän oli hänen leipälähteensä, ja pian hän taas rauhoittui.

Hän astui näyttämölle ja kävi muutamain muiden kanssa maahan, Juggernautin vaunujen pohjaksi, nenä ylöspäin. Toiset asettuivat näille nenille, kolmannet taas niiden nenille, ja niin kasvoi vähitellen pyramidi, jonka huippu nousi aivan katon rajalle.

Rajut kättentaputukset kajahtivat, yltyen yhä kovemmiksi, musiikki pauhasi kuin hirveä ukkonen ... mutta äkkiä alkoi pyramidi huojua, tasapaino särkyi, yksi pohjalla olevista nenistä antoi perään, ja koko pyramidi hajota romahti maahan.

Passepartout oli ollut tähän syyppää. Hän ei kestänyt asemillaan, vaan lensi katsojain luo, käyttämättä

kumminkaan siipiänsä, hyppäsi laipion yli, lankesi erään katsojan eteen ja huudahti:

— Isäntä! Isäntä!

— Tekö täällä?

— Minä.

— No siinä tapauksessa suoraa päätä laivalle, poikaseni.

Mr. Fogg, Mrs. Auda, joka myös oli mukana, ja Passepartout läksivät ulos. Mutta siellä oli the honourable Batulcar, joka vihan vimmassa vaati korvausta pyramidin hajoamisesta. Phileas Fogg hillitsi hänen vihansa viskaamalla hänelle kourallisen seteleitä. Kello puoli 7 astuivat tuttavamme laivalle, joka kohta oli lähtevä. Passepartout'illa oli yhä selässään siivet ja kasvoissa kuuden jalan pituinen nenä, jota hän ei vielä ollut ennättänyt ottaa pois.

XXIV.

Matka Tyynen valtameren poikki.

Helppo on ymmärtää, mitä oli tapahtunut Shanghain tultua näkyviin. "Tankadere'n" hätämerkki oli huomattu Jokohaman laivalla. Kapteeni, nähtyään samalla hätälipun, oli laskenut kutteria kohti. Heti sen jälkeen oli Phileas Fogg maksanut "Tankadere'n" laivurille sovitun palkan, ja niin oli John Bunsby pistänyt taskuunsa 550 puntaa. Herra Fogg, Auda rouva ja Fiks olivat sitten nousseet höyrylaivaan, joka jatkoi matkaansa Jokohamaan.

Tultuaan marraskuun 14 p:nä aamulla määrättynä aikana Jokohamaan oli Mr. Fogg heti mennyt "Carnatic'ille" ja saanut siellä kuulla Mrs. Audan isoksi iloksi — kenties omaksi ilokseen myöskin, vaikkei hän sitä osoittanut — että Passepartout tosiaankin oli edellisenä päivänä tullut Jokohamaan.

Phileas Fogg, jonka oli illalla lähdettävä matkalle San Fransiskoon, oli paikalla mennyt haeskelemaan palvelijaansa. Mutta turhaan hän kävi sekä Englannin että Ranskan konsulivirastoissa. Käveltyään itsensä viimein uuvuksiin Jokohamaa ristiin rastiin Passepartout'ia etsiessään ei hän enää osannut paljon toivoakaan löytävänsä häntä; mutta silloin sattuma tahi kenties jonkinlainen aavistus saattoi hänet Batulcarin teatteriin. Hän ei olisi suinkaan voinut tuntea palvelijaansa tuossa kummallisessa puvussa, mutta Passepartout sen sijaan tunsi isäntänsä aivan hyvin, ja hänet huomattuaan hän ei malttanut olla liikahtamatta; sentähden katosi tasapaino, pyramidi hajosi ja — mitä sitten tapahtui, se jo tiedetään.

Passepartout sai nyt Mrs. Audalta kuulla, kuinka he olivat tulleet Hongkongista Jokohamaan ja kuinka heillä oli ollut seurassa eräs herra Fiks.

Kuultuaan Fiksin nimen ei Passepartout ollut tietääksensäkään. Hän ei katsonut vielääkään sopivaksi kertoa isännälleen kohtauksestansa poliisimiehen kanssa. Passepartout pyysi vain anteeksi sitä, että oli vahingossa pyörtynyt oopiumista eräessä polttohuoneessa.

Mr. Fogg kuunteli tätä kertomusta sanaakaan sanomatta; sitten hän antoi palvelijallensa rahaa sopivampain vaatteiden hankkimiseksi. Tunnin kuluttua tulikin ranskalainen takaisin, ja silloin oli nenä jo poissa ja siivet samoin, eikä enää mikään muistuttanut Tingu jumalan kumartajasta.

Postilaiva, joka kulki Jokohamasta San Fransiskoon, oli "Pacific Mail Steam Company" yhtiön oma ja nimeltään "General Grant". Tämä oli iso pyörälaiva, 2,500 tonnin vetoinen, kauniisti rakennettu ja pikakulkuinen. "General Grant'illa" oli kolme mastoa, joiden purjeet hyvällä tuulella suuresti edistivät höyryn työtä. Suunnaton viputanko nousi ja laski kannen yläpuolella, toisessa päässään sylinterin mäntä, toisessa tanko, joka siirsi suoraviivaisen liikkeen pyöriväksi ja liittyi välittömästi rattaitten akseliin. Kulkien kaksitoista peninkulmaa tunnissa viipyi se ainoastaan 21 päivää Japanin ja Amerikan välillä. Phileas Foggilla oli siis syytä toivoa ennättävänsä joulukuun 2 p:nä San Fransiskoon, 11 p:nä New-Yorkiin ja 20 p:nä Lontooseen, joten hän pääsisi perille muutamia tunteja ennen määrättyä aikaa.

Laivassa oli paljon matkustajia, englantilaisia, useita amerikkalaisia, niin myös koko siirtokunta Amerikkaan lähteviä kiinalaisia ja joukko upseereja indialaisesta armeijasta, jotka käyttivät loma-aikaa

maan ympäri kulkemiseen.

Merellä ei tapahtunut mitään erinomaista. Isojen rattaittensa ja mahtavain purjeittensa kannattamana keikkui laiva sangen vähän. Tyyni valtameri kantaa kunnialla nimeänsä. Mr. Fogg oli yhtä tyyni ja yhtä harvapuheinen kuin ennenkin. Nuori rouva tunsi entistä enemmän kiintymystä häneen, ja tämä kiintymys oli jotakin muuta kuin pelkän kiitollisuuden vaikuttamaa. Tuo äänetön ja pohjaltaan ylevämielinen olento herätti hänessä hänen tietämättänsäkin tunteita, joista toisella ei kumminkaan näkynyt olevan vihiä vähääkään.

Mrs. Auda harrasti muuten lämpimällä innolla herra Foggin matkan tarkoitusta. Kaikki pienimmätkin esteet herättivät hänessä rauhattomuutta. Usein hän puheli Passepartout'in kanssa, joka kyllä rivien välitse osasi lukea, mitä hänen sydämessään liikkui. Ja ranskalainen puolestaan ei lakannut kiittelemästä isäntänsä hyviä avuja, vilpittömyyttä, auliutta, arvokkaisuutta, ja sitten hän lohdutti Mrs. Audaa matkan päättymisestä. Hän sanoi, että vaikein osa tehtävätä on jo selän takana, kun kerran oli päästy kummallisista Kiinan ja Japanin maista, että nyt tullaan sivistyneihin maihin, ja että matkat rautateitse San Fransiskosta New-Yorkiin ja laivalla New-Yorkista Lontooseen ovat viimeiset vaihteet tässä matkassa maailman ympäri.

Yhdeksän päivää Jokohamasta-lähdön jälkeen oli Phileas Fogg tehnyt ummelleen puolet matkaa maapallon ympäri.

"General Grant" kulki nimittäin marraskuun 23 p:nä 180:nneen puolipäiväpiirin yli, jonka vastapuolella siis on Lontoo. Kahdeksastakymmenestä päivästä oli Mr. Fogg tosin käyttänyt 52, joten jäljellä oli vain 28 päivää. Mutta huomattava on, että herra Fogg, ollessaan, puolipäiväpiirittäin lukien, vasta puolimatassa, oikeastaan jo oli kulkenut kaksi kolmannesta matkastansa. Muistettakoon nuo mutkat Lontoosta Adeniin, Adenista Bombayhin, Kalkuttasta Singapurin, Singapurista Jokohamaan! Jos hän poikkeamatta olisi kulkenut 50:nettä leveyspiiriä myöten, jolla Lontoo on, ei olisi matka ollut kuin noin 12 tuhatta peninkulmaa; mutta kun kulkuyhdistykset eivät ole järjestetyt aina leveyspiirin mukaan, täytyi Phileas Foggin matkustaa enemmän kuin 26 tuhatta peninkulmaa, ja näistä oli hän marraskuun 23 p:nä jo kulkenut lähes 17,500. Mutta nyt oli matka esteetön, eikä Fikskään ollut enää hämmennystä tekemässä.

Marraskuun 23:s tuotti Passepartout'ille erityisen ilon. Lukija muistaneekin, että tuo itsepäinen oli tahtonut pidättää kellonsa Lontoon horisontin mukaan ja luuli, että kaikki muut kellot maailmassa kävivät väärin. Eikös sitten ollut hänellä syytä iloita, kun hän nyt, marraskuun 23 p:nä, huomasi kellonsa pitävän yhtä laivan kronometrin kanssa?

Hän oli riemuissansa, sehän on arvattava. Hän olisi kernaasti tahtonut tietää, mitähän muka Fiksillä nyt olisi ollut sanomista.

— Semmoinen pahus, — sanoi hän itsekseen, — lateli mulle jos jotakin sekasotkia puolipäiväpiireistä, auringoista ja kuista! Tosiaankin, jos mokoma mies saisi tehdä mielensä mukaan, niin kylläpä ajanluvun laita maailmassa olisi niin ja näin. Olenpa varma, että aurinko viimeinkin päättää nousta ja laskea minun kelloni mukaan!...

Passepartout ei tiennyt sitä, että jos hänen kellossansa olisi ollut merkittyinä kaikki vuorokauden 24 tuntia, kuten italialaisissa kelloissa, niin ei hänellä olisi ollut vähääkään riemastumisen syytä, sillä kun laivan kellot osoittivat kello 9 a.p., olisi hänen kellonsa näyttänyt kello 9 illalla, s.o. kello 21 puoliyön jälkeen, sillä juuri niin iso on erotus ajassa Lontoon ja 180:nneen puolipäiväpiirin välillä.

Mutta vaikkapa Fiks olisi pystynytkin selittämään tätä pelkästään fyysillistä seikkaa, ei Passepartout ainakaan olisi pystynyt sitä käsittämään, ei ainakaan uskomaan. Ja sitäpaitsi, jos salapoliisi olisi tullut tässä tuokiossa hänen näkyviinsä, niin olisi Passepartout epäilemättä ryhtynyt keskusteluihin hänen kanssaan aivan toisenlaisista asioista ja ihan toisella tavalla.

Mutta missä oli nyt Fiks?

Hän oli kuin olikin "General Grant'illa".

Jokohamaan tultua oli Fiks suoraa päätä mennyt Englannin konsulin luo. Siellä hän viimeinkin oli saanut tuon vangitsemiskäskyn, joka oli kulkenut hänen perässäänsä Bombaysta saakka, ollen nyt jo 40 päivää vanha. Vangitsemiskäskey oli lähetetty hänen nimellensä Hongkongista juuri höyrylaivalla "Carnatic", jossa hänen oli luultu olevan. Harmitti häntä kovastikin nyt! Vangitsemiskäskystä ei täällä enää ole mitään hyötyä, sillä herra Fogg oli jo lähtenyt pois Englannin alueilta! Nyt ei häntä saa kiinni muuten kuin luovutuskirjalla.

— Olkoon menneeksi! — arveli Fiks päästettyään ensimmäiset vihansa puuskat valloilleen. — Vangitsemiskäskey ei kelpaa täällä; kelpaahan se ainakin Englannissa. Tuo konna näkyy aikovan palata

isänmaahansa, luullen pettäneensä poliisin. Äläs huoli! Minä seuraan häntä aina sinne saakka! Mitä rahoihin tulee, niin suokoon taivas, että niitä edes vähänkin olisi jäljellä! Mutta matkakulunkeihin, palkintoihin, takaukseen, sakkoihin, norsun ostoon ja jos jonkinlaisiin menoihin on hän jo kuluttanut kuudetta tuhatta punttaa! No niin, onhan pankilla rahoja.

Fiks astui "General Grant'iin". Hän oli siellä Mr. Foggin ja Mrs. Audan tullessa laivalle. Isoksi ihmeeksensä hän tunsii Passepartout'inkin hänen kummallisessa, japanilaisessa puvussa. Fiks lymysi heti kajuuttaansa välttääkseen tukalata selitystä, joka jälleen olisi pilannut koko asian. Väkeä kun oli laivalla paljon, toivoi Fiks saattavansa olla salassa vihaiselta ystävältään, mutta äkkiäpä hän eräänä päivänä sattui ihan Passepartout'in eteen.

Passepartout karkasi heti hänen kurkkuunsa sanaakaan sanomatta ja suureksi huviksi muutamille amerikkalaisille, jotka paikalla löivät vetoa, kumpiko voittaa. Salapoliisi rukka sai kestää siinä tuiman tuiverruksen, joka selvästi osoitti, ettei englantilainen boksaus maksa mitään ranskalaisen rinnalla.

Löylytettyään ystävänsä tunsii Passepartout helpotusta sydämessään. Fiks nousi varsin viheliäisessä tilassa ja katsahtaen vastustajaansa sanoi:

— Joko päättyi nyt?

— Päättyi täksi kertaa.

— Minulla on jotakin sanomista teille...

— Joko ma?...

— Asia koskee teidän isäntäänne.

Salapoliisin kylmäverisyys oudostutti Passepartout'ia. He menivät kokkaan ja istahtivat sinne.

— Olen nyt saanut saunan, — sanoi Fiks. — Hyvä. Semmoista odotinkin. Mutta kuulkaas nyt. Aina tähän hetkeen saakka olen ollut Mr. Foggin vihamies; nyt olen hänen puolellansa.

— Vai niin, joko viimeinkin? — huudahti Passepartout. — Joko viimeinkin myönnätte hänen olevan rehellisen miehen?

— En, — vastasi Fiks tyynesti, — minun mielestäni hän aina vaan on konna ... no mutta antakaa jo helkkarissa minun puhua suuni puhtaaksi. Niin kauan kuin herra Fogg oli Englannin alueella, vaati etuni minua pidättämään häntä, kunnes olisin saanut vangitsemiskäskyn. Minä tein kaikki voitavani. Minä yllytin hänen kimppuunsa Bombayn papit, minä juovutin teidät Hongkongissa, minä erotin teidät isännästä, minä laitoin niin, että hän myöhästyi Jokohaman laivalta.

Passepartout kuunteli nyrkit sojossa.

— Nyt näkyy Mr. Fogg palajavan Englantiin, — jatkoi Fiks. — Tehköön niin; minä seuraan häntä. Mutta sen sijaan että tähän saakka olen koettanut laittaa esteitä hänen tiellensä, olen tästä puolin yhtä innokkaasti koettava poistaa niitä. Toimeni on siis muuttunut, niinkuin huomaatte, sillä etuni vaatii nyt sitä. Sanon vielä vain, että teillä ja minulla on samat edut valvottavina, sillä vasta Englannissa saatte tietää, oletteko pahantekijän vai rehellisenkö miehen palveluksessa.

Passepartout oli tarkkaan kuunnellut Fiksin puhetta ja oli vakuutettu siitä, ettei Fiks vilpistellyt.

— Olemme siis ystäviä? — kysyi Fiks.

— Ystäviä emme ole, — vastasi Passepartout, — mutta liittolaisia olemme, olemme niinkin. Mutta muistakaa se: jos huomaan teissä kavaltamisen yritystäkään, niin minä väännän teiltä niskat nurin.

— Päätetty mikä päätetty, — vastasi poliisimies tyynesti.

Yhdentoista päivän kuluttua, joulukuun 3 p:nä, laski "General Grant" San Fransiskon satamaan.

Mr. Fogg ei ollut voittanut eikä kadottanut yhtäkään päivää.

Pikainen silmäys San Fransiskoon. Kokous siellä.

Kello 7 aamulla astuivat Phileas Fogg, Mrs. Auda ja Passepartout Amerikan mantereelle — jos siksi sopii nimittää maallenusu-lauttaa, johon he laivasta laskeutuivat. Nämä lautat, nousten ja laskeutuen nousu- ja pakoveden mukaan, helpottavat suuresti laivain lastaamista ja purkamista. Siellä oli ankkurissa kaikenkokoisia klippereitä (amerikkalaisia nopeakulkuisia purjealuksia), höyrylaivoja kaikista maista ja noita monikerroksisia höyryaluksia, jotka kulkevat Sacramento virtaa ja sen lisäjokia myöten. Sinne asetetaan varastoon kaikki kauppatavarat, joita tuodaan tai viedään Meksikon, Perun, Chilen, Brasilian, Euroopan, Aasian ja Tyynen valtameren saarten väliä.

Passepartout, iloissansa siitä, että oli päässyt Amerikkaan, katsoi sopivaksi laskeutua lautalle taiteellisella hyppäyksellä, sitä kauniinta tyyliä. Mutta kun lautan hirret sattuivat sillä kohden olemaan mädänneitä, niin hän oli vähällä mennä lautan läpi veteen. Ranskalainen nolostui koko lailla tästä tempusta ja parkaisi niin pahasti, että suunnaton parvi pelikaaneja ja muita vesilintuja, näiden uivien laitureiden tavallisia asukkaita, pyrähti lentoon.

Maihin päästyä tiedusteli Mr. Fogg kohta, milloin juna lähtee New-Yorkiin. Sen oli määrä lähteä kello 6 illalla. Mr. Foggilla oli siis koko päivä aikaa katsella Kalifornian pääkaupunkia. Hän vuokrasi vaunut 3 dollarista (15 mk.) ja nousi niihin Mrs. Audan kanssa. Passepartout kiipesi kuskin viereen, ja niin lähdettiin International Hotel'iin.

Korkealta asemaltaan Passepartout katseli suurella uteliaisuudella tuota isoa amerikkalaista kaupunkia: sen leveitä katuja, matalia taloja suorissa linjoissa, kirkkoja ja temppelejä anglosaksilaisgoottilaista tyyliä, suunnattoman suuria laivaveistämöitä, tavaramakasiineja, isoja kuin palatsit, mitkä puusta, mitkä tiilistä. Kaduilla kiiteli suurin joukoin car'eja (rattaita), omnibus'eja, raitiotievaunuja, ja laitakäytävillä vilisi amerikkalaisia ja eurooppalaisia kuin myös kiinalaisia ja hinduja — sanalla sanoen väestö, jonka luku oli kolmattasataa tuhatta.

Passepartout oli kovin hämmästynyt kaikesta, mitä sai nähdä. Tässä nyt oli tuo sadunomainen kaupunki vuodelta 1849, rosvojen, murhapolttajain ja murhamiesten kaupunki, jonne tätä heittiöväkeä oli rientänyt kultaa kaivamaan, jossa oli pelattu kultahiedasta pistoli toisessa ja puukko toisessa kädessä. Mutta nuo "hyvät ajat" olivat olleet ja menneet. San Fransisko oli nyt suuri kauppakaupunki. Kadut leikkaavat toisiansa suorissa kulmissa suoden sijaa viheriöitseville square'ille (kävelypaikoille). Kaikkien niitten ylitse kohoili kaupungintalon korkea torni, jossa yövartiat vahtiansa pitävät. Sitäpaitsi oli siinä kiinalainen kaupunki, ikäänkuin olisi tuotu lelurasiassa Taivaan lasten valtakunnasta. Ei täällä näkynyt sombreroja (leveälierisiä hattuja), ei punaisia paitoja kullankaivajain ajoilta, ei höyhentöyhtöisiä indiaanipähineitä; kaikkialla vain gentlemanneja silkkihatut päässä ja mustat puvut yllä, ja kaikilla niillä oli sanomaton kiire. Muutamien katujen varsilla, niinkuin Montgommery-streetin — Lontoon Regent-street, Pariisin Boulevard des Italiens, New-Yorkin Broadway — oli peräkkäin pitkissä riveissä komeita puoteja, joiden akkunoihin oli asetettu tuotteita ja teoksia kaikilta maailman kulmilta.

International Hotel'iin tultua tuntui Passepartout'ista niinkuin oltaisiin ihan Englannissa. Alakerrassa oli suunnattoman suuri "bar", jonkinlainen ravintola, jossa ken hyvänsä sai nauttia kuivattua lihaa, ostronisoppaa, biscuiteja ja Chester-juustoa ihan ilmaiseksi. Ei huolinut maksaa muusta kuin juomatavaroista, oluesta, portviinistä, sherrystä, jos kenen mieli sellaista teki. Tämä oli Passepartout'in mielestä oikein "kerrassaan amerikkalaista".

Pääravintola oli komea. Mr. Fogg ja Mrs. Auda kävivät pöytään, johon pikimustat neekerit kantoivat heille hienoja herkkuja pikkaraisissa astioissa.

Murkinan jälkeen meni Phileas Fogg Mrs. Audan kanssa Englannin konsulivirastoon näyttämään passiansa. Kadulla hän kohtasi palvelijansa, joka esitteli, että ennen rautatielle-lähtöä ostettaisiin muutama tusina Enfieldin pyssyjä tahi Coltin revolvereja. Passepartout näet oli kuullut puhuttavan, että siuks- ja pawnsies-indiaanit joskus pysäyttävät junia ryöstääkseen matkamiehiä, aivan kuin tavalliset maantierosvot Espanjassa. Mr. Fogg arveli tuommoisen varovaisuuskeinon olevan aivan tarpeetonta, mutta jätti kumminkin palvelijansa omaan valtaan tehdä mitä parhaaksi näkee.

Tuskin hän oli astunut paria sataa askelta edemmäksi, kun kohtasi Fiksin. Poliisimies näytti peräti kummastuneelta. Mitenkä! Mr. Fogg ja hän olivat yhdessä tulleet Tyynen valtameren yli näkemättä toisiansa laivalla! Sehän ihmeellistä! Kaikissa tapauksissa ei Fiks voinut muuta kuin olla sanomattomasti iloinen kohdattuaan tämän gentlemannin, jolle hän oli niin suuressa kiittollisuuden velassa, ja koska asiansa vaativat häntä Eurooppaan, niin pitäisi hän kunnianansa saada matkustaa näin hauska seurassa.

Mr. Fogg vastasi kunnian olevan hänen puolellaan, ja Fiks — joka oli päättänyt pitää silmällä kaikkia hänen askeleitansa — pyysi saada heidän seurassansa tulla katselemaan tätä kummallista kaupunkia.

Hänen pyyntöönsä suostuttiin.

Ja näin he menivät, Mrs. Auda, Phileas Fogg ja Fiks, astumaan katuja pitkin. Pian he tulivat Montgomery-streetille, jossa ihmisiä tulvaili äärettömästi. Kadulla ja sivukäytävillä vilisi ihmisiä, huolimatta vaunuista ja muista ajoneuvoista, joita lakkaamatta kulki edestakaisin. Eläviä ilmoituksia kulki väentungoksessa, lippuja liehui joka haaralla. Kovia huutoja kuului kaikkialta:

— Eläköön Kamerfield!

— Eläköön Mandiboy!

Tässä oli nähtävästi kokous; niin ainakin Fiks arveli ja lisäsi:

— Parasta lienee, ettemme mene väentungokseen, ei sieltä muuta saa kuin nyrkiniskuja.

— Niin kyllä, — sanoi Phileas Fogg, — ja nyrkinisku, vaikka olisikin n.s. valtiollinen, on nyrkinisku kumminkin.

Fiks katsoi velvollisuudekseen nauraa näin sukkelalle pilapuheelle. Voidaksensa paremmin nähdä ja olla suojassa tungokselta asettuivat Mrs. Auda, Phileas Fogg ja Fiks erään rakennuksen portaitten pengerrykselle. Toiselle puolen katua, hiilikauppiaan varaston ja petrolikauppiaan puodin välille, oli rakennettu suuri puhujalava, jota kohti väki näkyi liikkuvan.

Mutta mikähän kokous tämä oli? Sitä ei Phileas Fogg tiennyt sanoa. Oliko tässä valittavana korkea siviili- tai sotavirkamies, valtion kuvernööri tai edusmies kongressiin? Jotain sellaista se mahtoi olla, päättäen tuosta suuresta kiihkosta, jossa koko kaupunki näkyi olevan.

Yht'äkkiä syntyi suuri liike kansassa. Kaikki nostivat kätensä ylös. Muutamat olivat nyrkissä ja näkyivät kohouvan pudotakseen jälleen alas lujalla iskulla, kesken huutoja ja kirkumisia — epäilemättä sangen tuntuva äänestämisen tapa. Kansanjoukko aaltoili sinne tänne, lippuja liehuteltiin, ne katosivat hetkiseksi ja ilmaantuivat jälleen, mutta aivan repaleisina. Väen aaltoileminen läheni aina portaille saakka, päitten kohotessa ja laskeutuessa aivan kuin aallot äkkinäisen vihurin noustua. Mustain hattujen luku väheni vähenemistään, ja suurin osa niistä näkyi kutistuneen pienemmäksi entistänsä.

— Nähtävästi on tämä joku valtiollinen meeting (kokous), — sanoi Fiks, — ja toimeenpantu kaiketi hyvinkin tärkeän asian tähden. En yhtään kummastelisi, jos jälleen nousisi Alabama-juttu, vaikka se onkin ratkaistu.

— Saattaa olla, — sanoi Mr. Fogg kuivasti.

— Kaikissa tapauksissa, — jatkoi Fiks, — on tässä kaksi riitapuolta, the honourable Kamerfieldin ja the honourable Mandiboy'n.

Mrs. Auda, nojaten Phileas Foggin käsivarteen, katseli kummastellen tuota pauhaavata joukkoa. Fiks kyseli paraillaan lähellä seisovilta syytä tähän meluun, mutta samassa alkoi entistä suurempi liike. Eläköön-huudot ja sättimiset kasvoivat entistä hurjemmiksi. Lipunvarret muuttuivat tappeluaseiksi. Ei käsiä missään, pelkkiä nyrkkejä vain. Pysähtyneiden vaunujen katoilta annettiin iskuja puoleen ja toiseen. Heittoaseina käytettiin mitä sattui. Kenkiä ja saappaita lenteli ilmassa; kuuluipa pari revolverinkin laukausta pamahtavan niin kansallisesti ja kodikkaasti.

Väki läheni portaita, ja alimmaisiet raput tulivat pian täyteen. Toisen puolueen oli nähtävästi täytynyt peräytyä, vaikkei vielä voitu sanoa Mandiboy'nko vai Kamerfieldin.

— Parasta lienee, että väistymme pois täältä, — sanoi Fiks, joka piti oikein isällistä murhetta herra Foggista; — sillä jos Englannilla on lusikka tässä liemessä ja täällä saavat tietää, mistä maasta me olemme, niin saattaa käydä hullusti.

— Englannin kansalainen ... — yritti herra Fogg sanoa.

Mutta hän ei ennättänyt puhua loppuun. Hänen takanansa portailla nousi hirveitä huutoja: Eläköön Mandiboy, eläköön, hip, hip, hurraa! — Siellä oli joukko mandiboylaisia, jotka rupesivat ahdistamaan kamerfieldiläisiä sivulta päin.

Mr. Fogg, Mrs. Auda ja Fiks olivat kahden tulen välissä. Väistyminen oli myöhäistä. Tuo ihmisjoukko, varustettu lyijypäisillä sauvoilla ja karangoilla, oli vastustamaton. Phileas Fogg ja Fiks, jotka koettivat suojella nuorta rouvaa, saivat senkin seitsemän kolausta ja tyrkkäystä. Mr. Fogg, tyynenä kuin ennenkin, koetti puolustaa itseään sillä voimalla, minkä luonto on pannut jokaisen englantilaisen kyynärpäihin, mutta turhaan. Muuan kookas, harteava, tummaihoisen punaparta, joka näkyi olevan joukon johtajana, nosti hirveän nyrkkinsä Mr. Foggia vastaan ja olisi kohdellut häntä oikein kovalla

kädellä, jollei uskollinen Fiks olisi asettunut väliin ja saanut lyöntiä omaan kalloonsa. Iso kuhmu nousi heti paikalla salapoliisin korkean hatun alla, joka litistyi litteäksi kuin pannukakku.

— Yankee![8] — sanoi herra Fogg luoden vastustajaansa silmäyksen täynnä ylenkatsetta.

— English!

— Kyllä kohtaamme vielä toisemme.

— Kohtaamme kyllä.

— Milloin vaan tahdotte.

— Nimenne?

— Phileas Fogg. Ja teidän?

— Eversti Stamp Proctor.

Väkijoukko kulki ohitse. Fiks kaatui kumoon, mutta nousi jälleen. Hän ei ollut saanut mitään sen pahempaa vammaa, mutta hänen vaatteensa olivat ihan repaleissa. Hänen matkanuttunsa oli kahtena kappaleena, ja housut olivat sen pukuosan kaltaiset, joita muutamat indiaaniheimot pitävät, otettuaan kumminkin — muotinsa heilläkin — ensin pois takakappaleen. Mrs. Audalle kaikeksi onneksi ei ollut tapahtunut mitään pahaa. Nyrkiniskun sai Fiks pitää hyvänään.

— Kiitos, — sanoi Mr. Fogg hänelle, kun oli päästy väentungoksesta.

— Ei kestä kiittää, — vastasi Fiks, — mutta tulkaa.

— Minne?

— Vaatepuotiin.

Semmoisessa puodissa käynti olikin sangen tarpeen. Phileas Fogg ja Fiks olivat tosiaankin niin revityissä puvuissa, että olisi saattanut luulla heidän vast'ikään innokkaasti tapelleen keskenänsä Kamerfieldin tai Mandiboy'n tähden.

Tunnin kuluttua olivat he jälleen hyvissä vaatteissa ja palasivat takaisin International Hotel'iin.

Passepartout odotteli isäntäänsä ja oli jo hankkinut puolen tusinaa kuusipiippuisia puukkorevolvereita. Nähtyään Fiksin isäntänsä seurassa hän synkistyi, mutta Mrs. Audan kerrottua kohtauksesta kadulla tuli Passepartout jälleen hyvälle mielin: eihän Fiks ollutkaan vihollinen, vaan liittolainen. Mies näkyi pitävän sanansa.

Päivällisen jälkeen he nousivat jälleen vaunuihin mennäkseen rautatielle. Vaunun ovella kysäisi Mr. Fogg Fiksiltä:

— Oletteko nähneet eversti Proctoria?

— En, — vastasi Fiks.

— Kyllä minä tulen takaisin Amerikkaan häntä hakemaan, — virkkoi Phileas Fogg kylmästi. — Englannin alamainen ei voi sietää tuommoista loukkausta.

Poliisimies naurahti, mutta ei vastannut mitään. Niinkuin näkyy, oli Mr. Fogg sellaisia englantilaisia, jotka eivät suvaitse kaksintaisteluita omassa maassaan, mutta kernaasti tappelevat ulkomailla ylläpitääkseen kansansa kunniaa.

Neljännestä vailla kuusi he tulivat junalle, joka oli valmiina lähtemään.

Rautatievaunuun astuessaan virkkoi herra Fogg konduktöörille:

— Tänäänhän on tapahtunut melskeitä San Fransiskossa?

— Se oli vain meeting, sir.

— Luulin huomanneeni kiihkoa kaduilla.

— Se oli vain yksinkertainen vaalikokous.

— Kaiketi valittiin rykmentin päällikkö? — kysäisi Mr. Fogg.

— Ei, sir; valittiin rauhantuomari.

Phileas Fogg astui vaunuun, ja juna läksi liikkeelle.

XXVI.

Pacific-rautatiellä.

"Ocean to Ocean" (valtamerestä valtamereseen) — niin sanovat amerikkalaiset, näillä kolmella sanalla nimittäen sitä "grand trunk'ia" (isoa emärataa), joka leveimmältä kohdalta kulkee Yhdysvaltain halki. Mutta oikeastaan jakaantuu "Pacific Rail-road" kahteen eri osaan: "Central Pacific", San Fransiskon ja Ogdenin välillä, ja "Union Pacific", Ogdenin ja Omahan välillä. Omahassa yhtyy viisi eri haaraa, jotka yhdistävät sen New-Yorkiin.

New-Yorkin ja San Fransiskon välillä kulkee siis nyt rautatie, jonka pituus on kokonaista 3,786 Engl. peninkulmaa (6,050 kilometriä). Omahan ja Tyynen valtameren välillä kulkee rata halki alueen, jossa vielä asuu indiaaneja ja petoeläimiä, nimittäin sen laajan maakunnan kautta, jota mormonit rupesivat asumaan v. 1845, sittenkuin heidät oli karkoitettu Illinoisista.

Ennen vanhaan viivyttiin New-Yorkin ja San Fransiskon välillä parhaimmassakin tapauksessa kuusi kuukautta; nyt tuo matka suoritetaan seitsemässä päivässä.

Vuonna 1862 päätettiin rakentaa mainittu rautatielinja 41:n ja 42:n leveyspiirin välille, vaikka eteläisten maakuntain edusmiehet olivat tahtoneet sitä vedettäväksi etelämpään. Presidentti Lincoln itse määräsi linjain yhdyntäkohdaksi Omahan, Nebraskan valtiossa. Työ aloitettiin heti paikalla ja lopetettiin piakkoin sillä amerikkalaisella tarmolla, jolle outoa on paperin töhrintä ja virkavaltaisuus. Työn pikaisuudesta ei kumminkaan ollut haittaa sen kelvollisuudelle. Preerioilla saatiin säännöllisesti puolitoista peninkulmaa valmiiksi joka päivä. Veturi kulki eilen pantuja kiskoja myöten ja toi kiskoja huomista varten, kulkien uusia kiskoja myöten, sitä mukaa kuin niitä ennätettiin naulata kiinni.

Pacific-tiehen yhtyy useampia haararatoja Iowan, Kansasin, Coloradon ja Oregonin valtioista. Omahasta lähdettyään kulkee rata Platte joen läntistä rantaa pohjoisen haaran suulle saakka, seuraa sitten eteläistä haaraa, kulkee Laramien ja Wahsatch vuorten kautta, kiertää Suolajärven, saapuu Lake-Salt-City'iin — mormonien pääkaupunkiin —, laskee Tuilla laaksoon, pistäytyy Amerikan erämaahan, Cedar vuorten ja Humboldtin toiselle puolelle, seuraa Humboldt virtaa Sierra Nevadan ja Sacramenton kautta ja laskee vihdoin Tyynen valtameren rannalle. Kaltevuus ei ole missään, ei edes Kalliovuorillakaan, isompi kuin 12 jalkaa tuhannelle.

Sellainen on tuo pitkä rautasuoni, jonka junat kulkevat 7 päivässä ja jota myöten Mr. Fogg — niin hän ainakin toivoi — oli saapuva New-Yorkiin niin hyvissä ajoin, että hän joulukuun 11 p:nä pääsee lähtemään sieltä laivalla Liverpooliin.

Vaunu, johon Phileas Fogg oli sijoittunut, oli neljällä pyöräparilla kulkeva. Mitään eri osia ei vaunussa ollut, vaan kummallekin seinälle oli asetettu sohvia, joiden välinen käytävä vei toaletti- ja kabinettihuoneisiin, niinkuin kaikissakin vaunuissa. Junan kaikki vaunut olivat yhdistyksissä keskenään sivukäytävällä, jota myöten matkustajat pääsivät kulkemaan junan päästä toiseen. Siten oli heillä käytettävänä salonkivaunuja, avovaunuja, ruokailuvaunuja, kahvilavaunuja. Ei puuttunut enää kuin teatterivaunuja. Mutta kyllä niitäkin vielä joskus hankitaan.

Sivukäytävää myöten liikkui lakkaamatta kirja- ja sanomalehtikauppiaita tavaroitaan tarjoilemassa, samoin niitä, jotka myyskentelivät liköörejä, ruokatarvikeita, sikareja. Ostajia ei suinkaan puuttunut.

Matkustajat olivat lähteneet Oaklandin pysäyspaikalta kello 6 illalla. Oli pilkkopimeä ja ilma kylmä, taivas oli pilvessä ja lupasi lumisadetta. Juna ei kulkenut kuin 32 kilometrin nopeudella tunnissa, pysäykset siihen luettuina, mutta silläkin nopeudella olisi ennätetty perille määrättyssä ajassa.

Vaunuissa ei puheltu juuri ollenkaan; unikin jo rupesi uuvuttamaan matkustajia. Passepartout istui salapoliisin vieressä puhuttelematta häntä kumminkaan. Viimeisten tapausten jälkeen oli heidän välinsä käynyt hyvin kylmäksi. Ei myötätuntoisuutta enää, ei luottamusta. Fiks oli entisellään, mutta Passepartout pysyttelihe hänestä loitompana, valmiina kuristamaan entisen ystävänsä.

Tunnin kuluttua junan lähdöstä rupesi satamaan lunta, onneksi ei kumminkaan niin suuressa määrin,

että siitä olisi ollut haittaa junan kululle. Vaunun akkunoista ei näkynyt kuin ääretön valkoinen huntu, jota vastaan veturin höyry harmaana kuvastihe.

Kello 8 tuli vaunuun "Stewart" ja ilmoitti matkustajille, että maatapanon kello oli soinut. Pian oli tämä vaunu, "sleeping car", muutettu makuuhuoneeksi. Sohvien selkämykset nostettiin ylös, niille laitettiin makuuvuoteet, ja muutaman hetken kuluttua oli jokaisella matkustajalla mukava vuode, joka paksuilla uutimilla oli peitetty kaikilta kärkkäiltä silmäyksiltä. Lakanat olivat lumivalkoisia, pielukset pehmoisia — ole hyvä vaan ja käy maata; ja niinpä kaikki tekivätkin, niinkuin olisi oltu mukavan postilaivan hytissä. Mutta sillä välin juna kiiti täysin höyryin Kalifornian kautta.

San Fransiskon ja Sacramenton välillä on maa tasaista. Sillä osalla rautatietä, jonka nimi on "Central Pacific Road", on lähtökohtana ensin Sacramento, josta se kulkee itää kohti, kunnes yhtyy Omahasta tulevaan rataan. San Fransiskosta Kalifornian pääkaupunkiin kulki tie suoraan koillista kohden, seuraten San Pablon lahteen laskevan American River'in rantaa. Näiden kahden tärkeän kaupungin välillä, jota on 120 peninkulmaa, kului kuusi tuntia, niin että kello 12 kuljettiin Sacramenton ohi, matkustajain maatessa sikeintä untansa. He eivät siis nähneet ensinkään tätä suurta kaupunkia, jossa Kalifornian hallitusvirastot istuvat, eivät sen leveitä katuja, eivät sen komeita hotelleja, puistoja eivätkä kirkkoja.

Sacramentosta lähdettyään tuli juna Junctionin, Roddinin, Auburnin ja Colfaksin asemain kautta Sierra Nevadan vuoristoon. Kello 7 aamulla kuljettiin Ciscon aseman kautta, ja tuntia myöhemmin oli makuuhuoneet jälleen muutettu tavallisiksi rautatievaunuiksi, ja matkustajat saivat nyt akkunoista katsella kauniita maisemia tässä vuoriseudussa. Rata totteli Sierran oikkuja, kulkien milloin ihan lähitse vuoren kuvetta, milloin pauhaten jyrkkäin kuilujen äyräillä, kierrellen isoissa käyrissä liian teräviä nurkkia, milloin sujahtaen ahtaisiin soliin, joista ei olisi luullut ulos pääsevänkään. Veturi, kimallellen säkenissänsä kuin pyhä lipas, heittäen lyhdystänsä kellertävää valoa, kumautellen hopeoitua kelloansa, lehmänheitturi edessään kuin hyväkin etulinnoitus, yhtyi vihellyksillään ja jyrinällään vuorivirtain ja koskien pauhuun ja tuprutellen savuansa ylös honkain tummiin latvoihin.

Matkalla oli peräti vähän tunneleja ja siltoja. Rata pysyttelihe vuorien rinteillä, hakematta suorinta tietä ja loukkaamatta luontoa.

Kello 9:n paikoilla juna kulki Carsonin laakson kautta Nevadan valtioon, yhä vain pyrkien koillista kohti. Puolenpäivän aikana pysähdyttiin Renon asemalle, jossa oli 20 minuuttia murkina-aikaa.

Tästä lähtien nousee rata Humboldt joen vartta muutamia peninkulmia pohjoiseen. Sitten se kääntyy itää kohti, pysytellen virran rannalla hamaan Humboldt Ranges'iin saakka, jonka lähteet ovat Nevadan itäisimmässä päässä.

Murkinoituansa kävivät Mr. Fogg, Mrs. Auda, Fiks ja Passepartout jälleen vaunuun, jossa he mukavasti istuen katselivat ohi kiitäviä maisemia: äärettömiä ruohokenttiä, taivaan rannassa kohoilevia vuoria ja pauhaavia koskia. Silloin tällöin näkyi lauma biisonihärkiä etäällä, näyttäen mustalta muurilta. Näistä suunnattomissa laumoissa kulkevista märehijöistä on junille välistä voittamattomia haittoja. Usein on niiden nähty tuhansittain, tiheissä riveissä, kulkevan tuntikausia radan poikki, ja junain on täytynyt pysähtyä ja odottaa, kunnes ne ovat kulkeneet ohitse.

Semmoinen tapaus sattui nytkin. Kello 3 illalla sulki junalta tien iso lauma, jossa oli vähältänsä 10 tai 12 tuhatta päätä. Vähennettyään vauhtinsa oli veturi koettanut tunkeutua tuon suunnattoman joukon läpi, mutta turhaan; sen täytyi pysähtyä.

Niin, nuo härät — amerikkalaiset sanovat niitä, vaikkei ihan oikein, puhvelihäriksi — kulkivat verkalleen radan poikki, mylvien toisinaan kauheasti. Ne ovat isompia kuin Euroopan härät. Niillä on lyhyet jalat ja häntä, sä'än kohdalla korkea kyttyrä, hajasarvet päässä, kaulassa ja olkapäillä pitkäkarvainen harja. Ei ollut yrittämistäkään estää niiden kulkua. Kun biisonihärät ovat kerran alkaneet kulkea jotakin suuntaa, ei niitä enää mikään saa siltä suunnalta poikkeamaan. Se on pauhaava nousuvesi elävää lihaa, jota ei mikään sulku voi pidättää.

Matkustajat katselivat tuota kummallista näkyä sivukäytäviltä. Mutta se, jota viivytyks kipeimmin koski, nimittäin Phileas Fogg, hän istui paikallaan, tynnosti odotellen, milloin muka härät tahtoisivat päästää junan kulkemaan. Passepartout oli raivoissaan. Hän oli vähällä laukaista koko pistoliarsenaalinsa tuohon korvennettavaan laumaan.

— On se tämäkin vaan maata! — huudahti hän. — Härät täällä pysäyttelevät junia ja astua laahaavat juhlakulussa, vähääkään kiiruhtamatta, ikäänkuin eivät näkisi estävänsä ihmisiä matkustamasta. Peijakas! Hauska olisi tietää, onkohan tämäkin vastus jo ollut ennakolta kirjoitettuna Mr. Foggin päiväkirjaan. Ja hyvä se on koneenkäyttäjän! Ottais ja pukkais masinallaan kylkeen koko tuota petojen paljoutta!

Mutta siitpä ei olisi mitään hyötyä ollut. Etummaisat härät tosin olisivat kaatuneet, mutta sitten olisi junan täytynyt pysähtyä ja täysissä höyryissä ollessaan se olisi vielä helposti saattanut suistua radalta, ja sitten vasta pulassa olisi oltu!

Parasta oli siis vain odottaa kärsivällisesti; viivytyksen hän saa pian korvatuksi enentämällä vauhtia. Härkään ohikulkua kesti ummelleen kolme tuntia. Ilta pimeni jo, kun viimeiset rivit kulkivat radan poikki. Lauman etupää katosi silloin jo eteläisen taivaan rantaan.

Kello 8 juna kulki Humboldt Ranges'in ohitse ja saapui kello puoli 10 Utah'in maakuntaan, suuren Suolajärven seutuun, mormonien omituiseen maahan.

XXVII.

Junan kulkiessa 20 peninkulmaa tunnissa kuuntelee Passepartout luentoa mormonien historiasta.

Yöllä joulukuun 5 ja 6 päivän välillä kulki juna noin 50 peninkulmaa kaakkoista kohti; sittemmin se kulki yhtä kauas koilliseen ja läheni isoa Suolajärveä.

Passepartout astui ulos kello 9 aamulla sivukäytävälle raitista ilmaa hengittämään. Ilma oli kylmä, taivas harmaissa pilvissä; lunta ei kumminkaan satanut. Aurinko kuului sumun lävitse isona kultaliuskana, ja Passepartout laski paraikaa, kuinka monta puntaa muka semmoinen kimppu maksaisi, kun hän äkkiä keskeytyi työssään, huomaten erään hyvin kummallisen näköisen miehen astuvan luokseen.

Tämä mies, joka oli tullut junaan Elkon asemalta, oli pitkä, mustaverinen ja mustaviiksinen mies, mustissa sukissa, mustassa hatussa, mustissa liiveissä, mustissa housuissa, valkoinen liina kaulassa ja koirannahkaiset sormikkaat käsissä. Nähtävästi hän oli pappi. Hän kulki junan päästä toiseen, kiinnittäen oblaateilla joka vaunun ovelle käsinkirjoitetun lipun.

Passepartout meni katsomaan, mitä lippuja nuo olivat, ja luki siinä, että the honourable "elder" (vanhin) William Hitch, mormonilainen lähetyssaarnaaja, aikoo junassa N:o 48 ja vaunussa N:o 117 kello 11 e.pp. pitää esitelmän mormonilaisuudesta, ja kutsuu siihen kaikkia gentlemanneja, jotka haluavat saada lähempiä tietoja "viimeisten päivän pyhäin" uskonnosta.

— Minä ainakin menen kuulemaan, — arveli Passepartout, joka ei mormonilaisuudesta muuta tiennyt kuin että monivaimoisuus on heidän yhdyskuntansa perustuksena.

Tieto luennosta levisi pian yli koko junan, jossa tällä kertaa oli satakunta matkustajaa. Näistä oli noin kolmekymmentä henkeä asettunut kello 11 sohville vaunussa N:o 117. Passepartout istui ensimmäisenä uskovaisten joukossa. Herra Fogg ja Fiks eivät olleet tahtoneet vaivata itseänsä sinne.

Määrättyä aikana nousi elder William Hitch ja närkästyneellä äänellä, ikäänkuin joku olisi häntä vastaan väittänyt, kiljaisi:

— Sen minä vaan sanon, että Joe Smyth on marttyyri, että hänen veljensä Hiram on marttyyri, ja että Yhdysvaltain hallituksen vainoamiset tekevät vielä Brigham Youngistakin marttyyriin. Kuka uskaltaa väittää tätä vastaan?

Kukaan ei uskaltanut väittää tuota lähetyssaarnaajaa vastaan, jonka kiihköinen puhe oli täydessä ristiriidassa hänen tyynten kasvojensa ilmeen kanssa. Hänen närkästykseensä oli epäilemättä syynä se seikka, että tämä aika oli mormonilaisuudelle kovain koetusten aikaa. Yhdysvaltain hallitus olikin koettanut suistaa näitä yltyöpäitä. Se oli ottanut valtoihinsa Utahin alueen ja asettanut sen Yhdysvaltain lakien alaiseksi, vangittuaan ensin Brigham Young'in, jota syytettiin kapinasta ja monivaimoisuudesta. Siitä pitäin ovat profeetan oppilaat toimineet puolta suuremmalla vireydellä, sekä puheessa että kirjallisuudessa vastustaen kongressin vaatimuksia.

Niinkuin näkyy, harjoitti elder William Hitch käännytystä rautatielläkin.

Ja niin kertoi hän nyt, milloin korottaen, milloin alentaen ääntänsä ja rajusti viuhtoen käsillään, mormonilaisuuden historian, aina vanhan testamentin ajoilta ruveten: kuinka Israelissa eräs mormonilainen profeetta Joosepin suvusta julkaisi uuden uskonnon asiakirjat ja testamenttasi ne pojallensa Moromille; kuinka vuosisatoin kuluttua Josef Smyth nuorempi, farmari Vermontin valtiossa,

käänsi tämän teoksen egyptiläisestä painoksesta ja nousi profeetaksi vuonna 1825; kuinka viimein enkeli taivaasta ilmestyi hänelle palavassa metsässä ja antoi hänelle Herran aikakirjat.

Nyt meni muutamia kuulijoita pois, heitä kun nuo historialliset silmäykset eivät huvittaneet; mutta William Hitch jatkoi vain luentoansa, kertoen, kuinka Smyth nuorempi isänsä, kahden veljensä ja muutamain opetuslastensa kanssa perusti viimeisten päivän pyhien uskonnon, joka pian levisi Amerikassa ja sieltä Englantiin, Skandinaaviaan ja Saksaan, saaden uskolaisia ei ainoastaan ammattilaisista, vaan myös vapaiden taiteiden harjoittajista; kuinka siirtokunta perustettiin Ohioon; kuinka Kirklandiin rakennettiin kirkko, joka maksoi kaksisataatuhatta dollaria ja jonka ympärille nousi kaupunki; kuinka Smythistä tuli toimielias pankkiiri, ja kuinka hän eräältä muumioiden näyttäjältä sai papyroskääreen, jossa oli Abrahamin ja muiden kuuluisain egyptiläisten omin käsin kirjoittama kertomus.

Tätä juttua piisasi niin kauan, että kuulijain luku väheni vähenemistään; lopulta niitä tuskin oli kahtakaankymmentä henkeä.

Mutta siitä huolimatta kertoili elder vaan tyyten tarkoin, kuinka Joe Smyth vuonna 1837 teki konkurssin ja kuinka hänen velkojansa tervasivat hänet ja vierittelivät häntä sitten höyhenissä; kuinka hän muutaman vuoden kuluttua entistä rehellisempänä ja entistä isommassa arvossa pidettynä ilmaantui Independancen kaupunkiin Missouriissa ja tuli esimieheksi kuuluisassa seurakunnassa, jossa oli kokonaista kolmetuhatta opetuslasta, ja kuinka hän sitten, pakanain vihan vainoamana, oli pakotettu pakenemaan Kaukaiseen Länteen.

Nyt oli enää kymmenen kuulijaa läsnä ja niiden joukossa vilpitön Passepartout, joka oli pelkkänä korvana. Ja nyt hän sai tietää, kuinka Smyth monen vainon perästä ilmaantui Illinoisiin ja perusti armon vuonna 1839 Mississippin rannoille Nauvoo-nimisen kaupungin, jonka väkiluku nousi 25,000 henkeen; kuinka Smythistä tuli sen kaupungin pormestari ja ylimmäinen tuomari ja sotajoukkojen päämies; kuinka hän vuonna 1843 astui esiin ehdokkaana Yhdysvaltain presidentin virkaan; kuinka hänet viimein houkuteltiin erääseen salaliittoon Carthagossa; kuinka hänet heitettiin vankeuteen ja kuinka muutamat valepukuiset miehet hänet vihdoin murhasivat.

Nyt ei ollut vaunussa enää muita kuulijoita kuin Passepartout yksinään, ja häneen nyt elder kiinnitti silmänsä, kertoen hänelle, kuinka kaksi vuotta Smythin murhan jälkeen hänen seuraajansa, tuo Jumalan lähettämä profeetta Brigham Young, läksi pois Nauvoosta ja asettui Suolajärven rannalle, ja kuinka siellä, tuolla ihmeteltävällä alueella, tuossa hedelmällisessä maassa sen tien varrella, joka kulkee Utahin kautta ja jota myöten siirtolaiset kulkevat Kaliforniaan, tuo uusi siirtokunta kasvoi suunnattoman nopeasti, juuri mormonilaisuudessa sallitun moniavioisuuden avulla.

— Siitäpä syystä juuri, — lisäsi William Hitch, — kongressi meitä kadehtii, juuri siitä syystä Yhdysvaltain sotamiehet ovat tallanneet Utahin vainiot, juuri siitä syystä meidän päällikkömme, profeetta Brigham Young on otettu kiinni vastoin kaikkea ihmisoikeutta! Mutta meidätkö ylivoima musertaisi? Ei tässä maailmassa! Karkoittakoot he meidät Vermontista, Illinoisista, Ohiota, Missouriista, Utahista, kyllä me sittenkin löydämme vapaan alueen, jonne telttamme teemme. Ja te, uskollinen ystäväni, — lisäsi elder ja iski kiivaan katseen ainoaan kuulijaansa, — tottahan te vannotte uskollisuutta lipullemme?

— Niinhän sitä nyt vannottiinkin, — virkkoi Passepartout rohkeasti ja meni pois jättäen riivatun saarnaajan korpeen yksiksensä huutamaan.

Tällä välin oli juna kulkenut hyvää vauhtia ja saapui kello puoli yksi Suolajärven luoteiseen päähän. Tänne näkyi tuo laaja järvi, jota myös sanotaan Kuolleeksi mereksi ja jonne amerikkalainen Jordan laskee vetensä. Tuo kummallinen järvi, jota ryhmyiset, valkoisen suolan peittämät kalliot reunustavat, oli ennen paljoa isompi, mutta aikain kuluessa ovat sen rannat kohonneet, supistaneet sen alaa ja suurentaneet sen syvyyttä.

Suolajärvi, noin 70 peninkulmaa pitkä ja noin 35 penink. leveä, on 3,800 jalkaa ylempänä merenpintaa. Ollen aivan erilainen kuin Kuollut meri, joka on 1,200 jalkaa alempana, on sen suolaisuus melkoisen suuri, sen vedessä kun on neljäs paino-osa kiinteitä aineksia liuenneina. Sen ominaispaino on 1,7, jos veden ominaispaino on 1. Kala ei elä sen vedessä. Kalat, joita sinne tulee Jordanin, Weberin ja muiden pikku jokien mukana, kuolevat pian. Sanotaan sen veden olevan niin sakeata, ettei siihen voi sukeltaa, mutta tämä ei ole totta.

Järven rannat olivat tavattoman hyvin viljeltyjä; mormonit näet ovat taitavia maanviljelijöitä. Latoja ja suojuksia kotieläimille, laveita vehnä- ja maissipeltoja, reheviä niittyjä; kaikkialla ruusupensaita, akaasioita ja euforbioita — tuommoiselta oli tuo maa näyttävä kuuden kuukauden perästä, mutta nyt oli kaikki kätkeyty hienoon lumeen, jota pyry hiljalleen pöyhötteli.

Kello 2 astuivat matkustajat vaunuista Ogdenin asemalla. Juna oli lähtevä tästä vasta kello 6, niin että Mr. Foggilla, Mrs. Audalla ja heidän kahdella seurakumppanillansa oli aikaa mennä erästä sivurataa myöten katselemaan pyhain kaupunkia.

Kahdessa tunnissa oli kaupunki katseltu. Se on kaikin puolin amerikkalainen ja rakennettu samaan malliin kuin muutkin kaupungit Yhdysvalloissa: suunnattomiksi shakkilaudoiksi "suorain kulmien surullisella alakuloisuudella", niinkuin Victor Hugo sanoo. Pyhain kaupungin perustaja, kaikkine uusine aatteineen, oli kumminkin pysynyt tuossa anglosaksien symmetrian-halussa. Tässä kummallisessa maassa tehdään kaikki neliöissä — kaupungit, talot, tyhmyydet.

Kello 3 kulkivat matkustajat kaupungissa, joka on rakennettu Jordan puron ja Wahsatch vuorten lähimmäisten rinteiden keskelle. Kirkkoja oli peräti vähän. Huomattavia rakennuksia olivat profeetan talo, raastupa ja arsenaali, edelleen sinervistä tiilistä rakennetut talot verantoineen ja pylväikköineen puutarhain sisässä. Kaupunkia ympäröi savesta ja piikivestä tehty muuri, joka oli rakennettu vuonna 1853. Valtakadun varrella oli muutamia lipuilla koristettuja hotelleja, niiden joukossa "Lake Salt House".

Mr. Foggin ja hänen seurakumppaniensa mielestä ei kaupungin väkiluku ollut sanottavan suuri. Kadut olivat melkein tyhjiä, paitsi niitä, jotka veivät temppeleihin. Sinne saapuivat he vasta monen korttelin kautta kuljettuaan. Naisia oli arvattavasti hyvin paljon. Ei saa kumminkaan luulla, että jok'ainoalla mormonilla on useampia vaimoja. Kukin saa menetellä vapaan tahtonsa mukaan, mutta huomattava on, että Utahin tyttäret ne ovat hyvin halukkaita miehelään pääsemään, sillä heidän uskontonsa mukaan vanhain piikain ei pidä näkemän taivaan iloa. Nämä poloiset eivät senvuoksi näyttäneetkään iloisilta. Muutamilla, epäilemättä rikkaimmilla, oli yllään musta silkkisaketti, kainosti mantiljan tai shaalin alla. Toisilla oli pukunaan vain indienni.

Passepartout, nuori mies kun oli, katseli jonkinlaisella kauhulla noita mormonien tyttäriä, joiden oli määrä, useamman yht'aikaa, tehdä mormoniherraa onnelliseksi. Miehiä varsinkin meidän selväjärkinen ystävämme surkutteli. Hänen mielestään olisi oikein hirmuista, jos pitäisi useampia muijia yht'aikaa kuljettaa tämän surun ja murheen laakson kautta, viedä heitä näin joukottain mormonien paratiisiin, jossa he alinomaat ovat yhdessä kunnioitettavan Smythin seurassa, hänen, joka on itse ylimmäinen koristus tässä hekuman kodissa. Hän ei tuntenut vähintäkään halua solmimaan avioliiton siteitä, ja hänestä näytti — kenties hän erehtyikin — että Suolakaupungin tyttäret heittivät häneen silmäyksiä, jotka tekivät hänet hiukan rauhattomaksi.

Onneksi ei hänen oloansa tässä pyhain kaupungissa kestänyt kuin vähän aikaa. Määrättyä aikana olivat he jälleen sijoillansa vaunussa.

Kuului vihellys, mutta juuri kun veturin pyörät alkoivat saada junaa liikkeelle, kuului huutoja: seis! seis!

Liikkeelle pantu juna ei enää pysähdy. Mies, joka huuteli junaa seisahtumaan, oli nähtävästi joku myöhästynyt mormoni. Hän juoksi henkensä edestä. Hänen onnekseen ei asemahuoneella ollut portteja eikä aitoja, jonka vuoksi hän juoksi radalle, hyppäsi perimmäisen vaunun astinlaudalle ja läähättäen vaipui sohvalle vaunussa.

Passepartout, joka oli katsellut noita voimisteluliikkeitä, silmäili nyt tuota myöhästynyttä herraa ja tunsi häntä kohtaan sangen suurta osanottoa kuultuaan hänen olevan utahilaisen, joka oli pötkäissyt pakoon perheriidan jälkeen.

Kun mormoni oli jälleen toipunut, astui Passepartout hänen luokseen ja kaikkein kohteliaimmalla tavalla kysäisi:

— Kuinkas monta vaimoa teillä on, nimittäin teillä yksinänne?

Päätäten hänen kiireisestä juoksustaan oli Passepartout näet luullut niitä olevan hänellä vähintään kaksikymmentä.

Epätoivoisena käsiänsä väännellen vastasi mormoni:

— Yksi on vain, yksi ainoa, mutta onpa sitä siinäkin!

Passepartout ei ota ymmärtääkseen järkevää puhetta.

Lähdettyään Suolajärveltä, Ogdenin pysäyspaikasta, juna kulki kokonaisen tunnin pohjoiseen päin aina Weber virralle saakka ja oli nyt San Fransiskosta noin 900 peninkulman päässä. Siitä se kääntyi itää kohti Wahsatch vuoristoon. Tämä osa aluetta, nimittäin mainittujen ja varsinaisten Kalliovuorten välillä, on ollut kova koetuskiivi amerikkalaisten insinöörien taidolle. Tällä alalla onkin valtion apua käytetty 48 tuhatta dollaria peninkulmaa kohti, jotavastoin tasaisella maalla sitä tarvittiin ainoastaan 16 tuhatta. Mutta, niinkuin jo ennen sanottiin, insinöörit eivät ole tehneet väkivaltaa luonnolle, he ovat vain käyttäneet kavaluutta sitä vastaan, kiertämällä vaikeat kohdat; he ovat rakentaneet koko matkalla yhden ainoan tunnelin, jonka pituus on 14,000 jalkaa.

Suolajärven rannalla oli rautatien korkein kohta. Siellä se muodostaa avaran kaaren, laskeutuen Bitter Creekin laaksoon, noustakseen sitten sille kohdalle, joka on Atlantin ja Tyynen valtameren välinen vedenjakaja. Virtoja oli tässä vuoristossa hyvin monta. Puisia siltoja oli rakennettu Muddy, Green ja muiden virtain yli. Passepartout kävi sitä rauhattomammaksi, mitä lähemmä matkan päätä tultiin. Fiks sitävastoin toivoi mitä pikimmin vain pääsevänsä tästä maasta, jossa oli niin työläs kulkea. Hän pelkäsi viivytyksiä, hän pelkäsi onnettomia kohtauksia, ja hän toivoi, kiihkeämmin kuin itse Phileas Fogg, pääsevänsä astumaan jalkansa Englannin maahan.

Kello 10 illalla juna tuli Fort Bridgerin asemalle. Siitä se jatkoi matkaansa melkein heti ja saapui, 20 peninkulmaa kuljettuansa, Wyomingin — entisen Dakotahin — valtioon Bitter Creekin laakson kautta, josta osa Coloradon vesistöä saa alkunsa.

Seuraavana päivänä, joulukuun 7:ntenä, oli neljänneksen pysäys Green Riverin asemalla.

Lunta oli edellisenä yönä satanut hyvin paljon. Se kun oli ollut sateen sekaista, ei se kumminkaan saattanut tehdä haittaa junan kululle. Mutta paha ilma piti Passepartout'ia edelleen rauhattomana, sillä jos lunta tulee enemmän, niin se estää vaunun pyöriä pyörimästä, ja kuinka sitten käy Mr. Foggin matkan?

— Ja pitihän hänen niinkuin synniksi matkustaman ihan sydäntalvella! — arveli Passepartout. — Eikös olisi voinut odottaa parempaa vuodenaikaa?

Mutta tässä tuokiossa, jolloin Passepartout'in mielessä vain pyöri lumisateet ja kylmät ilmat, säikähti Mrs. Auda aivan toisenlaisesta syystä.

Muutammat matkustajat olivat astuneet ulos vaunuista kävelemään Green Riverin laiturille odottaen junan lähtöä. Akkunasta näki nuori rouva heidän joukossaan eversti Stamp Proctorin, tuon amerikkalaisen, joka oli ollut niin hävytön Phileas Foggia kohtaan San Fransiskossa. Mrs. Auda vetäytyi akkunasta pois, jottei häntä huomattaisi.

Tämä seikka saattoi nuoren rouvan levottomaksi. Hän oli kiintynyt tuohon mieheen, joka kaikessa kylmyydessäänkin osoitti hänelle joka päivä mitä uskollisinta huolenpitoa. Hän kaiketikaan ei vielä ymmärtänyt koko sen tunteen syvyyttä, jota hänen pelastajansa hänessä herätti, ja tätä tunnetta hän vielä nimitti vain kiitollisuudeksi, mutta paljoa enemmän se oli kuin kiitollisuus. Hän tunsu sydämen ahdistusta, huomattuaan nyt tuon ilkeän everstin, jolle Mr. Fogg ennemmin tai myöhemmin oli kostava hänen röyhkeytensä. Sattuma se nähtävästi oli hänet ohjannut tähän samaan junaan, mutta pääasia oli vain, että hän oli siellä, ja nyt täytyi kaikin mokomin estää Mr. Foggia näkemästä tuota vihollistansa.

Junan lähtiessä liikkeelle oli Mr. Fogg nukuksissa, ja Mrs. Auda kiiruhti ilmoittamaan Fiksille ja Passepartout'ille mitä oli nähnyt.

— Vai on tämä Proctor junalla myöskin! — sanoi Fiks. — Olkaa rauhassa, rouva. Ennenkuin minä päästän hänet tuon pah ... Mr. Foggin kimppuun, niin saa hän tekemistä minun kanssani. Minuapa hän luullakseni pahimmin loukkasi.

— Kyllä minäkin, — sanoi Passepartout, — kyllä minäkin miehen korjaan, olkoon hän vaikka everstien eversti!

— Monsieur Fiks, — sanoi Mrs. Auda, — Mr. Fogg ei suinkaan salli kenenkään kostaa puolestansa. Hän lupasi tulla jälleen Amerikkaan kohdatakseen tuota pahanilkistä, ja sen hän kyllä tekee. Mutta jos hän nyt näkee hänet täällä, niin kaksintaistelu on valmis, ja se saattaa päättyä surkeasti. Hän ei siis millään ehdolla saa nähdä häntä.

— Te olette oikeassa, madame, — vastasi Fiks. Taistelu voisi saattaa kaikki hunningolle. Niin voittajana kuin voitettunakin tulisi Mr. Fogg viivytyksi, ja...

— Niin, — lisäsi Passepartout, — se olisi samaa kuin jos suoraa päätä pistettäisiin 20 tuhatta puntaa reform-clubilaisten kouraan. Neljän päivän perästä olemme New-Yorkissa! Jos vain isäntäni kestäisi nämä neljä päivää vaunussa, niin ehkei hän sitten joutuisikaan näkemään silmästä silmään tuota helkkarin amerikkalaista. Niin, kyllä me saamme estetyksi...

Puhe keskeytyi. Mr. Fogg oli herännyt ja katseli nyt maisemaa vaunun akkunasta, jota lumi pieksi. Kotvasen kuluttua Passepartout kysäisi hyvin hiljaa Fiksiltä, niin ettei isäntä eikä Mrs. Audakaan voinut kuulla:

— Aiotteko tosiaankin tapella hänen edestänsä?

— Aion kyllä; minä koetan kaikin mokomin saada Mr. Foggin hengissä Eurooppaan, — sanoi salapoliisi äänellä, joka osoitti järkähtämätöntä tahtoa.

Passepartout tunsi kylmiä väreitä selässänsä, mutta vakaumus isännästänsä ei hänessä kumminkaan muuttunut.

Mutta miten saataisiin Mr. Fogg pidätetyksi vaunussa, jotteivät hän ja eversti pääsisi kohtaamaan toisiansa? Vaikeata ei tuon pitäisi olla, koska herra Foggilla ei muutenkaan ollut tapana liikkua ja koska hän ei ollut uteliaskaan. Fiks luuli keksineensä keinon, sillä vähän ajan perästä hän virkkoi Phileas Foggille:

— Ikävästi kuluu aika rautatiellä.

— Ikävästi kyllä, mutta kuluuhan se, — vastasi gentlemanni.

— Laivalla kulkiessanne, — jatkoi Fiks, — oli teillä tapana pelata vistiä.

— Niin, mutta täällä se ei käy laatuun. Minulla ei ole kortteja eikä pelikumppanejakaan.

— Kortteja kyllä saa ostaa täältä. Niitä on kaupan jok'ainoalla rautatiellä Amerikassa. Ja mitä kumppaneihin tulee, niin kenties madame...

— Varsin kernaasti, — vastasi nuori rouva, — kyllä minä osaan pelata vistiä. Vistin pelaaminen on yksi englantilaisen kasvatuksen osia.

— Minä puolestani luulisin myös osaavani sitä jotenkin hyvin, — sanoi Fiks. — Saatammehan ruveta pelaamaan kolmisin?

— Jos teitä huvittaa, monsieur, — vastasi herra Phileas Fogg ihastuneena, kun sai rautatielläkin pelata lempipeliänsä.

Passepartout lähetettiin hakemaan stewartia ja palasi pian tuoden muassaan kaksi korttipakkaa, jettonit ja veralla katetun pöydän. Muuta ei puuttunut. Peli alkoi. Mrs. Auda oli niin taitava vistin pelaaja, että itse Phileas Fogg sanoi hänelle mielistelylauseen. Poliisimies puolestaan pelasi hänkin taitavasti.

Kello 11 oli juna saapunut valtameren vesijaon kohdalle. Nyt oltiin Passe-Bridgerissä, 7,524 jalkaa ylempänä merenpintaa, eräällä Kalliovuorten korkeimmista paikoista. Vielä pari tuhatta peninkulmaa, niin juna saapuu noille suunnattoman lakeille kentille, joita kestää hamaan Atlantiin saakka ja jotka ovat ihan omiansa rautateitten rakennuksille.

Maan ruvetessa alenemaan itää kohti huomattiin jo North Plattenin lisäjokia. Pohjoisessa ja idässä reunaili näköalaa ääretön, puolipyörän muotoinen seinä, joka on pohjoisosa Kalliovuoria. Tämän ja rautatien välillä näkyi avaroita, runsasvetisiä kenttiä. Rautatiestä oikealla näkyivät ensimmäiset pengerrykset sitä vuoristoa, joka etelää kohti kohoili aina Arkansas virran, Missourin suuren alkuhaaran lähteille saakka.

Kello 12:n ja 1:n välillä näkivät matkustajat vilaukselta Halleckin linnan. Muutamain tuntien kuluttua oli kulku Kalliovuoristossa loppunut. Toivottiin, ettei enää mikään onnettomuus kohtaa näissä hankalissa paikoissa. Luntakaan ei enää satanut. Rupesi pakastamaan. Isoja lintuja pyrähteli lentoon, säikähtäneinä junan kolinaa. Kentällä ei näkynyt ainoatakaan hirveä, sutta tai karhua. Siinä oli erämaa koko kolkoudessaan.

Upean aamiaisen jälkeen, joka oli katettu vaunuun, olivat ystävämme ryhtymäisillään loppumattomaan vistiinsä, mutta samassa kuului kovia vihellyksiä. Juna pysähtyi.

Passepartout pilkisti akkunasta, mutta ei voinut nähdä, mikä este nyt oli tullut eteen. Asemaa ei ollut lähelläkään.

Mrs. Auda ja Fiks rupesivat pelkäämään jo, että herra Fogg yrittäisi lähtemään ulos. Mutta hän vain virkkoi palvelijalleen:

— Menkääs katsomaan.

Passepartout riensi ulos. Noin neljäkymmentä matkustajaa, niiden joukossa eversti Stamp Proctor, oli astunut vaunuista.

Juna oli pysähtynyt punaisen signaalin takia. Kuljettaja ja konduktööri olivat astuneet maahan ja juttelivat vilkkaasti erään ratavartian kanssa, jonka seuraavan Medicine-Bow'in aseman päällikkö oli lähettänyt junaan vastaan. Matkustajat olivat astuneet heidän luoksensa ja juttelivat myöskin, niitten joukossa eversti Proctor, kiljuen ja viuhtoen.

Passepartout liittyi joukkoon hänkin ja kuuli ratavartian sanovan:

— Tässä ei auta mikään. Silta Medicine-Bow'in lähellä on laskeutunut eikä voi kannattaa junaan.

Puheenaoleva silta oli vitjasilta erään kosken yli peninkulman päässä siitä, mihin juna oli pysähtynyt. Ratavartian puheen mukaan silta oli aivan hajoamaisillaan, useat vitjat olivat katkenneet, ja niin ollen oli mahdoton yrittääkään sillalle. Hän ei siis liioitellut sanoessaan, ettei sillan ylitse voi päästä. Ja kun kerran amerikkalainen tekee poikkeuksen maailmanmainiosta huolettomuudestaan ja pukeutuu varovaisuuden vaippaan, niin olisi sulaa hulluutta ruveta vastustelemaan.

Passepartout, uskaltamatta mennä ilmoittamaan isännälleen tätä, kuunteli hammasta purren, liikahtamatonna kuin suolapatsas.

— Vai niin, — kiljaisi Stamp Proctor, — vai ei tästä tämän pitemmälle päästä! Vai tähän sitä vaan jäädäänkin lumikinokseen!

— Herra eversti, — vastasi konduktööri, — sähkösanomalla on Omahan pysäyspaikasta pyydetty toinen juna, mutta luultavasti se ei saavu Medicine Bow'iin ennen kello kuutta.

— Kuutta! — parkaisi Passepartout.

— Niin kyllä, — jatkoi konduktööri, ja se aika kuluu kyllä, ennenkuin olemme päässeet jalkaisin asemalle.

— Mutta sinnehän ei ole kuin peninkulma, — huomautti joku.

— Aivan niin, mutta se on virran toisella puolella.

— No pääseehän toki virran poikki veneellä? — kysäisi eversti.

— Mahdotonta! Virta on paisunut sateesta, se kuohuu kovana koskena, ja meidän täytyy tehdä kymmenen peninkulman kierros,[9] ennenkuin pääsemme kaalaamolle.

Eversti kirosi karkeasti; hän kirosi yhtiöt ja konduktöörit, ja Passepartout oli vähällä yhtyä samaan virteen. Tässä nyt oli semmoinen este, jota kaikki hänen isäntänsä setelit eivät voi poistaa.

Tyytymättömyys oli matkustajissa yleinen, sillä paitsi viivytystä täytyi heidän kulkea jokunen 15 peninkulmaa lumessa. Kovasti he melusivatkin; heidän huutonsa ja pauhunsu olisi varmaankin vetänyt Phileas Foggin huomion puoleensa, jollei tämä olisi ollut niin kovin kiintynyt peliinsä.

Mutta täytyihän Passepartout'in viimeinkin mennä ilmoittamaan isännälleen, kuinka asiat olivat. Hän kääntyikin jo pää nuukallaan vaunua kohti, kun samalla kuljettaja, oikea yankee, nimeltä Forster, huusi kovalla äänellä:

— Hyvät herrat, olisi tässä kenties keino millä päästä yli.

— Sillanko yli? — kysyi joku.

— Sillan.

— Ja tällä junalla? — kysäisi eversti.

— Tällä junalla.

Passepartout oli pysähtynyt, valmiina nielaisemaan jok'ainoan sanan kuljettajan suusta.

— Mutta siltahan on hajoamaisillaan, — huomautti konduktööri.

— Mitäs sillä on väliä? — vastasi Forster. — Kun päästän kaikki höyryt liikkeelle, niin luulenpa tosiaankin, että päästään ylitse.

— Tonttuja kans! — sanoi Passepartout.

Muutammat suostuivat heti paikalla. Varsinkin oli eversti mielissään ehdotuksesta, sillä tuon rajupään mielestä se olisi hyvinkin mahdollinen yritys. Hän tiesi kertoa muutamain insinöörien aikoneen panna junat kulkemaan virtain ylitse suoraa päätä, ilman siltoja, laskien junat mahdollisimman suurta vauhtia j.n.e. Lopulta kaikki suostuivat kuljettajan ehdotukseen.

— Meillä on viisikymmentä mahdollisuutta ylitse päästäksemme, — arveli yksi.

— Kuusikymmentä, — sanoi toinen.

— Kahdeksankymmentä ... yhdeksänkymmentä mahdollisuutta sadasta!

Passepartout oli ymmällä. Hänenkin mielestensä olisi tosin ollut koettaminen kaikkia keinoja, mutta tämä yritys näytti hänestä kumminkin hieman liiaksikin "amerikkalaiselta".

— Mutta, — arveli hän, — onpa vielä keino, jota sopisi koettaa, ja sitä ei kukaan ole huomannut. Kuulkaas, — virkkoi hän eräälle herralle, — kuljettajan ehdotus on sentään vähän liian uskallettua, mutta...

— Kahdeksankymmentä mahdollisuutta, — vastasi toinen ja käänsi hänelle selkänsä.

— Kyllähän minä sen tiedän, — sanoi Passepartout kääntyen toiseen herraan, — mutta jos vähän ajatellaan...

— Nyt ei ajatella mitään, sillä siitä ei lähde mitään, — vastasi amerikkalainen olkapäitään kohauttaen; — kuljettajahan takaa sen, että pääsemme ylitse.

— Kyllä kai se niinkin on, — jatkoi Passepartout, — kyllähän sitä ylitse päästään, mutta eiköhän olisi ollut viisaampaa...

— Mitä? Viisaampaa? — ärjäisi eversti Proctor, joka suuttui moisesta sanasta. — Mahdollisimman suuri nopeus, ettekö kuullut? Ymmärrättekö? Suurin nopeus! Hä!

— Kyllä minä tiedän ja ymmärrän vallan hyvin, — vakuutteli Passepartout, joka ei saanut sanottavaansa sanotuksi. — Mutta olisihan, jos ei juuri viisaampaa, koska tuo sana teitä suututtaa, niin ainakin luonnollisempaa, että...

— Mitenkä? Kuka? Mitä hän tuolla luonnollisemmalla tarkoittaa? — huudettiin joka haaralta.

Passepartout parka ei tiennyt, miten saada suunvuoroa.

— Te pelkäätte kai, vai mitä? — kysyi eversti Proctor.

— Minäkö pelkäisin! — huudahti Passepartout. — Saattepa nähdä, että ranskalainen osaa olla yhtä hyvä amerikkalainen kuin tekin.

— Vaunuihin, vaunuihin! — huusi konduktööri.

— Mennään vaan vaunuihin, — virkkoi Passepartout, — ja pian mennäänkin, mutta kukaan ei voi estää minua arvelemasta sitä, että parasta olisi ollut päästää ihmiset ensin kulkemaan sillan yli ja sitten vasta hujauttaa junalla perästä.

Mutta tätä ymmärtäväistä puhetta ei kukaan ottanut korviinsakaan, eikä kukaan olisi myöntänyt sitä oikeaksi.

Matkustajat olivat jälleen nousseet vaunuihinsa. Passepartout kävi sijallensa, sanaakaan sanomatta. Pelaajat olivat kokonaan vaipuneet peliinsä.

Veturi vihelsi kimeästi. Kuljettaja peräytti junaa peninkulman verran, niinkuin peräytyy urheilija saadakseen vauhtia hypyllensä.

Nyt kuului taas vihellys, juna läksi eteenpäin yhä suuremmalla nopeudella; pian oli sen kulku kauhistavan pikaista, kuului vain pelkkää jymyä; männät löivät 20 kertaa sekunnissa; pyörissä rasva kihisi ja savusi. Tuntui, jos niin saattaa sanoa, että juna, kulkien 100 peninkulman nopeudella tunnissa, ei painanut rataa ollenkaan! Nopeus poisti painon!

Ja yli päästiin salaman nopeudella! Sillasta näkyi tuskin vilaustakaan. Juna, niin sanoaksemme,

hyppäsi rannalta toiselle, eikä kuljettaja saanut sitä pysähtymään ennenkuin vasta 5 peninkulmaa tuolla puolen asemaa.

Mutta tuskin oli juna ennättänyt toiselle rannalle, kun silta romahti kuohuvaan Medicine-Bow'iin.

XXIX.

Semmoista, mitä ei voi tapahtua muualla kuin Yhdysvaltain rautateillä.

Samana iltana jatkoi juna matkaansa esteettömästi, kiiti Fort Saunders'in ohi, karautti Cheyennen solan kautta ja saapui Evans-solalle. Nyt oli juna radan korkeimmalla kohdalla, nimittäin 8,091 jalkaa ylempänä merenpintaa. Nyt lähdettiin laskemaan Atlanttia kohti luonnon tasoittamia äärettömiä niittykenttiä myöten.

Täällä poikkeaa "grand trunk'ista" (emäradasta) haararata Denver City'iin, Coloradon etevimpään kaupunkiin. Tämä tienoo on rikas kulta- ja hopeakaivoksista, ja väestön luku nouseekin siellä jo päälle 50:n tuhannen.

Tähän saakka oli kolmessa päivässä ja kolmessa yössä kuljettu San Fransiskosta yhteensä 1,382 peninkulmaa. Neljä päivää ja neljä yötä kestää kulkua vielä ennenkuin New-Yorkiin päästään.

Yöllä kulki juna Walbahin ohitse. Lodge-Pole virta juoksee samaan suuntaan kuin rautatiekin, seuraten Wyomingin ja Coloradon valtioiden välistä rajaa. Kello yksitoista tultiin Nebraskaan, kuljettiin läheltä Sedgwickiä ja saavuttiin Julesburghin kohdalla Platte-River joen eteläiselle haaralle.

Tässä paikassa oli Pacific-rautatie vihitty 23 p:nä lokakuuta 1867. Sen päänsinöörinä oli ollut kenraali J.M. Dodge. Siellä olivat pysähtyneet veturit tuoden mukanaan yhdeksän vaunua täynnä vieraita, joiden joukossa varapresidentti M. Thomas C. Durant; siellä oli eläköönhuutoja kaikunut; siellä siuks- ja pawnie-indiaanit olivat pitäneet leikkisotaa; siellä oli paukkunut ja remahdellut leikkitulituksia, ja siellä oli väliaikaisesta kirjapainosta ilmestynyt ensimmäinen numero sanomalehteä "Railway Pioneer". Näin oli vihitty tämä uusi rautatie valistuksen ja sivistyksen kannattajaksi; sen tuli, rakennettuna korprien kautta, yhdistää toisiinsa kaupunkeja, joita ei vielä ollutkaan. Veturin vihellykset, mahtavammat Amfionin lyyraa, olivat pian loihtivat ne esiin Amerikan maasta.

Kello 8 aamulla oli kuljettu Mac Phersonin linnan ohitse. Omahaan oli siitä 357 peninkulmaa. Rata mutkitteli Platte-Riverin eteläisen haaran mukaan. Kello 9 saavuttiin melkoiseen North-Platten kaupunkiin. Tämä on kahden joen kulmauksessa, jotka nyt yhtyvät yhdeksi virraksi ja laskevat Missouriin, vähän yläpuolella Omahan.

Näin oli kuljettu 101:n puolipäiväpiirin poikki.

Mr. Fogg oli jälleen istunut kumppaneinensa korttipöytään. Kukaan ei valittanut matkaa pitkälliseksi, ei sekään, joka tappiolla oli joutunut. Fiks oli alussa voittanut muutamia guineoita ja oli nyt menettämäisillään ne jälleen, mutta yhtä innostuneelta hän näytti kuin Mr. Foggkin. Sanomaton onni suosi tänään tätä gentlemannia. Valtteja ja honöörejä hänellä oli käsi täynnä. Hän oli päättänyt rohkean iskun ja oli jo lyödä ulos pataa, kun äkkiä eräs ääni sohvan takaa virkkoi:

— Ruutuapa minä löisin.

Pelaajat katsahivat ylös: eversti Stamp Proctor seisoi heidän lähellä.

Stamp Proctor ja Phileas Fogg tunsivat paikalla toisensa.

— Ahaa, herra englantilainen! — huudahti eversti. — Tekö tässä aiotte lyödä pataa!

— Ja lyön kanssa, — sanoi Phileas Fogg tynesti ja heitti patakymppin pöydälle.

— Mutta teidän pitää lyödä ruutua, — sanoi eversti äreästi.

Hän ojensi kättään lyötyyn korttiin ja sanoi:

— Ette te ymmärrä tätä peliä!

— Kenties olen taitavampi jossakin muussa, — sanoi Phileas Fogg nousten seisomaan.

— Sopii koettaa, John Bullin poika,[10] — sanoi hävytön sotilas.

Mrs. Auda kalpeni. Hän tarttui Mr. Foggia käsivarteen, mutta tämä siirsi hänet hellästi sivulle. Passepartout oli karkaamaisillansa amerikkalaisen kimppuun, joka mitä röyhkeimmillä silmäyksillä katseli hänen isäntäänsä. Fiks oli noussut myöskin ja astui eversti Proctorin eteen.

— Te unohdatte, — sanoi hän, — että teillä on juuri minun kanssani tekemistä; minua te olette loukannut, jopa lyönytkin.

— Monsieur Fiks, — virkkoi Phileas Fogg, — suokaa anteeksi, mutta tämä asia koskee minua yksistäni. Sanoessaan tekeväni väärin, kun löin pataa, on eversti toistamiseen loukannut minua, ja siitä vaadin hyvitystä.

— Milloin vain tahdotte ja missä vain suvaitsette, — vastasi amerikkalainen, — ja millä aseilla vain mielenne tekee.

Mrs. Auda oli turhaan koetellut pidättää Mr. Foggia. Fiks koetti sekaantua riitaan, mutta turhaan. Passepartout tahtoi jo heittää everstin ovesta pellolle, mutta isännän viittaus pidätti hänet. Phileas Fogg astui vaunusta ulos sivukäytävälle; amerikkalainen seurasi häntä.

— Monsieur, — sanoi Fogg vihamiehellensä; — minulla on kova kiire, minun täytyy rientää Eurooppaan, ja viivytykseni tekisi mulle paljon haittaa.

— Mitä se minuun koskee? — kysyi eversti.

— Monsieur, — jatkoi herra Fogg, — kohtauksemme jälkeen San Fransiskossa päätin tulla takaisin Amerikkaan hakemaan teitä, saatuani ensin asiani Euroopassa kuntoon.

— Niin vaimeni!

— Tahdotteko kohdata minua kuuden kuukauden kuluttua?

— Miksei kuuden vuoden!

— Minä sanon kuuden kuukauden, — vastasi Mr. Fogg, — minä olen täsmälleen tuleva määrätylle kohtauspaikalle.

— Verukkeita vain! — sanoi Stamp Proctor. — Nyt heti tahi ei milloinkaan!

— Olkoon menneeksi! — vastasi herra Fogg, New-Yorkiin teillä on matka?

— Ei.

— Chicagoon?

— Ei.

— Omahaan?

— Mitä se teitä liikuttaa! Tiedättekö, missä on Plum-Creek?

— En, — vastasi Mr. Fogg.

— Se on seuraava asema. Tunnin kuluttua tulee juna sinne ja viipyy siellä 10 minuuttia, ja 10:ssä minuutissa ennättää kyllä vaihtaa muutamia revolverinlaukauksia.

— Hyvä, — vastasi Mr. Fogg. — Minä pysähdyn Plum-Creekiin.

— Ja sinne te jäättekin, — sanoi amerikkalainen verrattomalla julkeudella.

— Kuka sen tietää, monsieur, — sanoi Mr. Fogg ja palasi vaunuunsa kylmäverisenä kuin ennenkin.

Siellä hän koetti rauhoittaa Mrs. Audaa sanoen, etteivät tuommoiset kerskaajat ole vaarallisia. Sitten hän pyysi Fiksiä vieraaksimieheksi taisteluunsa amerikkalaista vastaan. Fiks ei voinut kieltää, ja senjälkeen Phileas Fogg istahti jatkamaan peliänsä ja löi pataa tyynenä.

Kello 11 vihelsi veturi, merkiksi, että tullaan Plum-Creekin asemalle. Herra Fogg astui Fiksin kanssa ulos vaunusta sivukäytävälle. Passepartout kulki perässä kantaen kahta revolveria. Mrs. Auda oli jäänyt vaunuun kalmankalpeana.

Avautuipa toisenkin vaunun ovi, ja sivukäytävälle astui eversti

Proctor, mukanaan vierasmies, samanlainen yankee kuin hän itsekkin. Taistelukumppanit aikoivat hypätä maahan, mutta konduktööri juoksi heidän luokseen huutaen:

- Ei tässä saa astua vaunuista.
- Miksei? — kysäisi eversti.
- Olemme myöhästyneet 20 minuuttia, ja senvuoksi juna ei pysähdy tähän.
- Mutta minunpa pitää tapella tämän herran kanssa.
- Ikävä juttu, — sanoi konduktööri, — mutta me lähdemme heti. Kello soi jo.

Kello soikin, ja juna läksi heti kohta liikkeelle.

— Mieleni on oikein paha, — sanoi konduktööri. — Olisin kernaasti tahtonut olla teille hyödyksi. Mutta koska ette saaneet aikaa tapella täällä, niin miksette voi tehdä sitä matkalla?

— Tokkohan tämä herra siihen suostuu? — virkkoi eversti ivallisesti.

— Suostun kyllä, — vastasi Phileas Fogg.

— No nyt sitä ollaan Amerikassa, ihan varmaan, — sanoi Passepartout, — ja konduktööri on oikea gentlemanni, sitä parasta sorttia.

Hän seurasi isäntäänsä.

Vihamiehet sekundantteinensa kulkivat konduktöörin perässä vaunusta toiseen, kunnes tulivat perimmäiseen. Siinä istui kymmenkunta henkeä. Konduktööri pyysi heitä lähtemään silmänräpäykseksi ulos, sillä tässä muka oli kahdella herralla kunniariita ratkaistavana.

Matkustajat sanoivat olevansa ihastuksissaan, kun voivat siten tehdä pienen palveluksen kahdelle gentlemannille, ja menivät heti sivukäytävälle.

Vaunu, noin 50 jalkaa pitkä, oli erittäin sovelias tänlaatuisiin asioihin. Vihamiesten sopi kulkea toisiansa vastaan sohvain välitse ja ampua toisiaan oikein ehdoltansa. Kaksintaistelu ei olisi voinut koskaan olla paremmin järjestetty kuin nyt. Mr. Fogg ja eversti Proctor, kumpikin varustettuna kahdella 6-piippuisella revolverilla, astuivat vaunuun. Vieraatmiehet jäivät ulkopuolelle ja lukitsivat oven. Kun veturi ensi kerran viheltää, silloin alkaa ampuminen, ja kahden minuutin kuluttua tuodaan vaunusta ulos mitä näistä kahdesta gentlemannista silloin on jäljellä.

Tuohan oli mitä yksinkertaisin asia, jopa niinkin yksinkertainen, että Fiksillä ja Passepartout'illa oli sydän haljeta levottomuudesta.

Odotettiin vain vihellystä.

Äkkiäpä kuului hirveitä huutoja; kuului laukauksiakin, ei kumminkaan taistelijain vaunusta, vaan päinvastoin junan etupäästä. Ne tulivat yhä lähemmäksi junan perää, ja kauheata parkumista kuului vaunuista.

Eversti Proctor ja Phileas Fogg syöksyivät ulos vaunusta revolverit käsissä ja riensivät sinne päin, mistä kovin melu ja ampuminen kuului.

He olivat ymmärtäneet, että siuks-indiaanit olivat hyökänneet junan kimppuun.

Tämä ei ollut ensi kertaa: useasti ennenkin olivat nuo rohkeat korvenpojat pysäyttelleet junia. Tapansa mukaan oli heitä noin satakunta miestä junan kulkiessa hypännyt sivukäytävälle ja kiivennyt siinä vaunujen päälle, aivan kuin klovnit täyttä laukkaa juoksevan hevosen selkään.

He olivat pyssyillä varustettuja. Heidän laukauksensa vastasivat matkustajat, joilla oli melkein kaikilla aseita, revolvereilla. Ensi työkseen olivat indiaanit hyökänneet veturiin ja lyöneet nuijillaan kuljettajan ja lämmittäjän puolikuolleiksi. Muuan siuks-ruhtinas koetti pysäyttää junaa, mutta ymmärtämättömänä käänsi regulaattoria väärään puoleen, päästäten päinvastoin kaikki höyryt liikkeelle, niin että veturi läksi kulkemaan hirveätä vauhtia.

Sillä välin olivat indiaanit tunkeutuneet vaunuihin, joissa he juoksentelivät kuin hullut apinat sohvia myöten, tapellen matkustajain kanssa ja heitellen heidän kapineitaan ulos vaunun akkunoista. Laukaukset ja huudot eivät tauonneet.

Matkustajat jatkoivat urhoollista puolustustansa. Muutamat vaunut olivat ihan kuin piiritettyjä

linnoja, joita höyry kuljetti eteenpäin 100 peninkulman nopeudella tunnissa.

Mrs. Auda oli alusta saakka käyttäytynyt uljaasti. Revolveri kädessä hän puolusti itseään urhoollisesti, ampuen akkunaan, niin pian kuin huomasi korvenpojan pilkistävän siitä sisään. Parikymmentä indiaania oli saanut kuolettavan haavan ja pudonnut alas radalle, jossa musertuivat kuin madot vaununpyöräin alle.

Monta matkustajaakin, pahasti haavoitettuna luodeilla tahi nuijilla, makasi siellä täällä sohvilla.

Taistelua oli jo kestänyt 10 minuuttia. Voiton täytyi kallistua indiaanien puolelle, jollei juna saataisi pysähtymään. Pysäyspaikka Kearneyn linnan luona oli enää kolmen virstan päässä. Mutta siitä eteenpäin ovat indiaanit alueen herroja hamaan seuraavaan asemaan.

Konduktööri taisteli Mr. Foggin vieressä, mutta pyssyn luoti kaasi hänet vihdoin vaunun lattialle. Kaatuessaan hän huusi:

— Me olemme hukassa, jollei juna saada pysähtymään viiden minuutin kuluessa!

— Se pysäytetään! — sanoi Phileas Fogg ja yritti mennä ulos vaunusta.

— Olkaa paikoillanne! — huusi Passepartout, — kyllä minä pidän asiasta huolen.

Phileas Fogg ei ennättänyt pidättää uljasta poikaa, joka avasi oven ja kenenkään huomaamatta pujahti vaunun alle. Taistelun raivotessa ja kuulain vinkuessa yläpuolella ryömi ja kiipeili Passepartout yhä eteenpäin vaunujen alitse — hän oli norja ja notkea klovní jälleen. — Kukaan ei häntä nähnyt; kukaan ei olisi voinut nähdäkään häntä.

Riippuen toisesta kädestänsä tavaravaunun ja tenderin välillä hän irroitti varavitjat, mutta hänen ei olisi milloinkaan onnistunut ruuvata auki kytkykampia, ellei veturin täräys olisi heilauttanut sitä, jolloin juna irtaantui ja hiljeni vauhdissaan, mutta veturi riensi yksinään eteenpäin vielä kamalammalla nopeudella.

Juna kulki vielä muutamia minuutteja; jarrut kierrettiin kiinni, ja juna seisautui viimein sadan askeleen päähän Kearneyn pysäyspaikasta.

Kuultuaan laukauksia oli sotamiehiä linnasta lähtenyt juna vastaan. Tätä indiaanit eivät olleet osanneet odottaakaan ja pötkivät senvuoksi tiehensä, ennenkuin juna oli aivan kokonaan pysähtynytään.

Mutta kun matkustajia nyt huudettiin esiin nimiltä laiturilla, huomattiin, että monta oli poissa, niiden joukossa tuo uljas ranskalainenkin, jonka uhrautuminen oli pelastanut heidät.

XXX.

Phileas Fogg ei tee muuta kuin velvollisuutensa.

Kolme matkustajaa oli poissa, niiden joukossa Passepartout. Oliko heidät ammuttu kuoliaiksi? Olivatko indiaanit ottaneet heidät vangiksi? Sitä ei varmaan voinut vielä sanoa.

Haavoitettuja oli hyvin monta; kuolettavaa haavaa ei ollut saanut yksikään. Kovasti haavoitettujen joukossa oli myös eversti Stamp Proctor. Hän oli uljaasti taistellessaan saanut luodin vatsaansa ja vietiin asemahuoneeseen niiden kanssa, joille lääkärin apu oli välttämättömästi tarpeen.

Mrs. Audalle ei ollut tapahtunut mitään vahinkoa. Phileas Fogg, joka ei suinkaan ollut säästännyt itseänsä, ei ollut saanut pienintä naarmuakaan. Fiks oli saanut vähäisen haavan käsivarteensa. Mutta Passepartout oli poissa, ja nuori rouva itki katkerasti.

Kaikki olivat astuneet ulos. Vaunuissa, jopa pyörissäkin näkyi kaikkialla verta.

Viimeiset indiaanit näkyivät kadonneen etelään, Republican Riveriä kohti.

Mr. Fogg seiso laiturilla liikahtamatta, kätet ristissä rinnalla. Hän oli tekemäisillään ratkaisevaa päätöstä. Mrs. Auda seiso hänen vieressään sanaakaan sanomatta... Mr. Fogg ymmärsi hänen katseensa. Jos hänen palvelijansa oli joutunut vangiksi, eikö hänen tulisi kaikin mokomin koettaa

pelastaa häntä indiaanien kynsistä?

— Minä olen löytävä hänet hengissä tai kuolleena, — sanoi hän Mrs. Audalle.

Nuori rouva puristi ystävänsä kättä ja kasteli sen kynnelillään.

— Hengissä! — lisäsi Mr. Fogg, — mutta me emme saa hetkeäkään kadottaa.

Tämä päätös osoitti Phileas Foggin tahtovan uhrautua kokonaan. Hän julisti oman perikatonsa. Yhden päivän viivytyks — silloin hän ei ennätäkään New-Yorkista lähtevälle laivalle. Veto on silloin auttamattomasti menetetty. Mutta ajatellessaan: "se on minun velvollisuuteni", hän ei epäillyt hetkeäkään.

Kearneyn linnan päällikkö oli tullut asemahuoneelle. Sotamiehet, noin sata miestä, olivat valmiina siltä varalta, että indiaanit tekisivät ryntäyksen asemahuonetta vastaan.

— Kapteeni, — sanoi Phileas Fogg päällikölle, — kolme matkustajaa on poissa.

— Kuollutko? — kysyi päällikkö.

— Kuollut tai vankeina, — vastasi Mr. Fogg. — Tässä on epätietoisuus, joka on saatava selville. Aiotteko lähteä ajamaan indiaaneja takaa?

— Asia ei ole leikintekoa, — sanoi päällikkö. — Indiaanit saattavat paeta hamaan Arkansasiin asti, enkä minä saata jättää tyhjäksi linnaa, joka on minun huostaani uskottu.

— Herra kapteeni, asia koskee kolmen ihmisen henkeä.

— Niin kyllä, mutta en minä saata panna alttiiksi viidenkymmenen ihmisen henkeä kolmen pelastamiseksi!

— En tiedä saatatteko vai ette, mutta se on velvollisuutenne.

— Tässä ei saa kukaan ruveta määräämään minulle velvollisuuksia.

— Vai niin, — sanoi herra Fogg kylmästi. — Sitten lähden yksinäni.

— Kuinka, herra! — huudahti Fiks; — aiotteko lähteä yksinänne ajamaan indiaaneja takaa.

— Pitäisikö minun sitten jättää onnensa nojaan tuo mies parka, jota kaikkien vielä elossa olevain tulee kiittää hengestänsä? Ei! Minä lähden.

— Ette saa mennä yksinänne, — sanoi päällikkö liikutettuna. — Ette saa mennä yksinänne, te hyväsydäminen mies. Kolmekymmentä vapaaehtoista — onko teidän joukossanne? — hän lisäsi kääntyen sotamiehiinsä.

Koko komppania astui esiin. Päällikkö valitsi niistä 30 uljainta poikaa, joiden etunenään asettui muuan vanha kersantti.

— Kiitos, kapteeni! — sanoi Phileas Fogg.

— Sallittehan minun tulla mukaanne? — kysyi Fiks.

— Tulkaa jos tahdotte, — vastasi Phileas Fogg, — mutta tekisitte minulle suuren palveluksen, jos jäisitte Mrs. Audan luokse. Jos minulle sattuisi joku onnettomuus, niin...

Fiks kalpeni äkkiä. Nytkö hänen pitäisi erota miehestä, jota oli seurannut niin sitkeästi? Pitäisikö hänet nyt päästää noin suoraa päätä korpeen? Fiks katseli tarkasti gentlemannia, mutta kuinka lienee ollutkaan hänen entisen vakaumuksensa laita, hänen täytyi laskea silmänsä maahan nähdessään tuon tyynen, uljaan katsannon.

— Minä jään, — sanoi hän.

Mr. Fogg puristi sitten nuoren rouvan kättä, antoi hänen huostaansa kalliin matkalaukkunsa ja läksi sotamiesten luokse.

Ennenkuin liikkeelle lähdettiin, sanoi hän sotilaille:

— Tuhat puntaa, pojat, teille, jos saamme vangit pelastetuiksi.

Kello oli nyt vähän yli 12:n.

Mrs. Auda oli mennyt asemahuoneeseen ja istui siellä yksinään, ajatellen vain Phileas Foggia, tuota niin jaloa ja suoraa, levollista ja uljasta miestä. Mr. Fogg oli pannut alttiiksi omaisuutensa ja nyt uskalsi henkensäkin, ilman vähintäkään empimistä, pelkästä velvollisuudesta, pitkittä puheitta. Phileas Fogg oli hänen silmissään sankari.

Fiks ei ajatellut samalla tapaa; hän ei voinut voittaa levottomuuttansa. Hän käveli kiihkeänä asemasillalla. Hetken perästä hän kumminkin rauhoittui jälleen. Foggin lähdettyä hän huomasi, kuinka tuhmaa oli ollut laskea hänet menemään. Nyt hän siis oli päästänyt hänet käsistänsä. Fiks torui ja moitti itseään; hän kohteli itseänsä kuin pääkaupungin poliisitirehtööri, joka ripittää poliisimiestä, kun tämä on tehnyt suuren tuumuuden.

— Oli minua vaan koko pöllö, — arveli hän. — Passepartout kaiketi oli sanonut hänelle, kuka minä olen. Ja nyt hän on mennyt tiehensä eikä palaja enää! Mistä mä hänet nyt saan kiinni? Mutta mitenkä saatoinkaan olla niin ajattelematon, minä, Fiks, jolla on vangitsemiskäskey taskussa! Sanalla sanoen, minä olen pässi!

Näin ajatteli salapoliisi. Hetket kuuluivat kovin verkkaan. Hän ei tiennyt miten olla. Monasti hän yritti jo puhumaan Mrs. Audalle kaikki. Mutta hän ymmärsi, millä korvilla nuori rouva tuommoista puhetta kuuntelisi. Mitä ihmettä hänen tulisi tehdä? Fiks oli jo vähällä lähteä laajoille lumikentille hakemaan Phileas Foggia. Mahdollistahan olisi löytää hänet. Jäljet lumessa olivat vielä tuoreet; pian sataa uutta lunta ja jäljet katoavat.

Nyt oli Fiks ihan neuvotonna. Hänessä nousi vastustamaton halu jättää koko asia sikseen. Nythän ilmautuikin tilaisuus lähteä pois Kearneyn pysäyspaikalta.

Noin kello 2 jälkeen puolenpäivän, kun lunta oli ruvennut satamaan, kuului pitkiä vihellyksiä idästä. Kaukaa näkyi suuri esine, punainen valo edessään, lähenevän asemahuonetta verkalleen. Lumiusvassa se näytti aaveenomaiselta.

Idästä päin tuleva juna tuo ei voinut olla. Sähkösanomalla tilattu apu ei olisi vielä ennättänyt saapua tänne, ja San Fransiskon matkustajajuna tulee vasta huomenna. Pian seikka selveni.

Tämä veturi, joka nyt verkalleen lähenei pysäyspaikkaa, kovasti viheltäen, oli sama, joka taannoin oli päästetty junasta irti ja joka oli yksinään kiitänyt eteenpäin hirveällä nopeudella, puolikuolleen kuljettajan ja lämmittäjän kanssa. Se oli kulkenut useampia peninkulmia, mutta vähitellen oli tuli sammunut, saamatta uutta polttoainetta; höyryä ei enää syntynyt, vauhti oli vähennyt vähenemistään, ja vihdoin oli veturi pysähtynyt 20 peninkulmaa tuolla puolen Kearneyn aseman.

Kuljettaja ja lämmittäjä eivät olleet kuolleet. He olivat olleet vain tainnoksissa ja viimein toipuneet.

Kuljettaja, huomattuaan veturin pysähtyneen keskelle erämaata ilman vaunuja perässä, oli ymmärtänyt asian laidan. Miten veturi oli päässyt junasta irti, sitä hän tosin ei voinut käsittää; sen hän vain varmana piti, että juna oli jäänyt jonnekin jäljelle.

Kuljettaja ei epäillyt mitä tehdä. Viisainta olisi jatkaa matkaa Omahaan; vaarallista oli palata junan luo, jota indiaanit kenties ovat vielä ryöstämässä... Mutta ei auta! Hiiliä uuniin vaan, ja höyry kihisi pian jälleen, ja niin oli veturi kello 2 iltapuolella tullut takaisin Kearneyn asemalle. Siitä nuo vihellykset olivat kuuluneet.

Matkustajat ihastuivat nähtyään jälleen veturin junan päässä: nythän he taas pääsevät jatkamaan matkaa.

Mrs. Auda meni konduktöörin luo.

— Aiotteko lähteä? — kysyi hän.

— Tuossa paikassa, madame.

— Entäs vangit! ... poloiset matkatoverimme!

— Minä en voi enää viivytellä, rouva, — vastasi konduktööri; — olemme muutenkin jo myöhästyneet kolme tuntia.

— Ja milloin tulee seuraava juna San Fransiskosta?

— Huomis-iltana, madame.

— Huomis-iltana ... silloin on jo liian myöhään. Teidän täytyy odottaa...

— Mahdotonta, — vastasi konduktööri. — Jos tahdotte lähteä mukaan, niin olkaa hyvä ja käykää

vaunuun.

— Minä en lähde, — sanoi nuori rouva.

Fiks oli kuullut tämän puheen. Muutama silmänräpäys sitten, jolloin ei ollut mahdollista päästä eteenpäin, oli hänen mielensä tehnyt lähteä Kearneystä, mutta nyt, kun juna oli valmiina lähtemään ja hänen olisi vain maksanut astua vaunuun, tunsu hän erinomaisen voiman pidättävän itseään. Laiturin lattia poltti hänen jalkapohjiansa, eikä hän kumminkaan voinut irtaantua siitä! Sisällinen taistelu alkoi jälleen. Harmi siitä, että oli huonosti onnistunut, oli tukehduuttaa hänet. Hän tahtoi taistella, kunnes pääsee voitolle.

Sillä välin olivat matkustajat ja muutamat haavoitetut — niiden joukossa myös eversti Proctor, jonka tila oli sangen arveluttava, — käyneet vaunuihin. Kuului kovaa kihinää tulikuumasta kattilasta, ja höyryä puski ulos varaventtiileistä. Veturi vihelsi jälleen, ja pian oli juna poistunut näkyvistä, sekoittaen valkoista savuansa lumituiskuun.

Fiks oli jäänyt.

Kului muutama tunti. Ilma oli paha, pakkanen kova. Fiks istui liikkumatonna sohvalla asemahuoneessa. Olisi luullut hänen nukkuvan. Mrs. Auda, pahasta säästä huolimatta, tuli tuontuostakin ulos huoneesta, joka oli jätetty hänen käytettäväkseen. Hän meni aina laiturin päähän. Hän koetti nähdä lumituiskun lävitse; hän olisi tahtonut repiä rikki tuon lumiverhon; hän kuunteli hengitystään pidättäen. Mutta ei mitään kuulunut. Kylmä pakotti hänet menemään sisään jälleen, mutta vähän ajan perästä hän uudestaan läksi laiturille, ja jälleen turhaan.

Tuli ilta. Pieni joukko ei ollut vielä palannut. Missähän se nyt oli? Olikohan se tavannut indiaanit? Oliko tappelu noussut vai olivatko he eksyneet ja harhailivat nyt sinne tänne pyryilmassa? Linnan päällikkö oli hyvin rauhaton, tahtomatta kumminkaan osoittaa sitä.

Tuli yökin. Lumisade ei enää ollut niin sakea, mutta pakkanen kiihtyi. Pelottominkaan ei olisi saattanut kauhistumatta katsoa ulos tuohon kolkkoon yöhön. Kedoilla vallitsi syvä hiljaisuus; ei kuulunut edes linnun lentoakaan.

Koko yön käveli Auda rouva synkissä ajatuksissa, sydän täynnä ahdistusta. Mielikuvitus vei hänet kauas tuonne äärettömille lakeuksille ja näytti siellä hänelle kauhuja ja hirmuja tuhansissa eri muodoissa. Mahdoton on kuvailla hänen tuskaansa.

Fiks istui entisellä paikallaan saamatta hänkään unta silmiinsä. Silloin tällöin oli joku astunut hänen luokseen, puhunutkin hänelle sanan ja toisen, mutta Fiks oli vain äänetönnä viitannut kädellään.

Niin kului yö. Raukeana kohosi aurinko usvaiselta taivaanrannalta. Nyt osasi kumminkin jo erottaa esineitä jonkun matkan päästä. Eteläänhän päin he olivat lähteneet, Phileas Fogg ja sotamiehet... Mutta etelästä ei näkynyt mitään. Kello oli nyt 7 aamulla.

Linnan päällikkö ei tiennyt mitä tehdä tässä tuskallisessa tilassa. Lähettäisikö hän uuden osaston hakemaan edellistä? Panisiko hän jälleen miehiä alttiiksi epätietoiselle pelastusretkelle? Hän ei kumminkaan kauan epäillyt. Hän viittasi upseerin luokseen ja käski hänen tekemään tiedusteluretken etelää kohti, — mutta samassa silmänräpäyksessä kuului pyssyn laukauksia. Oliko se merkki? Sotamiehet riensivät ulos linnasta ja huomasivat puolen peninkulman päässä pienen joukon, joka palasi takaisin hyvässä järjestyksessä.

Mr. Fogg astui joukon etunenässä, ja hänen sivullaan kulki Passepartout ja kaksi muuta matkustajaa, jotka oli pelastettu siuksien käsistä.

Noin 10 peninkulmaa etelään Kearneystä oli heidän täytynyt taistella indiaaneja vastaan. Muutamia silmänräpäyksiä ennen joukon tuloa olivat Passepartout ja matkustajat ruvenneet tappelemaan vartioittensa kanssa, ja ranskalainen oli jo lyönyt tainnoksiin kolme korpelaista, käyttämättä muita aseita kuin nyrkkejensä. Samassa oli apujoukkokin ennättänyt paikalle.

Kaikkia, niin pelastajia kuin pelastettujakin, tervehdittiin ilohuudoilla. Phileas Fogg jakoi sotamiehille lupaamansa palkinnon, ja sitä nähdessään Passepartout virkkoi:

— Peijakas! Kuinkahan kalliiksi minä viimein käynkään isännälleni!

Fiks ei puhunut sanaakaan; hän vain katseli Mr. Foggia, ja vaikeata varsin olisi ollut sanoa, mitkä tunteet hänessä nyt taistelivat. Mrs. Auda oli tarttunut Mr. Foggin käteen ja puristeli sitä, voimatta sanaakaan sanoa.

Passepartout oli heti asemahuoneelle tultuansa hakenut silmillänsä junaa. Hän oli luullut sen olevan

valmiina lähtöön ja toivonut, että viivytyks piankin saataisiin korvatuksi.

— Juna, juna, missä on juna? — huusi hän nyt.

— Lähtenyt, — vastasi Fiks.

— Ja milloin lähtee ensi juna? — kysyi Phileas Fogg.

— Tän'iltana vasta.

— Vai niin? — vastasi tyyni gentlemanni.

XXXI.

Fiks harrastaa ylen innokkaasti Phileas Foggin asioita.

Phileas Fogg oli nyt myöhästynyt 12 tuntia. Passepartout, joka vasten tahtoansa oli ollut syynä siihen, oli aivan epätoivoissaan. Hän on varmaankin saattanut isäntänsä perikatoon!

Fiks läheni nyt Mr. Foggia ja katsoi häntä suoraan silmiin.

— Onko siis teillä, monsieur, tosiaankin kova kiire? — kysyi hän.

— Hyvin kova, — vastasi Phileas Fogg.

— Te tahdotte siis olla New-Yorkissa tämän kuun 11 p:nä ennen kello 9 illalla, jolloin postilaiva lähtee sieltä Liverpooliin?

— Niin kyllä.

— Ja jollei tuo indiaanien hyökkäys olisi matkaanne viivyttänyt, niin olisitte tullut New-Yorkiin tämän kuun 11 p:nä aamupuolella, niinkö?

— Niin, melkein 12 tuntia ennen laivan lähtöä.

— Hyvä. Te olette siis myöhästynyt 20 tuntia; erotus 20:n ja 12:n välillä on 8; siis 8 tuntia täytyy ennättää edelle. Tahdotteko koettaa?

— Jalkaisinko? — kysyi herra Fogg.

— Ei, vaan reellä, — vastasi Fiks, — purjereellä. Muuan mies ehdotteli minulle taannoin sitä.

Ehdottelijana oli sama mies, joka oli puhutellut salapoliisia viime yönä ja jolle tämä vain oli viitannut kädellään.

Phileas Fogg ei vastannut mitään; mutta kun Fiks osoitti miestä, joka käveli laiturilla, astui Mr. Fogg hänen luokseen. Muutaman silmänräpäyksen perästä meni herra Fogg tuon miehen seurassa, joka oli amerikkalainen nimeltä Mudge, lähellä Kearneyn linnaa olevaan vajaan.

Siellä Mr. Fogg näki erään kummallisen kapineen, jonkinlaisen raamin, asetetun kahdelle hirrelle, jotka etupuolelta olivat taivuksissa ylöspäin, niinkuin reen jalakset. Tuommoiseen ajopeliin sopi istumaan viisi kuusi henkeä. Etupuolella oli korkea masto ja siinä suuren suuri purje. Mastosta, joka oli hyvin luja ja kiinnitetty rautalangoista kierreyillä köysillä, läksi taaki, johon sai vetää ison taakipurjeen. Perällä oli ruori.

Tämä oli niinsanottu jäävene. Talvella, kun ketoja kattaa iljannejää ja lumi hidastuttaa junain kulkua, käytetään näitä ajoneuvoja hyvällä menestyksellä asemain välillä. Niiden purjeet ovat tavattoman isot — vene ei niin suuria kestäisikään — ja myötätuulella ne kiitävät pitkin preerioita yhtä nopeasti, jopa nopeamminkin kuin pikajunat.

Muutaman minuutin kuluttua Mr. Fogg oli tehnyt kaupat veneen isännän kanssa. Tuuli oli myötäinen, puhaltaen lännestä. Lumi oli kovettunut, ja Mudge laivuri sanoi muutamassa tunnissa päästävän Omahan pysäyspaikalle. Sieltä lähtee juna vähänväliä Chicagoon ja New-Yorkiin. Mahdollista siis olisi jälleen korvata menetetty aika. Tässä ei auttanut vitkasteleminen.

Mr. Fogg, joka ei olisi tahtonut Auda rouvan lähtevän tällaiselle matkalle pakkasessa, ehdotti, että hän jäisi Passepartout'in suojaan Kearneyn pysäyspaikalle, josta tuo uskollinen palvelija sitten saattaisi hänet mukavammalla tavalla Eurooppaan.

Mutta Auda rouva ei tahtonut luopua herra Foggista, ja tämä oli Passepartout'ille mieleen. Hän ei olisi millään muotoa tahtonut jättää isäntäänsä, varsinkaan kun Fikskin oli aikeessa lähteä herra Foggin kanssa.

Mitä poliisimies tällöin ajatteli, on vaikea sanoa. Oliko Mr. Foggin palajaminen saanut hänen vakaumuksensa horjahtamaan, vai pitikö hän häntä vieläkin varkaana, joka kuljettuaan maan ympäri luulee saavansa olla Englannissa turvassa? Kenties oli Fiksin ajatus herra Foggista todellakin vähän muuttunut. Mutta velvollisuutensa hän kumminkin päätti tehdä ja jouduttaa paluumatkaa Eurooppaan niin paljon kuin mahdollista.

Kello 8 oli jäävene valmiina lähtemään. Matkustajat asettuivat siihen vaippoihinsa kääriytyneinä, suunnattoman suuret purjeet vedettiin ylös, ja huimaa kyytiä riensi rekivene iljannetta myöten, kulkien 40 peninkulman nopeudella tunnissa.

Kearneysta Omahaan ei ole kuin 200 peninkulmaa "mehiläisen tietä", kuten amerikkalaiset sanovat. Tuulen pisyessä yhtä hyvänä ennätetään tämä väli 5 tunnissa ja päästään siis Omahaan kello 1.

Sitä matkaa! Matkustajat istuivat ihan lähekkäin, voimatta sanaakaan puhua. Tuima pakkas, jonka teki vielä tuntuvammaksi kova vauhti, esti heitä haastelemasta. Reki kiiti jäällä kuin vene vettä myöten; aaltojen keikuttamista vain ei ollut. Vihurin tullessa tuntui, kuin reki kohoaisi maasta ylös ja lentäisi aimo siivillä. Mudge istui perällä ja ohjasi rekivenettä suoraa suuntaa; käännellen peräsintä sinne tänne hän vältti sivulleliukuamiset. Purjeet olivat täynnä tuulta; sivupurje se vieläkin vauhtia lisäsi.

— Ellei mitään väliin tule, niin kyllä ollaan hyvissä ajoissa perillä, — sanoi Mudge.

Mudgellepa olikin hyvin edullista päästä Omahaan määrätynä aikana, sillä Mr. Fogg, tapansa mukaan, oli luvannut kelpo palkinnon.

Preeria, jota myöten nyt kuljettiin suoraa suuntaa, oli tasainen kuin suunnattoman järven pinta. Rautatie kulki tässä lounaasta koilliseen Grand Islandin, Columbon (tärkeä kaupunki Nebraskassa), Schuylerin, Fremontin kautta Omahaan, seuraten Platte-Riverin oikeata rannikkoa. Reki lyhensi tämän tien kulkemalla rautatien muodostaman kaaren jännettä myöten. Virran koukistus Fremontissa ei tehnyt haittaa, sillä joki oli jäässä. Tie oli siis esteetön. Kaksi seikkaa vain oli Phileas Foggilla pelättävänä: peräsimen särkyminen ja tuulen tyyntyminen.

Mutta tuuli se päinvastoin vain kiihtyi, niin että masto oikein notkistelihe. Rautaköydet pitivät sitä kumminkin pystyssä, ja niissä synnytti tuuli kummallisia, vaikeroivia säveliä.

— Niissä kuuluu kvintti ja oktaavi, — sanoi Mr. Fogg.

Tämäpä olikin kaikki, mitä hän koko matkallaan puhui. Mrs. Auda oli huolellisesti kiedottu turkkeihin ja peitteisiin.

Passepartout oli punainen kuin kuu poutailtana. Hän ahmi itseensä raitista ilmaa. Hänen järkähtämätön luottamuksensa oli herättänyt hänessä toiveita jälleen. New-Yorkiin piti oikeastaan tultaman aamulla; nyt tosin tullaan vasta illalla, mutta ehkäpä kumminkin vielä päästään sinne ennen höyrylaivan lähtöä Liverpooliin.

Passepartout'in teki mieli puristaa Fiksin kättä, sillä Fikshän se oli ehdottanut tämän rekimatkan, siis keksinyt ainoan keinon, millä päästä Omahaan hyvissä ajoin. Mutta lieneekö joku aavistus hänessä herännyt, vai mikä lie ollut, mutta kättä hän ei puristanut.

Yksi asia oli, jota Passepartout aina oli muistava, nimittäin kuinka suureen vaaraan Mr. Fogg oli empimättä antaunut pelastaakseen hänet indiaanien käsistä. Siinä hän oli pannut alttiiksi omaisuutensa, henkensä... Niin, sitä ei Passepartout milloinkaan ole unohtava.

Matkustajat olivat vaipuneet kukin omiin mietteisiinsä, mutta reki se sillä välin riensi rientämistään autoita lumikenttiä myöten. Kulkiko se jokien ja purojen poikki, sitä ei voinut erottaa; maa ja vesi oli yhtenä lumihurstina. Tasanko, joka leviää Union Pacific roadin ja Kearneysta S:t Josephiin menevän haararadan välillä, on kuin mikä auto saari. Ei kylää, ei asemaa, ei linnaa. Silloin tällöin kiiti nuolen nopeudella heidän ohitsensa alaston puu, jonka valkoisia oksia tuuli taivutteli; silloin tällöin näkyi joku lintupari pyrähtävän lentoon. Näkyipä joskus jommoinenkin joukko nälkäisiä susia, jotka saalista himoten koettivat saavuttaa rekeä. Silloin Passepartout istui revolveri kädessä, valmiina laukaisemaan niin pian kuin joku uskaltaisi lähestyä. Jos nyt jostakin syystä reki olisi pysähtynyt ja sudet päässeet

karkaamaan matkustajain kimppuun, olisivat he olleet huutavassa hukassa. Mutta reki ei vauhtiansa vähentänyt; se pääsi edelle, ja pian oli ulvova lauma jäänyt kauaksi siitä.

Kello 12:n paikoilla huomasi Mudge muutamista merkeistä, että reki kulki nyt Platte-Riveriä myöten. Hän ei virkkanut mitään, mutta hän tiesi, ettei Omahaan ollut enää kuin 20 peninkulmaa.

Eikä ollut kello vielä yhtäkään, kun Mudge nousi ja rupesi käärimään purjeita kokoon. Purjeittakin kulki reki vielä puolen peninkulmaa. Viimeinkin se pysähtyi ja Mudge, osoittaen lumikattoisiin rakennuksiin, virkkoi:

— Kas niin, nyt ollaan perillä.

Perillä! Perillä todellakin, juuri sillä asemalla, mistä useampia junia joka päivä lähtee Yhdysvaltain itäosiin!

Passepartout ja Fiks olivat nousseet reestä ja oikoivat nyt kohmettuneita jäseniänsä. He auttoivat sitten Mr. Foggia ja nuorta rouvaa reestä. Phileas Fogg maksoi runsaan palkinnon Mudgelle, ja Passepartout puristi ystävällisesti tämän kättä, kuin armaan ystävän, jonka jälkeen kaikki kolme kiiruhtivat Omahan asemahuoneeseen.

Tähän melkoiseen Omaha nimiseen kaupunkiin, Nebraskan valtiossa, päättyy varsinainen Pacific-rautatie, joka yhdistää Mississippin laakson valtamereseen. Omahasta Chicagoon on rautatiellä nimenä "Chicago Rock Island Road". Se kulkee suoraan itään, seisahtuen 50:ssä pysäyspaikassa.

Suoraan menevä juna oli paraillaan valmiina lähtemään. Phileas Fogg seuralaisineen tuskin ennätti hypätä vaunuun. Omahaa he siis eivät saaneet nähdä tuon enempää, mutta Passepartout arveli, ettei sitä pidä pahaksi panna, sillä eihän tässä näkeminen ole pääasia.

Suurella nopeudella juna kiiti Iowan valtioon. Yöllä kuljettiin Mississippin yli Davenportiin ja Rock Islandin kautta Illinoisiin. Huomenissa, joulukuun 10 p:nä kello 4 illalla, juna saapui Chicagoon, joka jälleen oli toipunut äskeisestä suuresta tulipalostaan ja entistä upeampana seisoi kauniin Michigan järven rannalla.

Chicagosta on New-Yorkiin 900 peninkulmaa. Junia lähtee sinne alinomaa. Mr. Foggin ei tarvinnut muuta kuin nousta vaunuun. Nopeakulkuinen veturi tällä rautatiellä, jonka nimenä on "Pittsburg Fort Wayne Chicago Rail Road", kiidätti junaa mitä suurimmalla kiireellä, ikäänkuin olisi ymmärtänyt, ettei kunnioitettavalla gentlemannilla ollut aikaa vitkailla vähääkään. Huimaa vauhtia se kulki Indianan, Ohion, Pennsylvanian, New-Jerseyyn kautta, kiiti kaupunkien lävitse, joilla oli vanhanaikuisia nimiä ja joista muutamilla kyllä oli jo katuja ja raitioiteitä, vaikkei kumminkaan vielä taloja. Vihdoin näkyi Hudson joki, ja joulukuun 11 p:nä kello 11.15 illalla juna pysähtyi asemahuoneelle virran oikealla rannalla, lähelle sitä laituria, johon Cunard-linjan eli täydellä nimellä "British and North American Royal mail steam packet C:n" laivat laskevat.

Höyrylaiva "China", määräpaikkana Liverpool, oli lähtenyt 45 minuuttia sitten.

XXXII.

Phileas Fogg taistelee kovaa onnea vastaan.[11]

Höyrylaiva "China" näkyi riistäneen herra Foggilta hänen viimeisenkin toivonsa.

Hänen matkaansa ei sopinut yksikään niistä postilaivoista, jotka kulkevat suoraan Amerikan ja Euroopan välillä: ei ranskalaisen Transatlanttisen yhtiön, ei Valkoisen Tähdän, ei Imman-yhtiön, ei Hampurin linjan laivat.

"Pereire", ranskalaisen transatlanttisen yhtiön höyrylaivoja — jotka kulkevat yhtä nopeasti, mutta sisustukselleen ovat komeammat kuin yksikään ainoa muu laiva — oli lähtevä vasta ylihuomenna, joulukuun 14:ntenä. Sitäpaitsi ei se, enempää kuin Hampurinkaan linjan laivat, mene suoraan Liverpooliin tai Lontooseen, vaan Havreen, ja kulku Havresta Southamptoniin olisi aikaansaanut auttamattoman myöhästymisen.

Imman-linjan höyrylaivoista oli "City of Paris" lähtevä seuraavana aamuna, mutta sillä ei ollut

yrittämistäkään. Nämä laivat ovat aiotut oikeastaan siirtolaisten kuljetusta varten; niiden koneet ovat heikot, ja ne kulkevat yhtä paljon tuulen kuin höyrynkkin avulla. New-Yorkista Englantiin viiptyvät ne kauemman aikaa kuin mitä herra Foggilla enää oli jäljellä.

Kaiken tämän sai gentlemannimme tietää Bradshaw'in matkaoppaasta, joka tarkalleen ilmoittaa Atlantilla kulkevain laivain lähtöajat.

Passepartout oli ihan epätoivoissaan. Myöhästyä 45 minuuttia — tuo oli vähällä tukehduuttaa hänet! Se oli hänen vikansa, juuri hänen, joka alinomaa vain laitteli haittoja isäntänsä tielle! Ja muistelllessaan kaikkia matkan mutkia, kaikkia rahasummia, jotka ainoastaan hänen tähtensä oli maksettu, ajatellessaan, että tuo suuri veto ja äärettömät matkakulungit, joista nyt ei enää ollut mitään hyötyä, saattoivat hänen isäntänsä perikatoon, moitti hän itseänsä sanomattomasti.

Mutta Mr. Fogg ei nuhdellut häntä vähääkään, vaan virkkoi:

— Jätetään huomiseksi. Tulkaa.

Mr. Fogg, Mrs. Auda, Fiks ja Passepartout kulkivat Hudson joen yli ja vuokrasivat vaunut, jotka veivät heidät Saint-Nicolas hotelliin Broadwayn varrelle. Huoneet tilattiin. Phileas Foggilta kului yö pian, hän kun nukkui hyvin, mutta pitkä se oli muille, sillä levottomuudeltaan he eivät saaneet unta silmiinsä.

Huomenna oli joulukuun 12 päivä. Tästä päivästä kello 7:stä aamulla saman kuun 21 päivään kello 8.45 illalla oli yhdeksän päivää, kolmetoista tuntia ja 45 minuuttia. Jos siis Phileas Fogg olisi päässyt edellisenä iltana lähtemään "China'lla", joka on Cunard-linjan nopeimpia höyrylaivoja, niin hän olisi tullut Liverpooliin ja sieltä Lontooseen hyvissä ajoin.

Mr. Fogg läksi aamulla hotellista yksinään, käskettyään palvelijansa odottamaan häntä ja sanomaan Mrs. Audalle, että olisi valmis lähtemään minä hetkenä hyvänsä.

Mr. Fogg meni Hudsonin rannalle ja katseli sekä laituriin kiinnitettyjen että joella ankkurissa olevien alusten joukosta sellaista, joka olisi valmiina lähtöön. Useilla laivoilla oli lippu mastossaan. Ne olivat valmiita laskemaan ulapalle nousuveden tullessa. New-Yorkin äärettömästä satamasta näet lähtee satoja laivoja joka päivä kaikkiin maailman ääriin. Mutta useimmat olivat purjelaivoja. Niistä ei siis Mr. Foggille ollut mitään hyötyä.

Gentlemannimme oli jo menettänyt kaiken toivonsa, mutta huomasi hän viimeinkin ulkona satamassa yllynnä yhden kaabelin mitan (200 metrin) päässä soresan höyrylaivan, jonka piipusta musta savu tuprueli ulos. Tuo merkitsi sen pian lähtevän matkaan.

Phileas Fogg vuokrasi veneen, ja pian hän oli saapunut höyrylaivan laskuportaille. "Henrietta'n" runko oli raudasta, sisustus puusta.

"Henrietta'n" kapteeni oli laivalla. Phileas Fogg nousi kannelle ja pyysi saada puhutella häntä. Pian kapteeni tulikin esille.

Kapteeni oli viidenkymmenen vuoden iässä, oikea merikarhu. Hän oli järeäruumiinen, punatukkainen, ilman vähintäkään hienoutta.

— Kapteeniko? — kysyi herra Fogg.

— Niin kyllä.

— Minä olen Phileas Fogg, Lontoosta.

— Ja minä Andrew Speedy, Cardiffista.

— Milloin lähдете?

— Tunnin päästä.

— Ja minne?

— Bordeaux'hin.

— Lastinne?

— Pelkkiä kiviä vain, lastia ei mitään. Lähden painolastissa.

— Onko matkustajia?

— Ei ainoatakaan. Minulla ei ole matkustajia milloinkaan; semmoisesta viisastelevasta tavarasta ei ole

muuta kuin vastusta.

— Kulkeeko laiva hyvin?

— Noin 11 tai 12 solmua. Niin, "Henrietta" on kuulu kalu.

— Mieleni on varsin hyvä, kapteeni Speedy.

— Mutta mitä nämä kysymykset tarkoittavat? — kysyi kapteeni.

— Otatteko viedäkseenne minut ja kolme muuta henkeä Liverpooliin?

— Liverpooliinko? Miksei Kiinaan?

— Liverpooliin, sanon minä.

— En.

— Ettekö?

— En. Olen lähtemässä Bordeaux'hin, ja sinne minä menen.

— Liverpoolista saatatte mennä Bordeaux'hin; ette siinä kovin suurta mutkaa tee.

— En.

— Mutta jos teille tarjottaisiin kelpo maksu?

— En, vaikka maksaisitte kaksisataa dollaria hengeltä...

— Minä maksan kaksituhatta.

— Joka hengeltä?

— Niin.

— Ja niitä on neljä?

— Neljä.

Kapteeni Speedy miettimään otsa kurtussa.

— Ettehän laske leikkiä? — kysäisi hän sitten.

— En suinkaan. Minun pitää olla Lontoossa tämän kuun 21 p:nä ennen kello 8.45 illalla, ja jos pääsen perille ajoissa, niin saatte 2,000 dollaria yli määrän.

— Yhteensä siis kymmentuhatta?

— Niin juuri.

— Pitää sitten mennä puhumaan isännille, — sanoi kapteeni.

Olihan melkoinen makupala tarjona isännille sekä kapteenille, jolla oli kaksi viidennestä "Henrietta'ssa". Kymmentuhatta dollaria vähäpätöisestä kierroksesta, vaikkei laivassa ollut lastiakaan.

Neljänneksen kuluttua tulivat Mr. Fogg ja kapteeni Speedy isäntäin, Messrs. Formanby ja Co:n konttoriin; kymmenen minuutin kuluttua astuivat he jälleen ulos. Asia oli päätetty.

Mr. Fogg oli Messrs. Formanby ja Co:lle maksanut 8,000 dollaria; palkinto oli maksettava vasta siinä tapauksessa, että tultaisiin oikeaan aikaan perille. Messrs. Formanby ja Co puolestaan antoivat laillisen sitoumuksen, jonka mukaan kolmimastoinen höyrylaiva "Henrietta" New-Yorkista annettiin Mr. Phileas Foggin käytettäväksi Liverpooliin saakka.

— Minä palajan nyt laivalle, — sanoi Speedy.

— Ja minä hotelliin, — sanoi Mr. Fogg.

— Kello on nyt 8. Täytyy kiirehtiä.

— Kello 9 olemme laivalla, — vastasi Mr. Fogg.

Määrättyinä aikana olivat Mr. Fogg, Mrs. Auda, Passepartout ja Fiks — jolle gentlemanni kohteliaasti oli tarjonnut sijan laivalla — "Henrietta'n" kannella.

Kuultuansa, mitä tämäkin matka taas maksaa, hämmästyi Passepartout niin, ettei sanonut muuta kuin:

— Nyt en enää puhu mitään.

Fiks puolestaan arveli itsekseen:

— Ei maar Bank of England asiasta sanottavasti hyödy. Jos Fogg Liverpooliin tultuansa ei viskaa muutamia kourallisia seteleitä suoraa päätä veteen, niin puuttuu sittenkin yhdeksättä tuhatta puntaa summasta!

XXXIII.

Kapteeni Speedy tekee suuret kaupat Phileas Foggin kanssa.

Näytti siltä, kuin herra Fogg viimeinkin olisi kokonaan voittanut kaikki vastukset, tämän viimeisenkin.

Kapteeni Speedy oli puhunut totta kehuessaan laivan nopeakulkuisuutta: 11 tai 12 solmua se teki kuin tekikin.

Jos nyt vain — piti näet vieläkin muutama "jos" oleman — meri ei ylly liian ankaraksi eikä tuuli käänny itäiseksi, jos ei laiva joudu haaksirikkoon ja jos ei koneeseen tule mitään vikaa, niin ennättää "Henrietta" kyllä yhdeksässä päivässä Liverpooliin, jonne New-Yorkista on 3,000 peninkulmaa.

Laivaväkeä "Henrietta'lla" oli, paitsi kapteenia, kaksi perämiestä ja 17 matruusia, joista kaksi koneenkäyttäjää ja kuusi lämmittäjää. Kaikki olivat valmiit koettamaan parastansa. Kapteeni Speedy, joka oli hyvin herkkä seteleille, lupasi kaikin mokomin pitää huolta matkan joutumisesta. Hän oli taitava merimies, tuo karhu.

Ensimmäisinä päivinä kaikki kävi hyvin. Meri ei ollut ankara; tuuli puhalsi luoteesta; purjeita vedettiin ylös, ja "Henrietta" kulki kuin oikea transatlantilainen konsanaankin.

Passepartout oli ihastuksissaan. Laivaväki ei ollut milloinkaan nähnyt toista niin lystiä poikaa ja niin notkeata päälliseksi. Hän oli sängen ystävällinen matruuseille ja kummastutti heitä hypyillään ja keikauksillaan. Hän antoi heille lystikkäitä nimiä. Hänen tähtensä he tekivät työtä kuin gentlemannit ja lämmittäjät lämmittivät kuin sankarit. Hänen lystillisyytensä tarttui ehdottomasti kaikkiin. Hän oli unohtanut kaikki entiset vaivat ja vastukset. Hän ajatteli vain pian saavutettavaa päämaalia, ja joskus hän pulpahteli pelkästä maltittomuudesta, niinkuin vesi "Henrietta'n" kattiloissa. Tuontuostakin astui hän kerran ja toisen Fiksin ympäri, luoden häneen paljon puhuvia silmäyksiä, jotka kyllä ilmoittivat hänen ajatuksensa; mutta mitään hän ei poliisille puhunut. Ei ollut enää luottamusta vähääkään entisten ystäväysten välillä.

Fiks oli muuten alla päin ja haki yksinäisyyttä. Usein kuului hän jupisevan jotakin itsekseen. Passepartout oli vakuutettu Fiksin huomanneen erhetyksensä ja katuvan nyt katkerasti sitä, että oli juossut ympäri maailman ihan ilman aikojansa. Mutta kunnan Passepartout ei tahtonut osoittaa riemuansa eikä lisätä Fiksin noloutta ottamalla päällensä voittajan ylpeätä muotoa.

Auda rouva oli iloinen ja täynnä toivoa. Mr. Fogg oli — tietysti — tyyni kuten aina.

Joka päivä puolenpäivän aikana teki kapteeni Speedy tarkastuksiansa ja osoitti kartalla Mr. Foggille, millä kohdalla laiva milloinkin oli.

Joulukuun 13 p:nä kuljettiin Terra-Nuova nimisen karin viimeisen niemen sivutse. Mainittu kari on hyvin vaarallinen, vallankin talvisaikaan, jolloin usein sattuu sumuja ja tuulenkäännöksiä.

Edellisenä iltana oli barometri äkkiä ruvennut laskeutumaan ja tiesi pikaista ilmanmuutosta. Yöllä kävi ilma kylmemmäksi, ja samalla kääntyi tuulikin kaakkoiseen. Tämä ei ollut edullista. Kapteeni Speedyn täytyi vetää purjeet alas ja kulkea pelkän höyryn voimalla. Höyrylaivan kulku hidastui, aallot rupesivat kovasti pieksämään laivan kylkiä; tuuli yltyi lopulta vihurimyrskyksi, ja näyttipä oikein synkältä "Henrietta'n" tuleva kohtalo.

Passepartout synkistyi samalla kuin taivaskin; kaksi päivää hän vietti sanomattomassa tuskassa. Mutta kapteeni oli uljas merimies, joka tarkoin tunsu laivansa; "Henrietta" halkaisi aaltoja, milloin ei niiden harjalle noussut, ja eteenpäin riennettiin vaan. Myrsky tosin ei ollut semmoisia, jotka kiitävät parin sadan kilometrin nopeudella tunnissa, mutta ankara se kumminkin oli, ja pahaksi onneksi tuulikin vielä puhalsi kaakosta, niin ettei käynyt purjeita nostaminen.

Joulukuun 16 p:nä oli herra Fogg ollut matkalla 75 päivää. "Henrietta" oli jäljellä määrätystä ajasta, ei kumminkaan niin paljoa, että olisi ollut syytä pelätä. Pian oltiin jo puolimatassa ja vaarallisimmista paikoista oli jo päästy. Mutta kapteeni Speedy ei sanonut vielä mitään. Kesäiseen aikaan olisi kyllä saattanut olla varma matkan onnistumisesta, mutta talvella oltiin kokonaan sopimattomain ilman mielivallassa. Hän toivoi kumminkin: jos tuuli pettää, niin tekeehän toki höyry työtään.

Mainittuna päivänä tuli koneenkäyttäjät laivan kannelle ja jutteli siellä kauan aikaa vilkkaasti kapteenin kanssa.

Tietämättä miksi — luultavasti jonkun aavistuksen vaikutuksesta — Passepartout tunsu kummallista ahdistusta sydämessään. Hän näki kapteenin viuhkovan sangen maltitonna, kulkiessaan edestakaisin kiroillen ja jalkaansa polkien; hän näki kapteenin menevän alas kajuuttaansa. Passepartout olisi kernaasti antanut pois toisen korvansa, jos vain olisi voinut toisella kuulla, mitä he juttelivat.

Viimein kuului kapteeni sanovan koneenkäyttäjälle:

— Onko se varma?

— Ihan varma. Muistakaa, että hamasta New-Yorkista saakka on valkeata poltettu kaikissa neljässä uunissa.

— Kirous! — ärjäisi kapteeni. — Mitäs nyt tehdään?

— Paras on, että asia ilmoitetaan Mr. Foggille, — sanoi koneenkäyttäjät.

— Ilmoitetaan, ilmoitetaan, — matki kapteeni Speedy. — Mitäs tonttuja siitä lähtee! Kun hänelle on ilmoitettu, kun hänen kumppaneilleen on ilmoitettu, kun kaikille peijakkaille on ilmoitettu, onkos asia sillä autettu?

— Ei ole, mutta se, jota asia likimmiten koskee, tietäneen asian järjestää.

— Likimmiten tässä asia koskee minua, — kiljaisi kapteeni Speedy ja kirosi niin karkeasti, että paukahti.

Koneenkäyttäjät meni alas koneruumaan. Passepartout oli kuullut loppuosan heidän keskusteluun; nähtävästi oli asia ollut jotakin hyvin tärkeätä. Kapteeni käveli pitkin askelin kajuutassaan, niinkuin ainakin se, jonka viha on noussut ylimmilleen.

Siitä Passepartout vähät; hän meni kapteenin luokse.

— Kuulkaapas, kapteeni ... — alkoi hän.

— Mene hakemaan isäntääsi, senkin aasi! — ärjäisi Andrew Speedy ottaen häntä olkapäistä ja kiepsauttaen hänet ympäri, ja teki kädellään uhkaavan liikkeen.

Passepartout ei pysähtynyt katsomaan, mitä tuo liike oikeastaan merkitsi, vaan meni kiiruusti Mr. Foggin luo ja saattoi hänet kapteenin kajuuttaan.

— Onko teillä jotakin sanottavaa? — kysyi Mr. Fogg kapteenilta.

— On kyllä, Mr. Fogg! — kiljui Andrew Speedy voimatta hillitä itseään; — vieköön hitto kaikki ne, joilla on liian kova kiire!

— Mitäs nyt?

— Niin nyt ... näettekös, asia on sitä laatua, että hiilistä tulee loppu, jos tässä tällä lailla korvennetaan yhä vieläkin. "Henrietta" on aiottu kulkevaksi yhtä paljon purjeilla kuin höyrylläkin, ja vaikka meillä oli tarpeeksi hiiliä päästäksemme Bordeaux'hin, niin ei niitä riitä kumminkaan Liverpooliin asti tällaisella huimalla menolla.

Passepartout tunsu jalkainsa horjuvan. Mr. Fogg ei liikauttanut jäsentänsäkään.

— Huomaattehan, — jatkoi kapteeni, — että jos olisi ollut New-Yorkissa aikaa, niin olisin kyllä varustanut hiiliä tarpeeksi. Mutta tähän tulitte luokseni kello neljännestä yli kahdeksan, ja kello 9

läksimme liikkeelle. Hiilien ottamiseen olisi mennyt koko päivä, niin juuri, koko päivä, niin että te tässä sittenkin olette kaikkeen syynä. Ja sitten, jos vaan tuo peijakkaan tuuli, joka nyt puhaltaa ihan vasten naamaa, tonttu viekөөn, olisi pysynyt luoteisena! No niin, minä sanon teille ennakolta, että jos tulta pidetään joka uunissa, niin ei täällä kahden päivän perästä ole hiilen poroakaan koko laivalla.

— Vai niin, — virkkoi herra Fogg.

Hän käveli sitten edestakaisin 20 minuuttia osoittamatta mitä ajatuksia hänessä liikkui.

Sen jälkeen hän astui jälleen kapteenin luo.

— Sanoittehan laivanne olevan myytävänä.

— Niin sanoin, ja niin se onkin.

— Minä ostan sen.

— Tekö? ... nytkö? ... täälläkö?

— Mitä se maksaa?

— Mr. Fogg, — vastasi kapteeni, hyvin nolona, — en minä liikoja vaadi. "Henrietta" on jo 11 vuotta vanha! Isännät ja minä myymme sen 50 tuhannesta dollarista.

— Minä suostun.

— Mutta sitten meidän tulee tehdä kauppakontrahti...

— Ei ole tarvis, minä maksan rahassa.

Passepartout ei ollut enää kalpea, hän oli tulipunainen, hän oli tukehtumaisillaan.

Mr. Fogg, viitattuaan kapteenia tulemaan mukaan, meni kajuuttaansa. Andrew Speedy seurasi häntä tietämättä oikein, oliko tekemisissä viisaan ihmisen vai hullunko kanssa.

Tultuaan kajuuttaansa sanoi Mr. Fogg:

— Älkää kovin kummastelko tätä tekoani. Asia on se, että minä menetän 20 tuhatta puntaa, jollen ole Lontoossa joulukuun 21 p:nä kello 8.45 illalla. Kas tässä 50 tuhatta dollaria.

Kapteeni otti rahat sanaakaan sanomatta, mutta hänen kätensä vapisi.

— Ja nyt on laiva minun, — sanoi herra Fogg.

— Niin on, kölistä maston nenään.

— Hyvä! Lämmittäkää viimeiseen hiilipalaseen saakka!

Kapteeni meni, ja tuokion kuluttua nousi sakea savu "Henrietta'n" piipusta.

Fiks, kuultuaan millaisen kaupan Phileas Fogg oli tehnyt ja minkä äärettömän summan maksanut, oli vähällä saada halvauksen. Mutta hän toipui viimein. Nyt oli Phileas Fogg jo menettänyt vähää vaille 20 tuhatta puntaa, mutta olihan pankista varastettu 55 tuhatta puntaa!

Laiva kulki yhä täysin höyryin, mutta kahden päivän perästä, joulukuun 18:ntena, ilmoitti ensimmäinen koneenkäyttäjä hiilten loppuvan samana päivänä.

— Hyvä! — sanoi Mr. Fogg. — Mutta tulta ei saa vähentää. Kapteeni, pitkältäkö on vielä Liverpooliin?

— 770 peninkulmaa.

— Hakatkaa haloiksi kaikki, mitä laivalla puuta on, ja lämmittäkää niillä.

Kapteeni nyykäytti päätään. Hänen mielestään oli aivan luonnollista, että laiva poltetaan ... sehän ei enää ollut hänen omansa.

Saattaa helposti arvata, kuinka suuri määrä kuivaa puuta menee kovan höyryn saamiseksi. Sinä päivänä särjettiin kajuutat, komentosilta ja ruhvit.

Seuraavana päivänä, joulukuun 19:ntenä, poltettiin höyrykattilain alla mastot, varamastot, parrut ja kaikki mitä irtonaista kannella oli. Mastot sahattiin ja hakattiin. Laivaväki osoitti tavatonta kestävyyttä. Passepartout hakkasi ja pilkkoi seitsemän miehen voimalla. Hävitys oli yleinen.

Joulukuun 20 p:nä kulutti valkea lipputangot, suuren osan kannesta j.n.e. "Henrietta" oli nyt kuin mikä lotja ikään.

Mutta samanapa päivänä näkyi Irlannin ranta ja Fastenetin majakka.

Kello 10 illalla oli laiva kumminkin vasta Queenstownin kohdalla. Phileas Foggilla ei ollut enää kuin 24 tuntia aikaa ennättääksensä Lontooseen! Saman verran aikaa tarvitsi "Henrietta" päästäksensä Liverpooliin, sittenkin ainoastaan täysin höyryin kulkien. Mutta höyrypä rupesi jo loppumaan.

— Kaikki käy meitä vastoin, — sanoi kapteeni Speedy. — Nyt ollaan vasta Queenstownin ulkopuolella.

— Vai niin! — sanoi herra Fogg. — Tuoko on Queenstown?

— Niin on.

— Pääsemmekö satamaan?

— Vasta kello 3, luodeveden mukaan.

— Pitää siis odottaa, — vastasi Phileas Fogg kylmäkiskoisesti, osoittamatta kasvoissaan, kuinka hän koetti keksiä keinoa, jolla vieläkin kerran voittaisi vastukset.

Queenstown on satama Irlannin rannalla, johon transatlanttiset höyrylaivat, Yhdysvalloista tullessaan, sivumennen jättävät postin. Tämä kuljetetaan sieltä Dubliniin pikajunilla, jotka aina ovat valmiina lähtemään. Dublinista se kiidätetään Liverpooliin pikakulkuisilla höyrylaivoilla, niin että se saapuu sinne 12 tuntia ennen kuin nopeimmatkaan meriyhtiöitten alukset.

Nämä 12 tuntia, jotka Amerikan posti voittaa ajassa, päätti Mr. Fogg voittaa hänkin. Sen sijaan että hän "Henrietta'lla" olisi tullut Liverpooliin vasta seuraavana iltana, pääsee hän sinne puolenpäivän aikana ja ennättää siis sittenkin Lontooseen ennen kello 8.45 illalla.

Kello 1:n paikoilla aamulla laski "Henrietta" Queenstownin satamaan, ja matkustajat kiiruhtivat heti kohta maihin.

Fiksissä heräsi nyt julma halu ottaa herra Fogg kiinni. Mutta sitä hän ei tehnyt kumminkaan. Miksei? Mikä taistelu kävi hänen sydämessään? Oliko hän muuttanut ajatuksensa herra Foggista? Huomasiko hän viimeinkin erehtyneensä? Ei hän kumminkaan luopunut herra Foggista. Yhdessä hänen, Mrs. Audan ja Passepartout'in kanssa hän astui rautatievaunuun. Juna läksi kello puoli kaksi ja tuli Dubliniin aamun koittaessa. He kävivät heti sen jälkeen höyrylaivalle, joka läksi Liverpooliin.

Kello 11.40 päivällä joulukuun 21 p:nä astui Phileas Fogg viimeinkin Liverpooliin laiturille. Hänellä oli nyt enää kuuden tunnin matka Lontooseen.

Tässä silmänräpäyksessä läheni häntä Fiks, laski kätensä hänen olalleen ja otti esille vangitsemiskäskyn.

— Tehän olette Phileas Fogg? — kysyi hän.

— Niin kyllä.

— Kuningattaren[12] nimessä vangitsen teidät!

XXXIV.

Passepartout sanoo semmoisen sukkeluuden, ettei monta ennen ole kuultu.

Phileas Fogg oli vankeudessa. Hänet oli suljettu Liverpoolin tulliviraston vartiostoon. Sieltä hänet seuraavana aamuna oli vietävä Lontooseen.

Siinä silmänräpäyksessä kun Mr. Fogg otettiin kiinni, tahtoi Passepartout hyökätä Fiksin kimppuun, mutta muutamat poliisit tulivat väliin. Mrs. Auda säikähti sanomattomasti eikä voinut ymmärtää koko

tapausta, ennenkuin Passepartout kertoi hänelle kaikki. Mr. Fogg, tuo innokas, uljas gentlemanni, hänen henkensä pelastaja, oli nyt otettu kiinni varkaudesta! Nuori rouva ei voinut ajatella mahdolliseksikaan tuota. Hän tunsu syvän loukkauksen sydämessään ja vuodatti kyyneleitä nähdessään, ettei voinut mitään tehdä pelastajansa pelastukseksi.

Fiks puolestaan oli gentlemannin kiinni panettamisella tehnyt velvollisuutensa. Oikeus oli ratkaiseva, onko hän syyllinen vai syytön.

Mutta nyt heräsi Passepartout'issa se kamala ajatus, että hän on syyppää koko onnettomuuteen. Miksi hän oli tähän saakka salannut isännältään kaikki? Miksei hän jo heti paikalla sanonut hänelle, mikä mies Fiks oli? Silloinhan herra Fogg olisi itse saattanut osoittaa Fiksille hänen erehdyksensä, eikä hänen olisi tarvinnut kuljettaa mukanaan tuota kovan onnen miestä, joka ensi työkseen pani hänet kiinni juuri kun hän oli astunut jalkansa Britannian valtakuntaan. Ajatellessaan typeryyttänsä Passepartout parka tunsu kovia oman tunnon vaivoja: hän itki, hän oli vähällä lyödä päänsä seinään.

Mrs. Auda ja hän olivat jääneet tullihuoneen eteiseen; kumpikaan ei tahtonut mennä sieltä pois. He tahtoivat vielä kerran nähdä Mr. Foggia.

Mr. Fogg oli siis joutunut perikatoon juuri siinä silmänräpäyksessä, kun hän oli niin lähellä voittoa. Tämä vangitseminen oli hänen turmionsa. Tultuaan Liverpooliin kello 11.40 i.p. oli hänellä vielä 9 tuntia 5 minuuttia aikaa ennättääksensä Reform-Clubiin Lontoossa, jonne juna Liverpoolista ei viivy kuin kuusi tuntia.

Hän istui tullihuoneen vankilassa lavitsalla liikahtamatta, olematta vihoissaan, yhtä levollisena kuin ennenkin. Oliko hänessä herännyt sisällinen raivo, sitä kauheampi kun se ei päässyt näkyviin, raivo, joka viimein riuhtaiseksee irti vastustamattomalla voimalla? Sitä ei kukaan saata sanoa. Mutta hän istui tuossa, odotellen... Mitä? Toivoiko hän vielä jotakin? Luuliko hän vankihuoneeseen suljettunakin pääsevänsä vielä tarkoituksensa perille?

Oli miten olikaan, kellonsa herra Fogg oli asettanut pöydälle eteensä ja katseli tarkasti viisarien kulkua. Ei sanaakaan kuulunut hänen huuliltaan, mutta katse oli kummallisen luja.

Asema oli kauhea.

Oliko hänellä aikomus pelastua? Aikoiko hän jollakin tavoin karata vankiluolasta? Melkeinpä vaan, sillä välistä hän astui ympäri huoneen. Mutta ovi oli lujasti lukittu ja akkunan edessä rautaristikko. Hän kävi jälleen istumaan ja otti esille muistikirjansa. Sille riville, jossa olivat sanat:

"Joulukuun 21 p., Liverpool", — kirjoitti hän:

"80:s päivä, kello 11.40 a.p".

Ja sitten hän odotteli jälleen.

Tullihuoneen kello löi 1. Phileas Fogg huomasi kellonsa käyvän kaksi minuuttia edellä.

Kello löi 2. Jos hän nyt voisi istua pikajunaan, niin hän ennättäisi vieläkin Lontooseen ja Reform-Clubiin ennen kello 8.45. Hänen otsallensa nousi pari hienoa ryppeä...

Kello 2.33 kuului ulkoa kolinaa; narahdellen avautui portti. Sieltä kuuluivat Passepartout'in ja Fiksin äänet.

Phileas Foggin silmät välähtivät.

Ovi aukeni, ja sisään riensivät Mrs. Auda, Passepartout ja Fiks.

Fiks läähätti, tukka oli epäjärjestyksessä, ja töin tuskin hän sai sanan suustaan.

— Mr. Fogg! — änkytti hän — Mr. Fogg ... pyydän anteeksi ... onneton yhtäläisyys... Varas otettiin kiinni kolme päivää sitten ... te ... te olette vapaa!

Phileas Fogg oli vapaa! Hän astui poliisimiehen luo. Hän katsoi häneen tarkasti, ja nyt teki hän ainoan nopean liikkeen, mitä hän milloinkaan ennen oli tehnyt ja sittemmin oli tekevä: hän kohotti molemmat kätensä ja iski ne ankaralla voimalla poliisimiehen päähän.

— Sepä oli isku se! — huudahti ranskalainen. — Parbleu! Se se oli oikein päähän tuntuva todistus siitä, kuka tässä oikeassa on.

Fiks oli kaatunut maahan eikä puhunut sanaakaan. Hän oli saanut ansionsa jälkeen. Heti läksivät Mr. Fogg, Mrs. Auda ja Passepartout tullihuoneesta, hyppäsivät vuokravaunuihin ja olivat muutaman

minuutin kuluttua Liverpoolin asemahuoneella.

Phileas Fogg tiedusti, lähteekö piakkoin pikajunaa Lontooseen.

Kello oli nyt 2.40... Pikajuna oli lähtenyt 35 minuuttia sitten.

Phileas Fogg tilasi itselleen ylimääräisen junan.

Nopeakulkuisia vetureja oli useampiakin valmiina, mutta säännön mukaan ei ylimääräinen juna saanut lähteä ennen kello kolmea.

Kello 3 läksikin Phileas Fogg kumppaneinensa Lontooseen päin luvattuaan kuljettajalle hyvän palkinnon.

Hänen tuli ennättää viidessä ja puolessa tunnissa Liverpoolista Lontooseen — mikä olisikin mahdollista, ellei muita junia kulkisi. — Mutta kun arvoisa gentlemanni tuli Lontoon asemalle, niin näyttivät kaikki kellot Lontoon torneissa kymmentä vailla yhdeksän.

Phileas Fogg oli siis myöhästynyt 5 minuuttia.

Hän oli menettänyt vedon.

XXXV.

Passepartout'ia ei tarvitse kahta kertaa käskeä.

Saville-row'in asukkaat olisivat seuraavana päivänä kovin kummastuneet, jos heille olisi sanottu Mr. Foggin jälleen astuneen asuntoonsa. Portti ja akkunat olivat kiinni kuten ennenkin. Ulkoapäin ei huomannut mitään muutosta.

Asemahuoneelta lähdettyä oli Phileas Fogg lähettänyt Passepartout'in ostamaan ruokatarpeita ja itse mennyt kotiinsa. Tavallisella tyyneydellensä hän oli vastaanottanut tämän ankaran iskun. Perikadossa! Ja ainoastaan tuon typerän poliisimiehen tähden! Tehtyään niin säntillisesti tuon pitkän kiertomatkinsa, voitettuaan niin monta estettä, vältettyään niin monta vaaraa, ennätettyään tehdä vielä jotain hyvääkin matkallansa — joutua sitten haaksirikkoon itse satamassa; se oli kauheata! Mukaan otetusta rahasummasta ei enää ollut jäljellä kuin mitätön summa. Omaisuutta ei hänellä ollut muuta kuin ne 20 tuhatta puntaa, jotka olivat talletettuina Baring Brothers'illa, ja ne hänen tuli maksaa tovereillensa Reform-Clubissa. Suunnattomain matkakulunkien perästä ei vedon voittaminen olisi tehnyt häntä rikkaammaksi — ja varmaa on, ettei hän ollut matkallensa lähtenytkään rikastuakseen, sillä hän oli semmoisia, jotka lyövät vetoa kunnian vuoksi vain, — mutta vedon menettäminen saattoi hänet ihan häviöön. Nyt oli hän kumminkin tehnyt päätöksensä; hän tiesi, mitä hänen nyt oli tekeminen.

Yksi huone talossa Saville-row'in varrella laitettiin Mrs. Audalle. Nuori rouva oli ihan epätoivoissaan. Muutamista Mr. Foggin lauseista päättäen hän huomasi hänellä olevan surkeita aikomuksia.

Tunnettua onkin, mimmoisiin huimiin keinoihin nuo omituiset englantilaiset viimein usein ryhtyvät. Passepartout piti kaikessa salaisuudessa isäntäänsä huolellisesti silmällä.

Ensi työkseen oli kunnan ranskalainen hypännyt kamariinsa ja sammuttanut kaasun, joka oli palaa lekottanut siellä 80 vuorokautta. Kirjelaatikosta hän oli löytänyt kaasuyhtiön laskun ja arveli sen nähtyään parhaaksi keskeyttää tällaiset liiat kulungit.

Yö kului. Herra Fogg oli tosin ollut vuoteellansa, mutta oliko hän saanut unta? Mrs. Auda puolestaan ei ollut silmäänsäkään ummistanut. Passepartout oli valvonut uskollisena kuin koira isäntänsä ovella.

Aamulla Mr. Fogg kutsui hänet luokseen ja muutamalla sanalla käski hänen pitää huolta Mrs. Audan aamiaisesta. Itse hän ei sanonut tahtovansa kuin kupillisen teetä ja vähän leipää. Mrs. Auda suokoon anteeksi, ettei hän voinut tulla aamiais- eikä päivällispöytäkään, sillä hänen täytyi järjestää asioitansa. Illalla hän vasta oli pyytävä päästä nuoren rouvan puheille.

Saatuansa määräykset päivän töistä ei Passepartout'illa ollut muuta kuin tehdä mitä käsketty oli. Mutta hänen oli mahdoton lähteä huoneestansa; yhä hän vain ajatteli kylmäveristä isäntäänsä.

Passepartout'in omaatuntoa kalvoi mato, sillä yhä enemmän ja enemmän hän vain syytti itseänsä isäntänsä suuresta onnettomuudesta. Voi, voi sentään! Miksei hän ollut ilmoittanut hänelle ennakolta Fiksin aikeita? Silloinhan ei Mr. Fogg suinkaan olisi tullut raahanneeksi Fiksiä mukanaan hamaan Liverpooliin, ja silloin...

Passepartout ei voinut enää pidättää itseänsä.

— Isäntä hyvä, monsieur Fogg! — huudahti hän. — Kirotkaa minua, sillä minunhan on syy, että...

— Minä en syytä ketään, — vastasi Phileas Fogg mitä levollisimmalla äänellä. — Menkää!

Passepartout meni nuoren rouvan luokse ja ilmoitti hänelle herra Foggin aiheet.

— Madame, — lisäsi hän, — yksinäni min'en voi mitään, en niin mitään. Min'en voi vaikuttaa isäntääni, mutta kenties te...

— Mitäpä minä voisin vaikuttaa? — vastasi Mrs. Auda. — Mr. Fogg ei kuuntele ketään. Onko hän milloinkaan käsittänyt minun kiitollisuuttani häntä kohtaan? Onko hän milloinkaan lukenut mitä sydämessäni liikkuu? Ystävä hyvä, häntä ei saa jättää yksikseen, ei hetkeksikään. Sanoitteko hänen tahtovan puhutella minua illalla?

— Niin, madame; asia koskee kaiketi teidän tilanne turvaamista Englannissa.

— Saa nähdä, — vastasi nuori rouva ja vaipui syviin ajatuksiin.

Koko tämän sunnuntain näytti siltä, kuin talo Saville-row'in varrella olisi ollut aivan autiona, ja ensi kertaa jäi nyt Phileas Fogg menemättä klubiin, kun kello parlamenttitalon tornissa löi 11.30.

Ja mitäpä hän olisi klubiin mennytkään? Eiväthän hänen ystävänsä enää olleet odottamassa häntä siellä. Kosk'ei hän eilis-iltana, tuon kovan onnen lauvantaina, joulukuun 21:nä, ollut kello 8.45 saapunut Reform-Clubin saliin, niin oli hän siis menettänyt vetonsa. Ei hänen myöskään tarvinnut mennä pankkiirinsa luokse nostamaan 20 tuhatta puntaansa, sillä vetokumppaneillahan oli käsissään hänen antamansa shekki, eikä rahain ulossaamiseksi tarvita kuin nimen allekirjoitus vain vekselille.

Herra Foggin ei siis tarvinnut mennä ulos, eikä hän mennytkään. Hän vain istui huoneessansa papereitaan järjestellen. Passepartout sitävastoin kulki portaita ylös ja alas talossa Saville-row'in varrella. Aika ei ottanut poika paralta yhtään kuluakseen. Hän kuunteli isäntänsä oven takana, lohdutellen itseään sillä, ettei hän siinä tee mitään sopimatonta. Pilkistipä hän joskus avaimen reiästäkin ja luuli olevansa siihenkin oikeutettu. Passepartout pelkäsi joka hetki pahinta. Silloin tällöin johtui hänen mieleensä Fiks, mutta hän oli muuttanut mielipiteensä. Hän ei tahtonut mitenkään puuttua poliisimieheen. Fiks oli erehtynyt niinkuin kaikki muutkin Phileas Foggin suhteen, mutta senhän hän oli tehnyt vakaumuksensa jälkeen ja velvollisuuttansa täyttäen, sillä välin kuin hän itse... Ja mato kalvoi omaatuntoa jälleen, ja hän piti itseänsä kelvottomimpana kelvottomimmista.

Kun Passepartout'in kävi jo kovin kolkoksi olla yksin, kolkutti hän Mrs. Audan ovelle, astui sisään hänen huoneeseensa ja istahti nurkkaan, sanaakaan sanomatta, katsellen nuorta rouvaa, joka yhä vain oli syvissä ajatuksissa.

Kello puoli 7 käski Mr. Fogg kysyä Mrs. Audalta, saisiko hän tulla hänen puheilleensa, ja minuutin kuluttua he olivat kahdenkesken huoneessa.

Phileas Fogg otti tuolin ja istahti takkavalkean eteen Mrs. Audaa vastapäätä. Hänen kasvoillaan ei näkynyt vähintäkään ilmettä. Matkalta palannut Fogg oli ihan samanlainen kuin maikalle lähtenyt Fogg.

Viisi minuuttia hän istui ihan ääneti. Sitten hän nosti silmänsä Mrs. Audaan ja sanoi:

— Hyvä rouva, voitteko antaa minulle anteeksi sen, että toin teidät mukani Englantiin?

— Minäkö, Mr. Fogg? — vastasi Mrs. Auda koettaen hillitä sydämensä kovaa tykytystä.

— Sallikaa minun puhua loppuun, — jatkoi Mr. Fogg. — Silloin kun päätin viedä teidät kauaksi pois siitä maasta, joka oli teille vaarallinen, silloin minä olin rikas, ja aikomukseni oli antaa osa omaisuudestani teidän käytettäväksenne. Teidän olonne olisi ollut silloin onnellinen ja vapaa. Mutta nyt ... nyt olen joutunut häviöön.

— Minä tiedän sen, Mr. Fogg, — vastasi nuori rouva, — ja kysyn vuorostani teiltäkin: voitteko te antaa anteeksi minulle sen, että olen seurannut teitä ja kenties minäkin puolestani jouduttanut häviötänne?

— Hyvä rouva, teidän oli mahdoton jäädä Indiaan; te ette voinut saada turvaa muuten kuin pakenemalla niin kauas, etteivät nuo hurjat teitä voisi tavata.

— Siis, — jatkoi Auda rouva, — ei siinä kyllin, että pelastitte minut kauheasta kuolemasta, te tahdoitte vielä toimittaa minulle turvallisen aseman Euroopassa.

— Niin, rouva, — vastasi Phileas Fogg, — mutta minua on seurannut kova onni. Vielä on kumminkin omaisuudestani jäljellä vähäinen osa, ja sen pyydän saada tarjota teille.

— Entäs te, entäs te itse?

— Minä, — vastasi gentlemanni kylmästi, — minä en tarvitse mitään.

— Kuinka! Näettekö jo ennakolta kohtalonne?

— Kohtalo riippuu siitä, millaiseksi ihminen itse sen asettaa, — lausui Mr. Fogg hiljaa.

— Kaikissa tapauksissa, — jatkoi Mrs. Auda, — kurjuus ei saata koskaan kohdata sellaista miestä kuin te. Teidän ystävänne...

— Minulla ei ole ystäviä.

— Sukulaisenne...

— Ei ole sukulaisiakaan.

— Sitten surkuttelen teitä, Mr. Fogg, sillä kolkkoa on yksin olla. Ihanko ilman ystävää, jolle voisitte huolianne huojentaa? Sanotanhan, että kahdenkesken kestää kovatkin päivät.

— Niin sanotaan.

— Mr. Fogg, — sanoi silloin Mrs. Auda nousten ja ojentaen kätensä gentlemannille, — tahdotteko saada sekä sukulaisen että ystävän? Tahdotteko ottaa minut vaimoksenne?

Mr. Fogg oli noussut seisomaan. Tavaton valo välähti hänen silmistään; hänen huulensa vavahtivat. Mrs. Auda katsoi häneen. Uskollisuus, sydämellisyys, vilpittömyys ja sulo loisti tuon nuoren rouvan kauniissa katseessa, tuon jalon naisen, joka panee alttiiksi kaikki, pelastaaksensa pelastajansa. Ja tuo katse, se kummastutti Mr. Foggia ensi alussa; sitten se tunkeusi hänen sisäänsä. Hän sulki silmänsä, ikäänkuin estääkseen noiden katseiden tunkeumista syvemmälle... Avattuaan jälleen silmänsä hän virkkoi:

— Minä rahastan teitä! Pyhimmän kautta maailmassa vannon, minä rakastan teitä.

— Ah! — sanoi Auda rouva, nostaen kätensä sydämelleen.

Passepartout soitettiin sisään. Hän tuli heti paikalla. Mr. Fogg piti vielä kiinni Mrs. Audan kädestä. Passepartout ymmärsi kaikki, ja hänen pulleat kasvonsa säteilivät kuin aurinko taivaan laella kuumassa ilmanalassa.

Mr. Fogg kysyi häneltä, oliko liian myöhäistä mennä ilmoittamaan asiaa Marian seurakunnan pastorille Samuel Wilsonille.

— Ei milloinkaan liian myöhäistä, — sanoi Passepartout ja naurahti herttaisesti.

Kello olikin vasta 5 minuuttia yli 8.

— Huomenna siis! — sanoi hän.

— Huomenna, maanantainako? — kysyi Mr. Fogg, luoden silmänsä rouvaan.

— Niin, huomenna maanantaina! — vastasi Mrs. Auda.

Passepartout riensi juoksujalassa täyttämään isäntänsä käskyä.

Phileas Fogg nousee hinnassa pörssillä.

Nyt tulee meidän mainita, mikä mielipiteiden muutos oli syntynyt koko Yhdistetyssä Kuningaskunnassa, kun saatiin tietää, että oikea pankkivaras, nimeltä James Strand, oli vangittu Edinburghissa, joulukuun 17 p:nä.

Kolme päivää ennen oli Phileas Foggia vielä pidetty varkaana, jota poliisi kaikin tavoin koetti saada kiinni, mutta sen jälkeen oli hänestä jälleen tullut rehellisin mies maailmassa, joka matemaattisella tarkkuudella vain jatkoi matkaansa maan ympäri.

Mikä melu ja meteli sanomalehdissä! Kaikki, jotka olivat asiasta lyöneet vetoa puolelle tai toiselle ja jotka olivat asian unohtaneet, heräsivät jälleen niinkuin lumouksen kautta. Entiset vedot pantiin voimaan, uusia lyötiin, ja Phileas Foggin nimi kuului pörssillä jälleen.

Gentlemannin viisi toveria Reform-Clubissa olivat viettäneet nämä kolme päivää suuressa levottomuudessa. Mitäs, jos tuo Phileas Fogg, jonka he olivat jo unohtaneet, äkkiä ilmaantuisi? Mutta missä hän oli tällä haavaa? Joulukuun 17 p:nä, jolloin James Strand vangittiin, oli kulunut 76 päivää Phileas Foggin lähdöstä, eikä koko tällä ajalla oltu hänestä saatu vähintäkään tietoa! Oliko hän hukunut! Oliko hän luopunut yrityksestään? Vai jatkoiko hän yhä vielä matkaansa? Astuuko hän lauantaina joulukuun 21 p:nä kello 8.45 illalla täsmällisyyden juurikuvana Reform-Clubin kynnyksen yli?

Mahdoton on kuvata, missä tuskassa Englannin ylimysmaailma oli nämä kolme päivää. Sähkösanomilla tiedusteltiin Phileas Foggia Amerikasta sekä Aasiasta. Aamuin illoin lähetettiin palvelijoita Saville-row'in varrella olevan talon luokse. Mutta mitään ei näkynyt. Itse poliisikaan ei tiennyt, minne salapoliisi Fiks oli joutunut. Mutta kaikesta tästä huolimatta lyötiin vain uusia vetoja, entistä isompia. Phileas Fogg oli kuin viimeistä kierrostaan tekevä kilpahevonen. Ei enää lyöty vetoa sataa yhtä vastaan, vaan kahtakymmentä, kymmentä ja viittä, ja vanha luuvalon vaivaama lordi Albermarle ei lyönyt muuta kuin sata sataa vastaan.

Lauvantai-iltana oli suuri ihmisjoukko keräynyt Pall-Malliin ja läheisille kaduille. Koko joukko pörssivälittäjiä oli asettunut Reform-Clubin lähelle. Hevosella oli mahdoton päästä täällä kulkemaan. Juteltiin, väiteltiin, huudeltiin kurssia Phileas Foggille niinkuin Englannin arvopapereille. Poliisilla oli täysi tekeminen pitäessään väkijoukkoa järjestyksessä, ja mitä lähemmäs kello joutui määrähetkeä, sitä suuremmaksi kasvoi tungos.

Mainittuna iltana olivat Phileas Foggin viisi ystävää kello seitsemästä saakka olleet koossa Reform-Clubin isossa salissa. Pankkiirit John Sullivan ja Samuel Fallentin, insinööri Andrew Stuart, Englannin Pankin johtaja Gauthier Ralph, oluenpanija Thomas Flanagan — kaikki he odottivat maltittomina.

Kun kello Reform-Clubin suuressa salissa löi 8.25, nousi Andrew Stuart ja sanoi:

— Hyvät herrat! Kahdenkymmenen minuutin kuluttua loppuu määrätty aika.

— Milloin tuli viimeinen juna Liverpoolista? — kysyi Thomas Flanagan.

— Kello 7.23, — vastasi Gauthier Ralph, — ja ensi juna tulee vasta kello 12.10.

— No niin, hyvät herrat, — jatkoi Andrew Stuart, — jos Phileas Fogg olisi tullut junalla kello 7.23, niin hän olisi jo täällä. Saatamme siis olla varmat voitostamme.

— Älkäämme kiirehtikö, vaan odottakaamme, — vastasi Samuel Fallentin. — Ystävämme täsmällisyyden tunnemme kaikki vallan hyvin. Hän ei tule milloinkaan liian myöhään eikä liian varhain; hän tulee tänne viimeisessä silmänräpäyksessä, muutenpa kävisi kovasti kummakseni.

— Ja minä, — sanoi Andrew Stuart kiihkeänä kuten ainakin, — min'en uskoisi häntä häneksi, vaikka näkisinkin hänet.

— Niin, — sanoi Thomas Flanagan; — kyllä hänen ehdotuksensa oli kovin mieletöntä. Olkoon hän kuinka tarkka tahansa, niin ei hän kumminkaan ole voinut välttää esteitä, ja parin kolmen päivän myöhästyminen riittää tekemään koko hänen yrityksensä tyhjäksi.

— Huomattava sekin on, — lisäsi John Sullivan, — ettemme ole saaneet vähintäkään tietoa hänestä, vaikka lennätinlankoja on joka paikassa, joiden kautta hän on kulkenut.

— Hän on hävinnyt, hyvät herrat, — keskeytti Andrew Stuart, — hän on hävinnyt sata kertaa! Sitäpaitsi on tunnettua, että "China", ainoa höyrylaiva, jolla hän olisi saattanut tulla Liverpooliin ajoissa — tuli perille eilen. Kas tässä matkustajain luettelo Shipping Gazetteissa, mutta siinä ei Phileas Foggin

nimeä ole. Vaikka hänen matkansa olisi käynyt kuinka onnellisesti hyvänsä, niin tuskin hän on vielä Amerikassakaan! Minun luullakseni myöhästyy hän ainakin 20 päivää, niin että vanha lordi Albermarle kyllä pääsee viidestätuhannesta punnastaan.

— Se on tietty se, — vastasi Gauthier Ralph, — ja huomenna näytämme Phileas Foggin shekin Baring Brothers'ille.

Nyt löi kello 8.40.

— Vielä viisi minuuttia, — sanoi Andrew Stuart.

Reform-clubilaiset katsahivat toisiinsa. Heidän sydämensä tykyttivät tavallista kovemmin, sillä uskaliaimmillekin pelaajille oli peli jotenkin suuri. Mutta he eivät olleet asiasta tietävinänsäkään ja istuivat Samuel Fallentinin ehdotuksesta korttipöytään.

— Min'en luopuisi osastani 4,000 punnasta, — sanoi Andrew Stuart, — en, vaikka minulle tarjottaisiin 3999.

Kello näytti nyt 8.42.

Pelaajat rupesivat lyömään korttia, mutta joka silmänräpäys he katsahivat kelloon, ja vaikka he olivat hyvinkin varmat voitostansa, niin tuntuivat heistä minuutit tavattoman pitkiltä.

— Kello on 8.43, — sanoi Thomas Flanagan nostaessaan.

Hiljaisuus vallitsi nyt klubin isossa salissa. Mutta äkkiä alkoi ulkoa kuulua kovaa melua, huutoja ja rähinää. Kellon heiluri naksutti sekunteja matemaattisen tarkasti. Kukin pelaaja luki itsekseen jok'ainoan lerkkauksen.

— Kello on 8.44, — sanoi John Sullivan äänellä, joka väen väkisinkin värisi.

Minuutti vielä, niin veto on voitettu! Andrew Stuart ja hänen toverinsa eivät pelanneet enää. He lukivat sekunteja.

Neljäskymmenes sekunti — ei vielä mitään! Viideskymmenes — ei vielääkään.

Kun 55:s sekunti oli kulunut, kajahti ulkoa kuin ukkosen pauhu: rajuja käsien taputuksia, hurraahuutoja, kirouksia. Melu läheni lähenemistään.

Pelaajat nousivat seisomaan.

Kun viisari näytti 57 sekuntia, avautui salin ovi, ja 60:s sekunti ei ollut vielä lyönyt, kun Phileas Fogg astui sisään, perässään suuri väenpaljous, joka oli tunkeutunut klubin portista sisälle.

Ja sitten kuului levollinen ääni:

— Tässä olen nyt, hyvät herrat!

XXXVII.

Todistetaan, että ellei Phileas Fogg muuta voittanutkaan matkallansa, niin hän ainakin voitti onnen.

Niin, Phileas Fogg omassa persoonassaan!

Lukija muistaneekin, että klo 8.30 illalla — noin 25 tuntia sen jälkeen kuin matkustajat olivat tulleet Lontooseen — oli Passepartout lähetetty ilmoittamaan pastori Samuel Wilsonille vihkimisestä, joka hänen tuli toimittaa seuraavana päivänä.

Passepartout läksi matkalle riemumielin. Hän meni suoraa tietä pastorin luo, mutta hänepä ei ollut kotona. Passepartout arvattavasti jäi odottamaan ja saikin odottaa noin 20 minuuttia.

Hän läksi pastorin talosta kello 8.30. Mutta minkä näköisenä! Tukka pörröissä, lakitta päin hän juoksi kuin surmaa pakoon; ei tosiaankaan vielä ole nähty miehen mennä huippaavan semmoista vauhtia. Hänellä ei saanut olla mitään esteitä, ja senpätähden hän sysäsikin maahan kaikki, mitä vain eteen

sattui.

Kolmessa minuutissa hän oli ennättänyt takaisin taloon Saville-row'in varrella, ja melkein pakahtumaisillaan hän syöksyi Mr. Foggin huoneeseen.

Hän ei saanut sanaakaan suustansa.

— Mikäs nyt? Mitä on tapahtunut? — kysyi Mr. Fogg.

— Isäntä! — änkytti Passepartout. — Häät ... mahdotonta!

— Mahdotontako?

— Mahdotonta ... huomenna.

— Miksi niin?

— Siksi, että huomenna on ... sunnuntai...

— Maanantai, — virkkoi Mr. Fogg.

— Ei ole ... sillä tänään on lauantai.

— Lauvantaiko? Mahdotonta!

— Niin se nyt vaan on! — huusi Passepartout. — Te olette erehtynyt päivän laskussa. Me tulimme 24 tuntia ennen kuin luulimmekaan ... ja nyt ei ole enää kuin 10 minuuttia jäljellä.

Passepartout oli ottanut isäntäänsä kauluksesta ja kuljetti häntä ulos vastustamattomalla voimalla.

Phileas Fogg ei vastustellutkaan. Hän tuli ulos huoneestaan, talostaan, nousi Passepartout'in kanssa ajurin vaunuihin, lupasi kuskille 100 puntaa palkinnoksi, ja kun sitten oli ajettu kuoliaiksi kaksi koiraa ja kaadettu kumoon viidet, kuudet rattaat, tuli hän Reform-Clubiin.

Kello oli 8.45 hänen astuessaan isoon saliin.

Phileas Fogg oli tosiaankin kulkenut maan ympäri 80 päivässä!

Phileas Fogg oli siis voittanut 20 tuhatta puntaa.

Mutta mitenkäs niin tarkka mies voi tuolla lailla erehtyä päivänlaskussa? Mistäs se tuli, että hän luuli saapuneensa Lontooseen lauantaina joulukuun 21 p:nä, vaikka olikin saapunut sinne jo perjantaina joulukuun 20 p:nä, oltuaan siis matkalla ainoastaan 79 päivää?

Kas tässä selitys ja varsin yksinkertainen.

Phileas Fogg oli ajassa voittanut todellakin yhden päivän, siitä syystä vain, että hän oli kulkenut maan ympäri *itään* päin. Kulkemalla *länteen* päin hän olisi päinvastoin menettänyt yhden päivän. Kun nimittäin Phileas Fogg kulki itään, siis vasten päivää, niin lyheni häneltä päivä joka asteella 4 minuuttia. (Mitä kauemmaksi itään, sitä aikaisemmin siellä päivä nousee.) Koska nyt maapallolla luetaan yhteensä 360 astetta, niin lyhenee aika maan ympäri itään kulkeneelta 360 kertaa 4 minuuttia, joka juuri on 24 tuntia eli kokonainen vuorokausi. Toisin sanoen: Phileas Fogg, itään päin kulkiessaan, näki auringon nousevan 80 kertaa, sitävastoin kuin hänen ystäväillensä samalla aikaa aurinko oli noussut ainoastaan 79 kertaa. Sepä oli syynä, että reform-clubilaiset odottivat häntä lauvantaipäivänä, jota Phileas Fogg oli luullut sunnuntaiksi.

Ja senpä olisi voinut osoittaa Passepartout'in kuuluisa kellokin — joka aina vain kulki Lontoon horisontin mukaan, — jos se olisi voinut osoittaa yhtä hyvin päivät kuin minuutit ja tunnitkin.

Phileas Fogg oli siis voittanut 20 tuhatta puntaa. Kun hän kumminkin oli matkallansa kuluttanut noin 19 tuhatta puntaa, oli rahallinen tulos sangen vähäinen. Mutta, niinkuin jo on sanottu, hän oli tällä vedolla vain tarkoittanut väitteensä oikeaperäisyyttä eikä rahoja. Ja niinpä hän jakoikin jäljellä olevat tuhat puntaa rehellisen Passepartout'in ja kovaonnisen Fiksin kesken, jolle hän ei suonut mitään pahaa. Järjestyksen vuoksi pidätti hän kumminkin palvelijansa palkasta sen summan, minkä kaasun palaminen 1,920 tuntia oli maksanut.

Samana iltana sanoi Mr. Fogg, levollisena kuin ennenkin, Mrs. Audalle:

— Suostutteko vielä tulemaan vaimokseni, Mrs.?

— Mr. Fogg, — vastasi Auda rouva, — minun tulisi nyt oikeastaan tehdä sama kysymys teille. Te olitte

varaton, nyt olette rikas...

— Suokaa anteeksi, Mrs., tämä omaisuus on teidän. Jos ei teidän mieleenne olisi johtunut naimisliitto, niin ei Passepartout olisi tullut lähteneeksi pastori Samuel Wilsonin luokse, minä en olisi saanut tietää erehdyksestäni, ja...

— Rakas Phileas!

— Rakas Auda!

Vihkiäiset olivat tietysti seuraavana päivänä, ja Passepartout, ylpeänä ja ilosta loistaen, seisoi nuoren rouvan nuodemiehenä. Hänhän se oli pelastanut rouvan hengen — eikö hän sitten ollut ansainnut tätä kunniaa?

Niin oli Phileas Fogg voittanut vetonsa. Hän oli kulkenut maan ympäri 80 päivässä. Hän oli käyttänyt kaikkia mahdollisia kulkuneuvoja: postilaivoja, rautateitä, vuokravaunuja, purjeveneitä, kauppahöyrylaivoja, rekiveneitä, norsuja. Ja kaiken tämän ohella oli tuo omituinen gentlemanni ollut yhtä kylmäverinen ja säntillinen. Entä sitten? Mitä hän oli kaikesta tästä voittanut?

Ei niin mitään, sanottaneen. Olkoon niin, olkoon ei mitään, jos mitättömäksi voitoksi saattaa sanoa viehättävää vaimoa, joka — kun ei vain joku luulisi tätä mahdottomaksi — teki hänet onnellisimmaksi aviomieheksi.

Eiköhän moni kenties kulkisi vähemmästäkin maan ympäri?

Viiteselitykset:

[1] *Esquire* (lue: eskuaier) on Englannissa tavallinen arvonimi, joka pannaan nimen *perään* ja vastaa meillä "herra" sanaa. Nimen *edellä* käytetään Mr. (lue: mister).

[2] 1 punta = 25 Suomen markkaa.

[3] 500 tuhatta markkaa.

[4] 1 meripeninkulma = 1,6 kilometriä.

[5] Siviilivirkamiesten palkat ovat sitäkin suuremmat: alemman asteen virkamiehet saavat 12,000 mk, tuomarit 60,000, oikeuksien presidentit 250,000, kuvernöörit 300,000, kenraalikuvernööri yli 600,000 mk.

[6] 1 maant. peninkulma = 7,5 kilometriä. 1 maant. neliöpenink. = 56,25 neliökilometriä.

[7] Mrs. = Mistress (lue: missis) = rouva.

[8] Yankee (lue: jenkii) Yhdysvaltain amerikkalaisten yhteinen liika-, usein haukkumanimi.

[9] Lukija muistaneekin, että tässä on pitkin matkaa puhe Englannin peninkulmista ja että 1 Engl. penink. = 1,6 kilometriä.

[10] John Bull on englantilaisten nimitys.

[11] Matka Atlantin poikki on suomennoksessa säilytetty siinä muodossa, jossa se esiintyy alkuteoksen ensimmäisissä painoksissa. Suomentaja.

[12] Tarkoitetaan kuningatar Viktoriaa, joka hallitsi Englannissa vv. 1837-1901.

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK MAAN YMPÄRI 80 PÄIVÄSSÄ ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the

Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7

and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™ .

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than "Plain Vanilla ASCII" or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original "Plain Vanilla ASCII" or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, "Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation."
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain "Defects," such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the "Right of Replacement or Refund" described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work

on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you 'AS-IS', WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™'s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.